

FEB 1999

॥ श्री स्वामिनारायणो जयति ॥

મુખના તંત્રી

અ. શા. બાલકૃષ્ણાનંદજી નાશિકવાળાની
અંત્ય અવસ્થાએ ઉદ્ભવેલી વિપરીત મતિનું

દિગ્દર્શન

અને

“સ્વામિનારાયણ” નામનો શાસ્ત્રીય

સત્ય અર્થ

અને

તદ્વિરુદ્ધ અંડાર્થનું

ખંડન

સંપાદક : શા. હરિજીવનદાસ
વડતાલ.

Kamantai Poojashree

Ar. & Co. W. P. A.

1981. Broadsheet

॥ श्रीहरिः शरणं भव ॥

श्री स्वामिनारायणो विजयतेतराम् ।

श्री स्वामिनारायण-संप्रदाय-मुખपत्र-भासिक

જય શ્રી હરિ

— સંચાલકો : —

તંત્રી : મુદ્રક : પ્રકાશક :

શાસ્ત્રી હરિભવનદાસજી

મગનભાઈ માધવભાઈ પટેલ

તથા

C/o ઇન્ડિયન એન્ડ પ્રો-ગ્રેસીવ

શાસ્ત્રી કૃષ્ણસ્વરૂપદાસજી

એચ્યુરંસ કં. લી.

વડતાલ.

અમદાવાદી પોળ સામે-વડોદરા.

પ્રકાશન સ્થલ : વાકળ પ્રિન્ટરી, રાવપુરા, વડોદરા.

વર્ષ ૧ } વાર્ષિક લગ્નમ | ૫ મી નવમ્બર | પરદેશ લગ્નમ { અંક ૫
દેશમાં રૂ. ૩ | ૧૯૫૫ | શીર્ષક ૬

શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ્ ।

મુખા ભાસિકના અર્થે સીધા તંત્રી બનેલા અ. શા. બાળકૃષ્ણાનંદજી નાસિકવાળા આત્મ મહે—

(જેમના સંપ્રદાયના સ્વકર્તવ્યાર્થને છેક તરછોડીને, નાસિકના અદ્વૈતવાદી સંન્યાસી સ્થાપિત કેરટના આશ્રિત પ્રેરક દષ્ટા સંચાલક બનીને, તેમાં આપના સંપ્રદાયના આશ્રિતોને પૂરકુક્તપ્રસુક્તિએથી દેવપરાની મહા મહેનત મુખા ભાસિક દ્વારા કરી રહ્યા છે)

આપશ્રીએ સુધાના વર્ષ ૨૬ અંક ૧૧-૧૨ (બેળા) માં પૃષ્ઠ ૧૬૦ ઉપર “ સંપાદકીય ” એવા સંસ્કૃત શીર્ષકથી બ્યંગ્ય બાપામાં યથા તથા લખાતા બ્યમ્ર અમ્ર લેખમાં “ આનંદની વાત છે !! ” એવું જુદું હેડીંગ મુખા આપીને “ શ્રી હરિ ” ભાસિકના સંબંધમાં વગર પ્રસંગે, વગર કારણે આડાઅવળા અટપટા અનેક પ્રકારના અટકચાળા અપ્રકૃત અસંબંધ અનુપયુક્ત અલુક્ત અસજ્જ પોણા પેજમાં સ્વેરે રોષ-દ્વેષભર્યા કયા છે. એનો જુબ જવાબ તરતજ લખાઇને તૈયાર થએલો, પણ પ્રથમ આસે મહિકાપાત જેવી આરંભમાંજ એવી ચિત્ર ચર્ચા આવે અને વળી તે રજની પેઠે માસે માસે ચાલુજ રહે અને એથી આપ જેને આવશ્યક પ્રથમોપયોગી ચર્ચા માનો છો તેને

સ્થાન ન મળે અને એથી ગ્રાહકો વાચકોના મનમાં ક્ષોભ કે અશુભનો થવાનો કુધા પ્રસંગ આવે, ઇત્યાદિ કારણોને વિચારીને છાપો ન હતો. 'મોનિંગ કલ્લેજા નાસ્તિ' એ નીતિએ હિમયના ભલા માટે સહન કરી ગયા. આપનો અસહાયયતો આરંભમાંથીજ વિચિત્ર ચર્ચામાં ચોમેર ઉતારી દેવા કે જેથી કશું તત્વશાસ્ત્રીય શુભ કાર્ય કરી શકે નહિ. તે પછી તો નાસિકીય-સુધાનીજ છુરી દશા સુધા કુધા દયાળનક સ્વેપાછાંત આવી પડવાથી ઉપરથી શાંત રહ્યા. પરંતુ કિચિત્ ઉપલેક રચિત સુધરતાં વળી વર્ષ ૨૮ અંક પડવાથી સમાન્યતઃ સમારંભ કરીને ૧૯ અંકમાં તો અપ્રકૃત અનુપયોગી અવગચ્છાઈ અમરોદ વિશેષજ કરી. એ પછી વર્ષ ૨૮ અંક ૨૬માં પણ અપ્રયોજન અતિ વિચિત્ર અમરોદ ગઈ એમ તેમ કરી. એમ જે તે સુધા કુધા રીતિએ શ્રીહરિ-માસિક અને તેના સંચાલકોને હલકા ઉતારી-પાડીને, લોકમાં અશુભનો ઉપગમીને, સુધાને અને પોતાને પ્રમુખ પદે લાવવાની બદ્ધાનત ઉઘાડી સમજાયાથી અને કેટલાક નીતિનિપુણ સુઝોની મચના સમયાનુસારી મળવાથી ખરા ચોખ્ખા જવાબને પાત્ર છે એમ જણાયું. અનિચ્છા છતાં મારી મેચકાવીને ઉરહેરીને સામા ભલા કરવા જેવી વાત છે. માટે મુગ્ર ગ્રાહકોએ શાંત રાત્રિ શુધ્ધિને બળ આપીને, ઉપેક્ષાને છોડીને અક્ષરશઃ વાંચવો અને વિચારવો અને શુધ્ધ સાર ભાવ સ્વીકારવો. આમાં ખાસ જણવા જેવી અને આચરવા જેવી બહુ બાબતો સંપ્રદાયમાન્ય સંગ્રાહ શુધ્ધ ભાવામાં આવશેજ. કેંઈ નહિ તો હેય બંડ રંગથી રંજીતનું ખરું સ્વરૂપ તો જોળખવામાં આવશે.

“સત્સંગમાં કેટલાંએ માસિક પત્રો ઉદય પામ્યાં ને અસ્ત પામ્યાં ને કેટલાંક ચાલે છે. તેમાં એક શ્રીહરિ નામના માસિક પત્રનો ઉમેરો થયો એ આનંદની વાત છે.” એવો મમંભયો આરંભ કર્યો છે. ધણી વખત જાતે કે જુદાં જુદાં નામ રૂપથી પણ સુધામાં માસિક પત્રોવિષે વિમુખ સન્મુખ કે બાહ્ય અબાહ્ય એવો આત્મવૈતિક વિભાગ હેથોપાદેય માન માટે પાડીને, વિમુખ બાહ્યને ઉઘાડા નિંદતા, બાંડતા અને ચિઠ્ઠારતા હતા. હવે એમનેજ પાછા સત્સંગનાં માસિક પત્ર તરીકે માનવા મતાવાની અને શ્રીહરિને પણ એવા એક સૂત્રમાં પરાવવાની કૃષ્ટતા વાપરવા જવ છે, એ આપની ‘અર્ધમ ધર્મમિતિ યા મન્યતે તમસાનૃતા । સર્વાચિન્ વિપરીતાંશ્વ કુદ્ધિઃ સા પાર્થ તામસી ॥’ આ ગીતા વાક્યમાં શ્રીકૃષ્ણે કહ્યા મુજબ શુધ્ધિની વિપરીતતા શું નથી આવતી? શુધ્ધિમાં તિમિરને તેજ કે કાચને મણિ કે કાંકરે કાચલ કે બકને લસ કે ફુલને સુગંધ માનવા જેટલો અત્યંત વિપરીત ભાવ રજા છે તેને કયા કારણે સમજ શકતા નથી. જુઓ-વર્ષ ૧૭ અંક ૮ માં “હાલ સત્સંગમાં મુખ્ય પત્ર બે ચાલે છે. અને બે સત્સંગ બહારનાં છે.” એવા શબ્દ લખીને ઉદવસંપ્રદાય અને સુધાને સત્સંગનાં અને બોચાસણવાળાના સ્વા. ના. પ્રકાશને અને જાણવાળાના સ્વા. ના. દિગ્વિજયને સત્સંગ બહારનાં કહેવાનો ચોખ્ખો અભિપ્રાય છે. જુઓ-વર્ષ ૧૧ અંક ૧૦ માં “શ્રીજીના સત્સંગી બન્ધુઓ સાવચેત !” એવું હેડીંગ કરીને “શ્રી પૂર્વ આદિકા સત્સંગ મંડળમાં શરૂઆતથી જ સત્સંગે વિમુખ કરેલી સંસ્થાનો ગંધ દેખાતો હતો... પરંતુ તેમના આદમ રિપોર્ટથી આ સંસ્થાએ પોતાનું સ્વરૂપ પુરેપુરું પ્રકાશ કર્યું છે. જેમાં શુણ્ણાતીતાનંદ સ્વામીની જીમીએ ઉપર તેમના શુરવી માન્યતા મુજબ નામ લખાયાં તથા સંપ્રદાયમાંથી કોઈ મોટા સંતનો ફોટો નહિ મુકતાં ફક્ત શાસ્ત્રીજી યતપુરુષદાસજીનો ફોટો મુક્યો અને તેમના વાણરૂપ

“ગમ વિનાનાં ગાડે બેઠા ને ગાવા માંડ્યાં ગીત”
 વરરાજને જુદાં ગમમાં ને સંકેત મુજબી રીત, લાડ્ય ગમ
 રીત ને એક કુંડાર નજાતના મુજબ નજીક
 ગાવિદરામ એ બંને નજીક ગાવાનો રીત ગમી.

પત્રનો સાથ લીધો. એથી આ મંડળ સત્સંગ વિમુખ સંસ્થાના અનુયાયીઓનું છે એમ સ્પષ્ટ થયું છે.” એમ બોચાસણવાળાના વાણરૂપ પત્રને સત્સંગબાહ્ય વિમુખ કહેવાનો ખુલ્લો અભિપ્રાય છે. (આ લેખ પૂર્વ આદિકા સત્સંગમંડળ અને બોચાસણવાળાએ ખાંચ વાંચવા જેવા છે.) વર્ષ ૨૦ અંક ૧ માં તો “અક્કલના ઉલ્લાસ” એવું હેડીંગ કરીને “સ્વા. ના. પ્રકાશના ગયા ડીસેમ્બર અંકમાં એક બાઇએ સુધાના તંત્રી સારે અક્કલના ઉલ્લાસ ખુલ્લા બતાવ્યા છે. તે પહેલાં પણ તે પત્રમાં બીજા કેટલાક લેખકોએ પણ અક્કલના ઉલ્લાસ બતાવેલા હતા... ન્યારે કાઠ વધારે પડતા અક્કલના ઉલ્લાસ બતાવે ત્યારે બે શબ્દો તેમને અગર અમારે લખવાની ફરજ પડે છે... તેમજ એ બાઇએ “અંજિમાં બીજ પડી ગયું” એ શ્રીજીના શબ્દ મુજબ કહ્યો કેવળ અક્કલના ઉલ્લાસ બતાવ્યા છે. બે એ બાઇમાં એ શક્તિ હતી તો બેરસદના કેશ વખતે હજી અભ્યાસ કરતા હતા કે શું ? એક કવિ કહે છે કે—“ગમ વિનાનાં ગાડે બેઠાં ને ગાવા માંડ્યાં ગીત, વરરાજને તો જુદી ગમમાં ને લીધી અવળી રીત, લીધી અવળી રીત તે એવી કે કુંડાર નેવી બીવ તો જુદી ગમમાં ને લીધી અવળી રીત, ગમગા આ પ્રમાણે “પડ્યા મુલામ તેવી, કહે ગાવિદરામ એ અક્કલ લીધાની રીત, ગમગા આ પ્રમાણે “પડ્યા મીયા તો પણ રાંચ હોયો” એવા પ્રકવાદ કરવા એ બધું છે... અમે તો સત્યાસત્યના નિર્ણય માટે એકજ ચારી રાખી મૂકી છે કે—જે આચાર કે વિચાર સમાજની એકતા રાખી શકે તે સત્ય અને જે એકતાને ભેદી નાખે તે અસત્ય. કોઈને કુસંગી વિગેરે શબ્દથી કહેતા હોઈએ તો પણ એવીજ દૃષ્ટિ... અમારે તો સત્સંગની એકતા અખંડિત રાખવાનું જ એક તાન છે... શ્રીજીએ જ અંગેનો સત્સંગ પ્રવર્તાવેલો છે તે જોયે અંગે ને સિપાનને સ્વીકારતા હોય તે સિધ્ધાંત જ સત્ય ને બીજે અસત્ય. એ અંગે પણ શ્રીજી સંસ્થાપિત હોવાં જોઈએ. આપણે કદાચ કોઈએ તે શ્રીજીના સત્સંગનાં અંગે ન કહેવાય... પરંતુ સત્સંગનું મૂળ શ્રીજી મહારાજ છે તેમાં શ્રીજીએ નમનરૂપ અને હૃદયમીન રાવણ એ બે દિવ્ય વક્ષો ઉભાં કર્યા છે ને તે પ્રત્યેકના રક્ષણાર્થે ને અવગત નમના છે ને તેની વ્યવસ્થા બાધી શસ્ત્રો સંતો ને મંદિરો વહેંચી રાખ્યા છે. તેમાં ને રહે ન તેને અનુસરે તેજ શ્રીજીનો સત્સંગી અને બીજો તે અનંત સત્સંગી કહેવાય-થાય, અને તેમને ફળનો સ્વાદ પણ તેવોજ મળે, જે જીવતાં બાદમુખ ને કરીને પણ અંદરુખજ રહે. તેના ધણી શ્રીજીનો ન જ થાય. કારણ કે તે તો મૂળ વક્ષમાંથી વિખુદી એક શાખા પડીને વક્ષ થયો તેનો આશ્રય થયો છે પણ મૂળ વક્ષનો આશ્રય નથી ન... શ્રીજીમહારાજે અને સંતો તથા હરિમકતોએ અગાવ અમ લઇને જે મોહનો માર્ગ-સત્સંગ પ્રવર્તાવેલો છે તે અક્ષરરૂપ છે તેના વિભાગ કરવા કે દેશના વિભાગ કરવા તે દેહનાં અરે અક્ષરના વિભાગ કરવા જેવું મહા પાપ છે. સ્વામિનારાયણ નામ અખંડ એક છે તેમાં વિભાગ કરવા, સત્સંગના વિભાગ કરવા કે ઉપાસના એકને બદલે અનેકની કરવી-કરાવવી તેનો સમાજનો ભંગ અને શ્રીજીનો બેદ કરવા જેવું મહાપાપ છે. એવા પાપમાં પ્રવર્તેલાઓ જીવતાં વરકના જેવું બન્યાં હોય જોગવ છે ને મર્યા પછી પણ અધોગતિનેજ પામે છે... જે આચાર કે વિચાર રાખવાથી સમાજની એકતા રહે તે સાચા ને જે આચાર કે વિચાર સમાજની વિખુદા ને ખોટા એજ અમારો નિર્ણય છે” ઇત્યાદિ (આ લેખ બોચાસણવાળા, અપાવણા વિગે

૩૫

૫

સવેંએ વાંચવા વિચારવા જેવો છે. આમાં બોચાસજીવાળાને ઉદ્દેશીને હૃદયપારતું (વિદ્યાર્થી નોંખ્યું છે, આથી અત્યારનો અત્યંત વિપરીત માત્રમ યોજના દેખાઈ આવશે.)

પ્રાકૃત પ્રદર્શમાત્રનો ઉદય-અસ્ત થયા જ કરે છે. એ અપરિહાર્ય અને સર્વસાધારણ અને પર્ણીયાગત છે. એ આખરને શ્રીહરિના ઉદય પ્રસંગે જણાવવાની કશી જરૂર ન હતી. સુધા બહુ વર્ષથી ચાલે છે, અસ્ત થયું નથી. અને બીજાં તો અસ્ત થઈ ગયાં છે એવું ગરડાપણુંનું આદર્શ અભિમાન જણાવનારા એ માર્મિક શબ્દો છે. એવા શબ્દો તો સુધામાં હગલાખવ હાલ્યા છે. વર્ષ ૨૭ અને ૧૮માં તો “હાલની ‘સુધા’ની દ્રષ્ટિએ કેઈ સત્સંગી વિમુખ નથી”-એમ જણાવીને “એક વિનંતિ” એવું મથાળું કરીને “સુધા” પત્ર તમામ સત્સંગનું પત્ર છે, તે દરેકને પોતાનો અવાજ રજુ કરવાનો હક્ક છે. કોઈ પણ એક વિભાગ કે એક વર્ગ માટે આ પત્ર નથી જ, પાકીનાં પત્રો પોતપોતાના પક્ષ તરીકે જ લખાણ કરે છે તે વાચકદૃષ્ટ સમજી શકે તેવું છે.” એમ સ્પષ્ટ કરી જણાવીને સુધાને સ્વમુખે વખાણે છે. અને બીજાં બધાંને વખોડે છે. (આ લેખ બધાં માસિકોના તંત્રો અને સંચાલકોએ સમજવા જેવો છે.)

શ્રીહરિ માસિકના ઉમેરણી આનંદની વાત થાય છે? કે આનંદની વાત થાય છે? એતો અંતરાત્મા જાણે. ‘વિમલ’ કલુષોન્મિદ્ય ચેતઃ કથયત્યેવ દિતૈષિણં રિપુ’ સ’ એવું નીતિ વાક્ય છે. શબ્દછળથી આનંદની વાત છે પરંતુ પાશ્વત્ય મહંડ મરોડ અને મચકુરો મેળવતાં આનંદનો વાત થાય છે એ સ્પષ્ટ અર્થ છે જેને સત્સંગ બહારનાં વિમુખ કહેતા હતા તેને પોતાનાં મિત્ર માની લીધાં અને પોતાનાં નમનું મિત્ર માની લીધું. એટલે હવે સુધાને બધાં કે મિત્રા રહી નહિ. પરંતુ શ્રીહરિનો ઉદય તો મહાભય કે મહાચિંતાનું નવું કારણ બન્યું જણાય છે. એથીજ બધા મમંબર્યા શબ્દો લખાય છે. ગમે તેવા અંતરનો આશય હશે એવું કંઈ નહિ, પરંતુ અમે તો આનંદની વાત મનીએ છીએ. કેમકે વગર પ્રેરણાએ, વિના મહેનતે અને વગર અર્થ આપાય સંપ્રદાયને શ્રીહરિના ઉદયની ખબર થઈ છે. અસ્તુ-જેને તેને ‘એક અડપલાં છોકરો’ એમ આડાં અવળાં અડપલાં કરવાની કુટેવ પડી ગઈ છે. તેતો ‘પડી રેવ તેતો ટળે કેમ ટાળી’ એમ રહે એવી નથી. ‘પ્રકૃતિ યાન્તિ મૃતાનિ’ આ સહિત્યો તરો બહુવાર બીજાઓ માટે બન્યું છે.

વળી “બાળકનાં જન્મની જેમ પત્રનો જન્મ પણ કોઈ વખત આનંદ આપનારો નિવડે તે કોઈ વખત શોક આપનારો પણ નિવડે છે” આવા માર્મિક શબ્દો લખ્યા છે. ‘જાતસ્ય દિ ધ્રુવો મૃત્યુઃ’ ‘મરણ પ્રકૃતિઃ શરીરિણાં વિકૃતિર્જીવિતમુચ્યતે વૃષ્ટિઃ’ એમાં કલા પ્રમાણે જન્મેલાનું મરણ નિશ્ચિત સર્વસાધારણ છે. જન્મે ત્યારે આનંદ થાય અને મરે ત્યારે શોક થાય એ પણ સર્વલોકકષ્ટ છે. માસિક સારી રીતે ચાલે તો આનંદ અને ન ચાલે તો શોક થાય એ પણ સર્વાનુભવસિધ્ધ છે. આવી સર્વસાધારણ માળતમાં એકલા શ્રીહરિ માસિકને બાળકના જન્મનું દર્શન દઈને જન્મના આનંદ સાથેજ આજણથી અનુશોકનું અપલપન કરવાની કશી જરૂર નથી. આથી તો વિદ્યાર્થી અદેખાઈ રેખાઈ આવે છે.

સુધાનું જન્મ અન્યદારા બોટાદમાં સં. ૧૯૮૪ ની શ્રીહરિ નવમીએ ઉધ્ધવ

સંપ્રદાયની સેવા અર્થે થયું, પછીથી રાજકોટમાં તમારા હસ્તક મોડું થયું અને ત્યાંજ મરી ગયું અને પાછું નાસિકથી દૂર સંન્યાસી સ્થાનમાં નવેસર જન્મ્યું, એમ તમે જાતેજ નિરાનંદ થઈને શોકમાવથી સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવો છો-વર્ષ ૨૬ અને ૧૯ “સુધા બંધ પડશે?” એવું બોટા ટીપમાં હેડિંગ કરીને રાજકોટ છોડીને નાસિક આવ્યા પછી “સુધા” માથે આપત્તિ લણી પડી છે. એમાંથી છુટેવાનાં દાર દેખાય છે પણ હજુ દૂર છે. પુસ્તકોનો સંપ્રદાયલેખનો અર્થાઈ ગયો છે. પ્રેસ માથે કરજનો બોલો થઈ ગયો છે. બે પ્રેસ કાઢી નાખ્યું પડે તો “સુધા” અલગ થાય. હાલમાં બ્યારસોમાંથી સાતસો માહુકો થઈ ગયા છે. તે પતાવી આપે છે કે સત્સંગને પોતાના મુખપત્રરૂપ “સુધા” પત્રની જરૂર નથી. અને બે એમજ જણાશે તો “સુધા” બંધ કરવું જ પડશે. પરંતુ આજે ૨૬ વર્ષ સેવા કરનાર પત્રને મરી જવા દેવામાં સત્સંગ સમાજની કૃતજ્ઞતા (કદર) નહિ કહેવાય” એમ દીર્ઘ શોક પ્રદર્શીતે, વળી વર્ષ ૨૬ અને ૨૨ માં ‘સહર્ષનિવેદન’ એવું શીર્ષક કરીને સુધાના સ્વા. ના. સં. તરફથી નાસિક મળતાં હર્ષ જણાવ્યો છે. વર્ષ ૨૫ અને ૨૩-૨૪ “સૂચના” એવું મથાળું આપીને “આ વર્ષમાં સુધાને ચત્રાવવામાં અમને લણીજ મુશ્કેલીઓ પડી છે. સ્થાન બદલી થતાં ને પાક્ષિક બનાવતાં જ મહિના બંધ રાખવું પડ્યું છે”

વળી વર્ષ ૨૭ અને ૮ અંકમાં હર્ષવિનંતિ પક કરીને, “આ ઠેકાણે નવા સત્સંગની બાજુ માટે સુધા વિષેના એ શબ્દો મને લખવા યોગ્ય નામે છે તે નીચે પ્રમાણે છે-સુધા પત્ર સત્સંગની એક ધારી સેવા રૂપ છે કે રૂપીયા જેવી મામુલી લવાજમથી પચીસ વર્ષ સુધી કરી છે. પછી લડાઈ વીત્યા બાદ આ આના વધારવા પડવા હતા. પરંતુ છેલ્લા દોઢ વર્ષ તેને રાજકોટથી નાસિક જવાની કાંતિમાં જન્મની કાંતિ જેવાં ભોગવવાં પડ્યાં છે. એટલે એવું નહું સ્પષ્ટ છે તે નવા જન્મ પણ માની શકાય. એવા સમય દેશને, સમાજને, સર્વને આવે છે ને એમાંથી બે પસાર થઈ જાય તો નવા જન્મ એવું નહું સ્પષ્ટ મેળવે છે. આવે પ્રસંગે “ગચ્છતઃ સ્તલ્લન” કાપિ ભવરયેવ પ્રમાદતઃ । હસન્તિ વૃક્ષઃ કાસ્ત્રત્ત સમાદર્શત સાધવઃ ॥” “ચાલતો માણસ કહાંચિત અવસ્થાથી કે મોટાકારીનાં લથડી પડે તેને દેખીને મૂખોઓ હસે છે ને ડાહ્યાઓ ધીરજ આપે છે.” એ ત્યારે સુધાની કાંતિક્ષા કે સ્પષ્ટાંતરને દેખી કોઈ મરકરી પણ કરતા હશે ને કોઈ દવાલાવે ધીરજ પણ આપે છે તથા આશીર્વાદ અને પ્રેતસાહન પણ પાડે છે. સુધાનો જન્મ બોટાદમાં થતાં સત્સંગ સુધા નામ રાખ્યું ને તેનો પહેલો અંક ગઢપુરમાં શ્રી. ગોપીનાથજી મહારાજના કરકમળમાં મુકાયો છે અને સહયુગ અક્ષરાનંદસ્વામી જેવા મહાપુરુષે પ્રેતસાહન તથા આશીર્વાદ આપેલ છે. એ બળજ સુધા આટલાં વર્ષ સુધી કોશકટીના લડાઈના સમયમાં પણ ટકી રહ્યું છે. ત્યારે કેટલાંક પત્રો સત્સંગમાં જન્મ પામી દૂંક અવસ્થા ભોગવી અસ્ત થઈ ગયાં છે. એ સુધાને આટલાં પચીસ વર્ષમાંજ શ્રી ગોપીનાથજી મહારાજ, ગઢપુરવાસી સંતો તેમજ ભાવિક સત્સંગીઓ કેમ મરવા દેશે. છેવટે અહા-નંદસ્વામીની જેમ પોતાની આયુષ આપી ભોગ આપીને પણ બચાવશે. વળી જ્યારે સુધાનો જન્મ થયો ત્યારે તેનું નામ “સત્સંગસુધા” હતું તે વખતે આફ્રિકાના સત્સંગ તરફથી સાડાં પાંચણ મળ્યું હતું. તે પછી તેમાંથી સત્સંગ નામ કોઈ

નવર સુરત જતા જેથી સુરત આશ્રમની મદદ માટે સ્વામીજી કથા કરવા મુખાર્થ આવતા હતા. સ્વામીજી હર વખે કથા વાંચવા કાનખાઈની વાડીમાં કંઠાવાડી આવતા હતા. આથી ઘણા શ્રુતરથોના આગ્રહથી “તપોવન પ્રહરણ” આશ્રમ “નાનિકમાં તપોવનમાં ખુલ્લો મુકયો હતો... આત્માનંદસરસ્વતી સ્વર્ગવાસ થતાં આ સરથાનું સુકાન પ્રાગજ દેવરામ તથા જીવરામ ભુરાભાઈના માથા ઉપર આવો પડ્યું... સનાતન રીત મુજબ રજીસ્ટર થયેલી સંસ્થા તે મુજબ ચલાવે તેવાને સોંપવી એવો નિશ્ચય કર્યો. આથી ઘણા સંપ્રદાયના તેમજ અન્ય સુરત સંન્યાસીઓની શ્રી પ્રાગજમાઈએ મુલાકાત લીધેલી. એ બધાને આ સંસ્થાની માગણી કરી ત્યારે તેઓએ તેમજ કમીટીના તમામ સભ્યોએ એક અવાજે અને આપવા ખુશી બતાવ્યા બાદ કાયદા મુજબ જેમ કરવું હતે તેમ કરી આપ્યું. જેથી આ સરથાનું સંચાલન એ હાથ ધર્યું છે. આવો આશ્રમ મળ્યા બાદ સ્વામિનારાયણ સંઘની સ્થાપના કરી સત્સંગ પ્રચાર અને ત્યાગીઓને તે માટે તૈયાર કરવા શિક્ષણપ્રાણા કરવા ધારણે તેને માટે ‘મળી આવશે કે?’ એ પ્રશ્ન તૈયાર કરવા શિક્ષણપ્રાણા કરવા ધારણે તેને માટે ‘મળી આવશે કે?’ એ પ્રશ્ન સત્સંગને સેવકો માટે હાકલ કરેલી. તેના પ્રતિજ્ઞાનરૂપે અમને સત્સંગમાંથી કેટલાક ત્યાગીઓ અને શ્રેષ્ઠ સત્સંગીઓના સેવામાં જોડાવા માટે પત્રો મળેલા છે... ધ્યાનપાલકૃષ્ણાનંદ” આ રીતે આપે જતે આદેશેલા છતિહાસ મુજબ અદૈતવાદી આત્માનંદ સરસ્વતી સંન્યાસીએ સ્થાપેલું કાયદાસરનું સરતી ટ્રસ્ટ કે જેમાં સ્વાના-સંપ્રદાયનું કિશિત પશુ સ્વતંત્ર (હક) રીવાજ મુજબનું નથી. તેને ચલાવાની જાતે માગણી કરીને સમગ્ર ટ્રસ્ટીઓએ સોલીસીટર મારફત ટ્રસ્ટખાતાના કાયદા મુજબ ધડી આપેલા લખાણમાં સહી કરીને બંધાઈને આ સંસ્થા ચલાવવાને સંતાપનાર પોતાને શિરે લીધો છે. આ રીતની ટ્રસ્ટ સંસ્થામાં વિના વિવેક દષ્ટિ ધરા માંખ્યા પછી રાજકોટથી પ્રેસને નાશિક લાવવાની ઘણા જુના દિવસોમાં ના કર્યા છતાં મહામહેનતે લાવ્યા. અને માસિક માટે બે હજાર રૂપિયાના કાગળો સામગ્રી “કે. આર. દેસાઈની કંપની પેપર અને રફાં બોર્ડના વેપારી” પાસેથી લીધા. ઘણા માસ પછી ખાસ નાદ મળવાથી એ વ્યાપારીએ એડવોકેટ પાસે નોટીસ આપી, એના આશ્રમમાં તો વિદ્યાર્થી સાધુઓને મુંઝવે મોકલ્યા. તેમણે મોહનલાલ શ્રીજીના વિગેરે નાતા વળગતાને કોફેડી રીયાત જણાવતા સંધના કેટલાક સભ્યોના કહેવાથી શેઠ એવિદભાઈએ અમુક સુરતે પાછા આપવાની શરતે રૂપિયા આપ્યા. તે લઈને સ્વા. ના. સંધના સભ્ય અને મંત્રી મોહનલાલ શિવરામ શ્રીજીના વિગેરે લાગતા વળગતાને મેળવીને વારાઘાટ કરીને અમુક રકમ જોઈ સેવાની ઠરાવીને બીલ ચુકતે હતું. સુદતસર રૂપિયા નહિ મળવાથી શેઠશ્રીએ તકાદો કરવાથી વળી મીઠાઈવાળા દયા પ્રકૃતિ નાગજીભાઈ રણછોડભાઈ બુદ્ધદેવ કે જેની જાહેરાત મુદ્દામાં આવતી હતી તેની પાસેથી હરગરીને રૂપિયા લઈને શેઠશ્રીને પાછા આપ્યા. હવે નાગજીભાઈએ ઘણી વખત ઉધરાણી કરી પણ અહાપિ રકમ મળી નથી એમ સાંભળવામાં આવે છે. એટલે પ્રેસ માથેનો કરજનો પાછો હજી કાયમ જ હશે. મુદ્દાનાં સંધનાં થોડાં પોથાં વાંચીએ વિચારીએ તો મુદ્દાને નામે અનેકવિધ ખાતાં ખાતરીયાં આડાંઅવળાં જમાં કરીને જોળા લોકોને છેતરીને પણ મોટી રકમો મેળવી છે છતાં મુદ્દા માટે કરજના મોજાની વાત કરે છે એ કેવું આશ્ચર્ય? આતો અજબ ગમ્મત અજબથી દૃષ્ટાવે છે. જે હિસાબ જોડીટ થાય તો તેમના

વખાણ મુજબ લગભગ પચાસ વર્ષની રકમ અગત દેવી જોઈએ. આ તે અન્યથો જોડાણ કરવાય. આ અવસરે ની સમીક્ષા અમરૂત અમારે કરવી નથી.

મુઆઠમાં મતભેદની વાત કરે છે તે પ્રથમ હતી, પણ નાસિકના પરાધીન દ્રષ્ટ મહાં પરાણે પેદા પછી મતભેદમાં વિચિત્ર વિષમ પધારો આપેજ કર્યો છે, જે અઘાપિ હતુંજ નહિ એવું “સ્વા. ના. સંધ” નામનું હુત મુઆઠ આવીને ઉમુ કયું. તેનું બધારણુ ઘડવા મંદિરમાં સભા ભરવાની ફરતી અને કેટલાક આખ્યા પણ ખરા. પરંતુ કોઠારી ચતુર ભકતે મંદિરમાં સભા ભરવાનું ના કહેવાથી રા. રા. શાહ છોટાલાલ નાનાલાલ (સોલીસીટર) ને ઘેર સભા કરી. તેમાં પોતે હાજરી આપીને તેનું બધારણુ કલ્પદેવર હિંદી ભાષામાં ઘડાવ્યું. એનો જાહેરાત વર્ષ ૨૬ અંક ૫ માં કરી છે. અને વળી આપણી મે “સર્વ સત્સંગી પ્રત્યે નિવેદન” એવા મથાળાથી નિવેદન બહાર પાડ્યું છે. સંધના સભ્ય અને મંત્રી મોહનલાલ શ્રીજીનાએ વર્ષ ૨૫ અંક ૧ માં “શ્રી સ્વામિનારાયણ સંધ” એવું હેતુ આપીને “તા. ૨-૧૦-૫૧ ના રોજ સંજના પાંચ વાગે ઉપરોક્ત સંધનું બધારણુ તેમજ ધારાધોરણુ નક્કી કરવા શ્રીયુક્ત છોટાલાલ નાનાલાલ શાહ (સોલીસીટર) ને ઘેર મુઆઠમાં રહેતા અગ્રગણ સત્સંગીઓની સભા મળી હતી. તે સભામાં સંધને સ્થાપિત કરનાર તથા તેના પ્રણેતા સદ્યુરુ બ્રહ્મચારી સાસ્ત્રી જાણકુબાનંદજીએ પણ હાજરી આપી સભાને શોભાવી હતી” એમ જણાવીને, શ્રી માણેકચંદ માધવજી ગાંધી વિગેરે ૧૬ સભ્યોનાં નામોનો નિર્દેશ કરીને, શરૂઆતમાં શેશ્વી જોવિંદજીભાઈએ તથા શ્રીયુક્ત છોટાલાલ શાહે સંધ સ્થાપવાના હેતુઓ સમજાવ્યા હતા. હાલમાં સાસ્ત્રી જાણકુબાનંદજીના અધ્યક્ષપણા અને દેખરેખ નીચે “શ્રી તપોવન બ્રહ્મચર્ય” આશ્રમ આચારોડ નાસિક આવે છે તેની વ્યવસ્થા અને વિકાસ ઉપર વિચેચન થયાં હતાં... ધારાધોરણુ સભામાં શ્રીયુક્ત છોટાલાલ શાહે વિમતવાર વાંચ્યા હતા... વિગેરે વિવેચન કરીને કાય-વાહક સમિતિના ૧૫ નામોનો નિર્દેશ કરીને, તા. ૧૩-૧૦-૫૧ ના રોજ સ્વામિનારાયણ સંધની સભા મળી હતી. તેમાં નીચે મુજબ સભાએ નીચે મુજબના અધિકારીઓની નિમણૂક કરી છે. શ્રી માણેકચંદ માધવજી ગાંધી પ્રમુખ, છોટાલાલ નાનાલાલ સોલીસીટર ઉપપ્રમુખ, જોવિંદજી કલ્યાણજી પારેખ અમનચી, નવનીતલાલ મોતીલાલ મહેતા તથા મોહનલાલ ચિતરામ શ્રીજીના મંત્રીઓ. આ બધું વિવેચન કરીને, લી. મોહનલાલ વિરનામ શ્રીજીના, એમ સહી કરી છે. (ઉપરનાં બધાં બધારણુ વિવેચનો સર્વેએ વાંચવા વિચારવા જેવાં છે) ઉપરનું સંધનું નવું ખલડીખળ નાસિકના સંવાસી દરના સ્વહસ્તક ચંચાલન માટે ઉમું કયું. એમ કરીને સંપ્રદાયતા ખરા સત્સંગીઓને પણ વાગે સડાવ્યા. મુજબનો વર્ણોથી ચાલુ જે સત્સંગસમાજ છે તેના મેરખરનાં રા. નામે મુધામાં જાહેરમાં આવી ગયાં છે. તેઓ ઉપરના સંધમાં ભળ્યા જણાતા નથી. મુજબ પુરતી નહિ પણ આખા સંપ્રદાયના સત્સંગીઓને સંધમાં સડાવવાની જાહેરાત કરી હતી પણ બહારના સત્સંગીઓ બચી ગયા છે.

એમ તેમ હોય પણ મુઆઠના સત્સંગીઓએ કુદંશા દેખીને દયાવશાત સારો સહાર જેતે દારે આપ્યો છે એ ખરી વાત છે. તથાપિ તેઓને પણ જાહેરમાં વગોવવા આપણને અપવાદે અટક્યાના કયાં વિના રહ્યા નથી. મુધા વર્ષ ૨૮ અંક ૨૩

પેજ ૧૮૩ મુંબઈ- “અત્રે જે વર્ણોથી એક “સત્સંગ બાલમંડળ”ની સ્થાપના થઈ છે. તેમાંથી “શ્રી સુમર્ધ સ્વામિનારાયણ મંદિર બાલસેવા મંડળ” જુદું પડ્યું. જણવામાં આવે છે. વચનામૃતનો અલ્પાસ કરીને તથા સત્સંગમાં સેવા કરીને પણ મોટા સત્સંગીઓ નોખા પડે છે તેો નાનાંએ પણ તેમ શિખવું જોઈએ ને? ગીતામાં કહેલ છે કે “મોટા કરે તેમ બીજાઓ વતે” છે” ને નોખા પડવા માટે ગમે તે કારણો (મિથ્યા કે સત્ય) દેવાય છે. સત્સંગના કેવા ભાગ્યયોગ છે કે કોઈ ગામમાં સત્સંગની એકતા ભાગ્યેજ હોય છે” કલ્પાદિ કટુ કટાક્ષથી વાત કરે છે. એમ ઉપકારી કે અનુપકારી કોઈને પણ છેડતા નથી. એ મત મધ્યે પોતે કયા મતમાં છે? એ જાહેરમાં જણાવશે, જેથી કોઈને છેતરાવાનો પ્રસંગ ન રહે. જેના સ્થાપક પોતે છે તે સંધ અને મુધાતંત્રો વચ્ચે નાસિક ખાખત માટે પડેલા મતભેદની એક પત્રિકા પણ બહાર પડી જાણી હતી. એમ તે જાહેર સનામાં મતભેદ સુકીને એકતા સાધવાની વાત અનેકવાર કરી છે તે સર્વ મૂઠ જાતે છે. અસ્તુ. આતો સંધના સ્થાપક વર્ણોજી છે એટલું જણવા પુરતું વધુ વિવેચન છે.

“શ્રીહરિ એ સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું જ નામ છે. તેતો આનંદ આપનાર જ હોય પણ નિવડે વખાણુ.” એમ શ્રીહરિના નામના આનંદને અમથુ આગળ ધરીને નિવડે વખાણુનું અડપણુ અગ્રસકત કયું છે. માસિકનું શ્રીહરિ નામ રાખ્યું છે તેનાં અહ કારણો અને એની મહત્તા આરંભમાં જ જણાવી છે. એ નામ સ્વા. ના. તુજ છે એમ માનીને આનંદ આપનાર સાચા દીસે માનતા હો તેો સારી વાત છે. પરંતુ આપના વર્તનમાં અઘાપિ સ્વા. ના. ની સ્મૃતિ સજ કરાવે એવું કોઈ નામ માસિક માટે કેમ અપાયું નથી એ અન્યખીનો ખીના છે. સંપ્રદાયને નામે સન્મુખ કે વિમુખ ધણું માસિકો નીકળે છે. સર્વકોઠએ સ્વા. ના. ની કે તત્ત્વપરિત ઉદ્ધવસંપ્રદાયની સદા સ્મૃતિ રહેવા માટે સ્વામિનારાયણ નામનો પૂર્વ પ્રયોગ રાખે છે. અમલયા કે જણીને કોઈ ‘મિ’ અક્ષરને હસવ કે દીધ કરતા હોમ પણ મંગળ નામ તો શ્રીહરિનું જ મુખ્ય રાખ્યું છે. આપણને મુધા નામ માસિકનું રાખ્યું છે તે સ્વા. ના. ની સ્મૃતિને બીલકુલ આપતું નથી. તેમજ સંપ્રદાયનું કયુંજ ઓળખાણુ આપતું નથી. આરંભમાં “સત્સંગમુધા” નામ હતું તે અમુક અરે સ્વા. ના. સંપ્રદાયનું મુખ્યક સંદર હતું. તેમાંથી પ્રાણસમાન સત્સંગ શબ્દને કાઢી નાખીને એકલું મુધા રાખ્યું. વર્ષ ૨૭ અંક ૮ માં “કોઈ કારણસર કાઢી નાખ્યું” એમ જણાવ્યું છે પણ કારણ ખુલ્લું દર્શાવ્યું નથી. કોઈએ મુધાની મુધા કુધા અવગાહિ અનુભવીને “કુચંગકુધા” એમ અવળું લખ્યું હશે. એ કારણથી નામ ફેરવી નાખ્યું મનાય છે. કોઈની ટીકાથી તેમ કરવું તે હાચત નથી. વર્ષ ૨૫ અંક ૪-૫ માં સ્વા. ના. નામની સર્વત્ર પ્રવૃત્તિ માટે દરેક ખાતામાં એ નામ જોડતું એવું આપે હડાપણુ તો ખુદ કયું છે. પણ તે પોતામાટે નહિ પણ બીજા માટે જણાય છે. “જેમ સ્વા. ના. મંદિરો છે, તેમ સ્વા. ના. ગુરુકુળ, સ્વા. ના. જાત્રાલય, સ્વા. ના. વિદ્યાલય, સ્વા. ના. મુદ્રણાલય, સ્વા. ના. પ્રથમજાળ, સ્વા. ના. ઓપધાલય, સ્વા. ના. હામંસી, સ્વા. ના. મંડળ, સ્વા. ના. સંધ, વિગેરે અનેક પ્રકારે અનેક કામની સાથે સ્વા. ના. શબ્દને જોડી દેવાય તેવાં અનેક કામો કરવાં જેથી સહજ સહજ બાવે કે વિના બાવે પણ અનેક જવા સ્વા. ના. નામ બોલતા ચાલ” વિગેરે. આમાં રાજકોટના યુરુકલથી આરંભ કરીને વચ્ચે

ખીજીએને કરીને આત્મે નાસિકના સંધને લાગ્યા છે તે કાંઈક અર્થસંયંક છે. આ બાબત આવિચારિતરમણીય છે. કોઈ જન્મ હલકા કાચમાં પણ રવા. ના. નામ આપી એસે તો ઇશ્ટવની હલકાઈ થઈ જાય કે નહિ? નામ બદલતી વખતે પણ 'સ્વા. ના. મુધા' નામ રાખ્યું હોત તો ડહાપણ લેખે લાગત. અને આનંદની વાત થાત. હવે બરા નીચું નિદાણીને જુવે કે નાસિકના આશ્રમમાં સ્વા. ના. નું મુખ્ય દારે નામ નિદાન કે તેમાં સ્વા. ના. સંપ્રદાયનું કથન મોહકીપણું છે? દુરૂત સ્વા. ના. ને નામે થયું હોત તો કાંઈ કહેવાનું થાત. તે પણ નથી. વર્ષ ૨૦૦૮-૯નો આશ્રમનો હેવાલ અને દિસાખ દુરૂટીઓએ ઓડીટ કરાવીને મુખ્યમાં ઇપાએસો મુધાના વધારા તરીકે સ્વાના કરાશે છે જેમાં આપનો નિઃસાધ-ચિહ્ન તિલક ચાંદલા વિનાનો ફોટો પહેલો છે. ખીજી નંબરે દુરૂટના ઉત્પાદક આત્માનંદ સ્વસ્તીનો ફોટો છે ત્રીજી નંબરે વધુ દાન આપનાર શેકનો ફોટો છે, પછી ખીજી દુરૂટી-ઓનાં નામો અને બધારણ અને જૂતપૂર્વ વર્ષનો દિસાખ ઓડીટ થએલો છાપે છે. એને હજીને દિવ્ય કરીને કે અશમાં ચઢાવીને બરાબર વાંચો અને વિચારો? એનાં સ્વા. ના. નો મોવાળી પણ છે? પાઠશાળાના શાસ્ત્રીનો માસિક પગાર સંધ આપે છે. તેથી એક ચારદીએ સ્વા. ના. પાઠશાળા નામ રાખવા દીધું છે, તેમાં પણ દુરૂટીઓના વધો તો આજી છેજ. વસ્તુસ્થિતિ ઉપરોક્ત ખરી છે. હવે નાસિકને નામે સત્સંગીઓને છેતરવાના અનેક પ્રકારના પ્રયોગો કરતા હશે. તેને કોઈ ના કહેનાર અત્યારે નથી. આ તો નામના પ્રસંગથી કહેવાયું છે તો કોણએ અચળું ન સમજવું.

શ્રીહરિ માસિકનો તો હાલમાં ઉદય થાય છે. એના ઉપરોગી ઉચ્ચ ઉદ્દેશ મુજબ કામ કરે છે. એને નિવડવાની અને વખાણવાની હજી વાર છે. મુધા કેવું નિવડ્યું છે અને કેવું વખણાય છે? વગેવાય છે એની સાચી સારી સમીક્ષા સુધામાં ૨૪ સંસ્કૃતિના અનુવાદક સ્વશબ્દોથી જ કરીએ—વર્ષ ૨૮ અંક ૩ “શ્રી પૂર્વ આફ્રિકા સત્સંગ મંડળ સત્યદર્શન.” હમણાં હમણાં તાજેતરમાં મુધા માસિકમાં નૈરોબીના સમાચાર તરીકે ત્રિવિધ લખાણો કોઈ બોચાસણ પત્ર કરતા હોય એમ લાગ્યા કરે છે. વધારે નવાઈની વાત તો એ છે કે તેના સંચાલક અલ્લચારી બાલકૃષ્ણાનંદજી જેવા બુદ્ધિ સમાચારોને સ્થાન આપે છે. મુધાની નીતિમાં એવો એકેય દિવસ ભાગ્યેજ જતો કે બ્યારે બોચાસણની ઉપાસના વિચાર તરફે લખ્યું ન હોય! અલ્લચારીશ્રી પાછલી ઉંમરમાં કાંઈ ભ્રમણામાં તથા પડ્યાને? સ્વાર્થ છુટી ચીજ છે. કોઈ પડાયે કોસલાવે કે મદ્દતો દેખાવ કરે એટલે તેના ગુણ ગાવા માંડીશું પણ આત્માનું ગૌરવ અને ઉપાસના ગુમારી લોકોતક મુખનાં હવે વલખાં મારવાનાં હોય? અલ્લચારીશ્રીને જાત્રત કરવા બાટલી ટોકાર ખસ થયે ” (આમાં પૂર્વ આફ્રિકા સત્સંગ મંડળ કે જે પ્રથમનું લુપ્ત છે ને ખરી ખુલ્લી ટોકાર સમજવા જેવી કરે છે) વર્ષ ૨૮ અંક ૧૦માં “ખોટો ધોખખો—મુધાના આદમ અંકમાં આવેલા વજુભાઈ પટેલના લખાણથી મુધાની નીતિ માટે કોઈ કોઈ હરિભક્ત તરફથી ધોખખા ભરેલા પત્રો અમને આવ્યા છે. એ બાબત અમારે જાહેર જવાબ આપવાનો છે. એ ધોખખો તદ્દન ખોટો છે. સુધાની નીતિ સત્ય અને વિશાળ છે. તેની દૃષ્ટિમાં ભગવાનથી કોઈ વિમુખ કે નાસ્તિક નથી (આ લેખ સર્વેએ વાંચવા જેવો છે) આમાં સાચા ધોખખાને પણ ખોટા બનાવવાની અધી બુદ્ધિની વિપરીતતાની ખંડીયા

વાયડી વઠેલ વત કરે છે પ્રાચીન નીતિ એ અનીતિ થઈ જાય છે !)

પાયડી વાઘડી વત્ત કરે છે પ્રાચીન નાતે જે અત્યંત મહત્વની છે.
 ▲ વર્ષ ૨૮ અંક ૧૫ “સુધા પત્રના નીતિ વિષે ચોખવટ” એવું મથાણું બાંધીને, પછી બીજા પત્રોની વચ્ચેના નીતિ જણાવીને, “અને સંપ્રદાયિક પેપરો પોતાના સંપ્રદાયિક સંબંધી જ લખાણ કરે છે. સંપ્રદાયમાં ઘણા વાડાઓ હોય છે. તેમાં પોતા પોતાના વાડાનું લખાણ સૌ કોઈ કરે છે. આપણા સંપ્રદાયમાં પણ ઘણા પેપરો નીકળે છે તેમાં જે દેશનું હોય તે પોતાના પ્રાધાન્યપણાનું જ લખાણ કરે છે... સુધા પત્રની નીતિ નિરાળી છે. આ પેપર સંપ્રદાયનું મુખપત્ર છે, જેમાં સ્વામિનારાયણના નામે જે કોઈ પ્રવૃત્તિ (વિમુખ સન્મુખ) આવતી હોય તેઓ પોતાના મુખ દુઃખ માનાપમાન વિગેરે સુધા દ્વારા જનતાને જણ કરે છે. સુધા પત્ર સિવાય કોઈપણ પત્ર મુશ્કેલી ભરેલા સવાલની ચર્ચા કરવાને હોમત કરતું નથી. પણ સુધા પત્ર નિડરપણે સારા શબ્દો જે બૂલ કરતો હોય તેને કહી શકે છે, ઉદાહરણ તરીકે પોરી શકે છે, જેથી સહેલું વાતાવરણ પેદા કરનારને જરૂર ડર લાગે છે... બોચાસણ મણીનગર વિગેરે ઘણા વિલાસો પડી ગયા છે પરંતુ સુધાપત્રને તે બાળત ઉંડા ઉતરવા કોઈ જરૂર નથી... સ્વા. ના. નામે પ્રચાર કરનારા (સન્મુખ કે વિમુખ) હરકોઈ વ્યક્તિ સુધામાં પોતાના વિચારો દાવવી શકે છે. આથી કેટલાક અણસમજુ માણસો “સુધા” બોચાસણીયું થઈ ગયું, આપાવાળાનું થઈ ગયું, શાસ્ત્રી બગાડી ગયા, પોતાનો મોક્ષ બગાડે છે, આવા ઘણા અણસમજ ભરેલા કાગળો આવે છે. તે વાંચી સાંભળીને લખનારની અણસમજ માટે હસવું આવે છે. જેથી સરવેને ફરી ચેતવણી આપીએ છીએ કે “સુધા” સ્વા. ના. નો બધી શાખાઓનું છે. માટે સંકેત વગર દરેકને લખવાની છૂટ છે, સિધ્ધાંત પોતાને માટે પોતાનો સાચો હોય તે બદલાય છે પણ બીજાને સિધ્ધાંત ખોટો છે એમ કહેવાને કોઈને હક નથી” વિગેરે (આ લેખ તો તમામ આશ્રિતોએ ખાસ વાંચવા વિચારવા જેવો છે. આમાં વિમુખ મત ઉન્મત પ્રમત પ્રલપન સુકળ છે. સઘળી દિગ્ભ્રમની દશા દર્શાવી છે. કોઈ સાચુ સીધુ સુધુ દિલનું કહે છે ત્યારે ચોડાઈ ખીબકને જેમ તેમ લખવા માટે છે એનો જવાબ અવસરે સવિસ્તર દિલનું કહે છે ત્યારે ચોડાઈ ખીબકને જેમ તેમ લખવા માટે છે એનો જવાબ અવસરે સવિસ્તર અપાશે) વર્ષ ૨૮ અંક ૧૨ “સુધા પત્રના તત્ત્વીય શા. બાલકૃષ્ણાનંદજીને ઉપદેશ અને ધમકી” એવું હેડીંગ આપીને “ધંધુકા તાલુકાના ગામ બાવલાના રહીશ દહર જયંતીલાલ હેમચંદ્રભાઈએ શ્રી બાલકૃષ્ણાનંદજી ઉપર આખા કુલેશકેતના આઠ પાનાં ભરી ઉપદેશનો કાગળ લખ્યો છે. અને સાથે સાથે બંને દેશના આચાર્યોની મહત્ત્વ મને જવાબ નહિ લખો તો હું ગુજરાત સમાચારમાં લખીશ, વિગેરે વિગેરે... મુખ્ય હેતુ એટલેજ છે કે બંને દેશના આચાર્યોએ વિમુખ કરેલા બોચાસણવાળા બીંધાઓને તમા વખાણો છા. તેઓ લાખો મનુષ્યોને મોક્ષમાથી પાડનારા પાખંડીઓ છે, તેના પક્ષમાં રહી તમે પણ પાખંડી છા, વિગેરે તેની કુધ્ધિ મુજબ ન લખાય એવું તેનું વલ્લૂન છે વિગેરે. (આ કાગળના શબ્દો સર્વેએ વાંચવા ધારવા જેવા છે. આમાં તો હાથ ચાલી છે) વર્ષ ૨૬ અંક ૧ “કેટલાક વડીલ સત્સંગી બન્યો” એવું મથાણું બાંધીને, પછી બીજા પત્રોની વચ્ચેના નીતિ જણાવીને, “અને સંપ્રદાયિક પેપરો પોતાના સંપ્રદાયિક સંબંધી જ લખાણ કરે છે. સંપ્રદાયમાં ઘણા વાડાઓ હોય છે. તેમાં પોતા પોતાના વાડાનું લખાણ સૌ કોઈ કરે છે. આપણા સંપ્રદાયમાં પણ ઘણા પેપરો નીકળે છે તેમાં જે દેશનું હોય તે પોતાના પ્રાધાન્યપણાનું જ લખાણ કરે છે... સુધા પત્રની નીતિ નિરાળી છે. આ પેપર સંપ્રદાયનું મુખપત્ર છે, જેમાં સ્વામિનારાયણના નામે જે કોઈ પ્રવૃત્તિ (વિમુખ સન્મુખ) આવતી હોય તેઓ પોતાના મુખ દુઃખ માનાપમાન વિગેરે સુધા દ્વારા જનતાને જણ કરે છે. સુધા પત્ર સિવાય કોઈપણ પત્ર મુશ્કેલી ભરેલા સવાલની ચર્ચા કરવાને હોમત કરતું નથી. પણ સુધા પત્ર નિડરપણે સારા શબ્દો જે બૂલ કરતો હોય તેને કહી શકે છે, ઉદાહરણ તરીકે પોરી શકે છે, જેથી સહેલું વાતાવરણ પેદા કરનારને જરૂર ડર લાગે છે... બોચાસણ મણીનગર વિગેરે ઘણા વિલાસો પડી ગયા છે પરંતુ સુધાપત્રને તે બાળત ઉંડા ઉતરવા કોઈ જરૂર નથી... સ્વા. ના. નામે પ્રચાર કરનારા (સન્મુખ કે વિમુખ) હરકોઈ વ્યક્તિ સુધામાં પોતાના વિચારો દાવવી શકે છે. આથી કેટલાક અણસમજુ માણસો “સુધા” બોચાસણીયું થઈ ગયું, આપાવાળાનું થઈ ગયું, શાસ્ત્રી બગાડી ગયા, પોતાનો મોક્ષ બગાડે છે, આવા ઘણા અણસમજ ભરેલા કાગળો આવે છે. તે વાંચી સાંભળીને લખનારની અણસમજ માટે હસવું આવે છે. જેથી સરવેને ફરી ચેતવણી આપીએ છીએ કે “સુધા” સ્વા. ના. નો બધી શાખાઓનું છે. માટે સંકેત વગર દરેકને લખવાની છૂટ છે, સિધ્ધાંત પોતાને માટે પોતાનો સાચો હોય તે બદલાય છે પણ બીજાને સિધ્ધાંત ખોટો છે એમ કહેવાને કોઈને હક નથી” વિગેરે (આ લેખ તો તમામ આશ્રિતોએ ખાસ વાંચવા વિચારવા જેવો છે. આમાં વિમુખ મત ઉન્મત પ્રમત પ્રલપન સુકળ છે. સઘળી દિગ્ભ્રમની દશા દર્શાવી છે. કોઈ સાચુ સીધુ સુધુ દિલનું કહે છે ત્યારે ચોડાઈ ખીબકને જેમ તેમ લખવા માટે છે એનો જવાબ અવસરે સવિસ્તર દિલનું કહે છે ત્યારે ચોડાઈ ખીબકને જેમ તેમ લખવા માટે છે એનો જવાબ અવસરે સવિસ્તર અપાશે) વર્ષ ૨૮ અંક ૧૨ “સુધા પત્રના તત્ત્વીય શા. બાલકૃષ્ણાનંદજીને ઉપદેશ અને ધમકી” એવું હેડીંગ આપીને “ધંધુકા તાલુકાના ગામ બાવલાના રહીશ દહર જયંતીલાલ હેમચંદ્રભાઈએ શ્રી બાલકૃષ્ણાનંદજી ઉપર આખા કુલેશકેતના આઠ પાનાં ભરી ઉપદેશનો કાગળ લખ્યો છે. અને સાથે સાથે બંને દેશના આચાર્યોની મહત્ત્વ મને જવાબ નહિ લખો તો હું ગુજરાત સમાચારમાં લખીશ, વિગેરે વિગેરે... મુખ્ય હેતુ એટલેજ છે કે બંને દેશના આચાર્યોએ વિમુખ કરેલા બોચાસણવાળા બીંધાઓને તમા વખાણો છા. તેઓ લાખો મનુષ્યોને મોક્ષમાથી પાડનારા પાખંડીઓ છે, તેના પક્ષમાં રહી તમે પણ પાખંડી છા, વિગેરે તેની કુધ્ધિ મુજબ ન લખાય એવું તેનું વલ્લૂન છે વિગેરે. (આ કાગળના શબ્દો સર્વેએ વાંચવા ધારવા જેવા છે. આમાં તો હાથ ચાલી છે) વર્ષ ૨૬ અંક ૧ “કેટલાક વડીલ સત્સંગી બન્યો” એવું મથાણું બાંધીને, પછી બીજા પત્રોની વચ્ચેના નીતિ જણાવીને, “અને સંપ્રદાયિક પેપરો પોતાના સંપ્રદાયિક સંબંધી જ લખાણ કરે છે. સંપ્રદાયમાં ઘણા વાડાઓ હોય છે. તેમાં પોતા પોતાના વાડાનું લખાણ સૌ કોઈ કરે છે. આપણા સંપ્રદાયમાં પણ ઘણા પેપરો નીકળે છે તેમાં જે દેશનું હોય તે પોતાના પ્રાધાન્યપણાનું જ લખાણ કરે છે... સુધા પત્રની નીતિ નિરાળી છે. આ પેપર સંપ્રદાયનું મુખપત્ર છે, જેમાં સ્વામિનારાયણના નામે જે કોઈ પ્રવૃત્તિ (વિમુખ સન્મુખ) આવતી હોય તેઓ પોતાના મુખ દુઃખ માનાપમાન વિગેરે સુધા દ્વારા જનતાને જણ કરે છે. સુધા પત્ર સિવાય કોઈપણ પત્ર મુશ્કેલી ભરેલા સવાલની ચર્ચા કરવાને હોમત કરતું નથી. પણ સુધા પત્ર નિડરપણે સારા શબ્દો જે બૂલ કરતો હોય તેને કહી શકે છે, ઉદાહરણ તરીકે પોરી શકે છે, જેથી સહેલું વાતાવરણ પેદા કરનારને જરૂર ડર લાગે છે... બોચાસણ મણીનગર વિગેરે ઘણા વિલાસો પડી ગયા છે પરંતુ સુધાપત્રને તે બાળત ઉંડા ઉતરવા કોઈ જરૂર નથી... સ્વા. ના. નામે પ્રચાર કરનારા (સન્મુખ કે વિમુખ) હરકોઈ વ્યક્તિ સુધામાં પોતાના વિચારો દાવવી શકે છે. આથી કેટલાક અણસમજુ માણસો “સુધા” બોચાસણીયું થઈ ગયું, આપાવાળાનું થઈ ગયું, શાસ્ત્રી બગાડી ગયા, પોતાનો મોક્ષ બગાડે છે, આવા ઘણા અણસમજ ભરેલા કાગળો આવે છે. તે વાંચી સાંભળીને લખનારની અણસમજ માટે હસવું આવે છે. જેથી સરવેને ફરી ચેતવણી આપીએ છીએ કે “સુધા” સ્વા. ના. નો બધી શાખાઓનું છે. માટે સંકેત વગર દરેકને લખવાની છૂટ છે, સિધ્ધાંત પોતાને માટે પોતાનો સાચો હોય તે બદલાય છે પણ બીજાને સિધ્ધાંત ખોટો છે એમ કહેવાને કોઈને હક નથી” વિગેરે (આ લેખ તો તમામ આશ્રિતોએ ખાસ વાંચવા વિચારવા જેવો છે. આ

કરીને અત્યાર સુધી પોતે આચરેલા સાંપ્રદાયિક સદાચારનો અને સ્વલેખાનો શાંતાચત્રે ચોમેર વિચાર કરશે તો સુધા માસિક બોટાદિયું રાજકોટિયું જુનાગઢીયું મરીને હવે ખુણીયું નાસિકીયું, સન્મુખીયું મરીને વિમુખીયું, બંગીયું બોચાસપ્તીયું તથા આપસીયું, સદિવાનું સમોવડીયું કે સામાવાડીયું, લોભિયું પ્રલોભનિયું, અત્યે બંગાળીયું ભમાડીયું શુભમણિયું નિવડ્યું છે એ સ્વયં સમજી શકશે. એમ થતાં સુધા સીધું સુધુ મરીને સાવ સુધા કુધા થઈને 'અતો વ્રટસ્તતો વ્રટઃ' થઈને આપે માનેલા શાખા પ્રશાખા વિશિષ્ટ અખિલ સત્સંગસમાજે અત્યંત હેય તુચ્છ બની ગય છે તેની કાંઈ ખબર રહી? જેને તમેએ હજારોવાર બંગીયા કુસંગી વિમુખ કહ્યા છે તેઓ પણ સાચી કે જુડી પકડેલી સાનપતાને વેરાના નાડાની પેઠે આપે અસંખ્યાત પ્રહારો સખત ઉઘાડા કરી છતાં જરા છોડતા નથી. તમારે મતે તો કોઈ કાયમી સિધ્ધાંતજ સ્વીકાર્ય ન હોય એમ એકસ સાખીન થાય છે. જુના તો બહુ ડોળ્યું પણ કરી દંગ દાળ આબો નહિ અને પોતાના કામમાં કિચિત પણ આગ્યું નહિ. અત્યંત અવસ્થાએ ઉદ્ભવેલી સુધાની નિરાળી નીતિમાં કઈ જનનું નિયત સત્ય કે પક્ષ કે આજ્ઞા-મર્બોદા ઉપાસના છે તે કોઈને સમજાય મનાય એવું નથી. વિશાખાને શાખા શાખા કે એ અત્યંત અવળું વદતોગ્યાધાત પણ છે. વર્ષ ૨૦ અંક ૧ એ ઘડીવાળા એક સંપ્રદાયને મૂળ વૃક્ષ તરીકે નિરૂપીને ખાસ બોચાસપ્તવાળા માટે "તે તો મૂળ વૃક્ષમાંથી વિખુટી એક શાખા પડીને વૃક્ષ થયો તેનો આશ્રયી થયો" એમ ચોખ્ખું લખ્યું છે. ક્ષણે ક્ષણે બદલાતી નીતિ સમજાયતી બહિહારી છે. પોતાના બેલની પણ કીમત નથી. છેક છેટથી નમસ્કાર કરવા જેની નિવડી છે.

બીજી બાજુ રીતિએ સુધા કેવું નિવડ્યું છે તો માસિકમયી પાક્ષિક બન્યું અને વળી શુદ્ધ વહીના અંગે ભેળા કાઢ્યા. ચોપડીયાટ રોપલ સાંઝમાં હતું તે કુલીસકેક સાંઝમાં છુટું લાંબુ બન્યું. જુદા રેપર ઉપર ચિરનામા થતાં તે હવે ટાઇટલ પેચ ઉપર યવા લાખાં. કોઈ વખત બાળ બોધ ટાઇપ અને લાલ શાહીમાં પણ છપાયું. વળી સત્સંગસુધા મરીને એકલું સુધા બન્યું. ૨૪ વર્ષ સુધી પાને પાને સૂચવાતા ઉચ્ચ ઉદ્દેશોને ઉલ્લેખીને "શાખા પ્રશાખા વિશિષ્ટ અખિલ સત્સંગસમાજનું મુખપત્ર" વિમુખપત્ર બંગાળીયું બન્યું. આજ્ઞા-મર્બોદા ભક્તિ ઉપાસનાની ચર્ચાને બંધ કે ગોણ કરીને આડા અવળા સાચા ખોટા ફક્ત સમાચારનું જ સાધન બન્યું. છેવટે વિમુખ સન્મુખના સહ સમાચારનું ધામ ખીચડીયું બન્યું. અત્યે કેવું નિવડ્યું છે તે ચસમાં ચઢાવીને જોઈ લેશો. આ બધા દુરંત દોષો દેખ્યા હોત તો થીહરિ સુધા જવું ન પડત. હવે વખાણાય છે? કે વખોડાય છે? કે વખોવાય છે કે વલોવાય છે કે ડખોવાય છે તે સુધામાં સંપ્રદેશી લોકવાક્યોથી આપ સમજી લેશો.

આ પ્રસંગે અવશ્ય બાણવા જેવું—

ખરું ખુલ્લું કહીએ તો બધાં બંગાળી મૂળ ધામ જુનાગઢ દેશમાં જન્મ છે, જુનાગઢ મંદિરમાં દીક્ષા જન્મ છે. જળધુથીમાંથી વિમુખોનો ચોમેરનો પ્રસંગ હતો. સ. ગુણાતીતા નંદ સ્વામીને ખોટો નામે બીજાએ ગુચી કાઢેલી બાળકુણ્ડરોહપયંવસાથી અપ્રમાણ આગ્રાજ વાતોના ખાસ અભ્યાસી હતા. રાજકોટમાં કે ગોડલમાં રહ્યા ત્યાં પણ સર્વોગ પ્રસંગ રાજાજ પ્રખળ હતો. સુધા માસિક સ્વહસ્તક આવતા મુખમાનમાં "શ્રીજીની સુધા" "સંતની સુધા" એવા એવા અનેક આડબરી સદર્શન્ય હંડીઓથી લખાતા લેખમાં

બહુધા અવતારકોહી અમાન્ય વા. પોતાનાજ ઉતારા લખાતા. બીજા સ્વલેખામાં પણ એવા જ ગરજડ જોટાળા ગરજડવત. પોતાને વાતો જ મુખ્ય શાસ્ત્ર મનાએડું હોવાથી તે વાતો બે ત્રણ વખત સ્વયં છપાવેલી. અને સુધા દ્વારા પ્રચુર પ્રચાર પણ આચરતા. તેમજ વડતાલ વિગેરે જે જે સ્થળે જતા ત્યાં જઈને તેની પોટલીથી સાથે ફેરવતા અને વેચતા. શાસ્ત્રીપણ એમાં જ આણું વાપરત. વાતોનો પ્રખળ પ્રસંગ હોવાથી સંપ્રદાયનાં મુખ્ય માન્ય શાસ્ત્રો સત્સંગિજીવન શિક્ષાપત્રી વચનામૃત વિગેરેને અનુપયોગી ગોણુ ગણતા. કંઈક અવજનીય પ્રસંગે દાખલા તરીકે પ્રમાણને લેતા તો કલ્પિત કૂટ યુક્તિપ્રયુક્તિથી વિમુખમાન્ય અવળા અથો બેદહ કરતા. (જેનું દિગ્દર્શન ઉધ્ધવ સંપ્રદાય માસિકમાં ૧૭૮ પેજથી કરાવવું પડેલું) સંપ્રદાયમાં રહેવાનું હોવાથી અને સમાજમાં માન રાખવાનું હોવાથી વિમુખ વિરુધ્ધ લેખો પણ અનેકલા લખતા. એમાં પણ છુટી જવાની છટક-ખારીઓ બહુધા છુટી રાખતા. એમ દેતરવામાં છેક કીટ બન્યા હતા. જેમાં સંપ્રદાયનું કાંઈ સ્વત નથી એવા નાસિકીય ખુણીયા વાડા અખાડામાં ધામા નાંખ્યા પછી અને મુખાધના સ્વા. તા. સંથે સહકાર આપ્યા પછી પહેલાં સંપ્રદાયની જરા બીક હતી તે મરી જતાં "હિયાતું હોઠે આવે" "આહાર એવો એકકાર" એ કહેવતે અંતરને વિમુખ બગદો બહાર બેશામ ફેંકવા મંડ્યા. વિમુખોનો પ્રસંગ સ્વાયંપુરોતો પ્રખળ ધવાથી તેમજે પણ "વિમુખ આપે વિમ્મ વાતમાં, વણસી જાયે જો વાત" એ પ્રમાણે ઝેર રેડ્યું તે રંગરંગમાં મરી ગયું. પરિણામે સંપ્રદાયનિષ્ઠ સર્વેને પોતા જેવા બહિમુખ મનાવાના વેતરજમાં પડ્યા. સુધાના સીધા સુધા જુના ઉદ્દેશોને ત્રણ તિલાંજલિ આપીને બધા બાજુ બંગાળીના સંપ્રદ માટે શાખા પ્રશાખા ઢેને કહેલી તેનું બાન છતાં સાવ બુલીને મેહાનમાં "શાખા પ્રશાખા વિશિષ્ટ અખિલ સત્સંગ સમાજનું મુખપત્ર" એનું નવ્ય નામ નિરાળું મનસ્વી આપીને, બધાના લેખો સમાચારો વિગેરેનો આડો અવળો બંગાળ સેળમેળ ખીચડો અચૂત-વિષ જેવો કરીને એકબીજાને બજાડવા, નિંદવા વંદવાનો ઈજારો લઈ બેઠા. એમ નવી સુધા અને નવા તંત્રોથી થીહરિસ્થાપિત સર્વ અંગ્રેજી-પતિત બાજુ બની ગયા. આમાં નવી નિવડેલી નિરાળી સુધા જ પ્રમાણ છે. બીજા પ્રમાણની જરૂર નથી. પરાપદેશે પોલિત પ્રદર્શનમાં પુરા પ્રતીજ નિરાળા નિવડ્યા છે. સંપ્રદાયના અધિષ્ઠાતા આચાર્યશ્રી, અનુપમી ત્યાગીઓ, હરિમહતો વિગેરેને તેમજ બધા જ બહિમુખોને પણ કતબધને કપાડે જોરશીસ્થી બહેરમાં આપવા મંડ્યા છે, પણ પોતાને એના અણુ પણ આચરેલા નથી. હવે નાસિકીયા સંપ્રદાયનાં સધળાં તુત ટીખળ તોફાનોને સવાચન પડતાં મુકીને, સુધા-ત્રેચને વેચી દઇને પણ સદા સંતાપકર કરજનો બોલે કાઠી નાખીને, સ્વસ્થાન જુનાગઢ અને સંપ્રદાયની સ્થાપિત પધ્ધતિ મુજબ ગુરુપરંપરાગ્રામ દેવસેવા કે મંડળસેવામાં સીધા બેડાઈ જાય તો કતબાચે કર્યો કહેવાશે અને સર્વ કોઈ ઉપદેશને સ્વીકારશે અને અખિલ સત્સંગ સમાજ ખુગ ખુશી થશે. સંપ્રદાય વિષે સાચી ગ્રંથાનિષ્ઠા હોય તો એમ કરવું કશું કંઈજ નથી. આ તો પ્રસંગથી સર્વની જાણ માટે તત્તરહસ્ય બહુજી છે.

વર્ષ ૨૮ અંક ૧ "કેટલાક પરમાચાર્ય" કાય દેખાડી અંદર સ્વાર્થના કીડા પુલાડનારા, પોતાનું જ નહિ પણ પાછળના જેને પોતાના માનેલા છે તેમનું પણ બગાડે છે. ધર્મરે જન્મ સાથે જ ને વંશ વારસદાર આપેલા છે તેને તજીને "પોતાનો

પરિવાર પરદરી. લીધો પરનો સંતાપછ" આ નિબંધવાનંદમુનિના કથન મુજબ આપમેળે મેળવેલને માની લીધેલા વંશવારસો માટે પરોપકારનો વેપ કરીને જે સ્વાર્થ મેળવાય છે" ક્યાંદિ બહુ હાપણુ ડોલ્યું છે. નિ. મુનિ અને પોતાના કથન મુજબ સ્વદેશ સ્વયંરૂપંડળાદિ વારસદારોને છોડીને તેમજ સંપ્રદાયના ધારાધોરણ બંધારણ તરછોડીને, નાસિક તપોવન બ્રહ્મચર્ય આશ્રમ કે જે સંન્યાસીએ કાયદેસરનું રચરટ કર્યું છે. જેમાં સ્વાના સંપ્રદાયનું લેશથી સ્વત્વ નથી. અને ખરૂં કહીએ તો ઉમર ગામનું પોતુ ભરવા જેવા કે મળવું ધર માટે રાખવા જેવા કે હેડમાં પગ ધાલવું જેવા કે તાંદુલ વિનાના કુવકા ખોડ્યા જેવા કે આકુતીયા ધર જેવા બ્યારે ત્યારે ખાત કરવા પડે એવા છે તેનો આખો સંતાપ બહુ ઉભયમી વડોરી બેઠા છે. આશ્રમમાં રહેવાનાં જોખમી, જવાબદારીભર્યા સંભાળવા પડે છે તેમાં પ્રથમ તો દરેકના પંધા કાયદેસરનાં સંભાળવા પડે છે. દરેકીએની ગોદાદળ સહેવી પડે છે. હિસાબો રાખીને જોડી કરાવવા પડે છે. વિભાર્યાઓને સંભાળવા પડે, લડે વડે તો છોડાવવા પડે છે. આશ્રમ અંગની જમીનો ખેડાવવી વવરાવવી વિગેરેનો કબુલ સંતાપ તો અનવધિ છે. તેને માટે બળદીયા ખેડુતો જોખમી વિગેરેને સંભાળવા પડે છે ગોશાળાનો ગાયો, આખર વાછરડી વિગેરેની સંભાળના કરવી પડે, ન સંભાળે તો પરત્રોકના પ્રત્યવાયો ભોગવવા પડે, આવતા સંન્યાસીઓને તો પહેલા પોષવા જોઈએ, સોડા અંગના સંતાપો તે સતતીયા શતધા સહેવા પડે છે. સહાયી સંધના સંતાપો તો ખાસ સહેવાજ પડે. સરકાર સંતાપો અસહ્ય આવે તે જેમ તેમ કરી પતાવવા પડે. અંદર અંદરના જટિલ કટિલ કથકાએ આવે તેના સંતાપો તો રહસ્યમાં છે. આ બધા પારકા ધરનું વાસીદુ વાળવા જેવા સંતાપો શા માટે સહેવા પડે? આમાં શો પરમાર્થ છે. સંપ્રદાય માટે એ જુધુ હોય તો લેખે છે. કરતાં જો સંપ્રદાયનાં સ્વત્વવાળું પૃથક મંદિર કાશી જપેના કલકતા વિગેરેમાં છે તે કયું હોત અને તેમાં સત્સંગિઓના પેસા ઉપયોગી કયા હોત તો લેખે હતું. હવે બધી સંપ્રદાયના પ્રવૃત્તિના પ્રસાર માટે જ સુધામાં પાખંડી પ્રચારો વિધરિવ ભાતન કરવા પડે છે. હવે નાસિકીયું સુધા કેવું નિવડ્યું છે તે દખલ નોંધ લે: સંસુખ વિમુખ અખિલ થઈ વિમુખ નિવડ્યું કે નહિ? સીદીનો છોકરો સીદીને સારો લાગે એ કોઈ મોટા પંડિતની કહેવતે હવે સુધાને વખાણવા કોઈ કેલ ના કહેનાર નથી, પત્તવ વિચાર સિધર મતિથી એકતિ કરશે.

વળી "શ્રીહરિનું વડોદરાના આંધળા ખુણામાંથી પ્રકાશન કરવાનું રાખ્યું" તેના કરતા વડતાલ જેવા ધામમાંથી રાખ્યું હત અને સંચાલકો જ તંત્રી રહ્યા હતા તો વધારે અનુકૂળતા રહેત" એમ આંધળા ખુણાનું ઉદાગ નિદર્શન અડવીને માસિકની હલકામ સુધા કુશ રીતિએ જણાવતા છતાં કાપટ્ય નાસિકીય આંધળા ખુણામાંથી કડું છે. શ્રીહરિનું પ્રકાશન આંધળાને પણ દેખાય વંચાય અને સમભય એવું "તંત્રી મુક પ્રકાશક શિવજીભાઈ દેવશીભાઈ ચોક્કસી, મુદ્રણ પ્રકાશન સ્થાન લુહાણામિત્ર પ્રિ. પ્રેસ શિયાપુરા વડોદરા" આ રીતનું મોટા ટેપ પ્રથમનાજ ટાઈટલ પેજ ઉપર જોખ્યું લખ્યું છે, તે પ્રમાણે એક બે અંકે નહિ બે વધેના બધાજ અંકોમાં ચાલુ આવ્યું છે. આમાં આંધળા ખુણામાંથી પ્રકાશન વાતજ ક્યાં છે? છતાં મુદ્રણ પ્રકાશન સ્થાન લુહાણા મિત્ર પ્રેસને ઉઘાની દીધું એ

અંધારું દર્શાવેલ ગાઠ આપની આંખ ઉપર આવી બરાધું હશે તેનો નાસિકીય ખુણામાં અંધારામાં અટવાતા અચડાતા બ્રહ્મચારીજી જાણે! નાસિકના સત્સંગિયાજી ખરેખર આંધળા ખુણામાંથી સુધાનું પ્રકાશન સત્સંગિનાશન કરાય છે તેનો ભ્રમ પ્રવેશી ગયો નથી ને? અંદરના બગમાં તંત્રીએ પોતાના ધનનું શીરનામ. "સુલતાનપુરા આંધળા ખુણા" એવું આપ્યું છે તે તો કાષ્ટને ખાનગી પુછપરજ બીજે સમયે કરવી હોય તો કરી શકે એવા હિસાબે આપ્યું છે. આંધળા ખુણામાંથી પ્રકાશન થવાનું તંત્રીએ પણ લખ્યું નથી અને તે અજાણિ થયું પણ નથી એ ખરી હકીકત છે. આતો સત્સંગિને પડી મૂકીને અસત્ય અસારને ગ્રહણ કરવાની અવળી પ્રકૃતિ ચાલની જેવી જુડો કહેવાય. અથવા "પર્યવ્રતિ ન પર્યતિ" કે "પુરીવમિત્ર વિદ્યમુક્ત" એના જેવું કહેવાય. સુલતાનપુરામાં તો અનેક ભાગો હશે એમાં કોઈ એક ભાગની આંધળા ખુણા અટકાવી પણ વાસ્તવિક અર્થ નથી. એમાં તો બહુ વિભળી પતિએ છે. (જે નાસિકમાં નથી એક બે મગીયાં દાનસથી કામ લેવાય છે.) છતાં એવો અવળો અર્થ કરવા જાય છે. તો તંત્રી પણ એવો અર્થોત્તર કરે કે આંધળા ખુણાનું જે અંધારું હતું તે સંપ્રદાય અદિમુખ નાસિકીય ખુણામાં જે તે માર્ગે મોકલી દીધું છે અને તેનાજ ધોર અંધારામાં તંત્રી અને સુધા બન્ને સાથ અટક્યા ગયા છે. એમ કહે તો તે સાચું જ દરેક તેમ છે. આપના દુરત દીલગીરીના ચબ્બોનો સહજ વિચાર કરીએ તો એમજ સાળીત થાય એવું છે. જુઓ-૧૧ ૨૬ અંક ૨૩-૨૪ "રાજકોટથી અહીં આવ્યા પછી સુધા અને પ્રેસને આજસુધી ધોર અંધારાના ભોગ થવું પડ્યું છે. અને જે જે દીવાઓની સહાય મેળવી તેમણે પ્રકાર ન આપતાં કાઢજ કયાં છે. આમ અંધારામાં દૈવ્ય થતાં સુધા અનિયામત થઈ ગયું અને અંતે બન્નેને નષ્ટ થવાનો સમય આવી ગયો. જ્યો કો વણજ નામુશ થઈ તુટવા માંડ્યા ને કેટલાક માત્ર લાગણીથી જ ટકી રહ્યા. આવા કામચૂંથી ગ્રાહક વાચકોને જે અમે સંતાપ નથી આપી શક્યા તે માટે ઘણા જ દીલગીર છીએ ને ક્ષમા માગીએ છીએ. હવે મુંબઈના સત્સંગી સહાનુભૂતિથી અને અન્ય ગ્રાહક વાચકોની મુશ્કેલી ટકાવવાની લાગણીથી ફરી જન્મ થાય તેમ સુધાને ત્યાં પ્રેસને કાંઈક પ્રકારમાં લાવવા પામ્યા છીએ" વિગેરે. આ બધો આંધળા ખુણામાંથી મોકલેલા અંધારાનો જ પ્રભાવ કહીએ તો બરોબર અંધમેસતું થાય તેમ છે. બીજાને સળાંથી કરવાથી કે સુંખળાં ઘોચવાથી કે ચુટીઓ ખણવાથી કે આંખમાં આંખળાંથી લાલવાથી શો કાંઈ કાઢવાના છે? આ તો ક્યાં અસુધાનું અપલક્ષણ જાહેરમાં આવે છે.

વડોદરા કરતાં વડતાલ જેવા ધામમાંથી પ્રકાશન કરવામાં વધારે અનુકૂળતાનો ઉપદેશ આપો છો એ કીક છે. પરંતુ વડતાલમાં પ્રેસ નહિ હોવાથી વડોદરા છપાવીનેજ વડતાલ લાવવું પડે એ અમને પાલવે નહિ. એતો પ્રેસ અને પેપર બન્ને સાથે લઈને કરનારા આપને પાલવે. જેમ સુધા પ્રથમ રાજકોટમાં છપાવું અને મોટાદથી પ્રકાશન થવું, એમ પોતા જેવું કરવા માગતા હો એમ જણાય છે. વડોદરામાં છપાવીને વડતાલ ધામે લાવીને રવાના કરીએ એમાંતો બધીજ મહેનત શીર કરવા, પેપર ચોટાડવાં, પોસ્ટમાં મોકલવાં વિગેરે અમારે શિરે આવે. વળી અમારા તો ચીડીમાં કરવાનું અમે ત્યાં દૂર પણ હોય છે. કથાવાતાં કરવાની અને નામ ધર્મોદો ઉવરાવાની પ્રવૃત્તિ હોય છે.

ન કહેવાય? આ બધો સંપ્રદાયો નહિ તેમ પરમાઈ નહિ પણ સ્વાઈ છે. સંપ્રદાય
ગેરે હોય તો પરમાઈ કહેવાય. અંતરમાં બહુ હંડા ઉતરીને અત્યાર સુધી અભ્યસવા
નત્સંગાઈને વિચારી જોશો તો સ્પષ્ટ બેઠું જણાઈ આવશે. જે કે અમારે આશ્રમ
પ્રત્યે કંઈ દોષભાવ નથી અને અહાપિ જણાવ્યો પણ નથી. પરંતુ બ્યારે સંપ્રદાયનિહને
દોષરોપથી ઉતારી પાડવા જાવ છે એટલે ન છુટકે ખરું જુલું કહેવું પડે છે. અસ્તુ.

સત્યનું અભિમાન તો પારાવર જણાવો છે પણ 'સત્યસ્ય વચન' શ્રેયઃ સત્ય-
જ્ઞાનં તુ કુષ્કરમ્ ॥' (ભારત) આમાં કહ્યા પ્રમાણે શ્રી હરિએ સંપ્રદાય સિધ્ધાંતે કેવું
સત્ય સ્વીકાર્યું છે તેવું જાન કેટલું છે? અને કેટલું વતનમાં છે? સત્યનું સ્વરૂપ
સુધાને પાને બહુધા આલેખ્યું છે પણ હવે તે તદન બદલાઈ ગયું છે. વસ્તીઆવાત
જેવું બન્યું છે. એવું અમે અહિ વિવેચન કરવા માગતા નથી. પ્રસંગે કરતા રહીશું. અને
તો અર્થના દાસ નહિ બનીને પ્રસંગ આવતાં કહેવા યોગ્ય સત્ય કહ્યું છે અને અહાપિ
કહીએ છીએ અને તેના અમલ પણ અવસરે થયો છે અને થાય છે. તે સંપ્રદાયનાં
સર્વ જગીરું છે. કોઈ અવસર કોઈ સત્ય કહ્યું હોય તો તેને અસત્ય દેખાવા સ્વયં તો
કોઈમાં પ્રવેશ કરીને કે અન્ય નામરૂપ ધરીને બીજાને ઉરફરીને પણ સામા આભા છે.
એવા તો અનેક દાખલાઓ સુધાને પાને દર્શન દે છે. હવે તો એ બધી જુની વાત
ક્યાં કરવાની છે? અત્યારે તો અસત્યને સત્ય, અધર્મને ધર્મ, અયોગ્યને યોગ્ય, અહિનને
દિત, અપ્રિયને પ્રિય, કૃસંગીને સત્સંગી અને વિમુખને સન્મુખ એમ વિપરીત કરાવવું
એ તો આપને બાહ્યરમત ગમત જેવું સહેજું અને સહજ થઈ ગયું છે. આ બધું અવળું
અર્થદાસત્વ વિના બીજું કશું કરાવે છે? એવું વિવેચન અવસરે થશે.

બુધધારલની દેહકો પછે બુધધને પડતું મૂકીને ધર્માત્મા યુધિષ્ઠિર મહારાજ બીજા
બાહ્યોએ વાંધો છે. અને સામા કોરવોને જેતાં છતાં તેમનો અનાદર કરીને, વિવેક
ખતર બીજાનિક પામે બધને વિનયથી બુધધની આજ્ઞા અને આશીષ માગતાં, બીજાપિતા,
દોષ, ચાવ, કૃપાચાવ, શત્રુ રાજ, આ ચાર મહાજનોએ બુધધની આજ્ઞા અને વિનય
પરના વરદાન આપ્યા પછી, કોરવ સાથે બંધાઈ રહેવાનું ખરું કારણ કહેતાં તેમણે
'અર્થસ્વ પુરુષો દાસો દાસસ્ત્વયો ન કસ્યચિત્ ॥' (ભારત બીજાપર ૨-૪૩) આ એક શ્લોક આદ્યતિથી કહ્યો
'અર્થસ્વ કોરવો' ॥' (ભારત બીજાપર ૨-૪૩) આ એક શ્લોક આદ્યતિથી કહ્યો
જેના શ્લોકોમાં અમારા ત્રણ વિષેજ અડવાણું અટક્યાણું શા માટે કરવું નેહએ?
અને એ અનર્થ છે પણ એના વિના એક પણ પગલું ચાલવું નથી એ સર્વસાધ રણ
અનુભવાતી વાત છે. જેમાં સમાન દોષ કે સમાન પરિહાર આવતો હોય એવી બાબતમાં
એકને પદ્મયોગ ન કરવો નેહએ. તથાપિ જાણે હું એકલોજ અર્થદાસ નથી એવા
ગર્વથી અમને અર્થદાસ કહેવાનો આક્રોશ કરો છે. જેથી જરા કહેવું પડે છે. જેમ
બક્ત બીમાદિકે: અર્થ માટે કોરવો સાથે બંધાઈને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન અને તેમના બક્તો
પાંડરાદિકો સાથે આમરણાંત લડ્યા હતા. તેમ તમે પણ અર્થ માટે કૃસંગી રિકુઓ
સાથે બંધાઈને સંપ્રદાયનાં સર્વ પૂજ્ય અંગો સામે આમરણાંત લડવા તૈયાર થયા નથી
ને? અર્થ જુરી બીજ છે એવો અવગોષ તમને આક્રિકાધકો દાહમાં સકારે જ્યો છે. વળી
વર્ષ ૧૧ અંક ૧૦ પેજ ૪ ઉપર કોઈ આક્રિકવાસી બોચાસણના અનુભવ આપ ઉપર
છપેલ વિરુદ્ધ લેખ સ્વયં છાપ્યો છે. જેવે કે—“બુદ્ધિના મંડળના હંડયનો સુર” x
“સુધાનાં લવાજમ હવે અહિ કોઈ આપે તેમ નથી. કારણ હવે અહિના સત્ય જો

હવે અન્ય પેરગાદનો વિમર્શ કરીએ—“અમદાવાદ દેશમાં ત્યાગીઓ સંપ્ર-
 દાયનું સંચાલન કરવા કોટીય કરતા બહુતા નથી. બ્યારે વડતાલ દેશમાં
 આવી તમન્ના ત્યાગી જનોમાં બેવાય છે એ પણ એક આનંદની વાત છે.
 સંસાર તણ ત્યાગી થયેલા તે સમાજના સેવકો જ છે. બે સમયે તો બહુ
 કરી શકે છે” એમ વડા તથા સુમેળ ક્રમેળ બેવા વિના વિવરો છે. અમારો પ્રશ્ન
 બહુ છે તે મધ્યે અમદાવાદ દેશના ત્યાગીઓ માટે સંપ્રદાયનું સંચાલન કરવા કોટીય
 કરતા બહુતા નથી” એવી તીવ્ર દોર કરવાનું ક્યું કારણ નથી અપ્રકૃત છે વડતાલ-
 વાળા કરે છે અને અમદાવાદવાળા કરતા નથી એમ કાંઈક ગોણતા બજાવોને પાછી
 મદાવીને નાસિક જેનું નાટ્ય કરાવાને ધરાદો કરી છે પણ સ્વાત્મ તરફ સત્ત્વગીઓને
 વાળતા હશે કે મુંડા કે તો તેમનું બહિષ્કૃત્ય માનસ બજે. કેની કોટીય કરીએ તો
 સંપ્રદાયનું સંચાલન કહેવાય એ તો અબ્બકત છે. સંપ્રદાયના કબ્જેદેવ શ્રીદરિએ ને ને
 આપ્તાએ પોરણ અને તેમના મદાબનોએ મનોદા વ્યવસ્થા બાંધી છે તેના સંચાલનની
 કોટીય તો સત્ કાઠ કરે છે. નાસિક નહિ કાઠતા હોય કે નાસિક જેવાં તુલ-રીખલ
 સત્ત્વ સામે નહિ કરતા હોય એ ઉપરથી સંપ્રદાયનું સંચાલન નથી કરતા એમ કેમ
 કહેવાય કે મંદિરમાં દિક્ષુધનની મોટી પરિવહ બરી હતી અને તેમાં બધા આચાર્યો
 આળ્યા હતા અને તેમની સધળી બ્યવસ્થા કરી હતી. એમ કરીને સંપ્રદાયના સુનુતક

સાધ્યો હતો. વળી હાલમાં અંત્યજ્ઞેને મંદિરપ્રવેશની રાજકરણી બાબતમાં પણ અમદાવાદ દેશેજ અમ્ર ભાગ લેધો હતો અને અધી રાજ્યની ઉપાધિ સહન કરીને, કોર્ટમાં હાજરી રૂપીયા ખર્ચને કરેલો હતોને આખા ભારતમાં મોટો વિષય મેળવ્યો છે. એમ સમયે સમયે જો કોશીય કરી પડે તે સંપ્રદાયથી કહે છે. તમારા જેવું શુદ્ધ પડીને કરે તેજ સંપ્રદાયનું સંચાલન કડું કહેવાય એ તો આપની દિગ્ભ્રમણ છે. અમદાવાદમાં મંદિર તરફથી સંસ્કૃત પાઠશાળા ચાલે છે. તેમાં જો પડિતો રાખ્યા છે. ઘણા વિદ્યાર્થીઓ મંદિરના તેમજ બહારના ભણે છે. પરીક્ષામાં પાસ થાય છે. છતાં આડું આવળું સમજાવીને પ્રવેશાવીને નાસિકના સંપ્રદાયવાળા વાડામાં લઈ ગયા હો, તેમને તમારા જેવા સંપ્રદાયવાળા બ્રાહ્મણો બનાવતા નહિ. સંગ તેવો રંગ ચડે છે. અમદાવાદવાળા સારા છે કે વિદ્યાર્થીઓને નાસિક જવા દે છે અને તમારે પાઠશાળાનું દંડ ચાલવા દે છે. આ બાબતમાં અમે બહુ કઠી થયોયે તેમ કે પણ કોઈ એવો શબ્દ આવી જાય તો વળી ઉપાધી થાય એમ જણીને વધુ કહેવા મગતા નથી. સંપ્રદાયનું સંચાલન કરવા કોશીય કરતા જણાતા નથી” આ દેડેરનો વિશેષ જવાબ આપેલો હતો તે અમદાવાદના ત્યાગીઓ તમને આપશે. વહતાલ દેશના ત્યાગીઓમાં સંપ્રદાયનું સંચાલન કરવાની તમન્ના આપ્યાની વાત કરીને આનંદના વાત કરો કે તે અધિવાનિરતનથીય છે. તમન્નામાં તોય ભેદ છે. સંપ્રદાયસિદ્ધ કરે તો સાર છે, નહિ તો નરમું છે. નાંસાર તજ ત્યાગી યજ્ઞલ એને સમાજ સેવામાં જોડાવાની ભલામણ કરે છે તે કોઈ રીતે ઠીક છે. પણ તમારી પેટે સંપ્રદાયમાં સંતોષ નહિ. આજ યજ્ઞને બહુ સમાજસેવા કરે એનો કશો અર્થ નથી. એનો એકડા વાતના મોડાં જેવું નિરર્થક છે. સંપ્રદાયમાં રહીને સંપ્રદાયમાં રહેલા સમાજની સેવા કરવાની છે. સંપ્રદાયનું સંચાલન હવે આપે કંચાલનમાં લીધે લઈ જવા માંડ્યું છે. વહતાલ દેશમાંથી વિદ્યાર્થીઓને નાસિકમાં લઈ જઈને તમારા અને મુદ્દા જેવા ભક્તિવાળા કરવા માગતા દરો. સંપ્રદાયના સંચાલક હવે કેવા બનાવશે તે જણતા હોઈશું તો જોઈશું. ઘણા ત્યાં આવીને પસ્તાઈને પાછા સ્વસ્થાને આવે છે અને અવાચ વાતને વહે છે. આતો વહતાલ દેશના ત્યાગીઓના તમન્નાની વાત કરી તેથી જરા વિવેચન કડું છે. તમારી નથી તમન્ના પ્રમાણે તમે કમી કરો પણ હવે મીનને સ્વલ્પ તમન્નામાં વેગ લગાડતા નહિ. સંપ્રદાય શો! અને તેનું સંચાલન કેવું? અને તેની તમન્ના કી? અને એની કોશીય કેવી? જે નહુ ધારાધરણ નધારણ પ્રમાણે તમે સમજો તો સાર છે. સંપ્રદાયમાન્ય દેવ આશ્રય સંત હરિભક્ત મંદિર સાઓની સેવાને સમી સારી છે એમતો તમે મુદ્દામાં પાને પાને લખ્યું છે. અત્યારે વિષમ ક્યાંયો પેઠો! હજી વખત જોતો રહો નથી. જાગ્યા ત્યાંથી સ્વાર.

વળી ‘સંચાલક મહાશયોને છેવટમાં જરા સૂચના કે વિનંતિ કરીશું કે વિશિષ્ટાદેવ સિદ્ધાંતને સાચા રૂપમાં સમજી તેને અમલમાં મુકાય અને “અક્ષલથી કોઈ અધુરો હોતો નથી” એ ન્યાયે ‘મારજ સાચુ કે ફૂજ સંગ’ એવા ભુદિના વમળમાં નહિ પડતાં, ઉપાસનાની કુચલીમાં નહિ અચડતાં ને શાસ્ત્રના ડોળા ફોડવાનો પત્ત નહિ કરતાં, અતિઆવશ્યક અને પ્રયોગપયોગી એકજ આનંદારિક તંત્ર સુધારવા સંપૂર્ણ પત્ત થયે તો ઘણું સાર છે, મુદ્દા પછીની મુક્તિ કરતાં જીવતાં જોરી અવેરીમાંથી મુક્તિ કરવાની પ્રથમ જરૂર છે પણ તે કેવળ પત્રથી કે બોલવાથી નથી થતી. તેમાં તો ધન અને

તનની પણ કદાચ આજીવી આપવી પડે. શ્રીજી સત્સંગના સેવકોને એવું બળ આપે એવા (યોગ્ય હોય તો) આશીર્વાદ સાથે શ્રીજીની પ્રાર્થના કરીએ. **જી-ખાલકુળાનંદ** આપે આ લાભો પેરમાશ્રમવળી ધણી ધુનવણીઓ અશકનોતર ગોઠવે છે. પરંતુ એનો ઉત્તર છેવટે આપેલા આશીર્વાદ બળથી અદ્ય આપી શકીશું. સંચાલકોને મહાશય પદથી સંભોધો છો એ આપની મહાશયતાને શોભવું છે! મોટાએને નાનાએની વિનતિ કરવાની હોય નહિ સૂચના કરે એમાં વધો નહિ. કરેલી સૂચના શબ્દથી જરા છે પણ અર્થથી અતિમોટી છે. આપની પ્રાર્થનાથી શ્રીજી બળ આપે અને વળી આપ આશીર્વાદ આપો. એટલે દિગુણ બળ થાય. કદાચ આ બળના વિશ્વાસથી સૂચના કે વિનતિ પ્રમાણે કરવા જતાં અવનતિ કે અપહતિ થાય તો અમારી કેવી દશાં આવે? **‘માત્રીવાદસદગુરુ રામવૃદ્ધિનં જાયતે’** આ અભિયુક્ત આશીર્વાદમાં આશંકા લાવે છે. અતે (યોગ્ય હોય તો) એમ કોસમાં લખીને આશીર્વાદદાનમાં મોગ્યતાનો સવાલ લાગ્યો છો તો હવે આપને મોગ્ય અમોગ્ય ને લાગે તે પ્રમાણે બેલાશક કરો. સત્સંગના સેવકો અમારી ઉપરતો શ્રીહરિનો અને તેમના મહાનમોનો આશીર્વાદ છે. વિશિષ્ટદેવ સિધ્ધાંતને સાચા રૂપમાં સમજી તેને અમલમાં મુકવાની સૂચના કે વિનતિ અતે કરો છે, એમાં અમને અતિશય અળખથી ઉપજે છે. શ્રીહરિએ પ્રાચીન તરીકે પરિગ્રહેલા ઔપનિષદ તાત્ત્વિક વિશિષ્ટદેવ સિધ્ધાંત કે જે શિક્ષાપત્રોમાં ‘મત વિશિષ્ટદેવ’ મે’ એમ સ્વીકાર્યો છે. તેના વેદાન્તાનુસારી અર્થો પણ વિજ્ઞાન વૃધ્ધિએ શિક્ષાપત્રીભાષ્ય આદિકમાં કર્યો છે. અને એના વિવરણ માટે પૃથક્ પ્રબન્ધો પણ વિરચ્યા છે. એનન અચેતન સમસ્ત વસ્તુઓ વિશેષ પરમાત્માનું વિશેષણ (શરીર) થાય છે. તેણે વિશિષ્ટ (દુક્ત) એવા પરમાત્મા અદેવ (એકં) છે, એવો બીજો કોઈ નથી, એવો એનો તાત્પર્યો છે. પ્રામાણિકોએ પરિગ્રહેલા અર્થને સિધ્ધાંત કહે છે. આવા વિશિષ્ટદેવ સિધ્ધાંતને સચો નહિ સમજીને કોઈ જુદા નિરાળા વિ. સિધ્ધાંતને સમજવાનું કહેતા હો એવો તમારા વાક્યોનો ભાવાર્થ નીકળે છે. સાચા રૂપમાં સમજવાનું અને તે વાણીવિલાસમાત્ર નહિ પણ તેને અમલમાં મુકવા સુધીની લાંબી વાત કરતા છો. કોઈ સાચા રૂપમાં વિશિષ્ટદેવ સમજ્યા નથી અને કોઈએ અમલમાં મુક્યો નથી એવા આદ્યકારિક ઇત્યર્થો પણ આપના કચનનો નીકળે છે. કયો સિધ્ધાંત સાચા રૂપનો છે તેતો અહીં કહેતા નથી. અંતરમાં રાખીને વાત કરો છો. જે તમારો અર્થોન્તરી સિધ્ધાંત કે જે અણપિ સુધાપાને વર્ષ ૨૦ અંક ૧ માં ‘અમે તો સત્યાસત્વના નિજીય માટે એકંજ ચાવી રાખી મુકી છે કે જે આચાર કે વિચાર સમાજની એકતા અપ્પડિત રાખવાનું અને એકતાને બેદી નાખે તે અસત્ય, અમારે તો સત્સંગની એકતા અપ્પડિત રાખવાનું એક તાન છે. શ્રીજીએ જ અંગેનો સત્સંગ પ્રવર્તીવેલો છે તે જોએ આંગે ને સિધ્ધાંતને સ્વીકારતા હોય તે સિધ્ધાંત સત્ય ને બીજો અસત્ય. એ આંગે પણ શ્રીજીસંસ્થાપિત હોવાં જોઈએ, આપણે કદી કદીએ તે શ્રીજીનાં સત્સંગનાં અંગ ન કહેવાય. પડગ સત્સંગનું મૂળ શ્રીજીમહારાજ છે. તેમાં શ્રીહરિએ નરનારાયણ અને લક્ષ્મીનારાયણ એ બે દિવ્ય વૃક્ષો ઉભા કર્યા છે ને તે પ્રત્યેકના રક્ષણાર્થે એ આચાર્યો નોમ્યા છે. ને તેની વચ્ચે આંધો શાસ્ત્રો, સંતો, ને મંદિરો વહેંચી આપ્યાં છે, તેમાં ને રહે ને અનુસરે તેજ શ્રીજીનાં સત્સંગી અને બીજો તો બીજોને સત્સંગી કહેવાય. જે જીવતાં પદિમુખ્ય તે મરીને પણ

અરિમુખજ ૨૨. તેના ધણી શ્રીજી તો નજ યાય, કારણ કે તે તો મૂળ વૃક્ષમાંથી વિખુટી શાખા પડીને વૃક્ષ થયો તેનો આશ્રયી થયો છે પણ મૂળ વૃક્ષનો આશ્રયી નથી.” આવા શબ્દોમાં પદલાં પ્રવર્તતા હોય, તેની સૂચના વિનતિને તો સર્વકોઈ સ્વીકારવા તૈયાર છે. હવે અત્યારે જે વિમુખ સન્મુખ, વિરોધિ અનુરોધી, કુસંગી સત્સંગી. વિગેરે સર્વને સંપ્રદાયમાં સંમિલ કરવારૂપ સિધ્ધાંતાંતર કે અપસિધ્ધાંત ઉદાગ છે. વર્ષ ૨૭ અંક ૧ થી “શાખા પ્રશાખા વિશિષ્ટ અખિલ સત્સંગ સમાજ” એના અર્થોન્તરનો જોઈએ છે તેને સાચો અમે સમજતા નથી. તો અમલનીતો વાતજ ક્યાં છે? શાખા પ્રશાખા, વિશિષ્ટ, અખિલ, આ બધા શબ્દો ગૂઢાર્થ સંસ્કૃત વાપર્યો છે. તેને સામાન્ય માણસો સમજી શકે નહિ. શાખા કોને કહેવી અને પ્રશાખા કોને કહેવી એ પણ અરુપદ્ય છે. સંપ્રદાયમતે તો તમારા સત્ય કચન મુજબ શ્રીહરિસંસ્થાપિત એક અપ્પડિત સત્સંગ વૃક્ષ છે, તેની બે નરનારાયણ અને લક્ષ્મીનારાયણ એ બે શાખાઓ છે. અને તેને અનુસરીને જે શિખરમંથ કે હરિમંદિરો અને તેને આશ્રયે રહેતા ત્યાગી હરિભક્તો વિગેરે છે તે પ્રશાખા છે, તેણે વિશિષ્ટ અખિલ સત્સંગ સમાજનું એક અદેવ (એકં) છે. આજ અર્થ છે, પ્રાચીન તમારા કચન મુજબ સાચો સારો સંગત છે. તે તો સર્વકોઈને શિરોમાન્ય છે. પરંતુ અત્યારે મતિવેપરીત્વથી બોચાસણવાળા, બાપાવાળા વિગેરે કે જે અપ્પડિત સત્સંગ વૃક્ષથી સાવ વિખુટા પાડ્યા છે તેમને શાખા પ્રશાખા તરીકે સંમિલવા બન છે. એ તો અત્યંત અવળો અર્થ છે અને આપની પૂર્વોક્ત સાચી સંપ્રદાય માન્યતાથી વિરુદ્ધ ખેડો છે. અને સંપ્રદાયનિઃ કોઈ માનવા તૈયાર નથી. કદાચ તમારા નેના માને એથી વિશિષ્ટતા કદાપિ થઈ શકતી નથી. એતો વૃક્ષથી વિખુટી પડેલી શાખાવત જુદાજ પડી ગયા છે, એનો કશો મેળ મૂળવૃક્ષ સાથે નથી. નરનારી વિમુખોને શાખા પ્રશાખામાં સંમિલિને તત્ત્વિષ્ટ અખિલ સત્સંગ સમાજ કરવા જતાં કેમ શરમાતા નથી? હવે તમે અમને મેનઃકલ્પિત વિશિષ્ટદેવ સિધ્ધાંતને સમજીને અમલ કરવાનો વહેલ વાત કરો છો તે કેમ બનશે? સંપ્રદાયવિદ્યુતોને અત્યાર સુધી મૂળ વૃક્ષમાંથી કાપીને વિખુટી પાડેલી શાખાના સિધ્ધા દર્શાવ્યો નાતા ન હોય (જુદા) એ અપ્પડિત નેટલુ બણતા હતા. હવે ક્યાંથી વિશિષ્ટદેવ કરવા આવ્યા છો. તમે જે સિધ્ધાંત તંતરે કે અપસિધ્ધાંત તૂતન માનતા હો તેને મુખથી માનો અને પ્રવર્તીવો અને તેના માટેના હજારો શબ્દો કોણમાં નિષ્પજ નિવેર્યા છે. વિશિષ્ટદેવ શબ્દ કે જે સંપ્રદાયિક તત્ત્વસિધ્ધાંતસંદર્શી પુન્ય છે તેને આવી ઉદાગ વિમુખ સન્મુખની અદેવતામાં શા માટે મુદ્દન મારવો જોઈએ. આ અવસરે એક વાદ આવે છે-આપે બ્રહ્માનંદરામીની આયુષ્ય વધારવાનું જીવું દર્શાવે આપીને સુધાની આયુષ્ય વધારવાની વાત કરી છે. એ ઉપરથી હરિલીલામૃત કળશ, વિશ્રામ ઇડમાં વિવેચ્યા મુજબ અત્ય અવરથાએ આવેલી સુધાને કોઈ વિપરીતમત વદકારી રાંડે વધુ જીવન માટે આલુષ્ય આપી હશે કે નેથી સુધાની શુદ્ધસિધ્ધિમાં વિપરીત ભાવ આવી ગયો છે એમ પણ બનવા ભોગ છે. એથીજ સુધાની ધારા (અરણ્ય) ને સુધી સીધો સન્મુખ તરફ અણપિ વહેતી હતી તે હવે વિમુખ તરફ પણ વધુ વહેતી થાય છે. મોહનિરૂપ ભગવાને તો સમુદ્રમંથનથી નીકળેલી સુધા વિમુખ અસુરોને અપાત્ર બણીને નહિ પાતાં ભક્ત સુરોનેજ પાત્ર બણીને અસુરોને છેતરીને પણ પાઈ હતી. અને વળી છાની રીતે દેવપંકિતમાં પેશીને

સામાવાડીયા હરિદો સિવાય બીજા કોઈ સંપ્રદાયરથે ચોખ્ખો જણાવ્યો નથી. આ તો 'ન મૂતો ન મલિણ્યતિ' છે. ને એવી ઉચ્ચ પ્રકારિયતિ વર્તતી હોય અથવા એવો ઉપદેશ હતા એકને આપતા હોય તો ટીકાને પાત્ર નથી પરંતુ આ તો પ્રત્યક્ષ અદા અનુભવની અર્થ વાત કરે છે એવી પૂર્ણ ટીકાને પાત્ર છે. 'અક્ષલના ઉલ્લાસ' કે 'અક્ષલના કોઈ અધુરો નહિ' કે 'હું સાચો અને હું જ સ્વર્ગ' એ જે વાક્યો અક્ષરપદી તથા અમારા પ્રતિ જલુવાર ઉચ્ચારો છે એવું આદ્ય ઉદાહરણ તો ઉપરનો ભેખ વાંચતાં આપજાવે નોંધે છે તે કેમ જરા જોતા નથી?

જે સત્સંગનાં પદોને પૂર્ણ સેવ્ય માને છે તેની ઉપરતો પદેપદે જુદીજુદી રીતે અવગુણ-રૂપભાવ ઉપડી જાય છે. આથી જો, તો આપે વચ્ચેથી નિયુજ્ય-દિવ્યભાવ કયા મૂલ સ્થાનમાં રહે છે? અક્ષલો મેળવતાં તો સધળો અન્યથા ભાવ દેખાય છે. જેને બહિષ્કૃત સામાવાડીયા હરિદો સંકરણ કહેશે તેમાં તો કોઈ 'ક' શ્રીજીને સાક્ષાત્ અવતાર કું' તો કોઈ 'ક' મળ અક્ષર કું' તો કોઈ 'ક' અનાદિ મુક્ત અક્ષરધામમાંથી પ્રગટ થઈને આપ્યો કું' તો કોઈ અને સત્સંગમાં દિવ્ય-નિયુજ્ય ભાવ હોવાથી શ્રીજી અને તેમના મહતોને પ્રત્યક્ષ બેઠકું' તો કોઈ 'ક' જોષીનાયજીનો અવતાર કું કે મને જોષીનાયજીએ આશીર્વાદ એમનું આપ્યું છે' વિગેરે અનેક બાતનાં ધૂત પતંગો અને ખજાણો કાઢીને કમીજ જાય છે તેમ તમે પણ તેવું એક નવું વૃત્ત તોફાન લખને નાસકના પુણ્યમાં મેલા હવે કહેવું કે? પ્રગટ ભગવાન અને તેમની મુક્તમંડળીને મદિમા કહેવા એ તો ઠીક છે પણ તેને પોતામાં જલદી મેલા એ તો અકલ્પ્ય મારી ગઈ કે તેવું લીલામ કરી હોયું કેમ કેમ ન કહેવાય? જે સ્વનાનુભવની વાત કરી હોત તો કંઈક અંશે માનવા યોગ્ય થાય, પણ આપે તો પ્રત્યક્ષ અને વળી કાવ્ય ફરતુ દેખ્યા સુધાની દીર્ઘ વાત કરો છો એ તો અપૂર્વ અજ્ઞાન અજાણ્યો કહેવાય. શ્રીજી અને એમના મુક્તોને સત્સંગમાં કોઈ એવું સત્પાત્ર નહિ મળ્યું હોય કે શું? જેથી સત્સંગને છોડીને નાસકના તીર્થ બહારના ફર પૂજામાં આપની પાસે આવી બરાયા!! સુધા કુધા દામિક દિવ્ય-નિયુજ્યભાવમાં હેતરાયા તો નહિ હોય? શ્રીજી અને મુક્તોને અક્ષરધામનું અલૌકિક નિત્ય મુગ લેવા દેવું હતું. શા માટે પાછળ બમાંત્રીને લૌકિક કુંત દુઃખના પાત્ર બનાવ્યા છે. શ્રીજી અને તેમની મુક્તમંડળી કોઈ સંપ્રદાયરથ નહિ અનન્ય ભક્ત હોય તેન પાછળ મત્તવની મારી ફાંફે કરે એ તો બ્યાજખી છે, પણ સાચી મહારાજ (મય) અને બાપો (અજી) કે જેમને તમે બાંધકુંજ માનતિ બહેરમાં ધોકારતા હો તેઓ શા માટે આપની પાછળ કાવ્ય ફાંફે કરે છે? શું તમને પોતાનો અપસિદ્ધાત સમજારોને ચેલા કરવાનો લાભ છે? (જે હવે સફળ થઈ છે. બીજા પ્રાચીન પૂર્વોએ પાછળ ફાંફાં મદનત કરી પણ નિષ્ફળ ગઈ છે.) પ્રાચીન આધુનિક કોઈને પણ નહિ, ફક્ત એકલા મદન-શાંતીને મહારાજ સંબોધો છો એમાં શા રહસ્યાય? હજી એ તો આપ એકલા અંતરમાં જણતા હશે, કન્ય છે આપની અક્ષલની અવગણને!! શુક અને વળી પિતૃવ્ય ય. ઇશાનદેવ પાછળ ફરતા હોય તે તો કદાચ શિખરને હાથ વવા કે શિખરના ચુકાવ દેખવા માટે હોય, પરંતુ શુક દિવ્ય વચ્ચે આજાજમીન જેટલો અભિપ્રાયભેદ કે વર્તનફેર થઈ ગયો જલ્દયા પછી પાછળ ફરે ખરા? લોકમાં અભિ

પ્રાભેદ કે વર્તનફેર થતાં સંબન્ધ રહેતો નથી એ દેખીતી વાત છે. શુકનો અભિપ્રાય અને વર્તનને અનુસરતો આપનો અભિપ્રાય કે વર્તન રહ્યું છે? આવી વાત વાતમાં અક્ષરવાતી શુક કે જે સગા કાકા પુત્રાશ્રમમાં હતા તેમને જોડવા ન જોઈએ એ સચ્ચી અને સારી વાત છે. કદાચ શહેરથી બહુ દૂર આવેલા, નિર્જન વન જેવા, અધકારમય ખુણામાં પોતાપાછળ રાત્રીએ લુતાવળી બટકતી હોય અને તેને પ્રત્યક્ષ અનુભવતા હોય એમાં શ્રીજી અને એમની મુક્તમંડળીની પ્રત્યક્ષ ભાવના કરી એ! હોય એમપણ બનવા બહુવા જામ્યું છે. સત્સંગમાં રહીને અલૌકિક સુખ મેળવવાની વાત અંતરથી સાચી અને સારી સ્વીકારતા હો તો સત્સંગમાં સેવ્ય પદોને તરછોડીને કે જોણ કરીને જ્યાં પદોને નામ નિસાન નથી, એટલું જ નહિ પણ તેનાથી વિપરીત ભાવવાળા બીજા અનેક માતા. વાળા સ્વતંત્ર્યના જાન્યારીક દરમાં શા માટે સ્વયં આવી બરાયા છો? એમાં કઈ ભરતું અલૌકિક સુખ આવે છે? સુધામાં સ્વયં સચ્ચી મુખ્ય કહેજો તો કે જાણ લોકિક દુઃખને પ્રત્યક્ષ અનુભવી રહ્યા છો.

ન્યારે જ્યાંદિ સાધન સંપત્તિ વિનાજ પ્રભુ સાથેનું મુક્તમંડળ કાવ્ય અહોનિશ નિરવાય આપની રક્ષા કરવા પાછળ ફરતું હોય અને આનંદ આપતું હોય તો આપનાં અહોભાગ્ય માનવા પડે. પરંતુ આ ભાવન બંધ બેસતી થાય છે? જેમની ડોંચ જેવી નથી જણાતી? જે આ બાબત સાચી હોય તો પ્રભુ સાથેની મંડળી રક્ષા માટે કાવ્ય ફરતી પડે એ જેમને તે માગી લ્યો? શું તે અશક્ત અદ્યાણ છે? એમને પડયા મૂકીને બીજાં રવા ના. કંઈ વિગેરે અનંત ખાતાં ખોલીને અનેક પ્રકારની પાયલા સુગંધથી નુરોતી ગઈ. આ બધું શા માટે બરા છો? આતો બાળકોને હસાવવા એક જાનની મત રમત હોય તો કંઈ નહિ. આપનાં તાગ સાધનો અને સમગ્ર સુધા પૂર્ણ પૂરવેને એક દેશ કે આશરે સાધનો અને સમગ્ર સુધામાં રાત્રિ દિવા જેટલું જમર નાતરેલી જાય છે તેવું શું? સાચો કે ખોટો, પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ દિવ્ય-નિયુજ્યભાવ એક જ એવું કંઈ નહિ. પરંતુ સત્સંગનાં જ એ અંગે અવગુણભાવ કે દેવભાવને નહિ સામાવાડીયા હોય એવો અત્યાગ્રહથી આદરી રહ્યા છે એવા બહિષ્કૃતોને સાધનો નિયુજ્ય-દિવ્યભાવ રાખવાનો ઉપદેશ દાસભાવ, સેવકભાવે વિનંતિ પૂરક 'મને તે દેવતા હો કે, બાપાવાળા હો, કે મોસાસજવાળા હો, પણ શ્રીજીની સ્વામીની કે આપની પ્રસન્નતા લેવા હોય તો સત્સંગમાં દિવ્યભાવ રાખવાજ મળશે' એવો આપો છો એ સત્સંગમાં સારી સાચી વાત છે. શ્રીજીને અને સર્વ મુક્તોને આમ્રક સત્સંગ ઉપર દિવ્ય-નિયુજ્યભાવ રાખવાનો આપને દેખાય છે અને દિવ્ય-નિયુજ્યભાવ વિના શ્રીજીની પ્રસન્નતા મળતી નથી એમ મનથી માનતા હો તો આચરણમાં કેમ મુક્ત નથી? અને તેજાતિમર જેટલું અત્યંત અંતર છે એવા સન્મુખ વિમુખને એક સૂત્રમાં પરાવાનો મુધા મદનત શા માટે કરો છો? ચાલુ અવગુણભાવ અને દિવ્યભાવને નિયુજ્ય-દિવ્યભાવ પછે અક્ષલના ઉલ્લાસથી વચ્ચેવતા હો તો અમારે કંઈ કહેવાનું નથી. આ અ. ભેખ નાશકમાં નહીં ધાસા નાખ્યા પછી અક્ષરપદો તથા બાપાપદો વિગેરે બહિષ્કૃતોની મત્તવતાના મદન માટે ખાસ લખ્યો હોય એમ એકલક થાય છે, કેમકે એમાં મરોડ મચકુરે આજ્ઞાત એમને એવાળ મુક્તિપુરુષને મૂક જોડ્યા છે. અમો તો અક્ષલમાં અધુરો,

હવે આપણે આરંભમાં 'આવો' એ સંપ્રદાયમાંથી ચરકરીને સુચનારી જોખમો છે. મોટા વૃક્ષ થઈને આવી ચરકરી કરવી એ ઠીક ન કહેવાય. અમે એ તંત્રી સાથેની તકરારને કારણે માસિક હાલમાં બંધ કરવાની અને બીજી બે વરસો ચર્ચા માસિક બહાર પાડવાની અને ત્યાં સુધી ચીરજ રાખવાની સૂચના પ્રાદેશને આપેલી, જે સુધામાંજ વર્ષ ૨૮ અંક ૧૩ પેજ ૧૦૨ ઉપર છપાએલી છે. વળઃ જ્ય શ્રીહરિના અંક ૧ મંજુ પેજ ત્રીજા ઉપર માસિક બંધ રહ્યાનું કારણ વિગેરે બધી બાબત જણાવી છે એટલે સવળી વસ્તુચિત્ર બંધમાં હતી છતાં માસિકની હલકાઈ અને પ્રાદેશનાં મન ઉચક કરવાના અસુધાભર્યા અપાસયથી વડોદરાના મહાન શાસ્ત્રીજીના સંચાલનથી શ્રીહરિ માસિક પત્ર વડોદરાના આંધળા ખૂણમાંથી પ્રગટ થતું હતું. તે પુરાં એ વર્ષ ન ચાલતાં અસ્ત થઈ ગયું. પણ હવે એ અક્ષર વધારીને પંચતત્વ પ્રધાન થયું કહેવાય. તે હવે સાચું ચાલશે. એના સંપ્રદાય લખી વાળ્યા. માસિક બંધ કરવાની વાત અને સંપ્રદાય લખી નથી. બીજી બે વરસો ચર્ચા માસિક બહાર પાડવાની જોખમી વાત લખી છે. અને એ વાત એ વર્ષ પુરાં થી પછીજ મળી છે. આ બધી સત્ય વસ્તુ બંધમાં છતાં 'પુરાં એ વર્ષ ન ચાલતાં અસ્ત થઈ ગયું' આ મોટા સંપ્રદાય લખ્યાં તે ઇંગ્લીશોરિને સુચનારી છે. અમને 'મહાન' એવું વિશેષણ આપવાથી 'મોટા શાસ્ત્રીજી' સંચાલક હતાં પણ એ વર્ષ પુરાં માસિક ચાલ્યું નહિ અને અધવચ્ચ અસ્ત થઈ ગયું. એમ અમારો અપકર્ષ જણાવવાનો છદ્દો જોખમો ભરી આવે છે. વળી વડોદરાના આંધળા ખૂણમાંથી પ્રગટ થવાની અસત્ય વાત ફરીથી સંભારી છે. માસિકનું પ્રગટ સ્થાન તો હુલ્લેશ્વર પ્રેસ હતો. તે ટાઇપસના પ્રથમ પેજ ઉપરજ જોખમી એ વર્ષ સુધી લખ્યું છે. પ્રકાશક તંત્રી અને પ્રકાશન સ્થાન પ્રેસ માલિકાને બીજી જુદીજ વાત બન્યા પછી એ અસત્ય વાત પુનઃ ઉચ્ચારવાનું કશું કારણ ન હતું. છતાં કુચારી છે તે અસુધાસયક છે. એનું વિશેષ વિવેચન અપાઈ ગયું છે એટલે અહીં અધિક કહેતા નથી. 'એ અક્ષર વધારીને પંચતત્વ પ્રધાન થયું કહેવાય' આ પણ એક પ્રકારની મનોરંજની ટીકાજ છે. એમાં છંદેવનો ઉલ્લેખ છંદક જય સંપ્રદાય છે, લક્ષ્મી વાયક શ્રી સંપ્રદાય છે અને છંદેવ વાયક હરિ સંપ્રદાય છે. આવા ઉલ્લેખ અસંપ્રદાય 'જન શ્રીવર' નમ સાય છે. એ અક્ષર વધારવાથી કશું અવળું થયું નથી પણ અતિશયનું નિરૂપ તાત્પર્યવાળું થયું છે. તેપણ પ્રથમ અંકના બીજા પેજ ઉપર જણાવ્યું છે. હવે એમાં ટીકા કરવા જેવું કશુંજ નથી છતાં ફરી છે તેવો 'મુદ્રમંત્રીતિ સ્ફલિત' એના જેવું નિરૂપણન કહેવાય. 'પંચતત્વ પ્રધાન થયું' એમ કહીને કંઈક અવળું તાત્પર્ય જણાવવાનું મન દર્શે પણ તે અવ્યક્ત છે. પ્રધાન સંપ્રદાય સાથે વાળી છે એ ઉપરથી પૂછવામાં પાંચ તત્વો પણ લઈ શકાય. અને સંપ્રદાયસિદ્ધાંતે સ્વીકારેલાં જીવ, ધર્મ, માયા, ખલ, પરબ્રહ્મ, આ પાંચ તત્વો પ્રધાન માન્યાં છે તેપણ લઈ શકાય. અને 'તત્ત્વમેકા મહા-યોગી હરિનારાયણ: પર:' આ વચનનું અનુસંધાન લઈએ તો પાંચમાં પણ પ્રધાન તત્વ શ્રીહરિને લેવાય. અક્ષરની વાત કરે છે તો કયા અક્ષરમાં કયા તત્ત્વનો નિરૂપ કરવો એ પણ અવ્યક્ત છે. પાંચ સંપ્રદાયની સુભગતા તો શાસ્ત્રમાં સૂચવી છે. પરંતુ આ જોડવણી જોડાંજ ઉદાંત જોડાંજ હોઈને અકલ્પના ઉલ્લાસમાં ખપતી કહેવી પડે. પંચતત્વ પ્રધાન સંચાલક સાચું ચાલવાનો આશા સેવા છે, તો તમને સ્વતંત્રને ત્રણ અક્ષર

જેવું
જવાબ

વધારીને પાંચ તત્વપ્રધાન થયાપૂરું કરવામાં હવે મોટું શંકાસ્પદ નથી. અથવા મનસોખન શાખા કે પ્રદાયાનો સંપ્રદાય સાચો નવા નામની જોડવણી કરે તો પણ મોટું શંકાસ્પદ નથી. હવે તો બહુજ નવું થયું છે તો માસિકનું નામ પણ નવું સાચું જોડવણી થોગ્ય છે. થયેયું નામ સાચું થોગ્યું મળતું આવે. નવું નવું કરવાનો હાડ બહુ છે.

અમારે સામાની ટીકા જોટી કરવા ગયા હો ત્યારે હવે આપણું પાંડું જુવું જોડાંજ—સુધાનું નામ આરંભમાં 'સત્સંગસુધા' પંચતત્વ પ્રધાન હતું. એમાં સત્સંગ સંપ્રદાય જેને તમે સંપ્રદાયપ્રમીય માનો છો એવા સંપ્રદાયપ્રમીય પ્રાણુસમાન સંપ્રદાય મોટી નાખીને સત્સંગમાન એ અક્ષરવાળું નામ રાખ્યું. સંપ્રદાયપ્રમીય સુચનારી એકપણ અક્ષર રાખ્યો નહિ. પંચતત્વ પ્રધાન થયું તે કાર સાલશે એવી આશાને સેવા છે તો તમેજો પાંચમાંથી ત્રણ તત્ત્વોને કાઢી નાખવાનું દોહકાપણ થા મટે કયું? કારણ તો જોખમી કહેતા નથી. વિશેષ વિવેચન આવી ગયું છે. હવે તમારા કરતાં અમેજો કાર કયું? એમ સંપ્રદાયપ્રમીય રીકારશે. સુધા વચ્ચે વચ્ચે ઇરહીયવાર ને ત્રણ કાર કયું? એમ સંપ્રદાયપ્રમીય રીકારશે. સુધા વચ્ચે વચ્ચે ઇરહીયવાર ને ત્રણ કાર અને છ માસ સુધી પણ બંધ રહ્યું છે અને અનેકવાર અસ્ત ફરત પછી થયું છે. એના હાલના સુધાને પાનેપાને આલેખ્યા છે. જેમાં બનને સમાન દોષ આવતો હોય પરિહાર પણ સમાન આવતો હોય એવી બાબતમાં બીજાની ટીકા કરવી તે પોતાની ટીકા કરવાનું જ કારણ સ્વેચ્છાનું કહેવાય. સાચું ચાલવાની આશા દર્શાવીને એવા સહભાગી અભિનંદન-આશીર્વાદ અમને આપો છો એ બહુપ્રકૃતિને અનુચિત છે તે અમારે અવર અવસ્ય અંગીકાર કરવાજ જોઈએ. એમાં અમને ગેરલાભ નહિ પણ લાભ છે.

બીજા પેરેપ્રાદમાં "સંપ્રદાયની મૂળ પ્રણાલિકાને વળગી રહી તેનુંજ સમર્થન અને રક્ષણ કરતા રહેવાની પણ જરૂરતો ખરીજ અને માટે "જન શ્રીહરિ"ના બનને સંચાલક શાસ્ત્રીજી સુચાય છે " એમ જો સાચા મનથી માનતા હો તો મૂળ સંપ્રદાયના અને તેના પ્રવર્તક બનેવાન શ્રીહરિ અને તેના પ્રચારક મુકતો અને તેમના સમાજમર્મા આવેલા અમારો પણ અદોભાગ્ય કહેવાય. આથી બીજું કોઈ પણ જોઈએ નહિ. સુધાના સંચાલક તંત્રી શાસ્ત્રીજી આપ પણ જેને ખરી જરૂરીયાત માનો છો એવી મૂળ પ્રણાલિકાને વળગી રહી સંપ્રદાય સમર્થન અને રક્ષણ કરતા રહેશો અને જેવું મૂળ નથી અને સવળા સંપ્રદાયપ્રમીય નામવાદીયા દરીક છે એવી વિમુખપ્રણાલિકાને નહિ વળગી રહેતાં અને તેના સમર્થન કે રક્ષણપર નહિ રહેતાં સ્વસ્થાનમાં થયાપૂરું આવી જશે તો સંપ્રદાયમાં સુચાય કહેવાશે. આશા-મર્યાદા એવું હોઈને મુકતોને સત્સંગનાં પદમ કહીને તેને વળગી રહીનેજ સેવા કરવાની અને સત્સંગને અખંડ રાખવાની અને સત્સંગના નિયમ નિષેધ અને પદ રાખવાની મૂળ પ્રણાલિકાને તો આપ પણ અલગ ટાઈટલ પેજ ઉપરજ સુધાલેખ માનીને ચાલુ ચિત્તથીજ જવ છો. એટલે એમ કરવું જરૂરપણ મુશ્કેલ નથી. છંદેવ શ્રીહરિ કહે છે કે—કદાચ પાપખાતામાં મામાભર પડી ગયા તો નાહી પાંદને શુધ્ધ થવું પણ તેમાં પડી રહેવાનો આશ્રય ન રાખવો. અશુદ્ધિ નિવારણ માટે પ્રાયશ્ચિત તરોડે શોચાદિ વિધિઓ શાસ્ત્રોએ લખ્યા છે.

ચાલુ પેરેપ્રાદના અંત્ય ભાગમાં "પરંતુ પોતાની શોચાતા મુજબ અને સત્સંગની સામાન્ય જનતા સમજી શકે તેવી જાણ વાપરવા અમારી વિનંતિ છે. વિશેષ

આવતે અંકે લખીશું” એમ આગળ ઉપર વિશેષ કહેવાનું અવશેષ રાખીને આ લેખની
કિંતિ લાખ્યા હો. આની આજ બાબત અંક ૧૬ પેજ ૧૪૬ ઉપર વિશેષ પ્રમાણમાં
“અને આપની બાપા પણ મુખ્યની તો સમજી શકાશે તેવી નીકળે છે. પણ કલમમાં થકને
તો એટલી બધી સંસ્કૃત નીકળે છે કે જે સામાન્ય જનતાને વાંચવું ન ગમે. આ તો
વાંચકને કંઈ સમજી શકે નહિ, માટે આપ જો આ સેવા સામાન્ય જનતા માટે કરતા
હો તો એવી કલમ વાપરો કે જે તમારે લખેલાં બાપાંતરો કે અન્ય લખાણો સહેલાઈથી
શ્રીદરિનાં વચનની જેમ સમજી શકાય” આ રીતે લખાણ છે. તાત્પર્ય તો એકજ છે.
આમાં એક તો પોતાની યોગ્યતા મુજબની અને બીજી સત્સંગની સામાન્ય જનતા
સમજી શકે તેવી ભાષા વાપરવાની વિનંતિ કરી છે. એવીજ વિનંતિ પૂર્વે પણ કેટલીક
વાર કરી હતી. તેને અમે માન્ય કરીએ છીએ. તમે પોતાની યોગ્યતાને પ્રથમ આગળ
ધરો છો તો તે મુજબ અમને શાસ્ત્રીઓને એ યોગ્ય લાગે છે. શાસ્ત્રીઓની બધા
શાસ્ત્રીયજ્ઞ આવે એ સહજ છે અને તેમને માટે તે યોગ્ય છે. તેમાં પણ કાઠીવાવાડી
શાસ્ત્રી હોય તો તેવા શબ્દો આવે અને ગુજરાતી હોય તો તેવા શબ્દો આવે એ પણ સહજ છે.
માનસિકમાં શા. કૃષ્ણનો લેખ આવે છે એ યોગ્યતા મુજબનો અને સામાન્ય જનતા સમજી
શકે એવો સહેલો આવે છે. બીજા પણ લેખો એવા જ આવે છે. ફક્ત મારો એક લેખ
તત્ત્વ વિષયનો આવે છે તે તો યોગ્યતા મુજબનો, પણ સામાન્ય જનતા બહુજા
સમજી શકે તેવા હોય છે, કોઈ મહન વિષય હોય તોજ ન સમજી શકે. શ્રીદરિ માનસિકમાં
તત્ત્વ, હિત અને પુરુષાર્થ આ ત્રણ બાબતનો રાહ લેખ ૮૪ પેજ સુધીનો આપ્યો છે.
એટલો વિષયજ્ઞ એવો મહન અગમ્ય છે. “સુચન્નિ યસ્ય રચયઃ” એમ પોતે શાસ્ત્રજ્ઞ કહે છે.
જયશ્રીદરિમાં માયાતત્ત્વ સંગ્રહી લેખ શરૂ કર્યો છે તે પણ તેવા જ માયાવત્ મહન છે. એમાં
માયા, તમઃ, ત્રિગુણાત્મિકા, કૃષ્ણચક્રિત ઈત્યાદિ શબ્દોના અર્થો મહન છે. વળી એ બાબતમાં
વિવહીઓ અન્યમન્ય અવળું કરેલા હોય એનું ચુકિત ન્યાયથી બહુ ખડન આવે એટલે
કોઈ અંશે સામાન્ય જનતા ન સમજી શકે એવું પણ બને. કોઈ એવો કહિન શબ્દ
કારણકર મુક્યો હોય છે તો તેનો નીચે કે કોઈમાં કે આગળ ઉપર અર્થ પણ
મુક્યો હોય છે. એટલે જનતા પ્રમત્તને સામાન્ય જનતા સમજી શકે એવી ભાષા
હોય છે. પરંતુ વિષયજ્ઞ એવો હોય એટલે ઉપાય નથી. હવે સંસ્કૃત ગ્રંથોના
બાપાંતર સંગ્રહમાં તમારી વિનંતિ છે તો એને માટે અધિક આ ઉત્તર સમુચિત છે.
કાબ્યની ગૌરવતામાં પદલાલિત્ય, શબ્દસોપાન અને અર્થગૌરવ, આ ત્રણને અને અર્થ
કારને પણ હેતુ કહે છે. તે ચોક્કસ વિનંતિના કાબ્યમાં પણ એનું અનુસંધાન આવે અને
તેજો બાપાંતર કરે તેમાં પણ તેનું ગૌરવ આવે એ સહજ છે. તેમાં પણ જેવા વિષય
હોય એવી સહેલી કે કઠણ ભાષા થાય છે. જેમકે અત્યારે કોઈ વેદ, ઉપનિષદ, વ્યાસ-
સૂત્ર, ગીતા આદિક ગ્રંથો ઉપર યજ્ઞેલાં બાપો કે ટીકાને અનુસારે ભાષા કરવા જાય તો
તે કહિનજ થાય અને તેને સામાન્ય જનતા ન સમજી શકે એ પણ સહજ છે.
જુઓ. સાંકરમ.આદિકનાં બાપાંતરોને. આમાં એક જ ઉદાહરણ લઈએ—માયવજ્ઞ
સ્મૃતિના આચાર, વ્યવહાર અને પ્રાચારિ આ ત્રણ અખ્યાઓ છે, તેમાં આચાર અને
પ્રાચારિ અખ્યાનું બાપાંતર કે કયા આપણે સમજી શકીએ. પણ વ્યવહારાખ્યા કે જે

રાજપ્રકરણી છે તેનું બાપાંતર પણ આપણે ન સમજી શકીએ એવું છે. કારણ કે મૂળના
શબ્દોનું બાપાંતર કરવું જ પ્રથમ કહિન છે. ટીકા મિત ક્ષત્રી હોયને અર્થગૌરવ છે.
શબ્દોનું બાપાંતર કરવું જ પ્રથમ કહિન છે. ટીકા મિત ક્ષત્રી હોયને અર્થગૌરવ છે.
વળી એમાં એમ પણ છે કે જેને જે વિષયનો અભ્યાસ હોય તે સામાન્ય પણ સમજી શકે
અને જેને જે વિષયનો અભ્યાસ ન હોય અને નવેજ આદર હોય તે ન સમજી શકે એ
સહજ છે. અને એવા શબ્દો તો પ્રત્યેકની ભાષામાં હોયના કેઈ આવી જાય છે. વળી
કોઈ સજ્જે તો સંસ્કૃતમાં જે શબ્દ હોય એજ મુકે તો કીક થાય, નહિ તો અર્થાંતર
કરે જાય. કોઈ એક સત્સંગિજનના બાપાંતરકારે “સર્વતોમત્ર”નો અર્થ “ચારે તરફ
સાર” એવો કર્યો તે યોગ્ય નથી. એટલે એક સાંકેતિક સંદેશ છે.

વળી ગ્રંથો ઉપર બાબત કે ટીકા થઈ હોય છે, એમાં મૂળ પદો ઉપરથી બાપાંતર
તાત્પર્યથી જન્યથા વ્યુત્પાદ્ય વિચારે કાઢ્યા હોય છે અને ઉપપાદન માટે ઉદાહરણો પ્રમાણે
પણ પ્રદર્શોળાં હોય છે. હવે જો એનું અનુસંધાન બાપાંતરમાં ગૌરવ માટે લેવા જઈએ
તો તે કહિન થાય અને પૂર્વ પણ વાંચે સહજ છે એ ૧૬ પદનો અર્થ કરીએ અને
બાબત ટીકાને અર્થ નુકસાન તે મહાજ્ઞે આપણને સમજાવવા માટેજ મહામહેનત લીધી
હોય એ નિરર્થક કહે જાય. એટલે એનો પણ સંપેક્ષમાં સમાવેશ કરવો પડે. તેની
અને તમારા જેવા બીજા પણ આંગડો દેખાડેથી વિના વિવેકે બાપાંતરને ખોટી ટીકા
કે જેને મારે એક શ્લોક સાંકેતીજનના પ્રયત્નોજ લઈએ. એમાં મૂળમાં સર્વ
વાચક અંશુમાન શબ્દ અને અધિકારવાચક તમ.શબ્દ અને અન્તઃ, સાક્ષાત્ આદિક
શબ્દો છે તેનું તાત્પર્ય ટીકામાં ટુંકમાં કાઢ્યું છે. હવે એને જો બાપાંતરમાં લઈએ તો કંઈ
થાય અને ગ્રંથ પણ વહે અને અન્યમાં પણ કહિનતા આવે એ અવગનીય છે.
એજ રીતે કોઈ તત્ત્વજ્ઞાની વિષય આવે ત્યારે એજ પ્રમાણે ભાષા કહિનજ થાય. હવે
જો અર્થનો અર્થ કરીને બહુ સમજાવવા જઈએ તો પુર પડી જાય, એને તો સહન
કરવાની શક્તિ ન હોય એટલે ચોક્કસ શબ્દોમાં ઘટાવવું પડે છે. ચોક્કસ શબ્દોમાં બાબ્યાન
થાય એને પુત્રોત્તરવૃદ્ધ વ્યાકરણી માને છે. કોઈ સજ્જે પદલાલિત્ય કે શબ્દસોપાન કે
અર્થગૌરવ કે અર્થકાર આવ્યો હોય તો તે ભાષાની જનતા માટે છે. એ હોય નહિ પણ
મુજબ જણાય. વાસ્તવમાંકાતમનું બાપાંતર મારું કર્યું છે. તેમાં ટીકામાં બહુ બીજા
નહિ હોવાથી, શરબ અને ટુંકું થયું છે. એજ રીતે સત્સંગિજનના સાંકરમની ટીકા
કરી છે તે સહેલી સામાન્ય જનતા સમજી શકે એવી છે, કેમકે એમાં વિદ્યવાચનો
સમાવેશ મળી. સત્સંગિજનના અવળું પ્રકરણના ૪૪-અખ્યા. સિદ્ધાંતનો બાપાંતર કે
તે બાબ્યાનના અનુસંધાનથી લખ્યું છે તે કહિનજ હોય. જનમંત્રને સર્વગ્રંથ અધિકાર
બાપાંતરો લખ્યા છે તે નામોનું નિર્વાચન સપ્રમાણ કયું હોવાથી કહિનજ થાય. એમ પણ
વિષય પરત્વે છે. મુખમાંથી નીકળે છે ત્યારે સહેલું અને કલમમાંથી નીકળે છે ત્યારે કહિન
થાય છે એ આપણું કલ્પન અવિચારિત છે. જેવા વિષય હોય એવું થાય છે એમ મનાયતો માનો.
“શ્રીદરિનાં વચનજ જેમ” એનું ઉદાહરણ આપીને જે વચનાનુષ્ટા છે તે સામાન્ય જનતા
સમજી શકે એમાં છે એજ આપણું વડવું છે, તો હવે તેનો જરા વિચાર કરીએ—
વચનાનુષ્ટા એ ચાર મહાસદગુરુઓએ સંગ્રહી ગુજરાતી-ભાષાજ છે. તેમાં પણ કંઈ.
સરખા, શીઘ્રપણું, હેય, બાપા, દર, રૂપાન, અર્થ આદિક લખ્યા શબ્દો સંસ્કૃત

કેકેમ? તે શંકા છે. મારે તેનાથી અને તેટલું કાજ પ્રેમપૂર્વક કરવા લેવું તેમાં આપણું અને સત્તંગનું હિત જ. આવી ખોટી ચરચા વધારે ન થાય તેમાં જ શોભા છે. હું તે બાબત વધારે ચરચા ના ઇચ્છતા નથી. અરુ" આ રીતે રામબાઈની રાવણી દીકરા અને અંતર્ગત કુટુંબાંત્રી રાવણી દીકરાને સુખ મંજ સહ જવાય આપ્યો છે.

હવે આ પ્રસંગે અમારે એટલું જ કહેવું છે કે - જ્યારે અર્ષાતરની કે મુદ્દલગતની
 કે તેના કર્તા શાઓથીની જે તે પામશે - ખોટી ટીકા કરવા જન છે ત્યારે આવકે વાચ્યો
 પણ સાંભળવા વાંચવાની યોગ્યતા પણ મેળવતી જોડે. એમ કહેવાય જ શ્રીદર
 'કર્તવ્યઃ સત્કાંક્ષાભ્યાસ માકરાત' 'સ્વહિતેચ્છુધિરેનાનિ મલ્લિયયૈઃ સકલૈરપિ
 ધોતવ્યાન્યથ પાઠયાનિ કવનીયાનિ ચ દ્વિજૈઃ ॥ (શિક્ષાપત્ર) એમ સુવેન સચ્ચાન્ત્ર-
 ક્યાચ્છી આરસ્વકતા કહે. શિક્ષાનાથ તો એક ખાસ વ્યવસ્થા તરીકે રાખશે એમ પણ
 કહ્યું છે. સચ્ચાન્ત્રના અભ્યાસ વિનાનને પશુપુત્ર કહ્યો છે. પોતાને બચવાની જરા મહેનત
 કરવી નથી અને એ કે ત્રણ ચોપડી ભર્યા એટલામાં વેદાંત સમજી જવું છે એ કેમ
 અને 'ભેંડની આગળ ખામત' જેવી વાત છે. 'અન્ધસ્ય હીપો વધિરસ્ય ગીત'
 એમ પણ છે. 'વોદારો મત્તરશસ્તાઃ પ્રભયઃ સમયદૂષિતાઃ । અશક્તાસ્તપદગન્તુ'
 તતો નિન્દ્યા પ્રકુલ'તે' એમ પણ બહુ છે. 'વિદ્વાંનેવ વિજ્ઞાનાતિ વિદ્વજ્જનનિન્દ્યમમ'
 એમ પણ છે. 'સતીના બહો તેની સાથે સતાના પણ બહો' એમ પણ લોકિક વચન છે.
 અપ્રદાનપદ્ધિમુખ મનાતા અને તેની બીનતંત્ર ટીકા કરે તેથી અમને કશી ચિંતા કે શ્રેમ
 નથી. કેમકે તેઓ તેમની વિપુલપ્રકૃતિ મુજબનું અવશું કાવું કરશેજ. પાંતુ પદ્ધિસુખોને
 તેમ કરવાને ક્ષેત્ર અધિકાર રહેતો નથી, એ ખરી વાત છે. 'નાસ્તિ સંગાતિરસ્માક'
 યુસ્માક' ચ પરસ્પરમ' એમાં દંદા મુજબ માગે જ તેજ અધિકાર જેટલા જુદા પડી ગયા છે.
 પ્રસંગાત્ રામભાર્તના એવા એવા...

પ્રસંગે રામભાઈના જોભ્યાં જોળખાણુ આટલું કિંચિત્ કહેવાનું મન થાય છે—આ
ભાઈ કરમચંદ નામના મોટા મામના ગૃણ વતની પણુ; હોર બંધાયે નેરોળીમાં ફેર વસી રહ્યા
જણાય છે. તેઓ ૫૦ વર્ષથી સ્વા. ના જ પ્રધાન થકી રીતસર માફ થયેલા બોચાણુ નિહાર
અક્ષરવંતી પરજોપાસક સુનંદા સુમુ સાંઠા જેવા વંશેથી થયા જણાય છે. એમના
કુળીય છે અનામ છે અન્ય નામના બાળા લેખો આપવળા અનેક જાતના હાલમાં
સુધાની પધારે પાત્ર રોકતા દેખાય છે. એમાં જ પ્રધાનના દેવ આચાર્ય સંતો સાચો
વિજેર છેવ પૂજ્ય માન્ય છે એ જોની આટી અવળી જીભમાં આસુરી ટીકાઓ કરીને
વેતિ પાનેલા વિચુપવંતી હરીદ સામાવાડીયા સઘળી પ્રવૃત્તિનાં પુણજ વખાણુ કરવામાં
આવે છે. આફ્રિકાના સમાચારમાં પૂ. આ. સત્સંગ મંડલે પ્રથમ કરેલા તથા બાપા-
પંથજોએ તથા કચ્છીજોએ કરેલાં મંદિરોની અને તદાગ્રિતોની જે તે અવળા રીતે
અવગણના મનમાંની કરીને, બોચાણુ પક્ષવાગ્યે કરેલાં મંદિરોની અને તદાગ્રિતોની
પારોપાર પ્રચંદાનાં ખોટાં ડીમ મારવામાં આવે છે. સુધાને સુધા કૃપા કરવામાં મોટા
કાળે આ ભાઈનોજ સમઝાય છે. જેમાં પોતાના લગ લેખો લેવાય છે એવા સુધા માસિકને
પણ સુધાની હવથા આપનારા પણુ એજ છે. આ વાતમાં જાંઠીલોએ સુધામાં આવતા આ
ભાઈના લખાણુ લેખો વાંચી વિચારી લેતા સુધામાંજ નહિ, પરંતુ બોચાણુ સુધાતીત
ડીમ મંડળના વાણુ ત્રણ સ્વા. ના પ્રકાર માસિકમાં તેમજ લેખો પ્રથમ આવતા હાલમાં

[illegible]

આ કુશીન કહેતાતા પોતે બાર વચનાપુત્ર. સત્સંગિજીવન, શિક્ષાપત્રી, લેખ આદિકાં
મોહનાથ સર્વગ્રાણ સ્વછાઓને અને હેવટે મુદ્ધા વિગેરે સર્વળાં છાપાને તેમજ અદિકામાં
નકલથી સ્વકાય પત્રિકાને પણ જે તે એક જે મિત્રા અપવાદ એમ તેમ કુટુંબ આપીને
જે સર્વેને સાવ હેય પડે હેતારી પાડીને અટકવા નથી. પરંતુ યુ. સ્વામીના નિયા નામે
મીન અભણેએ પાછળથી એમ તેમ જોડાવી કહેતી વાતુ કે જે પેપે રામ મુખારિ
અવતારના પરિબ્રહ્માં અને તેમનાં એમ દિવ્ય ચરિતોના દેવકચંદનાં પર્વવચનાં પામનારી
અંતરગુણે આખા સંપ્રદાયે સમારંભથી સર્વથા અમાન્ય આગ્રાજ કહેલો અને કોટ
પણ વારીપ્રતિવાદીના પુરા પુરાવા લખને હેય ગ્રહેલો. તેમજ વાતુને વર્ણવર્ણ છપાવીને
મકત કે પડી કીમતે વર્ગથી વેચીને તેનોજ એક બહોળા પ્રચાર સર્વત્ર કરવામાં બંક
તાપુને લઈ જવામાં એકતાન બન્યા છે. તાંત્રો જે કુળવાન બાઈનાં વૈષ્ણવી વાક્યોને-
જે વર્ગ દિવસે એકાદ સ્વામીની વાતો જેવી ચોપડી બહાર પાડે અને વિના મુદ્દે
કે પછતર કીમતે આપવામાં આવે તો પત્રિકાઓ (આદિકાની) કે છુટા પાનાનાં પેપરો
(મધાની) અને બાંધેલ માસિકો (હરિવા, શ્રીહરિ, સ્વા. ના. પ્રકાશ, સ્વા. ના. દિગ્વિજય
વગેરે) કચરા ટોપડીમાં ચાલ્યાં જાય. તેને જલ્દે આ પુસ્તકો સ્વામી રહે અને શાસ્ત્ર
નરિકાં ભવિષ્યમાં ઉપયોગી થાય." છતાંદિ. જેવાં બીજાં તો બીજાસ બહુતર છે પણ વિસ્તાર
ભરથી લખતા નથી. આ પેઢવાન પટલાપેય કેવા વચકે ત્રિમુખપ્રમુખ છે તે હેવટના
પેઢાથી સર્વેને સ્પષ્ટ સમજાઈ જશે. બીજું કંઈ નહિ પણ સત્સંગિકુળ કલકિત
જાય છે એટલો ભય રાખ્યો હોત તો સર્વ હુત્તર મરમદમાં આવા કાંઈ પટેલ સત્સંગી
જો પાક્યાં કે હવે આ મોટા બાઈ "મારા જેવાએ તો તેને (સત્સંગિજીવનને)
માળાએ ચઢાવી મુકે છે." એમ લખે એ જમની વિમુખાનુવાસી તાત જાતને જાણતું
કહેવાય. "યદા યદા મુક્ષતિ વાક્યજાળ" તદા તદા જાતિકુલપ્રમાણ જેવી અભિપ્રિત
કે. બપોરે છપાવે. મીહરિએ સ્વદરે સ્થાપેલા. ઉપાસ્ય હકમીનારાયણ નરનારાયણ
આદિકા દેવો, પુન્ય આચાર્યો, કોતલ્ય યાતલ્ય સ્વછાઓ, લેખ સંતો અને સમ્ય
સત્સંગિઓ વિગેરેને તેમજ સંપ્રદાયની સર્વળાં કલ્યાણકારી આગ-મપોદા, પારાધારણ
અને બંધારણને કે કલ્યાણ માટે શ્રીજીએ ઉપદેશલા સ્વ. સંપ્રદાયનાજ નિયમ, નિમ્મ
પેઢને પણ ધકાવેને માળાએ અપુનરાગિત ચઢાવી મુક્યા તો બાંધતરની તો વાતજ થી
કહેવી કે કુસંગિજીવનને સત્સંગિજીવનની જરૂર શી? અને કીમત: શું? એતો નકામો ગણીને
માળાએ ચઢાવી મુકેલા હેય ત્રિમુખ અગદાજ ધરમાં વચાવીને વાપરનારા છે. તેઓ
સત્સંગિજીવનને માળાએ મુકે કે નેવે ચઢાવે કે કચરાપેડીમાં નાખે એમાં નવાઈ શી? આ
સત્સંગિજીવનને માળાએ મુકે કે નેવે ચઢાવે કે કચરાપેડીમાં નાખે એમાં નવાઈ શી? આ
બાંધતર ન સમજાયું તો બીજું ભાવ સહે વિનાશ પછી બાંધતર સહેલું છપાજેલું છે
તેને લખને વાંચવું હુત્તર? આતો હકત એમનું ખરું સ્વરૂપ બીજાઓને સ્વલ્પ જાણવાવા
પુરતું અલ્પાંકથી વિવેચન કયું છે. અમારે કરો પૂર્વગદ નથી. સંચાલક શાસ્ત્રીઓને

આચા
 શાના
 શો તો
 અને
 આદિક
 દેકામાં
 આપીને
 નામે
 કુળાદિ
 તમની
 ને કોઈ
 છપાતીને
 માં બંધ
 નાકોને-
 ના મુદ્રે
 નાં પેપરા
 દેખવજ્ય
 ને શાસ્ત્ર
 ધ વિસ્તાર
 હવેના
 કલકિત
 સત્વગી
 જીવનને)
 આજીવન
 અભિયુક્તિ
 નરનારાવજ્ય
 અને સત્ત્વ
 ધારાધીરજ્ય
 ધમ, નિધમ
 વાતજ શી
 કામો ગણીને
 હ. તેઓ
 કી શી આ
 છપાએકું. હ
 ૧. જાળખાયા
 ૨ શાઓને

અને સંપ્રદાયનાં શાઓને પૂર્વપ્રદેશી ગમે તે અપવહીને રાજ-રાજ રહે. એથી અમને ચિંત
 કે શોભ નથી. આ રામભાઈ પટેલનું પટલાપયેય બરેલું રામાયણ તો સુધાને પાને
 પાને અપરંપાર આકૃષ્ટવળું પાડ્યું છે એને ઉઠેલીએ તો અત્યારે પાર આવે તેમ નહિ
 હોવ થો હાલમાં એમને રામરામ કહીને વિરામ પામીએ છીએ. સ્વસ્તિ. આ રીતે "આવે
 જ્ય શ્રીહરિ" એ લેખનો જીવ જવાળ છે. અંતમાં "વિશેષ આવતે આંકે લખીશું"
 એમ આગળથી ચેતવણી આપીને ચિત્રીયું છે તેનો જવાબ હવે આપીશું.
 ૧૫ ૨૮ અંક ૧૯ પેજ ૧૪૬ સંપાદકીય લેખમાં "જ્ય શ્રીહરિના સંચાલક
 શુભેચ્છાઓ" એવું હેડિંગ સંચાલકો મારેજ સ્પેશીયલ સંપાદીને "સુધાના ગયા અંકમાં
 અમે ટુંકા શબ્દોથી તો જણાવી દીધું છે પણ કાંઈક વિશેષ કહેવાનું-વિનંતિ કરવાનું
 રહે છે, તે વડીલ તરીકે ઉપદેશ કરતો નથી કે વિરોધી તરીકે વડતો નથી પણ માત્ર
 સેવક તરીકે વિનંતિ કરે છું. તે વિનંતિ કરવાનો તો હક્ક સેવકને હોયજ." આ
 પ્રથમ પેરેગ્રાફ વિનંતિનો છે. અમને સેવકોને યુરુ તરીકે સંબોધા કે યુરુ હોખને સેવક
 તરીકે અમને વિનંતિ કરો એ અતિ અચોક્કસ છે. યુરુ તરીકે તથા વડીલ તરીકે ઉપદેશ
 કરો કે વિરોધી તરીકે વડો એ સુચોક્કસ છે. યુરુ તરીકે કે વિરોધી તરીકે વડો તો અમને
 સેવકને હિતર આપવાનો હક્ક તો સંબંધથીજ સિધ્ધ છે. ગયા અંકમાં ટુંકા શબ્દોથી
 જણાવી દીધું પણ આ અંકે વિશેષતઃ કહે છે તો એનો હિતર પણ વિશેષતઃ આવે
 એ સહજ છે.
 બીજા પેરેગ્રાફમાં "પ્રથમ માલિકનો મુખ્ય ઉદ્દેશ જણાવતાં "શ્રીહરિ" ની
 આવશ્યકતા કહેવી તે તો બરેબર છે, પણ બીજાને કાઠનું પૂંછડું વાંકું કહેવું ને કાઠનું
 શીંગડું વાંકું કહેવું ને કાઠની ચાંચ વાંકી કહેવું એવું તો જેમ એક આચાર્યને શિષ્યે
 પૂછ્યું કે "મહારાજ! વૈષ્ણવ સંપ્રદાયનો તમે કહો પણ સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય કેવો?"
 ત્યારે કહે "પહેલો શીતળા દેરી જેવો ને બીજો તેના વાહન જેવો" એમ બધા સંપ્રદાયને
 દ્રવ્ય લગાડીને પોતાના સંપ્રદાયને બીજાના કહેવો એવો તદ્દન એક દેશી મૂખ
 કારને યુરુઓ માટે ત્રણ અપદ્ધાંતો અસંમત અહમ્મ નહુ હાખડે મોળી લાવીને એક
 સાથે અમને અડાવ્યાં. આ કેવો યુરુ-વડીલભાવ? અને કેવો સેવકભાવ? નહી નીચ
 મનોરંજક મશકરીયોજ છે. ગમે તે બાવે યુરુ-વડીલ કહે તે સેવક સહ છે. પરંતુ
 અવસિપ્ત, ઉત્પત્ય પ્રતિપન્ન અને કાયાકાપને નહિ જાણનારા યુરુઓ તો ત્યાગ કરવાનો
 શ છે કહો છે એટલે હવે યુરુભાવને છોડીને યુરુના આશીર્વાદથી પ્રાપ્ત થએલી વિષાના
 બળથી જ હવે તો એજીએ જવાબ આપવાનો આવ્યો. કાઠએ ઉંટને કહ્યું કે કાઠ સાથે
 મેંત્રી રાખો તો સાહે. તેનો જવાબ (કવિત) "હંટ કહે મા સમામાં વાંકા
 અગવાલા મુઠા, મુનલમાં પક્ષિઓ ને પશુઓ અપાર છે. જગલાની ટોક વાંકી
 પોપટની વાંચ વાંકી, કુતરાની પૂંછડીનો વાંકાજ વિસ્તાર છે. વારણની
 સુંદ વાંકી વાળના છે નહ વાંકા, મેંસને તો શિર વાંકાં શીંગડાનો માર છે.
 સુળી પક શુક કહે સુંગો મલા હંટમાઈ, અન્યનું તો પક વાંકું આપનાં
 મદાર છે." (કવિવર દશપતરામકૃત અલંકારાદશ પ્રંય) આ હંટ હંટ દૃષ્ટાંત
 અડાવીને અમને એમ અપદ્ધવાનો અભિપ્રાય છે કે જ્ય શ્રીહરિનાં હંટનાં પેઠે અદારે

અંજો વાંકું છે જતાં વખાણો છે અને સુધા વિરોધનું બીજ પશુની પેઠે એકાદ અંગ
 વાંકું છે તેને નિંદો છે. યુરુ શિષ્યને ઉભા કરીને વે. સંપ્રદાય અને રા. ના. સંપ્રદાય
 સંબંધમાં "વાદચ્છી શીતળા દેરી તારણ સરવાહનમ્" (જેવી શીતળા દેરી મુદ છે
 તેવું જ તેવું પર વાહન મુદ છે) આ વાક્યનો બાપાઈ અમને અડાવ્યો છે. કાઈ યુરુ-
 શિષ્યે સંપ્રદાય સંબંધે આવે પ્રશ્નોત્તર કરેલો ઉપલબ્ધ નથી. ઉદાગ જોઈએ જણાય છે.
 દર્યાત અને દૃષ્ટાંતોને સંગતિ નથી. સ્વસંપ્રદાયનાં વખાણ કરીને પરની નિંદા કરી
 હેન તો દૃષ્ટાંત એસવું આવે, આચાર્યે તો સ્વસંપ્રદાયને શીતળા દેરીના દૃષ્ટાંતથી
 અપકર્ષે કહો અને રા. ના. સંપ્રદાયને ખરના દૃષ્ટાંતથી અપકર્ષે કહો. એમ એણે તો
 બન્નેને દુરળ આપ્યું છે. તમે તો "બધા સંપ્રદાયને દ્રવ્ય લગાડીને પોતાના સંપ્રદાયને
 બીજાના કહેવો" એવો સિધ્ધાંતાઈ કરેવા માગો છો. પ્રથમ દૃષ્ટાંતની સાથે બીજા
 દૃષ્ટાંતને બેળવીને તમારે તો અમને એમજ કહેવું છે કે-તમે બીજાને દ્રવ્ય આપીને
 પોતાને વખાણો છે. બીજ સાથે બેળવીને ત્રીજું દૃષ્ટાંત અડાવ્યું છે તેથી એમ કહેવા
 મંજો છે કે જેમ "કાઈ મૂખ" માણસે કાણીની સખા છતી તેમ તમે મૂખીધથી બીજા
 કાઈ મોટા સાચુ કહે તેને મોટું કહીને છત કરો છો. એટલે તમે મૂખી છો એમ
 કહેવાનું અંત્ય તાત્પર્ય છે. આવાં વાંકાં અસંમત અપદ્ધાંતો મામડી મોટી લાવીને
 સિધ્ધાંતાઈ એવો કહેવો છે કે "સ્વમાલિકનો મુખ્ય ઉદ્દેશ જણાવવો અને આવશ્યકતા
 કહેવી તે બરેબર છે પણ બીજાનો દોષ જણાવવો કે અનાવશ્યકતા કહેવી તે બરેબર
 નથી. અમે પણ એજ અનિપ્રાયના અચુક હતા, પણ યુરુનાં સુધાવાક્યો પૂર્વપરના
 અતસંધાનથી અતઃપ્રવેશ કરીને વાંચનાં ત્યારે તો એવું એજીએ જણાવ્યું કે આતો
 'સહજાન્નદશઃ સ્વકુલંયે પરદોષેષ્ણવિવચસુઃ' એમાં કહ્યા મુજબ બીજા
 માલિકોના વ્યેચ્છ મોટા મોટા-દોષો દર્શાવીને પોતાનાને નિર્દોષ સર્વોપયોગી સર્વોપરી
 ઠરાવા માગે છે. 'સ્વઃ સર્વપમાત્રાણિ પરછિદ્રાણિ વચ્યતિ. આત્મનો મેરુમાત્રાણિ
 વચ્યતિ ન વચ્યતિ' આ રીતે બળનો સ્વભાવ જણીને એનું મનમાં દુઃખ લાગ્યા
 નહિ સહન કરી ગયા. પરંતુ જેને તમે ઉધાડે છોએ સ્વમુખે સંપ્રદાયબાદિમુખ કુસંગી
 કહેતા અને તદાચિત શિવાબાઈ, રામબાઈ આદિકના લેખોને વિમુખી કહીને માલિકમાં
 પજી લેતા ન હતા અને ઉલટું તેનાં માન્યતાને ખુબ ખંડન કરતા હતા એજ બંડીયા
 અને તેનાં પેપરાનાં સાથમાં અમને મળીને સરખીજ કોમત અંકવા લાગ્યા ત્યારે 'મુજ્જયા સહ
 જોલનમ્' એમાં કહ્યા પ્રમાણે બીજુ તો કાઈ નહિ પણ મુવજુને સ્વેદીથી સાથે તોળવાથી
 મુવજુને દુઃખ યાવ તેમ ખડુ દુઃખ થવા લાગ્યું. એનેજ પરિણામે અમારે સામાનાં
 સત્ય દોષ અને સાચીજ અનાવશ્યકતા પ્રદર્શવવાપૂર્વક પોતાના માલિકની નિર્દોષતા
 અને આવશ્યકતા સાચીજ સ્વચરી પડી છે. એમાં મિથ્યા પરદોષદર્શન કે મિથ્યા
 સ્વતંત્રતાને રચાન નથી. અમે પરનો દોષ કે પોતાનો શુદ્ધ કહો છે એમ માનતા હો તો
 પણ તે આપ્યા સંપ્રદાયના અને પોતાના પણ લાભાર્થે છે અને સંપ્રદાયને એક ખરી
 ચેતવણીરૂપ છે. તમે જેને સંપ્રદાય બાણ કહેતા તેને અમે વાંકું યુકું કે અનુપયોગી
 કહ્યું છે. તમે જેને એક પક્ષનું કે એક દેશનું કહેતા હતા તેને તેમ કહ્યું છે. તમે
 ત્યારે સન્મુખે સાથે નહિમુખોને સંપ્રદાયનાં શાખા પ્રશાખામાં ગણીને સરખા
 દરજ્જામાં બેઠેજના આગ્રહથી મંદ્યા ત્યારે તમને તેવા કહ્યા છે. જેનું જેનું વાકું પૂછડું

ખ-
થી
ના
બો-
બો
બને
દિગ્-
દેવર
અને
બુલો
ના હો
પોપુ
વિશે
જાણું
તા ને
જેમ
અપેય
દર કે
માટેજ
હોવાની
એટલે

મિનિ-
સપ્રદા-
કરે ન
એવેજ
જાતરીકે
અમારે
રી જેવા
ને સત્સ-
ગ્રહો મારે
પ્રધાવિષે
અશ્રમ
વતમાન
પરે બીજને

તેજ અને તેવા પ્રકારની સેવા કરી હરિદાસ કરવાનો ધરદો રાખવો ન જોઈએ. રામે
તો તેમાં સેવાભાવ રહેતો નથી પણ રાગ અને આશ્રય વધી જાય છે, એવું ન થાય તે
માટેજ અને સ્થાન અને સેવાને પૃથક્કરણ આપી દીધું છે... આ પ્રમાણે મૂખ્ય મોહક
મિથ્યા ઉપોદ્ધાત ઘટાવીને, “આ પ્રમાણે સદિશા અને સુધા બન્ને સત્સંગમાં પૃથક્ પૃથક્
સેવા ઉપાદીને તથા વિચારાદાન માટે પણ પૃથક્ પૃથક્ કામ” સંભાળીને બન્ને ઘણીજ
મિત્રતાથી સત્સંગની સેવા સુધરવાની માફક અનુકરણ કરી રહ્યા છે. સાથે
શ્રી હરિ પણ જીની પ્રજ્ઞાવિકાને નહિ બૂલવા માટે સત્સંગની મર્યાદાઓ સ્પષ્ટિયા
અને શાસ્ત્રમાં લખેલા સિધ્ધાંતોને જીણીને સમાજને સારો લાભ આપે છે. અને
બવહારની ખામીઓ ખતાવી સુધારવા સચના કરે છે વિગેરે. ને બીજાં જે માસિકો
પણ પોતપોતાની શાખાઓને જળ સિંચી સત્સંગની સારી સેવા કરે છે” આ રીતે
સર્વના અંદાજમાં આવતા સુધરવાનું મોટું દર્શાવત આખીને સુધાની પરમા પ્રશંસામાં
તાત્પર્ય લઈ જવાનું દોઢ ઠાકણ ઉપાડું દાખવ્યું છે. આનું વિવેચન કરીએ તો બહુ
લાંબુ થાય તેમ છે પરંતુ આ પ્રશ્નને વિવિધ સિધ્ધાંતો પુરતું પર્ચોચાન કરીએ.

સદિશા અને સુધાને પ્રથમ નજર સ્થાપીને, તેને સુધરવાની અનુકરણે મોટી ઉપમા
આપીને, સુધરવાનું લોકાપરોગી મોટી કરાતી સત્સંગ સેવાને જણાવીને, સર્વોપરી
પ્રશંસામાં પક્ષપાતી પરમ તાત્પર્યને લઈ ગયા છે. આ ખાખત આપેલા સુધરવા દર્શાવતીજ
સુસિદ્ધ યામ છે. સુધરવા આગળ અલ્પ તેજવળા તારાઓનીજ જેમ એમ બીજાં ત્રણ
માસિકની કશી કીમત કે પ્રકાશક તરીકેની ગણતરીજ નથી એવો પણ ભાવાર્થ ચોખ્ખો
નીકળે. સુધરવા જેમ અખિલ લોકની પ્રકાશક વડે સારી સેવાને રસસ્વદાનમાં રહીને
સદા ક્યો કરે છે તેમ આ જે પેપરોજ સ્વસ્થસ્થાનમાં વિરાજીને શાખા પ્રશાખા વિશિષ્ટ
અખિલ સત્સંગ સમાજની સેવાને વિચારનારો કરીને ક્યો કરે છે. બીજાં પેપરો
તો પોતપોતાની શાખા પ્રશાખાની (મૂળની નાંદ) સ્વરૂપ સેવા નિરુપણોગી નાગની કરે છે
એવો પણ ઉત્પત્તિ સુખેય નીકળે. વળી જે મિત્ર પેપરોતો કશી હરિદાસ વિના ઘણીજ
મિત્રતાથી સમાજપરોગી કામને કરનારાં છે અને બીજાં બધાં તો હરિદાસથી ઘણીજ
અમિત્રતાથી કામ કરનારાં છે એવો પણ ભાવાર્થ મિત્રતા પ્રદર્શનથી નીકળે છે. આ
રીતે એક પોતાની અને બીજાં મિત્રની મિથ્યા શ્લાઘા અમર્યાદ સ્વયમે કરીને, શ્રી હરિ
માટે તો જીની પ્રજ્ઞાવિકા, નીતિ, સ્પષ્ટિયા અને સ્વચ્છાસિધ્ધાંતો કે જેનો નવા જમાનામાં
કશો ઉપયોગ નથી અને જેને પોતે મનતા પણ નથી તેને છણવાની સેવા કરે છે એમ
કહીને હેમપદે કાઢી નાંખવામાં આવે છે. નવી સેવા આગળ જીની સેવાની કીમત પણ
છી? અને ગણતરી શી? એ આધુનિકોનો નિધક દુરભિપ્રાય છે. માટેજ જીનાનો કાંતિ
કરવા કટિબદ્ધ થવા છે. શ્રી હરિ માટે તો નહિ કશી ઉપમા કે નહિ કશું મહત્ત્વ કે
વત્ત? જીનામાં કાઢી નાંખ્યું. જ્યારે પોતાને સુધરવાની ઉપમા આપી ત્યારે શ્રી હરિને
તથા બીજાંને તારાઓની ઉપમા આપી હોત તો પક્ષપાતને થોડું સ્થાન રહત.

જ્યારે અખિલ સત્સંગની સુધરવાનું સકળ સેવા અને વિચારાદાન મહત્કાર્ય આ
જે વાચકોનાંજ ઉપડ ઉપાડી સેવાનો આગવો છળો લઈ લેશે ત્યારે હવે સંપ્રદાયના
આચાર્ય ત્યાગી સત્સંગીઓને ને કશું કરવાનું ક્યાં રહ્યું? મહાતા રાજની પેઠે

બહુજ દેવ સુધરવાનું આવી લીધું. હવે બીજા નવરા નમારમુંડા કરશે શું? એમ
પોતે જે સુધરવાનું આગળ રહીને શ્રીહરિને ત્રીજા ગુચ્છ પદે વચ્ચે સ્થાપવાનું દોઢઠાકણ
કરીને, ને બીજાં માસિકો પણ પોતપોતાની શાખાઓને જળ સિંચી સત્સંગની
સેવા સારી કરે છે. એમ ટુંકમાં અનાદરથી પતાવી દીધું. એમનું સ્વા. ના. પ્રકાશ
તથા સ્વા. ના. દિગ્વિજય નામ પણ લેવામાં જલે રાફ કેતુની જાણથી અબડાતા હોય
એમ સંજોગવા કે ધરમાયા સમજાય છે. તેમજે કરાતી સેવાને તો મૂળ સત્સંગજીની
કે તેની સાથે અંકગાઈ રહેલી જે શાખા પ્રશાખા નહિ, પણ પોતપોતાની, મૂળ વૃક્ષયજી
દેખાને છે કે વિખુટી પાડેલી શાખાને સુધરવા જેમ આખા જગતને અપરિમિત જળથી
ખનાયાસથી સિંચી દે છે એમ નહિ પણ અલ્પ જળનું સિંચન મહામહેનતે જેમતેમ
ઉપરથી લીધી રાખવાની સ્વદિપ્ત સત્સંગની સેવાને કરતા જણાવ્યા છે. આ તાત્પર્ય
“પોતપોતાની શાખાને” આ નિદેશ કરેલા યજ્ઞ ઉપરથીજ નીકળે છે. પ્રાજ્ઞના
એને તો નહિ કશી ઉપમા કે નહિ કશું મહત્ત્વ સ્વચ્છ વિશેષ. ઉપરકે શાખા પ્રશાખામાં
ગણને પણ દસા તો નહિવીસીના જેવીજ શુદ્ધી લાવ્યા છે. એવી એમને લેલ લાભ નથી.
શાખા પ્રશાખામાં ખલવાશી જે જે કુલામ એટલું જ. સંપ્રદાયજીમાંથી કાપીને
વિખુટી પાડેલી મૂળશાખાનું ખંધમેસતું આ દર્શાવતો આ અક્ષરપંચો અને
આવાપંચોએ માટે જ ખાસ જોગી કાઢીને અનેકવાર અડાવ્યું છે. વિવેચન
ઉપર આવી અર્થ છે. સુધરવાનું પોતે આગળ અને જે બાજીને પાછળ કરીને અને
વચ્ચે શ્રીહરિને સંકોળીને કેવું પંચક જોડ્યું છે તે બધાજ જોડે છે. કેવી અલ્પ દોડાવી
કડાવી છે! જળતા સ્વરૂપ સ્વભાવવાળા ચારેયને એક સાથે કેળીને શ્રીહરિને જુદા પાડી
દીધું હોત અલ્પ નામજ ન લીધું હોત તો અમને કશીજ ચિંતા ન હતી. હવે
સંપ્રદાયના અખિલ અનુયાયિઓ સાનમાં સમગ્રી લેશે કે-આ નાસિકામ સાભીજ એક
દિશાએ રાજકોટ ગુરુજીથી ઉત્તર સુધરવા અને બીજા દિશાએ તપોવન અલ્પયોગ્ય થઈ
શીતળ ચંદ્રનો ઉદય કરીને આખા સત્સંગજીને આવરીને સઘળી સેવા અને વિચારાદાનનો
કન્ટ્રાટ લઈ લીધો છે તો હવે બીજા બધા આચાર્યોદિ અનુયાયિઓ નવરા કરશે શું? અને
હવે પડેજોનું કાંઈ પ્રયોજન રહે છે? કેવી વગાઈ, બગાઈ અને બગાઈ? વડીલને
વરવો વેષ ધારીને ઉપર પ્રમાણેના પક્ષપાતથી અમિનંદન કે આશીર્વાદ અપાય એ યેગ
કે? આ વડીલનું સુલક્ષણ કે કુલક્ષણ? આને જોરો દાંડ ડોળ કેમ ન કરેવો? ગુરુજી-
વાળા મિત્ર શાસ્ત્રીએ પણ પ. પૂજ્ય બ્રહ્મચર્ય પ. શા. ને “અધ્યાત્મની પ્રતિભા
વિશિષ્ટાદેવથી ઉજ્જવળ થશે, ને એ વિશિષ્ટાદેવ જનહિતકારી હશે. સત્સંગ સદિશા
પ્રચુર ગુરુજીથી વિસ્તૃત થશે” ઇત્યાદિ પદ્યપદ આપેલું તત્ત્વ વર્ણમિનંદન એજ
અંકમાં છપાએલું છે. એમાં બીજા કામચિંતોને નહિ લેજવતાં જે જ નૂતન
વિશિષ્ટાદેવવાદી સમજ્યા છે એ સારું છે. આતો વડીલાઈ ખતાવીને એક પકિતમાં
ખધાને બેસાડીને પકિતમેદ કરે છે એનું બીજાને દુઃખ થાય કે નહિ? પોતા
માટે અને મિત્ર માટે “મટો રૂપાળદો સ્વરા” એ કહેવતે મને તેમાં વાચક
વંચક બહુ કરે અને અમને જીનુ પુરાણ નિરુપણોગી કહીને વિનિદાને કાઢી નાખે એ કેવી
વડીલતા! અલ્પજી અલ્પજી ન કરેવાય! પોતે વિશિષ્ટ થાય છે અને બીજાને પોતાનું

વિરૂપણ બનાવે છે એ કેવી જાતની અદેશદા? કંઈ સમજાતું નથી, મન મુકાય છે.

સમગ્ર સામયિકોને એક સાથે સંડોવીને આશીર્વાદનામાં આવતી એક દષ્ટિને ઠાંકવા માટે અંતર્યામી અને અંતર્યામી જેવા તેમના સમાસદોની પ્રેરણાને મુખ્ય અવગણનો લાગ્યા છે. એ પણ એક દંભોળનું પુરુષ પદ્યોન છે. કોણ અંતર્યામી અને કોણ તેના સદાસદો? એ પણ અણુકેરો એક મોટાળોજ ગણાવ્યો છે. અંતર્યામી જેવા સમાસદોમાં તો કેવળ સંપ્રાપનાજ નહિ પણ આપના મત મુજબ માલ્ય બોલ્યાસુ પડના અને બાપા પંથના પણ અમણી હોયજ. એ સમાસદો સજીવાને સુધની અને સુધાને ચંદ્રની અને શ્રાદ્ધરિને જુના પ્રજાલિકાને વળગી રહેનારા અને જોગ બેને કરી ઉપમાજ નહિ એવા ઉઘાડા પક્ષપાત બધી આશીર્વાદને આપે ખરા? આ કૃત્ય સમાસદોને સરમાજા જેવું કરવાય કે નહિ? અને એવા ભેદદષ્ટિમયી આશીર્વાદ આપવા જાય તો અંદર અંદર મંદાન મતભેદ પડે કે નહિ? અંતર્યામી કે તત્સદય સમાસદોની પ્રેરણા નહિ, પણ આપના અક્ષરના ઉત્સાહ કહે તો અંતર્યામી અને તેના સમાસદો ઉપર વૈષ્ણવ નેણપયનો મહાદોષ ન આવે. અંતર્યામી તો કમીનુસારે પ્રેરણા કરનાર છે તેમજ સામયિકોના કમીનુસારે પ્રેરણા કરી હશે કે સ્વેચ્છાનુસારે? એ પણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર કરવો પડશે. અંતર્યામીએ કંઈ પ્રેરણા કરી હશે અને આપ અન્યથા કહેતા હો તો પણ કોણ જાણે છે? પોતે કરેલો દોષ અંતર્યામી અને તત્સદય સમાસદો ઉપર ચઢાવો તો નાસ્તિકકમ કહેવાય. ખરું કહીએ તો 'ચોડન્ટર્પામિતયા સ્થિતઃ' એમ અંતર્યામી તો પરમાત્માને જ કહેવાય. સંપ્રાપના અંદર આત્માપણે રહીને સર્વને નિયમન કરે અને અંતર્યામી કહે કે, એના જેવો બીજો કોઈ પણ અંતર્યામી યદ્ય શકે નહિ એ યદ્ય સિમ્બ બાબત છે. એમાં અંતર્યામીને લેવાના હતા. બીજાને શીધા છે તે બારે જુલ છે, કેમકે એમાં મોટો વિવાદ છે. એ કે આશીર્વાદમાં કોઈ દાખડો નથી અને એથી સમાસદો કોઈ લાભ પણ નથી. પરંતુ બપારે સર્વેશ્વર સંપ્રાપનાથી સુધીની સર્વોપરી પ્રેરણા ન છુટકાની લાગ્યા અને વડીલપણાનો આભિમાનિક ડોળ લાગ્યા ત્યારે એમાં આપે જણાવ્યા મુજબનો પક્ષપાત ન થવો જોઈએ. એટલું અમારે સ્વયં કહેવું છે. બપારે સુધાને કોઈ પત્ર વાંચ કરવું નથી તો તમારે બીજાને વાંચ નજ કરવું જોઈએ. વડીલપણાનું અભિમાન તો તિરસ્ક અને અનુક નીવડે છે એમ આપ સર્વગ્રાની જાણમાં કેમ નથી આવતું? એક સદિવા સંભારે છે તો તેને સંભારે અને વડીલપણાનો મેલ મુકી દો. રાજકોટમાં યુરુકળની અને નાસિકમાં આશ્રમ સુપ્રતની એક સાથે વાત લાગ્યા છે. એ પણ બનાવતી છે. ભરતે સુધાથી યાકોને યુરુકળને સોંપવાની પણ વાત લાગ્યા છે. સુધને વર્તમાનપત્ર બનાવવાની વાત તે ૧૩ મા વર્ષથી કરતા હતા તે રજ માં સિમ્બ કરી. જેમ મંજાકામ બહુ વર્ષ વિચારીને સિમ્બમાં ભરવા હતા તેમ બપારા છે એમ લોકો કહે છે. એ મિત્રો વચ્ચે હરિશ્ચંદ્ર કરવાના ઇરાદાની ના કહો છો પણ આરંભ સુતમાં જ યદ્ય હતી. યુરુકળવાળાને એ આશ્રમ લેવાની રેસી હતી અને એને માટે નાસિક પણ એક મેવાર જઈ આભા હતા પણ આપે કિતાવજ કરીને ઇસ્તીએ જેમ કહ્યું તેમ લખી આપને આપે લઈ લીધો છે. તમે જેને વેવલા કહો છો એવા સંવેશની સેજબેજ દેવાથી ઉપરથી મિત્રતા બતાવવા વિના છૂટકો નથી. હરિશ્ચંદ્રે કોઈપણ અનુભવી આજ છે. રાજ-અ મદ રાખવાની ના કહો છો તે પણ સાલ જ છે.

શ્રી. શા. બાળકૃષ્ણાનંદજી નાસિકવાળાના આનંદ માટે-

(ગતાંકથી ચાલુ)

એક મુલા સુપ્રતની વાત મિત્રને કરેલી પણ નહિ સોંપવાથી મિત્રે સામી સદિવા ખરી કરી અને સુધાનું સ્થાનજ રાજકોટ રાખ્યું. એક મોટા મંદિરોની સાધક ગોશાળા કરી તો બીજાએ પણ કરી. એક સિમ્બત્વ મંદિરોની પેઠે ઉડાંગ ઉત્સવો ગોડવા તો બીજાએ એજ રીતે ગોડવા. એકે વાર્ષિક ગાંધ ઉત્સવના આનંદર કપો તો બીજાએ એક મહાપંદિરોની સાધક આશ્રમમાં યજ્ઞ ઉત્થાપન, પારાયણાદિ વ્રત ગોઠવું તો બીજાએ પણ એમજ કરવા માંડ્યું. એકે મુદ્રણલય ગોડ્યું તો બીજાએ મોટારૂપમાં ગોડ્યું. એકે શુભાતીતાનંદસ્વામીની વાત અમાન્ય હેવ જાણી તો બીજાએ પણ છપાવ ની સરખાત કરી. એકે સંસ્કૃત પાઠશાળા કે જે સિદ્ધાપત્રી વચન મુજબ આચાર્યશ્રીના અધિકારવાળી છે તે સ્થાપી તો બીજા મિત્રે પણ સ્થાપી. તેમાં વિશ્વશ્રી ત્યાગિએને નહિ રાખવાની વાત સુધાના સુતધારે વર્ષ ૨૩ અંક ૪ મંત્રે અભિપ્રાય જેવું ખાલુ હોઈજ સમાજીને યુરુકળ સ્થાપનના પ્રથમ પ્રેરક પણ પોતેજ બનીને, એ અંગેની અનેક વાતોને વિલપીને, "વળા જોડું" બીજા પણ કહેવાની બજર છે કે-આ સ્થાનમાં વિદ્યાર્થીઓ સાથે ત્યાગીઓના સહવાસ તો શું? પરંતુ સંચાર સરખો પણ ન હોવા બેધએ, જે ત્યાગીઓને વિદ્યાર્થી તરીકે રાખવા હોય તેઓ પણ મંદિરના વાતવરણથી હજી દેવાઈ ગયા ન હોય તેના નવા ત્યાગિઓનેજ રાખવા દોરણકે આપણે હૃદયમાં બળતાં પણ કહેવું પડે છે કે આપણા ત્યાગીઓમાં વણા વર્ગ ખાલુ, ખાલો ને ખાલો, મોજ શોખ પદાર્થ સંમહીને આળસનાજ ઉપાસકો હોય છે..... માટે મંદિરની હવા બેના હૃદયમાં અસર ન થઈ હોય તેવાજ રાખવા બેધએ. શ્રીજીને ગમતી વસ્તુ (અઘાયર)નો આપણે યુરુકળના વિદ્યાર્થીઓમાં ન રેડી શકીએ તો પ્રયાસ બધો વ્યર્થ છે, માટે સંસ્થાની બોલકાતની વ્યવહાર શુદ્ધિ અને વિદ્યાર્થીઓની આચારવિચાર શુદ્ધિ ઉપર પણ સંસ્થાના સંચાલકોનું હું ખાસ ધ્યાન ખેંચું છું." આવા સુદર સ્પષ્ટ ચંદ્રેમાં સંસ્થાના સંચાલકોને કરેલી, પણ તેને તુરજ રીતે અવગણીને બને મિત્રોએ રાજ સંસ્થા સદિવાના સુધારાને કરેલી, પણ તેને તુરજ રીતે અવગણીને બને મિત્રોએ રાજ આશ્રમથી દેખાઈથી હરિશ્ચંદ્રમાં ઉતરીને નાના વિશ્વશ્રી ત્યાગીઓને ખાસ રાખ્યા. એટલેથી અવકાશ બચકાયા કે સરમાજા નથી. પરંતુ 'શા. ના. સં. પાઠશાળા' જેવું હોઈજ આકાશીને 'શ્રી તપોવન' અઘાયર આશ્રમ નાસિક જેવું ટેકાણું પણ હમકારીને, "આ પાઠશાળામાં અવકાશ કરવા સ્વા ના ના આશ્રિત કોઈપણ ત્યાગી આવી શકે છે. તેને સંસ્કૃત યજ્ઞરાત્રી હોઈ મિત્રે તથા ધર્મિક પુરતકોને અભ્યાસ કરવાય છે." આ રીતે સાલુ જાહેરાત પણ અપાય છે. અંતર્યામી અઘમ અષ્ટ ઘૂંટ નષ્ટ ઇષ્ટ બને સ્થાનમાં રહેતા સંચાલક અવસ્થાપક જુનાગદી ટાંચીઓ, પુરાણીઓ, સેવકો, વિદ્યાર્થીઓ મિત્રે રહેતા સંચાલક અવસ્થાપક જુનાગદી ટાંચીઓ, પુરાણીઓ, સેવકો, વિદ્યાર્થીઓ મિત્રે ત્યાગીઓ મંદિરના વાતાવરણથી નહિ દેવાજેલા, હૃદયમાં મંદિરની હવાના નહિ અસર વાળા, ખાલુ ખાલો ખાલો અને મોજ શોખ પદાર્થના સંમહી આળસના નહિ ઉપાસકો બનેલા અને શ્રીજીને ગમતી વસ્તુ રેડી સમાજ એવા નવા સ્વાભિપ્રાય મુજબના શુભ છે.

વાળાં ત્રણ ઉપાસા સંદેશમાં સ્વમુખે બહુતા હતા તે બાલ વિમુખપત્રની સાથે શ્રીહરિને જોડી દઈને જેની અળખામણી કરખામણીમાં સેળમેળ સડાવે છે. એજ મોડું કુખ હાલે છે. એજ અકળાઈને સાચો ધોખો કરવાની કૃત્ર પડે છે. જેમ કુખ અને પાણીને કે સુધા અને વિષને સેળમેળ કરવામાં આવે તેમ આરા નરસાને એક પાડમાં મણવા જેવું જ નામ જડાઈ કહેવાય. જે તમે મોચાસજવાળા વિમુખના લેખને સુધામાં લઈને સેળમેળ (વિમુખ સન્મુખની) કરવાની રોકડો નાજ પરખાવતા હતા અને વળી જેઓ સુધાને તથા સુધાના તંત્રીને તથા આપ સંચાલક શાસ્ત્રીને પણ અનેક પ્રકારે વિનંદતા હતા તેમના જ લેખોને તેના તેજ તમે તેજ સુધાનાં હાથે દ્યો એટલે મડોળિયું કે મહાકિયું થાય કે નહિ? આ બામતનો ખરી ખાચો મારે વાંચા નૈરામીથી આવેલા ચિવાભાઈ નારાયણમાઈ કે જે રામભાઈના મોટા ભાઈ થયા છે તેમનાં અસહ વાક્યો ઉપરનાં આપનાં સહવાક્યોને—

૧૧ અંક ૧૨ પેજ ૨૫ ઉપર ખુલ્લો પત્ર. પ. મ. શિવાભાઈ પટેલ નૈરામી. આપને નોટપેડ પત્ર તા. ૧૮-૩-૩૬ નો તંત્રી ઉપર લખેલ મળ્યો છે. એ પત્રનો ખુલ્લો જવાબ આપના સવાલ મુજબ આપું છું જેથી આપને કીલગીરી મરૂર દર થશે. આપનો પત્ર અમે “સુધા” માં ન છાપીએ એથી આપને કીલગીરી થાય એ સ્વભાવિક છે, પરંતુ બાઈઓ! આ “સુધાપત્ર” ખાસ “સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય” સત્સંગનું છે. એટલે સંપ્રદાય બહારની વાત ન લે એમાં કઈ દેવમુખિ કહેવાય નહિ. ને એકજ સંપ્રદાય તરફનો દષ્ટિ રહે જ અને સત્સંગ અમે બે આચાર્યો અને તેની સાથે સમન્વય કરાવતા દેવ મંદિર સાકુ સાસુ સત્સંગિઓનેજ માનીએ છીએ. ને તેમાંથી કુદા પટેલાને વિમુખ માનીએ છીએ અને અમારો ઢાળ સહાકાળ ઉપર કહેલા સત્સંગ તરફજ રહેવાનો ને રહે એમ અમે શ્રીજી પાસે માગીએ છીએ. સુધાના માલકો વધારી અમરે જડમુડી મેળવવાને આમદ નથી, પણ કુખ અને પાણીની પેઠે સેળમેળ થએલ સત્સંગ લેવા કુખાતા કુસંગ થકી સત્સંગિઓને બચાવવા અને સાચો સત્સંગ દારી અતાવવો એજ નીતિથી અમે સુધા મલાવીએ છીએ... સત્સંગ બહાર નિકળેલાની જેને પ્રતીતિ આવી તેનાતો જીવનો નારા થયે તે પાછા સત્સંગને પામી રાકશેજ નહિ... આ સત્સંગનો શ્રીજી મહારાજનું સ્વરૂપ છે ને આચાર્ય, ત્યાગી, સત્સંગી, દેવ, શાસ્ત્ર અને મંદિરો એ જ શ્રીજીની મૂર્તિનાં અંગ છે.” ઇત્યાદિ બહુ છે. આખો લેખ અમને મળ્યો હોત તો બહુ મઠા આવત. (આ લેખ મે ચાલુવાળા વિગેરે સર્વેએ ખાસ નાંચવા વિમશંવા નેવો છે)

વળી ૧૪ અંક ૬ એક પત્ર (લે. શિવાભાઈ ના. પટેલ નૈરામી તા. ૧૮-૩-૪૧) “આ પત્ર બહુધા સત્સંગના સિંધાંતથી વિરુદ્ધ અને અશાસ્ત્રીય લખાણવાળો તથા કપાળ કલિપત ખોરા પક્ષની પ્રશંસા કરનારો હોવાથી તે પત્ર અમે સુધામાં લઈ રાકતા નથી. સુધામાં સંપ્રદાયને અનુસરતા અને વચનામૃત વગેરે લખોને તથા હાથરુઓના વચનને અનુસરતા લેખો લઈ રાકાય છે.” ઇત્યાદિ અનેક અંગતો છે. વળી ૧૮ અંક ૫ પ. મ. બાઈ મણીપર પી. અમીન નૈરામી “આપનો

લેખ ‘સુધા’ ના ધ્યેયથી વિરુદ્ધ અને અક્ષર પંથવાળાને લગતો હોવાથી તેમના પત્રમાં આપવા લાયક છે.” ૧૧ વર્ષ ૨૮ અંક ૬ “કુસંગી થકી રક્ષા મટે ભગવાનની પ્રાપ્તિ” જેવું મથાણું આંધ્ર નાર પ્રકારના બહારના કુસંગોનું વિદેયન કરીને, જેમ જે સત્સંગ બહારના કુસંગી હજી તેમ સત્સંગમાં પણ હાલમાં એવાજ કુસંગી છે. તે રક્ષા ભગવાન પાસે રક્ષા માગરી. તે કુસંગી પણ ચાર પ્રકારના છે. (૧) પરાક્રમથી, (૨) વિષમ વિલાસી, (૩) બાપાપંથી અને (૪) અક્ષરપંથી... અને જે બાપાપંથીના મનથી તો બીજાને વિષે ભગવાનપણું મનાવીને તથા ભગવાનની સેવાને બદલે ભગવાનની મન થાય તો બીજાને વિષે ભગવાનપણું સમજાવીને શુદ્ધ ઉપાસતા થકી બ્રહ્મ કરે ને સત્સંગમાં મૂર્તિમાં લીન થવારૂપ અદ્વૈતપણું સમજાવીને શુદ્ધ ઉપાસતા થકી બ્રહ્મ કરે ને સત્સંગમાં કલેશ કરાવીને સત્સંગમાંથી પણ બ્રહ્મ કરે અને જે અક્ષરપંથીના મન થાય તો ‘સ્વામિનારાયણ’ નામના મે વિભાગ કરી ‘શ્રીજી સ્વામી’ ‘અક્ષર પુરોહિતમ’ એવા તેના મોટા અર્થ સમજાવી ચાર ચરણની યુગલ ઉપાસનામાં જોડેને શ્રીજી મહારાજનો દ્રોહ કરાવે ને શુદ્ધ સર્વોપરી મે ચરણની ઉપસનામાંથી બ્રહ્મ કરે” વિગેરે.

વળી ૧૫ અંક ૧૧-૧૨ તંત્રીચાતેથી “અમારા પૂર્વ તંત્રીશ્રી બાજીજી વકીને સુધાના પુસ્તક ૨૧ ના અંક ૭ માં તંત્રીલેખ લખી સંપ્રદાયની અપૂર્વ સેવા કરી છે તેવું તે સ્પષ્ટ વક્તાના સ્પષ્ટ લખાણથી સંપ્રદાયના ધોરણ અને સંપ્રદાયની શ્રીજી સ્થાપિત મર્યાદાથી વચ્ચિત રહેલો...વગેરે” (મોચાસજવાળો) રડી કડ્યો છે અને સમજાવું નથી કે આવો રાગ દેવ શા માટે જોડેલો નૈરામી (આદિકા) થા પટેલ રામભાઈએ અમારા પર એક પત્ર લખેલો અને તે “ખુલ્લાપત્ર” તરીકે ‘સત્સંગ-રામભાઈ’ કે જે અમદાવાદથી કેશવલાલ નાગરદાસ કારભારીના તંત્રીપદે નીકળતું હતું તેના બીજા વર્ષના છઠ્ઠા અંકમાં પ્રસિધ્ધ પણ કરવામાં આવ્યો છે. એટલું જ નહિ પણ તા. ૧૫-૮-૪૮ ના રાજ “સુધા” ના વ્યવસ્થાપક ઉપર પણ એક ઉવદેશપત્ર તેજ મોચક મહાશયે પાઠવ્યો, બન્ને પત્રો રાગદેવપૂર્ણ છે” આ પ્રમાણે તંત્રીની પ્રસ્તાવ કરીને, ‘ખુલ્લો પત્ર’ લખવાની કૃષ્ણ કરનાર રામભાઈ ના. પટેલ ન્યારે બહુવે છે કે સાચો મહારાજ (૫૪) તમારા લખવા મુજબ આંમળીને જેટલું ગણાય તેટલાં મંદિરો બાંધ્યાં, માનીં દ્યો, પણ હું (રામભાઈ) તંત્રી, સત્સંગ અને આચાર્યશ્રીઓને પૂછું છું કે તે બધાંવેલામાંવું એકપણ મંદિર શાસ્ત્રીજીએ બંધાવેલા મંદિરને જેટલું આવે તેવું છે ખરું? આ રીતે ભલે મોચાસજીવાએ આંમળીને વેદ મણાવે તેટલાં મોટાં મંદિર બાંધ્યાં પણ તેની જોડે શ્રીજી અને આચાર્યોએ અત્યારે સુધી બંધાવેલા અનેક મંદિરો પૈકી એક પણ આવડું નથી એમ ચિયુપાલી રીતે સંપ્રદાયનાં સંધર્ષાં મંદિરોને ઉતારી પાડીને બાલ મોચાસજીવાને ખુબ ખુબ વખણીને,

શિક્ષાપત્રી કથન મુજબ મંદિરોમાં મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા કરવાના અધિકારવાળા આચાર્યોના સંબંધમાં “મહારાજે પોતાની ગાદી ઉપર જ્ઞાનાચાર્ય” નીમ્યા છે અને તેમને મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા કરવાનો અધિકાર આપ્યો છે પણ તેવા જ્ઞાનાચાર્યો અત્યારના આચાર્યો છે? હાલ તો સત્સંગની વૃદ્ધિ કેટલી થઈ? આ રીતે ધર્મવંશી આચાર્ય પદને મૂળથીજ અવગણીને, પ્રતિષ્ઠા અધિકાર તો જે જ્ઞાનાચાર્ય ત્યાગી કે શુદ્ધ દેવ જેનો કરાવીને તેવા જ્ઞાનાચાર્ય અત્યારના આચાર્યો નથી પણ મોચાસજીવા શાસ્ત્રી છે

એમ
મૂર્તિ
બસ
જુદા
સારો
અ
તે ન
સુધા
શાસ્ત્રી
ધર્મો
કે!
દેરાઈ
વિગેરે
આપ
નંદજી
રામન
શિવાજી
પોતે
બહુઈ
દેશમ
વખાણ
ને પો
૧૫
અને
કરજી
પ્રસાદ
શ્રીની
શાંતદેવ
વાંચીને
સાચું
વિમુખ
સંસ્થા

કાવાથી તેમના
મટે ભગવાનની
સેવા કરીને, જેમ
કુસંગી છે. તે
પરોપકારી, (૨)
તે આપણથીને
પદ્ધતિ ભગવાનની
કરે તે સત્સંગમાં
સંગ થાય તે
નોતમ' એવા તેના
મહારાજનો શ્રોત

શ્રી ભગજી વકીને
સેવા કરી છે
સંપ્રદાયની શ્રીજી
ઉદયો છે અને
આક્રિષ્ટ થી પડેલ
તરીકે 'સત્સંગ-
સિપદે નંકજી' હવે
એટલું જ નહિ પણ
તેક ઉપદેશપત્ર લેજ
ત્રીશ્રી પ્રસ્તાવ કરીને,
જણાવે છે કે શાસ્ત્રી
ય તેટલાં મંદિરો
ને આચાર્યશ્રીઓને
ધંધાવેલા મંદિરને
આગળને વેઠે જણાવ
થીએ 'અત્યારે સુધી
પાલી રીતે સંપ્રદાયની
વખણીને,

હારવાળા આચાર્યોના
યા છે અને તેમને
નાચાર્યો અત્યારના
રીતે ધર્મવંશી આચાર્ય
ત્યાગી કે મુદ્દસ હોય
ભોચાસણીયા શાસ્ત્રી છે

એમ પણ ઉદાગ દરાવીને એમને જ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠાનો અધિકાર છે અને એમણે રથાપેલી
મૂર્તિઓ પૂજ્ય છે એમ પણ ઉપક ઉભાજા બચાવીને,
“સંપ્રદાયના રાજપાથી શું વળવાનું હવે? મહારાજનો રાજપા છે તે
બસ છે” આ રીતે સંપ્રદાય યકી શ્રીજી મહારાજને પણ વિમુખ પોતાની પેઠે સાવ
જુદા ગણીને સંપ્રદાયના રાજપાની કથી જરૂર નથી એવી પણ જાહેરતા બચાવી છે.
ઉપરનાં અને બીજાં પણ કેટલાંક રામભાઈના દેવપૂજા પત્રનાં વૈખરી વાક્યોના
સારો એજો જડાતોડ જવાબ પણ તંત્રી કેશવલાલભાઈ વકીએ આપ્યા પછી છેવટે
“આ લેખકે સુધાના બ્યવસ્થાપકને તો “જ્યારે દલીલ ખુદે ત્યારે ગાલીદાન કરે”
તે નાચે ગાલીપ્રદાન કરવાનું તેમના તા. ૧૫-૮-૪૮ના પત્રમાં સ્પષ્ટ કરી દીધું છે,
“સુધાને ‘કુધા’ કહી, નિષ્કામ ભાવે સુધાની સેવા કરનારા સુધાના બ્યવસ્થાપક
શાસ્ત્રી બાલકૃષ્ણનંદજીને ક્ષમાચારીના ધર્મો તથા ધર્માનુષ્ઠાન કહેલા ત્યાગીઓના
ધર્મોનું સ્મરણ કરાવીને વચનાનુષ્ઠાન મોધમ ઉપદેશ પ્રવાહ વહેતો મુકી દીધો
છે !!! આવી વખમાગી સલાહ આપનારાની કયા ખોટ છે? ... કેવળ રાગદ્વેષથી
દોષાઈ નહીં કોઈના હાથાંચે મિથ્યાપવાદ મુકવા સુધી પણ અચકચ નહિ”
વિચેરે આ રીતે સુધાના બ્યવસ્થાપકને દલીલ ખુદે ત્યારે ગાલીદાન કરવાનો અપવાદ
આપનારા અને સુધાને ખાસ કુધા કહેનારા અને સુધાના બ્યવસ્થાપક વધી બાલકૃષ્ણ-
નંદજી માટે તો બૃહદ્ ધર્મ અને ધર્માનુષ્ઠાન ધર્મોનું સ્મરણ કરાવી આપનારા ભાઈ
રામના બે ગાલીદાન પત્રનો યથોક્તિ જવાબ રાપભાઈ આદોશથી આપ્યો છે.

અતે પૃથક્ પેરેમદથી “ઉપર મુજબ સત્સંગના અજ્ઞાનથી ભરેલો પત્ર
શિવાભાઈ ના. (અને ભાઈઓ યાય છે) પટેલનો નાઈરામીયો આવેલ છે તેમાં પણ
પોતે અથવા પોતાનાઓ બાકુતી હોવાને કારણે સત્સંગમાં સેવા કરનારાઓને પણ
બાકુતીજ દેખે છે પણ તેમને તો આ દેશનું જ્ઞાન કયાંથી હોય? કોઈ બાકુતીએ
દેશમાંથી લખી વાળજી હોય તેમજ તે આપણા લખે ને? પણ પોતાના ગુરુનાં
વખણ કરવા માટે પોતાના ભગવાનની કે તેના ભક્તોની નિંદા કરવી એ તો ભગવાનની
ને પોતાના ગુરુની કુસંગ છે ‘પ્રકાશક સુધા’. આ રીતે વિરુદ્ધ લખાણ છે વળી
વર્ષ ૧૨ અંક-૧૨ “શિવાભાઈ ના. પટેલ નેરામી—” તમેએ લખેલ “સત્સંગી
અને વિમુખની સમજણ” સંપ્રદાયના મંતવ્યોથી વિરુદ્ધ છે. તે શબ્દોનું ‘ખર’ સ્પષ્ટ-
કરણ “સુધા” તા. ૧-૩-૪૦ના અંકમાં આવી ગયેલ છે. (શુદ્ધ દક્ષીનારાયણ
પ્રસાદ નાયજીભાઈએ કરેલું છે)

હવે સુધાના સ્વતંત્ર તંત્રી શાસ્ત્રીજી! ઉપરનાં સુધાના સ્વકીયતંત્રીનાં તથા આપ-
શ્રીનાં અને તેની સામેનાં ભોચાસણીયા રામભાઈ તથા શિવાભાઈનાં વામ અશિવ વાક્યોને
શતિદેવે હું મનને દુરાગ્રહને દૂર કરીને સ્પષ્ટ બુદ્ધિથી પૂરીપરના અનુસંધાનથી
વાંચીને વિમથ કરશે તો સુધાને કે તેના તંત્રીને ને કોઈ અમે વાંકુચુકું હવે છે તે સવળું
સાચું જ સાબીત થશે. ને પત્રને રાપભાઈ આદોશથી સત્સંગ વિરુદ્ધ શિદ્ધાંતનું તથા સત્સંગે
વિમુખ કહેલા શાસ્ત્રીયપુરુષદાકનું તથા તેણે સંપ્રદાય સામે યથે હરિદાસથી ચલવેલી શત્રુ
સંસ્થાનું વાજતરુપ અને સત્સંગ બદલનું સ્વમુખે જોખતા હતા અને વળી ને ચુસ્ત

ભોચાસણીયા રામભાઈ શિવાભાઈ વિચેરના વામ અશિવ લેખોને સંપ્રદાયના, વિમુખ,
સત્સંગ જેવા ઉપરથી દેખાઈ છે પણ અંતઃકુસંગ બરેલા, સત્સંગના શિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ,
અશાસ્ત્રીય, કોણકાલ્પિત ખોટા પક્ષની પ્રમંથા કરનારા, સુધાની નીતિ અને ખેવથી
વિરુદ્ધ હોયને સુધામાં નહિજ આપતાં વિમુખ સ્વા ના પ્રકાશમાં આપવા ચોગ્ય,
સંપ્રદાયના ધોરણ અને સંપ્રદાયની શ્રીજી સ્થાપિત મર્મોદાથી વચિત રહેલા, રામદેવપૂજા,
સત્સંગના મંદિરો, આચાર્યો અને ત્યાગીઓ વિચેરે અંગોને નિંદીને ઉતારી પાડનારા,
કે બહુના સુધાને કુધા કહેનારા અને તેના બહુ વર્ષ તંત્રીપદે રહેલા વકીલને અનેક પ્રકારે
ઉઘાડા નિંદનારા અને આપ તંત્રીશ્રીને પણ ધર્માનુષ્ઠ તથા વાંકીધર્મોને સામા અજ્ઞાનીને
અસહ અપવાદ આપનારા, ચાનાચાય બંનેને વખમાગી સલાહ અને વચનાનુષ્ઠાન ઉપ-
દેશને વરેલો મુકનારા, વિચેરે અનેક પ્રકારે નિંદતા હતા અને તેના લેખક રામભાઈ તથા
શિવાભાઈ વિચેરે સામે સુધામાં બીલકુલ સ્થાન નહિ આપવાની સકારણ શાંતી મિત્રવર્તી
કરનારા સર્વજ્ઞ ચાચવાદી નિરર આપશ્રીજી બ્યારે ને કાપે ભોચાસણીયાનું વાજતરુ કરતું
હવે એજ કાપને સુધા કરે અને વાજતરુને વખડનારા રામભાઈ વિચેરના સર્વજ્ઞ
વિરુદ્ધ લેખોને સુધામાં પશીપત સ્થાન પ્રથમજ આપો અને એને માટે સુધાની પૂર્વની
શુદ્ધ નીતિ અને ખેવને પણ ફેરવીને ભોચાસણીયા વિમુખો સાથે નવીન નીતિ અને
ખેવને જાહેરમાં જેમ તેમ જલ્લો તો પછી સુધાને કે તેના તંત્રીને લેખનાં પદ વચનો
અને કૃત્યોને અનુસારે વિચક્ષણ કોઈ ભોચાસણીયું બંદીયું વિમુખીયું તો કોઈ બંદોળીયું
ભગાડીયું કે સેલભેળીયું બીચીયું કહે તો ખોટો લેખો કરવા જેવું બરોપણ રહ્યું નથી.
જેવું લોકો જોશે કે જાણશે તેવું કહેશે? અને ખુદ સુધાને કે તંત્રીને ભોચાસણીયના
પ્રચારક શાસ્ત્રી યચના વાજતરુપ કે સંપ્રદાય વિરુદ્ધ શિદ્ધાંતના પ્રચારક કહેશે તો પણ
તે હવે સહનજ કરતું પડશે. અન્ય ઉપાય નથી. કેટલાંની સાથે દંતીયાં કરશે? જેને
તેને દુચકાં મે તાવું કે જયકાં બરવાનું હવે રહેવાલો. હવે તો “સર્વ કોપેત પૂરચેત”
એમજ કરવાનું રહ્યું. સુધાના તંત્રી માટે કહેલા રામભાઈના શબ્દોમાં કહીએ તો
“જ્યારે દલીલ ખુદી જાય ત્યારે ગાલીપ્રદાન કરે” એમ કરીનેજ હવે પરાંલે પુર
કરવાનું શિરે આપ્યું છે.

રામભાઈ સામે સુધાના તંત્રીએ લખેલા સ્પષ્ટ શબ્દો કમાગ્રિતોને બહુ ઉપયોગના
છે—“કુધા અને પાલીની પેઠે સેલભેળ-ચમેલ સત્સંગ જેવા (ઉપરથી) દેખાતા
કુસંગ યકી સત્સંગીઓને જ્યાવવા અને સાચો સત્સંગ દોરી બતાવવો એજ છે અને
એજ નીતિથી અમે સુધા ચલાવીએ છીએ” આ ને સુધાની સીધી સુધી સાચી નીતિ (ઉદ્દેશ)
જણાવો છો એજ નીતિ શીદરિએ પણ આરંભથી અખત્યાર કરી છે. જ્યારે એજ
સંપ્રદાય તરફ દષ્ટિ રાખવાનું અને સત્સંગ તરફજ દાળ સદાકાળ રહેવાનું ખિરદ પ્રદણ
કયું છે તો પછી જેને સત્સંગથી છુટા પડેલા કુસંગો વિમુખો કહો છો તેના તરફ
દષ્ટિ અને દાળ કયા કારણે વળી દળી જાય છે? તેના કારણેના ધોરા રહીને તપાસ કરશે.
સુધાના મંદિરો વધારીને જડમુદી મેળવવાનું કારણ તો નાજ કહોછો. ને સુધાપત્રને
સ્વ મિનારાયણ સંપ્રદાયનું (સત્સંગનું) કહો છો પણ હવે તો જેને બીમુખે આજ લેખમાં
વિમુખ કુસંગો કહોછો તેનુંજ યર્થ જાય છે તેની કોઈ ખરી ખતર રહે છે? ‘સત્સંગ’

શક્તિ યાજ છે
પ્રથમ પુત્ર થઇને
અપાત્ર અને
આ અપાત્ર
શ્રીય શુદ્ધિથી
કે કોટી ઇતે
અમર આવા
વધી નવટલી
કે. આથી એ
પ્રથમ પરાક્ષત
અને બીજા
ઉતારી પડીને
માથે અનિય
ઉદ્દેશ બધાનો
જિજ્ઞાસુ છે.
તે છે. ભોલવ માં
શક્તિ થવ. માંજ
અનિયતન સાથે
કુવા મુધા થઇ
વચ્ચમાળી સાચી
મદનો કોઈ ધણી

એનો પ્રતિભાવ
તે કહીએ-અર્થકોષ
ત્યાને જોતા નથી
અ બરોબર છે.
રાક્ષ પદનો પ્રયોગ
જા પોતાને સોજ
થો' જે આપની
સોજકળાના અને
પરહરીને પ્રત્યક્ષ
અને પરાક્ષિકના
સહજ છે. વળી
એટલે સોજકળાની
કરે! આરે તો
નથી. 'શાણી

અમને કે અપૂર્ણ સોજ કળાવાળો તો એક પરમેશ્વર છે' એ પણ કથન સાચું પ્રમાણ
યથાર્થ છે. આપ તો નિયુક્ત દિવ્યભાવને પામીને પરમેશ્વર સદૃશી પંક્તિમાં પરાણે
પેદા છે. એટલે પોતાને અપૂર્ણ સોજ કળાવાળા દેખો. આનો એ પણ સદર્શ છે.
અને એના બળથી બીજાઓને કળાયત્વ દેખો. માનો એ પણ સદર્શ છે. 'આજીવમાત્રમાં
કોઈક આમ હોય' એ કથન પણ ઠીક છે. પરંતુ સમિત્ર આપતો પોતાને આમ
વચરના સર્વ ચંદ્રવત માની બેઠા છે. અને બીજાની અદ્યપણ આમને જોળી જોળીને
ફોતીને ફાળે ચડાવે છે. 'આચાર્યો પણ કોઈ પોતાના મતને સોજકળાનો કહી
સકતા નથી' એ કથન યોગ્ય નથી. અર્થ કોઈ આચાર્યો પોતાના મતને સોજકળાવાળો
જ માને છે. જે ન જાનતા હોય તો પોતાના મતનો કશો અર્થ જ ન રહે. બીજાના
મતને ન્યાયયુક્તિથી ખંડિત કરીને સ્વમતને સ્થાપે છે. સ્વમતના સ્થાપનમાં પરમતનું
ખંડન પ્રથમ જ કરવું પડે છે. જેવે આપના મતનું સુબળ સ્વમતે તો સોજકળાવાળો
માને જ છે. આપે પણ એવું બહુ કહ્યું છે અને કયું છે તે વિચારી જોશો. 'કાશી પુરને
પોતાના કાશીની ઉપયોગિતા બતાવવી, પણ ઉડીયાની માફક બીજાનાં એકએક વાંકાં
અંગેનો નિર્દેશ ન કરવો. એકએ' એ પણ તટસ્થ દૃષ્ટિએ ઠીક છે. પરંતુ આપે
આપે દેહકાશીનો ડોળ કરીને પોતાની સ્વોચ્છપૂજા અને બીજાનાં 'ચોર
કોટવાળને દો' એ કહેવતે ઉડીયાની માફક વાંકાં અંગેનો અપવાદી નિર્દેશ ઉઘાડા
કરવા લાગ્યા ત્યારે બીજાએ પણ ચાર્યા વાંકાં અંગેનો નિર્દેશ કરવા માંડ્યો. ઉપરના
વિવરણમાં વાંકાં અંગેની સામીતી સારી રીતે કરી છે તે વાંચી વિચારી જોશો. આ
પેરગ્રાહમાં પ્રથમ અનેક મનમાનાં દૃષ્ટાંતો યદાતદા જોઈએ જેવે અમારે મટે સિધ્ધાંતમાં
અડાવાની અવળગ્યાંકાઈ કરી તેને અમે અપૂર્ણ સમજ્યા છીએ. એનો બહુ ઊત્તર
અવિરતર અપાધુ ગયો છે.

વળી વળીને કહી કહીને તમારે અમને એમ અપવદ્યું છે કે-“કાશીની ઉપયોગિતા
કહેવી પણ ઉડીયાની જેટ બીજાનાં એક એક અંગેનો નિર્દેશ કરવો ન જોઈએ.” અમે
જિજ્ઞાસુ તો એ મતના યથાએ પણ યુગુચ્છ એ મતના ક્યારે થયા? અને યાચ છે?
સુધાનાં પાનાં ફેરવીએ છીએ તો પોતાની પારાવાર પ્રશ્ન સા અને બીજાને જેનાં તેનાં
ઉડીયાની માફક એક એક વાંકાં અંગેનો નિર્દેશ સાક્ષાત્ કે અર્થોત્ કરવો જ ચોખ્ખો
નીકળે છે. વાંકાં આપનાં જ વદનવચનને—

વર્ષ ૧૬ અંક ૧ “કેવળ પ્રશ્નચારે” જ નહિ પણ યથાર્થપણે કહેવું પડે છે
કે હાલમાં સત્સંગમાં ધણી સામાયિક પત્રો (શ્રીહરિ ઉપવચનપ્રદાય, સ્વામિનારાયણ
વિગેરે) પ્રગટ થાય છે પણ સત્સંગનાં સર્વ અંગો તરફ દયા અને પ્રેમ રાખી
નિર્દોષ અને નિઃસ્વરૂપે સુધારક તથા વ્યક્તિના પક્ષપાત સિવાય કેવળ
શ્રીજીની શાસ્ત્રાનુસારે શુદ્ધ સર્વોપરી ઉપાસના સમજાવનાર તથા શ્રીજીની નાની
મેટી સર્વ આગ્રાઓ પાળના ઉપર અચોટ ભારપૂર્વક ઉપદેશ કરનાર “સુધા” જેવું બીજું
કોઈ નથી. આવા પ્રવૃત્તિપત્રો ધણા અમારી ઉપર આવે છે.” આ વ્યવસ્થિત વાક્યોને
અંતઃપ્રવેશ કરીને વાંચીએ તો એવો જ ભાવાર્થ ચોખ્ખો નીકળે છે. પ્રથમ સત્સંગના
અમર સામાયિકોનો અનિર્દેશ કરીને, બીજાઓમાં સત્સંગનાં સર્વ અંગો તરફ દયા અને
પ્રેમ રાખતાં નથી, નિર્દોષ અને નિઃસ્વરૂપે સુધારક થતાં નથી. વ્યક્તિના તરફ પક્ષપાત

સિવાય કેવળ શ્રીજીની શાસ્ત્રાનુસારે શુદ્ધ સર્વોપરી ઉપાસના સમજાવનાર નહો, શ્રીજીની
નાની મોટી સર્વ આગ્રાઓ પાળના ઉપર અચોટ ભારપૂર્વક ઉપદેશ કરનાર નથી, વિગેરે દોષોનું
દર્શન કરાવીને પોતામાં સધળા શુદ્ધોને દર્શાવે છે. તે પણ કેવળ પ્રશ્નચારે નહિ પણ યથાર્થપણે
કહે છે. પોતાને એકેએક વખાણે છે તે યથાર્થપણે છે કે અયથાર્થપણે તેની સુધા સત્સંગ
અમાને તુલના કરવી પડે છે. સુધાનાં પાનાં એમ તેમ ઉઘાટતાં તો અમારો સમગ્ર
અંગો તરફ નિર્દોષ અને નિષ્પ્રેમ યત્નને જોઈ રીતે નિર્દોષ જ ન્હા છે. સુધારકનો સુધા
સ્વર્ગ ધરીને દંબનાતો સ્તંભ જનીને વિમુખો થઈ પણ ધરીને કુધારક જની બધા છે.
અને વિમુખ-કુસંગીઓના પક્ષપાતમાં પુગ પકીને શ્રીજીની શાસ્ત્રાનુસારી શુદ્ધ સર્વોપરી
ઉપાસના થઈ પોતે પતિત થઈને સત્સંગજગતને પતિત કરવાના વેવલા વેતરણનાં
પડ્યા છે. અને શ્રીજીની નાની મોટી સર્વ આગ્રાઓ થઈ અમર અને બીજાઓને અપ
જનાવાના અચોટ ભારપૂર્વક ઉપદેશક જ ન્હા છે. વિપરીત ભાવનો કંઈ અવધિ છે!

વર્ષ ૨૬ અંક ૭ “પ્રાદેશીય સ્વલેખમાં-અરકના દારૂત્યાગ લોભાદિ દોષોનો દુર્લભ
પ્રસ્તાવ કરીને “સત્સંગ સમાજ” પ્રત્યે અંગે અપીલ કરે” છું કે નહીં સુધી સુધીની
નીતિ સત્સંગ પ્રત્યે સમાન હોય ત્યાં સુધી તેની સેવા તન, મન, ધનથી કરવાની
દોષની રચ છે. હાલમાં તો આ એકજ સર્વદેશીય પત્ર સત્સંગ મારેના અમાર
બધાવા અને વહેતા મુકવા માટે છે. બીજાં માસિકો ચાલે છે તે વાહવાળી બેસી
ગયાં છે. પોતાના શુદ્ધ માથ ને ખોની સેવાઓ યાચ તેવું જ વલણ અનુભવાય છે
અને તેટલાજ પુરતાં તેને ચલાવતા હોય છે. દેશ પરદેશ કે સત્સંગના અવનવા પ્રસંગોથી
અત્યંત વ્યથિત રાખે છે તેવાં માસિકો કરતાં જેમાં સર્વદેશીય અમાર આપવામાં
આવતા હોય તેમાં તેવા લેખ લખી સેવા કરવી તે પણ એક સત્સંગની સેવાનું અંગજ
કહેવાય. આશા છે કે સત્સંગ સુધાના કાશીને આગ વપાવશે. “આ રીતે આફ્રિકાના
ગમે તે શીર્ષ નનામા રામમાઈ કે ગામભાઈ કે ગ્રામ્યમાઇના વિમુખ સંબોનો અનુવાદ
કરીને પણ પોતાનું પત્ર કે જેની નીતિને કેટલાક વડીલ અધુ સત્સંગીનાં અનુવાદિત
સંબોમાં દલીએ તો પૈસાની લાલચ અને હુકમાં તથા દલીમાં હાથ રાખનારી
વિમુખી છે તેનું બુદ્ધ વખણ કરીને બીજાં જ શ્રીહરિ સાદિલા વિગેરે કે જે
અપ્રદાય તરફના અસ વલણ રાખનાર વિમુખવિરોધી છે તેને સત્સંગ પ્રત્યે અસમાન
નીતિવાળાં, એક પક્ષીય, બુદ્ધવાદવાળાં, વિગેરે અપસંબોથી નિર્દેશ છે. અપ્રદાય સન્નુપ
રહેલાં એક પક્ષીય વાહવાળાં અસમાનનીતિવાળાં અને વિમુખ યજ્ઞેલાં સર્વપક્ષીય
નીતિવાળાં, વાહાવરનાં વિવદે છે આ કેવી અવગાઈ! અવળગ્યાંકાઈ! ચોર કોટવાળને
દો એ કહેવત જેવું છે. ઉડીયાની જેટ બીજાનાં વાંકાં અંગેને સ્વયં અપવદે છે કે નહિ!

વર્ષ ૧૩ અંક ૫ “સુધાની પ્રગતિ” એવું હેડીંગ ટીપીને સુધાને બહુધા
વખાણતાં “સુધા” ગ્રામ્ય અમાર કહેનારં જાણુ નથી પરંતુ “સત્સંગનું જીવન છે,
જેવું તેવું નામ છે તેવા જ તેમાં શુદ્ધ છે” એમ ફક્ત પોતાને વખાણીને બીજાને
નિંદતા નથી. એટલું સાહે છે, નામ પ્રમાણે શુદ્ધ હવે રહ્યા છે? કે બધા છે? ગ્રામ્ય
અમારનું હવે જાણુ નથી થતું? સુધાની પ્રગતિ કે અવગતિ યાચ છે? સત્સંગજીવન કે
કુસંગ જીવન યાચ છે? શું જાણુ યાચ છે એ અંતરમાં અવલોકશો. નામ પ્રમાણે

શુભની વાત કરે છે. તે હવે શુભ પ્રમાણે નામની વાત કરે તે. 'સુધા કુધા કે
'વિમુખ વાણ' એવું નામ જાહેરસુતું થાય.

૭મી "સત્સંગની શુધ્ધિ, શુધ્ધિ અને સંસ્કૃતિને પેલવું એક સુધારક પત્ર"
એવું હેડીંગ આપના પુઠા ઉપર જુદું વર્ષ રાખીને પોતાને મુખે કુધા રખાણ કરી છે.
'એક માત્ર' શબ્દ ઉપરથી બીજા કોઈ પત્ર સત્સંગની શુધ્ધિ શુધ્ધિ સંસ્કૃતિને પેલવાર
નથી એમ જણાવવાનો ફુલશય તરી આવે છે. સત્સંગની શુધ્ધિ, શુધ્ધિ અને સંસ્કૃતિને
મદલે ખંડાર્પણ કરીને અશુધ્ધિ અશુધ્ધિ અને અસંસ્કૃતિને પેલવું આપીને એકમાત્ર
કુધારક બની ગયું છે. એ પરકુ દષ્ટિને અંતર દષ્ટિથી દેખશે. એવા રસલાવાના અને
પરનિદાનાં વચનો પારાવાર છે પણ વિસ્તાર બધો સંગ્રહાત નથી.

૪ પેરેબ્રાહ્મી "અને વળે હજારો જ અમારી ઉપર એક અભૂતિતા પરમ ભગવદીના
ભજેલા ને નામ વગરના એક હરિભક્તને ઉપદેશ કરવા પત્ર એ આપ્યા છે તેમાં તે
બાઈ ઉપદેશ કરતાં "પ્રેમ! કુરો! સમજ" આવી ભાષા વાપરે છે, શાસ્ત્રમાં
ઉપદેશ આપના તાત! વત્સ! સૌમ્ય એવા શબ્દ વાપરે છે ત્યારે આપણે
કરેલા ઉપદેશ ને દેવી કે ગાળો એ તો આપણે સામી ગાળો જ ખારી પડે ને
ઉપદેશ બધો બધું થાય, માટે આપને માફ વિનંતિ કે જે આપશ્રીઓ. આપશ્રીઓનું
માન અને આપશ્રીઓનું કાર્ય વરિષ્ઠ છે એમ માનતા હો તો રાજપુત્રની જેમ
બધેડા જેવાને પણ વરિષ્ઠ શબ્દથી નવાજવાનું રાખો" આ રીતે પોતા ઉપર કેટલું સ્વઅભૂતિતા
પરમ ભગવદી પણ નામ જાહેરમાં નહિ આપવા લાયક ઉપદેશ એ કોઈ નામ વગરના
હરિભક્તને હિદયીને લખેલા એ પત્રના બીજા શબ્દોનો સ્વમુખે અનુવાદ કરીને પણ
અમને એમ કહવા માગે છે કે તમે તેવી જ બીજા અગાઉની ભાષા વાપરો છો તે
મારી વાપરો. આ પેરેબ્રાહ્મી નનામા લેખો કે જેને પોતે આત્મા વિનાના સત્સંગમાં
કહે છે તેના પણ અપશબ્દોને અનુવર્તીને ખાસ અમારે માટે જ જોઈ શકાય છે.
પરમ ભગવદીને જાણીતા કહીને અને તેની ગાળોને પણ નિંદા કરીને નામ આપતા નથી
અને જેને ઉપદેશ આપે છે તેનું પણ નામ જાહેરમાં જાહેર આપતા નથી એ કેવી
અભૂતિતા! નનામા લેખલેખકોની કશી કીમત નથી તથાપિ કોઈ આવજન ઉજુ કરીને
સામાને અમારી દીકરી. શાસ્ત્રમાં તે તત્વોપદેશ હોવાથી શુભ શિખને તાત! વત્સ!
ઓમા! કલ્યાણ પ્રેમપ્રદશક શબ્દોથી અગોષિ છે અને પ્રસન્ને થઈ શિખને 'સ્તબ્ધોડસ્યુત
તમાદેશમપાસ્યઃ મામહારેમાઃ શ્રાવ' એમ પણ સ્તબ્ધ અને શરદ શબ્દથી પણ અગોષિ છે
એવું જોઈ છે. શાસ્ત્રમાં તે જુદા સામસામા ચર્ચાપત્રો આવે. તેમાં સામે માણસ જેવી
ભાષા વાપરે તેવી બીજી પણ વાપરે વાણીએ જેમ કાચળામાં ઘાલીને પાંચથેરીને મારે તે બીજીને
ખમર ન પડે પણ વાજી હોય તે જ બધું. તેમ તમારા જેવા તાત! કહીને પણ ઘત કરે અને
વત્સ! કહીને બીજા કહે અને સૌમ્ય! કહીને પણ અસૌમ્ય વહે! અને વિનંતિ કરીને
પણ અવનત કરે એવું અમને 'મનસ્યન્યદ્રવસ્યન્યત્ર કાયે' જાન્યુરાર્તમનામ્' એમાં
કલા મુખમત્ કોટિસ્ત કે વચના આવડતી નથી. કરવી છે વિનંતિ અને દેવી છે ગાળો એટો
વિચિત્ર વિરુદ્ધ કહેવાય. કરેલા કે ઉપદેશ અને દેવી છે ગાળો એ જાણત. આપના હજારોના
જ લેખમાં વાક્યેવાક્યે તાણ છે. જુની વાત કરીએ તો આપે સુધા વર્ષ ૧૫ અંક ૧૦માં

"વજ્રમાળી ચલાહ" આ મધ્યાભ્યાસ લખેલા લેખમાં વડતાણના અમો વિષેરે બધા
વિદ્વાનોને હિદયીને 'સુમદીવાનર' આદિક અનેક વિનંતિ ફુટ દાટી. હજીને પાગલ
ખાલીશ ફુલમીથી ઉપાસનાલીન અગાની ચોગવતલીન આદિક ઘણા બીજા સંબંધોથી
પ્રદાર કરવામાં ખારી રાખી નથી. એવા તો બીજા 'તરવ વિચાર' "સાચી અને
મારી સમજણ" વિષેરે લેખોમાં ખાસ વિદ્વાનોને જ ગાલીદાન અનેકવા મનમાન્યાં
આપી છે. એક જણ દોષને ગાળો દે તો સામાની પણ ગાળો ખરી પડે એ કથન
જાણીને આપનું અગત્ય સંજ્ઞાન જાણીતું છે. ઉપદેશ તો 'સમર્થો મુદ્દમજન'
એવા હોય તે ન ગ્રહણ કરે. અથવા જરૂર હોય તે ગ્રહણ કરે. એનો અપશેષ કયું પાકવે
નહિ આપે સમુખ વિમુખ સર્વેને ઉપદેશ આપવામાં ખારી રાખી નથી પણ
તે નથી બચાવ નિવડ્યા છે. "આપનું જ્ઞાન અને કાર્ય વરિષ્ઠ માનતા હોતો
રાજપુત્રની પેઢે ગમેડા જેવાને પણ વરિષ્ઠ શબ્દથી નવાજવાનું રાખો" એ વિનંતિને
જાણી માન્ય કરીએ છીએ. પરંતુ જેના યુગમાં તેને શબ્દથી નવાજવાને વિવેક
તો હોવા જોઈએ. એ વિવેક જગતના રસકરમ કાંઈક એ 'જીવા જાજીવાનાં'
તો હોવા જોઈએ. એ વિવેક જગતના રસકરમ કાંઈક એ 'જીવા જાજીવાનાં'
વિનંતિ શબ્દોથી જણાવ્યા છે. અને શ્રીકૃષ્ણ તો સમદેવતા ન કાર્ય અથવા કાર્ય
વ્યતિક્રમ" આ શિક્ષાપત્રી વચ્ચે રાષ્ટ્ર સમજાવ્યા છે આપનું જ્ઞાન અને કાર્ય તો
હવે તરૂન વિપરીત ખંડુ ખંડીયું ખુલ્લું થઈ ગયું છે એટલે વરિષ્ઠ શબ્દથી કોણ
નવાજશે? એનો વિનંતિ વળાંકર અગત્ય કરશે. આપની તો હવે 'શુનિચૈવચ્ચપાકેવ'
જેમ અગ્રેષ્ઠ દષ્ટિ થઈ ગઈ છે. એટલે વિમુખ ગમેડા જેવાને પણ વરિષ્ઠ શબ્દથી નવાજો
અને સન્નિધિ વરિષ્ઠ જોતાને પણ કનિષ્ઠ શબ્દથી નવાજો એ અનુચિત છે. આપને હવે તો
જો એવાનો કયાં રહ્યો? આપ તો હવે રાજપુત્રના આવેશભાગી બન્યા એટલે ગમેડા
જેવાને પણ વરિષ્ઠ શબ્દથી નવાજો એ કીક છે. એવા રાજપુત્ર તો વિવેકશીલીન
જેવાય. 'યાદમુગ્ધ': આ શ્રીકૃષ્ણવચનનું અનુસંધાન રાખો. આપ તો રાજપુત્રવત
વિમુખોને શાખા પ્રશાખામાં બળાત જોડીને પણ વરિષ્ઠ શબ્દથી નવાજો છો પણ તેઓ
તમને કનિષ્ઠ શબ્દોથી નવાજે છે. માટે હવે જવાબો એમનું નામ. આ રીતે ૩-૪
માહનો પ્રતિઉત્તર છે. તે પછીના પેરેબ્રાહ્મી ઉત્તર તો પહેલા જ મળેલા પ્રશ્નનું હેતુથી
જવાબ છે. હવે હજારો પેરેબ્રાહ્મી પ્રશ્ન પ્રત્યુત્તર આપીએ.

"બીજું આપે પુઠા ઉપર 'ઉપધવ અપ્રદાયનું મુખપત્ર લખ્યું છે' ને અંદર
સ્વામિનારાયણ અપ્રદાયનું મુખપત્ર લખ્યું છે." અહીં ઉપધવ અપ્રદાયને તમે સંકુચિત
રાખી શકશો પણ સ્વામિનારાયણ અપ્રદાયને સંકુચિત નહિ રાખી શકો. તેમાં તો
અનુકરણ અને પ્રતિકૂળ, શાખા અને પ્રશ્નના સર્વનો સમાવેશ થશે. ધ્રુ.
ખાળકુણાનંદ. આ રીતે વર્ષ ૨૮ અંક ૧૬ ઉપરના પ્રતિકૂળ લેખનો અંત લાવ્યા છે.
એનો હવે નિરાતિ વિચાર કરીએ.

આ પેરેબ્રાહ્મી જે વાત કરી છે તેનો કશો જ પ્રસન્ન નથી તથાપિ કરી છે તે
તો શાસ્ત્રની મનમાની મોટી દીકા માટે અને તરૂન ખંડાયે ઉઠાંગ ફુલમ જણાવવા
માટે જણાય છે, જેથી પ્રથમ ઉ. સં. અને સ્વા ના. સં. શબ્દોના ખરા અર્થને
અપમાણ વિમર્શ કરી લઈએ. સ્વાસ્વાર'પર્યમાન્નાય' સંપ્રદાયો ગુરુક્રમઃ આ

મધા
 ગલ
 દોશી
 અને
 ના
 કથન
 જન
 વાલે
 પત્ર
 કોતો
 તિને
 રિવેક
 વાનાં
 હાંતિ-
 નાં તો
 કાચ
 નાલો
 હવે તો
 ગવેડા
 ડીનજ
 જુવવ
 જુ તેઓ
 તે ૩-૪
 હેવાથી
 ને અંદર
 સંકુચિત
 તેમા તો
 જા. આ
 શાખા છે.
 કરી છે તે
 જાણવવા
 અર્થને
 હમને આ

કાચ વાલેને અનુસાર ગુરુપરંપરાગત મંત્રાદિ સંપ્રદાય કહે છે. આ પદમાં
 સં, પ્ર અને હાય એ ત્રણ અવયવો છે. દા. ધાતુને બાવાઈમાં ઘજ પ્રત્યય જગાવીને,
 ગુરુ આગમ કરતાં હાય શબ્દની નિષ્પત્તિ થાય, એની આગળ સં અને પ્ર આ બે
 ઉપસર્ગો થોળતા સંપ્રદાય શબ્દની નિષ્પત્તિ થાય છે. 'હાય' શબ્દનો 'હાન', 'સ'
 ઉપસર્ગનો 'સમ્યક્' અને 'પ્ર' ઉપસર્ગનો 'પ્રકર' એવો અર્થ છે. ગુરુપરંપરા પ્રાપ્ત
 હોવાથી સમ્યક્ અને સ્વં દાનોની અપેક્ષાએ અતિ ઉદ્વેષ્ટ હોવાથી પ્રકરવાળું ને
 ભગવન્મંત્રાદિકનું જ્ઞાન રિધીને અપાય એ સંપ્રદાય શબ્દનો અર્થ અન્વય છે. આ
 બ્યુત્પત્તિસિદ્ધિ અર્થના અનુસંધાનથી 'મન્ત્રાદીનાં શ્રીહરેયંત ગુરુશિષ્યકમાગતમ
 સમ્યક્ પ્રકરં જ્ઞાનમ્' સંપ્રદાય: સં ડહયતે' એવી નિરૂપિત પ્રવર્તે છે. આ પ્રકરિય
 આધુનિક નહિ પણ જ્ઞાતની વેદિકા છે. જ્ઞાનપરાય પ્રથમ કે અંતમાં જ્ઞાનદોતા ગુરુની
 પંચાવલી કહેવી 'સં વ્રજાવિષ્ણં સર્વવિદ્યાપ્રતિષ્ઠામયવિધિ જ્યેષ્ઠપુત્રાય પ્રાદા-
 અર્થવા તાં પુરોવાચાહિરે' 'સં વાચાર્યવંશો જ્યેષ્ઠ મંત્રત્યચાર્યાનામસાક્ષ્યા
 વિત્યામગવતઃ' આ રીતે બહુધા પ્રસિદ્ધ છે. આ અર્થનું અનુસંધાન ભગવાને પા
 યીતમાં 'હમં વિષ્ણુસ્વતે ચામ પ્રોકવાનહમવ્યયમ્' વિષ્ણુસ્વાત્ મનવે પ્રાદા મનુ
 રિક્ષવાકવેડમ્મીત્' 'પવં પરંપરાપ્રાપ્તમિમં' રાજર્ષયો વિદુઃ' આ રીતે
 મેળવ્યું છે. આજ પુરાતન પ્રક્રિયાનું અનુસંધાન રાખીને 'સંપ્રદાયાનુરોધેન પોર્વાપ
 યાનુસારતઃ' 'પ્રણમ્ય શિરસાઽઽચાર્યાન્તદાહિતેન વર્ત્તતા' જ્ઞાનસુત્રપદાન્તઃ
 સ્થઃ વેદાન્તાર્થઃ પ્રકાશયતે' આ રીતે શ્રી શકરાચાર્ય શ્રી રામાનુજાચાર્ય આદિકે ગુરુ
 પરંપરાને પ્રણામ કરીને વેદાંતાર્થનો પ્રકાશ કરવાને કહ્યો છે, આમાં તેઓ
 વિદ્વાસંપ્રદાયને પ્રવર્તીવનારી પરંપરાના સંબંધને પ્રથમ જ લે છે. એથી
 જ આ 'રામાનુજ સંપ્રદાય' 'આ વલ્લભ સંપ્રદાય' આ રીતે સંપ્રદાય
 શબ્દથી વ્યવહાર કરે જનોમાં સુપ્રસિદ્ધિ પ્રવર્તે છે. આ ચોગરુદ્ધ શબ્દ છે. હાય શબ્દથી
 કહેલું ને ભગવન્મંત્રાદિકનું જ્ઞાન તેનું સં ઉપસર્ગથી સ્વયંવેલું ને સમીચીનપણું તેને
 પરબ્રહ્મ ભગવાન શ્રીનારાયણની આગાથી તેમના પરમ ભક્તો કે ને મુમુક્ષુ હોવો ઉપર
 નિરૂપાય નિરવધિ દયાના નિધિઓ હતા તે બ્રહ્મા હદશ્ચ વિવેકચેન સનકાદિ નાર
 આદિકે અનાદિ સિદ્ધ વેદાદિ સરજાએ યજી સમુદ્ધરીને પ્રવર્તીવેલું, ઉત્તરોત્તર તેમનો
 શિષ્યપરંપરાએ પ્રાપ્ત થવપણું એવું છે. આ રીતે સંક્ષેપમાં સંપ્રદાય શબ્દનો અર્થ છે
 એવી વસ્તુવિધિ હોવાથી આપણા મતમાં પણ 'સંપ્રદાયાનુસારતઃ' 'સંપ્રદાયિકૈઃ
 ધર્માદિ વ્યવહાર યથો છે.

ઉપર મુજબ નિરૂપિત સંપ્રદાયનું ઉદ્ભવપણું આ એક જ કારણમાં 'કૃણાસ્તુ
 પ્રદોષો જગદુપકૃતયે તન્નિદેશાનુસારાત્ શ્રીરામાનન્દરૂપઃ પુનરપિ ધરણાવુદ્ધઃ
 શાદુરાસીત્' સ શ્રીકૃણ્ણઃ શ્રુયઃ પ્રકટિતસહજાનન્દદિવ્યસ્વરૂપસ્ત' મેને સ્વ
 ગુરુયત્ તદર્પમિતિ મતો દ્યોષ્ઠ્યઃ સંપ્રદાયઃ ॥ આ રીતે સંપ્રદાયું છે. (અર્થ એવો કે
 ૩-ભગવાન શ્રીકૃણ્ણ યજી અંતર્ધન અવસરે જેમને તત્ત્વજ્ઞાન મળ્યું છે એવા ઉદ્ભવજ
 સમગ્ર ભગવાન ઉપકારાર્થે તેમના આગળે અનુસારે કરીથી પણ પૃથ્વી ઉપર શ્રીરામાનન્દ
 રૂપે પ્રકટ થયા. તે શ્રીકૃણ્ણ ભગવાન પણ કરીથી પૃથ્વી ઉપર શ્રીસદગજનન્દ દિવ્ય સ્વરૂપે

પ્રકટ થયા. પુનઃ પ્રકટ થએલા તેમણે ઉદ્ભવના અવતારસ્વરૂપ શ્રીરામાનન્દ સ્વામીને પોતાના
 ગુરુ તરીકે માન્યા. આ દેવુથી તે આ સંપ્રદાય ઓદ્ભવ-ઉદ્ભવ પ્રવર્તિત હોવાથી ઉદ્ભવ
 નામથી મનાયો.)

આ અર્થ કેવળ કૃષ્ણોગલ્પિત નહિ પણ સંપ્રદાયના પ્રવર્તક ઉપાસક ઇષ્ટદેવ ભગવાન
 શ્રી હરિ અને તેમના હૃદયત અભિપ્રાયને અનુસારા મહાશક્તિએ પ્રજન્યો દ્વારા પ્રકાશમાં
 પ્રથમજ ઉદ્ભવથીને મુક્યો છે. વચનામૃત વડતાલ ૧૮ માં "એક તો આપણો ઉદ્ભવ
 સંપ્રદાય છે તેની રીતિ નજી નેકએ તથા બીજી ગુરુપરંપરા નજી નેકએ-તે કેની
 રીતે તો ઉદ્ભવ તે રામાનન્દસ્વામીરૂપે હતા ને તે રામાનન્દસ્વામી શ્રીરંગદેવને વિષે
 સ્વપ્નમાં સાક્ષાત્ રામાનુજાચાર્યેથી વેળુવી દીક્ષાને પામ્યા, માટે રામાનન્દસ્વામીના ગુરુ
 રામાનુજાચાર્ય છે ને તે રામાનન્દ સ્વામીના શિષ્ય અને બીજે એવી રીતે ગુરુ-
 પરંપરા નજીવી અને અમારા ધર્મગુણનું સ્થાપન કર્યું છે તેની રીતિ નજીવી આ
 રીતે ઉદ્ભવરંપ્રદાયાર્થ છે ને વેળુવી દીક્ષાના સ્વીકારરૂપ છે તેને જાણવવા પૂર્વક
 દીક્ષા છે ને મહામંત્રાદિ ગર્ભિત હોઈને વેળુવી-ઉપાસ્ય ઇષ્ટદેવ વિષ્ણુના સંબંધથી
 સર્વોદ્દેષ છે તેનું મુમુક્ષુ શિષ્યોને ને જ્ઞાન અપાય છે તેનું સમ્યક્પણું ને ગુરુપરંપરા
 પ્રાપ્ત થવારૂપ છે તેને પણ જાણીને સંપ્રદાય શબ્દનો પુર્વોક્ત અર્થિય અર્થ
 સ્પષ્ટી દીધો છે. એક સુરના કથનથી પરંપરા નહિ કહેવાતી હોવાથી આના ગુરુ આ,
 આ ગુરુના ગુરુ આ જેમ કહેવાઈય ગુરુપરંપરા કહી શકાય છે. તો 'માશા ગુરુ
 રામાનન્દ સ્વમ્મી અને તેમના ગુરુ રામાનુજાચાર્ય' એમ જાણીને પરંપરા શબ્દાર્થ પણ
 સ્પષ્ટી દીધો. વળી રામાનન્દ સ્વામીને ઉદ્ભવવતાર કહીને તેમને ગુરુપણે સ્વીકારવાથી
 તેમના નામથી 'ઉદ્ભવ સંપ્રદાય' એવી સંપ્રદાય પ્રવર્તિત પણ જાણવી દીધી, પાછળથી
 ધર્મગુણ સ્થાપનની રીતિ સમજવાની કહી છે એ ઉપરથી પોતે અચેત્ત્યાપ્રસાદજી અને
 રધુતીરજીને મહાદીક્ષા આપીને તેમને વિષે સ્વશિષ્યોની ગુરુના સ્થાપન કરી દીક્ષાનું પણ
 જાણવું. એમ પૂર્વોક્ત વેળુવી દીક્ષાદાતા ગુરુપરંપરા જાણાવવા દ્વારા ઉદ્ભવ સંપ્રદાય
 શબ્દાર્થ સંક્ષેપમાં જાણવી દીધો છે.

સત્સંગિજીવન પ્રકરણ ૨ અ. ૩૭ કે ને ઉદ્ભવ સંપ્રદાય પ્રકાશન નામથી
 નિદેશ્યો છે તેમાં શિવરામ વિગ્રે શ્રીહરિ પ્રત્યે સમાર્પા 'કઃ? સંપ્રદાયસ્તવ કે?
 વિષ્ણુદીક્ષાપ્રદો ગુરુઃ' (તમારો સંપ્રદાય કયો? અને વિષ્ણુ દીક્ષાના દાતા ગુરુ
 કયો?) એવો પ્રશ્ન પુછતાં, પોતાનો રામાનન્દસ્વામી સાથે સંબંધ કેવી રીતે યવો?
 રામાનન્દ સ્વામી ઉદ્ભવજીનો અવતાર થી રીતે? તેમને રામાનુજાચાર્ય સાથે દીક્ષાસંબંધ
 કયોથી? સંપ્રદાયનું ઉદ્ભવ નામ કેવી રીતે? ઇત્યાદિ આગતોનું અવિરતર વર્ણન આપ્યું
 છે. રામાનન્દ સ્વામીનું જન્માદિ ચરિત્ર વર્ણવીને, 'સ ગુરુર્મમ વિપ્રેન્દ્ર! સાક્ષાદુદ્ધવ
 પવહિ. કૃણાદપ્યગુરુન્યૂતઃ કૃણ્ણમર્કિપ્રવર્તકઃ ॥ તદાશ્રિતાનયોવાચ' તત્ર
 સર્વાંશ વૈજ્ઞવાન. પવ નઃ સદગુરુઃ સાક્ષાદુદ્ધવોઽસ્તિ સ્વયંકિલ ॥ મતો નઃ
 સંપ્રદાયોઽયં સર્વવૈજ્ઞવસમ્મતઃ. મોદ્ધવારુચ્યાંઽસ્તિસ્વતિ શ્રુત્વા તથોચુસ્તેઽસ્મિલા
 મપિ ॥ સ ગુરુર્મયિ વિન્યસ્ય નિજધર્મધુરં પ્રભુઃ. તિરોદધે તત્પ્રતાપાન્મયા
 સેવાઘટેઽધુના ॥ ડહસ્તે સંપ્રદાયોઽયં' આ રીતે ઉદ્ભવ સંપ્રદાયાર્થ સમજાવ્યો છે.

ઉપરના સપ્રદાયિક પ્રબન્ધોની સમગ્રમાત્ર સુકવાઓ વાંચતા વિચારતા તારપથી
અખાંડિત અવિવાદી નીકળે છે કે-શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને સ્વધર્મ પધારવાના સમયે જોક્ષતિક
ભક્ત ઉધ્ધવજીને પોતાના સ્વરૂપ સ્વભાવાદિકતું વિગ્રહ આપીને, તેની પ્રદક્ષિ કરવા પૂજ્ય
આચાર્ય'પદ આપીને, ભારિકાત્રયમાં જોડાવ્યા. ત્યાં રહેલા ઉધ્ધવજી કુર્વાસાનો શાપ યવાથી
પૃથ્વી ઉપર પ્રકટ થઇ, શ્રી રામાનંદ નામથી વિખ્યાત થયા, તેમને શ્રી રામાનુજનાચાર્ય
વેળાથી મહાદીક્ષા આપીને સપ્રદાયની પ્રદક્ષિ માટે આચાર્ય'પદ આપ્યું. શ્રી રામાનંદ
સ્વામીએ શ્રી સદ્ગુણ'સ્વામીને ભાગવતી મહાદીક્ષા આપીને તેની બહુધા પ્રદક્ષિ કરવા
આચાર્ય'પદ આપ્યું. શ્રી સદ્ગુણ'સ્વામીએ પોતાના પદ્મ'વર્ધમાં અર્ચાઆગ્રેસાદજી તથા
રઘુવીરજીને નામુડેથી મહાદીક્ષા આપીને આચાર્ય'પદ આપ્યું. આ રીતે જેકે તે પૂર્વ
ઉપર યદ્યપર'પરા અને બીજી તે પર'પરાએ પ્રાપ્ત થયે ભગવન્મંત્રાદિકનો અને

સંખ્યા આપમા લેખ વાંચી લેવાં, એમાં નવરા નોતારા...
હવે ઉક્ત ઉદ્વેગસંપ્રદાયાર્થની સુદક્ષતા માટે આપશ્રીની અવશિષ્ટ નવી જુની વાતો વિચારીએ-વર્ષ ૨૬ અંક ૭ પેજ ૧૦૪ ઉપર 'સંપાદકીય' એવા સ્વસંપાદિત હેડીંગ નીચે શાખા-પ્રશાખા વિશિષ્ટ અખિલ સંત્સંગસમાજના જાણે પ્રમુખ નિમાયા હોય એવા અભિનિવેશથી અને સંપ્રદાયાર્થનું ખંડન અને બંડાર્થનું મંડન કરવાના દુરદેશથી નવરે અવસરે લખાએલા લખોડશંખ લેખમાં "વર્તમાન કાળે સંત્સંગમાં... માયાએ લોભ, કામ અને રસાસ્વાદ લખોડશંખ લેખમાં દ્વાર આચાર્ય, ત્યાગી અને પ્રેમલા સંત્સંગિઓ માટે ખુલ્લાં" એ ત્રણેયનાં દ્વાર આચાર્ય, ત્યાગી અને પ્રેમલા સંત્સંગિઓ માટે ખુલ્લાં મૂકી દીધાં છે. જોને પરિણામે પુરે પુરે પક્ષ, સ્વચ્છંદતા અને અનાચાર

ગુરુઓની
નામથી
પ્ર' એવી
સંપ્રદાય'
તંત્રના હેઠ
પ્રાચીનતા

આપણા
એક વસ્તુ
કેપણ હતું.
મુક્ત કરીને
રામાનંદ
ના ઉપાસ્ય
સંભાવને
પણના આસ
ભાગવતાદિક
તા સ્નેહ-
વચનામૃતાદિ
સમજવા.

પ્રાપ્તિ પદા તકા
પ્રાપ્તિ અને ધર્મ
ને સાક્ષાત
થ' કયો છે તે
શે વિમુખ છે.
પ્રદાય-સંપ્રદાય

ની જુની વાતો
ગિનીએ શાખા-
અભિનિવેશથી
સરે લખાએલા
અને રસસ્વાદ
માટે ખુલ્લાં
ને અનાચાર

હુદિમાં પ્રવેશ કરી જીવતાને બ્રહ્મ કરે છે. હિંદુસ્થાનમાં ધર્મના વાડાઓ ધણુ છે પણ તેમને શાખાપ્રશાખાના વાડાઓ બાંધી બેઠા છે. તે બાળ સંપ્રદાયમાં હાથ અને હંડા પરંતુ તેનું આપણને દુઃખ થોડું હોય, કારણ કે 'જેટલું દૂર તેટલું દુઃખ' પણ દૂર પળુ બ્યારે આપણને એક દાહસો વર્ષથી સ્થપાયેલા 'ઉદ્ધવસંપ્રદાય'માં શાખાપ્રશાખાઓ મસ્તકે મસ્તકે ભિન્ન પડે, વિચારો આચારો અને પ્રાર્થનાઓમાં પણ ભેદ પડે". ધર્માદિ વિવિધ વિમુખ વિલપન પ્રસંગે 'ઉદ્ધવસંપ્રદાય' શબ્દનો પ્રયોગ બે વર્ષ પહેલાં જ કર્યો છે.

(આ નિંદાપૂર્ણ અપવાદી લેખમાં 'માયાએ લોભ કામ ક્રોધાદિ દોષનાં દ્વારો આચાર્યો ત્યાગી અને પ્રેમલા હરિભક્તો માટે ખુલાં મુઠ્ઠી દીધાનું' અપવંદ છે) તો તમારાં તે દ્વાર બંધ કરી દાંધાં છ' એની શી ખાત્રી? બધાં દ્વાર હિંદુજી ખુલાં મુઠ્ઠી દીધાનું પ્રત્યક્ષ નેવાય છે. જેને પરિણામે 'નુબંદે નુબંદે મતિવિદ્યા' એ આપે બીજાઓ માટે પક્ષ સ્વચ્છંદતા અને અનાચારના પ્રવેશ હુદિમાં થઈ ગયાનો અપવાદ છે. તો તમારામાં તેનો પ્રવેશ શું નથી થયો? વિવેકથી નેનારને તો સર્વ કરતાં ક્ષણ દેખાય છે. સ્વા. ના. સંપ્રદાયને પણ વાડા કહીને વગેરે છે. તો તે વાડામાં તમારો છે કે નહીં? 'વાડામાંથી પાડુ એક છુટ્ટ થઈને નાહું છેક' એ કવિત પ્રમાણે આપતો એ વાડામાંથી છુટ્ટ થઈને છેક દૂર નાસિકના નવા ટ્રસ્ટ બ્રહ્મ કષ્ટ વાડામાં ગરી ગયા એટલે હવે સ્વવાણનું દુઃખ તો ક્યાંથી રહે? બીજા તો સંપ્રદાયવાડામાં પગા રહ્યા છે પણ તમારે તો નવા વાડા તો પણ અદ્વૈતી સંન્યાસીના કોથી કહીને તેમાં પ્રવેશ કરી ગયા છો તેનો શો જવાબ સંપ્રદાય નિર્દોષને આપ? એકજ સંપ્રદાયમાં વાડાઓનો ભેદ તેમજ મસ્તકે મસ્તકે મતિભેદ અને આચારો વિચારો તમા પ્રાર્થનામાં અત્યંત ભેદ પાડનારા જે વિમુખવર્ગો છે તેમને તો સંપ્રદાયમાં જીવતાનના તરફ સમાવેશ કરવા મથો છો એ વૈચિત્ર્ય વૈચિત્ર્યભર્યું છે તેને જરા વિચાર. એકલા આપ તો હવે નરકનાં ત્રણ કામ, ક્રોધ, લોભ દ્વારને બંધ કરીને માયામાં નુકત થઈ ગયા અને શાખાપ્રશાખા વિશિષ્ટ સંપ્રદાય વાડા થઈ પણ બુદ્ધ દર થઈ ગયા અને માયાકૃત પક્ષ સ્વચ્છંદતા અને અનાચારથી નિરૂત થઈ ગયા અને વાગવિદ્ ક્ષિપ્ત ભિન્ન વિચારો, આચારો અને પ્રાર્થનાથકી પણ જૂઠી ગયા એ નાશિકાવ આત્મ મોટ જાદુ સાહે છે!!! જેના સંપ્રદાયનો પણ પક્ષ છોડીને તમારે પોષણ કરે છે તે વસ્તુકોને પણ નરકનાં ત્રણ ખુલાં દારવાળા પ્રેમલા કહીને નિંદા છે એ તો ખામ તેત ખામ એનું મદાસાદ્ય કહેવાય. તુંડે તુંડે પક્ષ, સ્વચ્છંદતા અને અનાચારનો હુદિમાં પ્રવેશ તો કમનુકુળ સાદચ્છક છે પણ આપના એકજ તુંડમાં કે મસ્તકમાં પક્ષ, સ્વચ્છંદતા અને અનાચારના હુદિમાં પ્રવેશ થઈ ગયો છે તેનું શું? અચારે વિમુખ પક્ષમાં પડવાથી સ્વચ્છંદતા અને અનાચાર તો અનવધિ પ્રવેશ કરી ગયો છે તે કેમ કમતા નથી. બીજાની વાત કરો છો પણ આપના પક્ષ આચારો અને વિચારો તો વિમુખવત્ થઈ ગયા છે તેને પાછા વળીને નેહ્યા તો જીવતા બ્રહ્મ થતો અટકશે. અસ્તુ)

વળી વર્ષ ૧૭ અંક ૬ "તેમાં બગડ્યું કાણુ?" એનું હેડીંગ દીધીને 'શ્રી રામાનંદ-સ્વામીએ પુરુષોત્તમની આત્માએ કરી પૃથ્વી ઉપર જન્મ લીધો ને શ્રીકૃષ્ણ રામણે આપેલ જ્ઞાન પ્રવર્તોનું ને તે પ્રવાહ ચાલુ રાખવા પોતાના જ નામથી 'ઉદ્ધવ સંપ્રદાય' સ્થાપ્યો. શ્રીકૃષ્ણે પધારીને એ સંપ્રદાયને સુધારી વધારીને સત્સંગ નામ આપ્યું". આ

રીને ઉદ્ધવસંપ્રદાય અને સત્સંગની કંઈક જુદાઈની વાત કરો છો. વળી વર્ષ ૧૯ અંક ૧ શા. હરિજી. સામેના સન્નિપાતી લેખમાં "આપે સ્વામિનારાયણનો આશ્રય કર્યો હોય સત્સંગ-ઉદ્ધવસંપ્રદાયનું રહસ્ય જાણ્યું હોય" આ રીતે સત્સંગ અને ઉ. સં. ને એકાદર્થ પર્વાવધારી વેદો છે. વળી વર્ષ ૧૯ અંક ૨ માં શા. હરિજી. સામે કાપેલ સ્વલેખમાં "આ સત્સંગ-ઉદ્ધવસંપ્રદાય શ્રીસ્વામિનારાયણનો છે. નથી શ્રીકૃષ્ણનું દેવો કે નથી શ્રીરામનો" આ રીતે સત્સંગના પર્વાય તરીકે ઉદ્ધવસંપ્રદાયને કહીને પણ 'સ્વાનાનો છે પણ શ્રીકૃષ્ણનો નથી' એમ કંઈક અવળું પણ અપલપો છે. વળી સુધાના સ્વાનુચારી તંત્રીએ પણ વર્ષ ૧૮ અંક ૧૧ "ઉ. સં. અને સ્વાના. પંથ" એવું હેડીંગ બાંધીને શ્રીરામાનંદસ્વામીએ સ્થાપન કરેલા-ચલાવેલા ઉદ્ધવ સંપ્રદાયને શ્રીસ્વામિનારાયણે ફેલાવ્યો વધાર્યો-પ્રવર્તોન્યો તેથી તે "ઉદ્ધવાવપ્રવર્તક" કહેવાયો". આ રીતે ઉ. સં. અને સ્વા. ના. પંથને એકમેક તરીકે કહે છે. વળી વર્ષ ૧૯ અંક ૫ "સાચો સત્સંગી" એવું મથાળું બાંધીને "આપણા આ ઉદ્ધવસંપ્રદાય-શ્રીસ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં રહેલા છ અંગોના સમુદાય તે સત્સંગ કહેવાય છે" એમ કહીને ઉ. સં., સ્વા. ના. સં. અને સત્સંગ એ ત્રણેયની એકાદર્થતાને કહે છે.

▲ ઉપરનાં આડોર્ણ વિચિત્ર વિષમ વાક્યોનો વિચાર કરતાં 'ઉ. સં.' જુદો અને સ્વા. ના. સં. જુદો એમ ચોખ્ખું કહી શકતા નથી. સત્સંગ અને ઉ. સં.ને પર્વાય તરીકે એકમેક કહો છો. રામાનંદસ્વામીને શ્રીકૃષ્ણનારાયણે આપેલું જ્ઞાન પ્રવર્તોન્યું અને તેનો પ્રવાહ ચાલુ રાખવા પોતાના જ નામથી ઉ. સં. પ્રવર્તોન્યું એમ પણ વિવેચનથી વેદો છે. એટલે રામાનંદસ્વામીએ ઉદ્ધવજીનો અવતાર હતા અને એથીજ ઉ. સં. નામ રાખ્યું એમ પણ સ્વીકારો છો. 'આ સત્સંગ-ઉદ્ધવસંપ્રદાય સ્વા. નાનો છે એમ પણ સ્વીકારો છો. સુધારા વધારા કરીને શ્રીકૃષ્ણે સત્સંગ નામ આપ્યું એમ લલે ક્ષણજર મનો એ ઉપરથી ઉ. સં. અર્થને ઉપર જણાવ્યો છે ને જતો કર્યો નથી પણ એનો એજ લેખિત રાખ્યો છે. 'શ્રીકૃષ્ણનો નથી' એ જે અપલાપ છે તે નકરો બંડાર્થ, ખંડાર્થ, બાપાપંથબંધી છે. 'શ્રીકૃષ્ણનારાયણે આપેલું જ્ઞાન ઉદ્ધવાવતાર રામાનંદસ્વામીએ પ્રવર્તોન્યું' એમ કહ્યા ઉપરથીજ ઉ. સં. આપાઆપ શ્રીકૃષ્ણનો ધર્મ જ જાય છે. પરંપરાગત જ્ઞાનને જ સંપ્રદાય કહે છે. માનદાતા શ્રીકૃષ્ણ એ ગુરુ છે અને ઉદ્ધવજી એ શિષ્ય છે. "કહે કૃષ્ણ ઉદ્ધવ હો તમેરે જ્યાં જાવે માથાં નમે તમેરે નાદે જાવો સંપ્રદાય નવીરે, જાજયકો કહુ શુ ઉદ્ધમીરે". "ઉદ્ધવ ને રામાનંદસ્વામી, શ્રોતૃગણ તે આ ઘાંદરિસ્વરૂપ" એમ બન્ના ધર્મમણિ ગ્રંથ આર. જાપને શ્રીકૃષ્ણના, રામાનંદસ્વામીનો અને સહજાનંદસ્વામીનો છે તે શ્રીકૃષ્ણને એક નરકથી ઉદ્ધવજીને ઔદ્ધવ સંપ્રદાય કાઢવાની આજ્ઞા આપનારા અને માનદાતા ગુરુ કહેવા અને બીજી તરફથી નેના સંપ્રદાય નથી એમ જણવું એ તો પરસ્પરે વિક્રદ અનિવિનિત્ર છે. તમારા જેવા કૃષ્ણદ્રોહી તો 'શ્રીકૃષ્ણનો નથી' એમ ઉધડ કહીને અમનું સ્વત્વ કે મહત્ત્વ કાઢી નાખવા મથે છે પણ જેનો સંપ્રદાય કહો છો તે આમિનારાયણે તો શ્રીકૃષ્ણને સ્વયં સંપ્રદાયના ઉપાસ્ય ઇષ્ટદેવ તરીકે સ્વીકારીને તેમનીજ વિવિધ નામવાળી રાધાકૃષ્ણાદિ ભૂતિઓ મધ્ય મંદિરે સ્થાપી છે અને તેમનેજ તેતે મંદિરના પરીવરમાં માલીક તરીકે માન્યા છે. તો હવે 'શ્રીકૃષ્ણનો નથી' એ વિમુખ પ્રલાપ કશા

૩૧ ઉપર
 ૩૨ ઉપર
 નું મળ
 રાય એમાં
 ને વાળ્યો
 માને સેવતા
 નામ સંપ્ર-
 મદાયમાં
 થા કે જોખ
 પળુ સ્વા.
 ૩૩મા સર્વની
 સ્વા. ના. સં.
 સ્વાર્થ તરીકે
 ખંડન ઉ. સં.
 નું બંધારણ
 ર અને તેમના
 ન્યાયિઓનોજ
 મેલકુલ સમાવેશ
 નામ, હરવાળ,
 ગરવાળા વિગેરે
 કે ક્યાં પિવે છે ?
 સી જેવી દુર્દશા
 ૧, નહિ રહેવાનો.
 નો સમાવેશ ક્યાં
 સંપ્રદાયના નથી,
 ૩૧ તમારે તેમના
 ૨ વિખુટી પાડેલી
 : આમાં કહ્યા
 એવું સમર્થને તો
 સુકાંઈને નજ બજ
 ૧૫ પાછા ઉપપાદન
 ફરી પ્રતિકૂળ અને
 આપો અને બીજી
 કાસ્યાસ્પદી કહેવાય.
 રેશહેલી વિમુખ શાખા

પ્રશાખાનો સમાવેશ ન હોય એ ન્યાયસિદ્ધ અને આપના વચનસિદ્ધ અને વિમુખ વચનસિદ્ધ પળુ
 છે. ઉ. સં. તો શ્રીકૃષ્ણાદિ બહુ પૂર્વ પરંપરાથી ભાગવતાદિદ્વારા પ્રવર્તતા હોવાથી એમાં તો
 મરજી મુજબ પ્રતિકૂળ કે વિમુખ શાખા પ્રશાખાનો સમાવેશ કદાચ કરવો હોય તો કાઈ
 રીતે શક્ય છે, કેમકે એનું ક્ષેત્ર વિશાળ છે. ઘણા મતપરથી એમાંથી નીકળ્યા છે. એટલે
 આપનું જે બેદથી કથન છે તે અત્યંત અવળું સાબીત થાય તેમ છે. આપ જે સ્વા. ના.
 સંપ્રદાયમાં અનુકૂળવત્ પ્રતિકૂળ અને વિમુખ શાખા પ્રશાખાનો સમાવેશ કરવા માગો છો
 એતો વિપરીત હૃદિનું પુણ્ય પ્રદર્શન છે. સંપ્રદાય સિદ્ધાંતે ઉપાસ્ય છટ્ટદેવપણે સ્વીકારેલા
 ગીતાચાર્ય શ્રીકૃષ્ણતો અનુકૂળને હિષ્કાર ગતિ અને પ્રતિકૂળ વિમુખને તો અધોગતિ આપવાનું
 કહે છે તેનું શું સમાધાન કરશો? શ્રીહરિ પળુ એમજ બહુધા કહે છે તેની શી ગતિ કરશો?
 સંપ્રદાયમાં કે અન્યત્ર સર્વત્ર પળુ આર્ય અનાર્ય આસ્તિક નાસ્તિક, સન્મુખ વિમુખ,
 અનુકૂળ પ્રતિકૂળ વિગેરે વિભેદો માનવામાં આવે છે તેની પળુ શી ગતિ કરશો? દુધમાં
 પાણીની પેઠે સત્સંગ કુસંગની સેળબેળ (બડોળ) કરવાની તો તમે ચોખ્ખી મા કહો છો.
 છે કાંઈ બોલ્યામાં હા કે ઢંગ ઢાળ? 'મહાસ્વીવધમન્ત શાસ્ત્રવિહિત' મૂર્લ્ય
 નાસ્ત્યોવધમ્' એનું એક કવિ કથન છે તેને યાદમાં રાખો.

કદાચ આપની 'ભૂર્ધુલ્લિવદ્વજ્ઞ' એવી પ્રત્યક્ષ અભેદ દૃષ્ટિ કે સંપ્રદાયનાં સર્વ
 અંગો પ્રત્યે દિવ્ય-નિર્ગુણભાવ દાંભિક થઈ ગયો હશે કે જેથી અનુકૂળ પ્રતિકૂળ, મિત્ર
 અમિત્ર, આર્ય અનાર્ય, સન્મુખ વિમુખ, શ્રાવણુ આન ચાંડાળ આદિક બધા પરફ બેદોને
 સુલીને પાકા 'જઠ' જ્ઞાન્મિત્ર' થઈ પડ્યા કહેવા પડે, કાંતો અક્ષલનો ઉલાસ કે અક્ષલનું
 ચોખ્ખું પુણ્ય દેવાળનું કાઠયું કહેવું પડે. અમારા કે માસિકના પ્રસંગમાં આ બાબતની
 કશીજ જરૂર ન હતી. આનો જે કાઈ રીતે પ્રતિકૂળ વિમુખને શાખા પ્રશાખામાં ઘૂસાડીને
 તેમને પ્રોત્સાહન કે પ્રોત્તેજન આપવાની અર્થદાસવશાત્ આદન પડી ગઈ જણાય છે, તે
 હવે ગમે તેવા સ્નેહી મિત્ર હિતસ્ત્રી કહે તો પળુ આપના નાડાની પેઠે પકડી રાખી છે તે
 છવનપથેત જાણવાના નથી. આ સંબંધનો ચૌહિંદરામ કૃત દોહોતો બોચાસણીયા માટે વર્ષ
 ૨૦ અંક ૧ માં આપે ગણા છે પણ સ્વ. અનુકૂળમાં લેતા નથી. 'મહત્ત્વસ્ય વ્યવહારવિહારિ-
 નાન્વિદ્વજ્ઞ સુઘ' ચિત્તરન્તિ મહા કવિ' આ જે યોગવાસિષ્ઠનું વાક્ય પુઠા ઉપર બહુ વર્ષ
 દીપાયું છે એનો અર્થ તો અમલ છે પણ આપ પોતાને કાવતી ઉઠાંગ બાળતમાં લઇને જે
 કાઈ પ્રકૃતમાં પ્રતિ... કે અનુકૂળ વિમુખ કે સન્મુખ, કુસંગી કે સત્સંગી, નાસ્તિક કે
 આસ્તિક પ્રાપ્ત થાય તેની સાર્યે કાવતી અવહારના વિહારી અર્થદાસવશાત્ થઇને મુખેથી
 વિમુખશાખામાં નિવરતા પાંડતા હો તો તેમ ચાવદાયુષ ક્યાં કરો? માં અમારું કે સત્સંગનું
 કાંઈ જવાનું નથી. પરંતુ આ વસ્તુ સંપ્રદાયનિષ્ઠ પ્રતિષ્ઠિત પ્રામાણિક માટે ખાલકુલ સાક
 નથી એટલું અત્યંત અવસ્થાએ સમજો તો સાફ છે. સુન્નેષુ કિં બહુના.

આપણે જ્યારે શરૂ થઈને વિના પ્રસંગે વિના પ્રયોજને 'જ્ય શ્રીહરિ' ની ખોટી
 ટીકા કરી ત્યારે અમે શિષ્યોને સુધાની ટીકા કરવાનો હક પ્રાપ્ત થાય છે. તમે જ્યારે
 સુધાને મુખપત્ર આદિક નામથી નવાને છો અને જ્ય શ્રીહરિના મુખપત્રને પુઠા નામથી
 નિંદા છો. તો હવે અમને પણ સુધા માટે પુઠા નામથી વ્યવહરવાનો પ્રકૃત હક પ્રાપ્ત
 થાય છે. એમ થતાં લાખા મળતી આવશે.

પ્રથમારભમી માસિકનું નામ "સત્સમુદાય" અને "ઉદ્ધવસંપ્રદાયની સેવાયે" હરિનવ-
 માએ પ્રગટ થતું માસિક" અને "નિજામ્માર્ગ" આ શિક્ષાપત્રીશ્લોક અને સંયુક્ત તંત્રીઓ
 કૃત્રવવા" આ પ્રેમી મુસાફર કામદાર તથા સદતંત્રી સાકરવાલ શાસ્ત્રી અને પ્રકાશન
 અગ્રણી મહારાજ એમ. પુઠા ઉપર લખાયું. 'ગાજકર્મનમ્ દુલ્ભમ' આ સાહિત્ય અનુસાર
 તોજો એ યોગનાતો ગુરુગુણગરિષ્ઠ કરી વર્ણિત! જે સત્સંગ શબ્દને ઉદ્ધવસંપ્રદાયના પર્ણ
 નામ સાધરે છે અને વળી 'રામાનંદસ્વામીએ ઉદ્ધવસંપ્રદાય પ્રવર્તાઓ અને શ્રીહરિએ તેમાં
 મધારા વધારા કરીને સત્સંગ નામ આપ્યું' એમ કંઈક મનસ્વી વિરોધ કરીને સત્સંગ નામની
 નરિહતાને વહે છે. આ સંપ્રદાયના સિદ્ધાંત મુજબ અને વર્ણિતના અભિપ્રાય મુજબ બન્ને
 પૂર્વજ શબ્દો પુઠા ઉપર મહેલા પ્રયોજ્યા છે. એટલે અમે જે પુઠા ઉપર 'ઉ. સં. નું
 મુખપત્ર' એમ લખ્યું તે સરૂચા મળતું સાચું છે. એટલે વર્ણિતને કશી ટીકા કરવાનું જરૂર
 નથી. 'નિજામ્માર્ગ' આ શ્લોક લખીને અલરૂપ થઈને શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ કરવાનો મુખ્ય
 ઉદ્દેશ જણાવ્યો છે તે પણ સૈદ્ધાંતિક સમીચીન છે. એમ ગોઠવણી તો સરૂચા ઠીક થઈ.

વર્ષ ૨ માં 'ધર્મ જ્ઞાન' ધેરાએ અને ભક્તિતે ચોખ્ખું સચિવ માસિક એનું પુઠા ઉપર આપ્યું.
 'ઉદ્ધવસંપ્રદાયની સેવાયે' આ જે શ્રીહરિમાન્ય મુખ્ય મુદ્દાનો શબ્દ હતો તે કાઢી નાંખવાનું આપ
 કાપણ બંડીયું થયું. મુકાતાં ચિત્રો બંધ થતાં 'સુંદર માસિક' એમ પુઠા ઉપર આપ્યું અને
 મહાર મહીને પ્રકાશન સ્થળ રાજકોટ આવ્યું. ત્રીજા કે ચોથા વર્ષમાં (અમારી પાસે એ
 અંકો ન હોવાથી નહીં કહી શકતા નથી.) સત્સંગ શબ્દ કે જેને વર્ણિત મુખ્ય
 સૈદ્ધાંતિક વરિષ્ઠ પ્રાણસમાન માને છે તેને કાઢી નાંખીને કેવળ "સુધા" નામ કે જેમાં
 પ્રાણસર્વનું કથંજન સ્થાન કે ગૌરવ નથી એવું એ અક્ષરનું શૂન્ય નામ રહ્યું. એમ બન્ને
 અંકો કે જે સંપ્રદાયમાન્ય સૈદ્ધાંતિક ગરિષ્ઠ હતા તેને કાઢી નાખવાનું અખતર કહાપણ
 રાખ્યું. આ રીતે સ્થાન ઢંગ ઢાળ અને કામનું કાંઈ દેકાણું રહ્યું નહિ. ક્યા વિચારેથી એમ
 અવળું કયું હશે તે તો તેઓ એકલાજ બંધપ્રસંગી જાણે.

વર્ષ ૬ માં 'ધર્મ જ્ઞાન' ધેરાદિ પુઠા ઉપર સૈદ્ધાંતિક સુંદર લખાતું હતું તેને કાઢી
 નાંખીને 'સત્સંગની શુદ્ધિ વૃદ્ધિ અને સંસ્કૃતિને અર્થે' પ્રગટ થતું સુધારક પત્ર' એમ વ્યવ-
 હારપર જવાનો સુધારો સુધારકમંત્રોએ કર્યો. એજ વર્ષમાં વળી 'પોષનું એકમાત્ર'
 એ તો શબ્દનો સુધારો એવાં અન્ય માસિકો નથી' એમ જણાવવા માટે કર્યો. વર્ષ ૧૧
 અંક ૨ થી પ્રથમ પુઠા ઉપર 'મહત્ત્વસ્ય વ્યવહારવિહારિનાન્વિદ્વજ્ઞ સુઘ' ચિત્તરન્તિ
 મહાકવિ' આ એક વાક્ય યોગવાસિષ્ઠનું તૂતન અપ્રમાણિક અભિપ્રાય જણાવવા દાખલ
 કર્યું અને તેનો અર્થ પણ મનાઃકલ્પિત સામાન્ય જનતાને કનનગવવા માટે લખ્યો. અને
 'વાચાન્મયામી' આ એક શ્લોક સત્સંગનાં જ અંગોને સૂચવનારો અને તેની સેવાના
 નિવારણ સ્વર્થે બનાવેલો ગોઠવ્યો. અંદરના પુઠા ઉપર 'શુદ્ધિ વૃદ્ધિ' એ જે ચાલુ હતું
 તેમજ ક્યાં એમ અહીંથી નહું દીખળ રખાવ કર્યું. વર્ષ ૧૪ અંક ૭-૮ થી પ્રથમના

પ્રકાશને લાણુજ મૂળજ વહીવ આવ્યા. વળી વર્ષ ૧૪ અંક ૧૦ ના અંદરના
 "શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિરની કાર્યવાહક કમીટીની સહાનુભૂતિથી" એટલા શબ્દોનો
 જ્ઞાન ગયો તે ફક્ત બેજ અંક ચાલીને ૧૨ થી બંધ થયો. નવું નાટ્ય બંધ કરવાનું
 જ્ઞાનવું નથી. પરસ્પર અણબનાવટ કે મંદિરને ભારે પડતું હોતું જોઈએ.

વર્ષ ૧૫ ના ૧ અંકથી અંદરના ભાગમાં 'તુલિત્તિ ચક્રાવર્તિ' આ 'રાત્રિ' ઘર્મનંધર્મ' આ શ્લોકોનો અર્થો ભાગ વાક્યસુધારસથી તુલિતિ પામવાના ઉદ્દેશથી દાખલ કર્યો. માસિકના સુધા નામ ઉપર તાન ગયું પછી એવો શ્રીજીનાં વચનામૃતો મારે છે. તમારા જીવાનાં વિષયપૃક્ત અપવાદો મારે નથી. વર્ષ ૧૫ અંક ૧૧ થી અંદર ભાગમાં 'સત્સંગની શુદ્ધિ' નામ મથાળું કાંઠી નાખીને 'સત્સંગમાં શ્રીજીની શુદ્ધિ ઉપાસના અને આત્માનો ઉપદેશ કરવું એકજ સર્વપક્ષીય પત્ર' એવું હેડિંગ કંઈક અંકાર્યોધાધક અને સ્વપ્રશંસા-મુલક અને અન્યનો અપકર્ષસ્થક દાખલ કર્યું. 'શુદ્ધ, એકજ, સર્વપક્ષીય' આ શબ્દો આ અર્થના બોધક છે. આ રીતે ૧૬-૧૭ વર્ષ યાસનાં ૧૭ ના અંક ૧૦ થી 'પ્રકૃત-સંઘવહાર' આ ને હેડિંગ ચાલુ હતું તે અંધ કર્યું. વર્ષ ૧૮ થી 'સર્વપક્ષી' સ્થાને 'સત્પત્તી' એવો કંઈક વિદેશી જણાવવા નુધારો કર્યો. સર્વપક્ષી મટારીને સત્પત્તી કરાવ્યું.

વર્ષ ૧૯ માંથી અંક ૧ પુઠા ઉપર વચ્ચે "સુધા" નામ રાખીને એક બાલુ આજ્ઞા મર્યાદા એવું પ્રથમ પ્રમાણે 'પદ્મ સત્સંગમાં રહીને જ સેવા કરવી, સત્સંગને અખંડ રાખવો' એવું અને બીજી બાલુ 'ઉપાસના ભક્તિ એક શ્રીજીમૂર્તિનું જ ધ્યાન અને એક સ્વામિનારાયણ નામનું જ ભજન કરવું' એવું બાલુ લખીને નૂતન આડંબર વધારામાં કર્યો છે. પ્રથમ પુઠા અને અંદરના પુઠા વચ્ચે એ પેજ બીજા વિષયના દાખલ કરવાનું પછી નૂતન રીખજ કર્યું છે. વર્ષ ૨૧ અંક ૮ થી વર્ણ બીજા તંત્રી મુનલાલ પ્ર. શુક્લને દાખલ કર્યો છે. આ પહેલાંના તંત્રી સાત વર્ષ રહ્યા. વર્ષ ૨૫ અંક ૨-૩ થી પોતે મિથ્યા કારણ દર્શાવીને નાસિકના ધ. શા. બાળકશ્યાનદંજી તંત્રી સીધા થયા. સાથે આદ્યતંત્રીનું નામ આડાંબું છે તે અનુપયુક્ત છે. ૨૬ વર્ષ પુરાં કરીને અંત્ય અંક આપેલી નહેરાત મુન્ય ૨૭ થી પત્રાલેખ કર્યું અને પ્રથમ પુઠા ઉપર પહેલું જ 'શાખા પ્રશાખા વિશિષ્ટ અખિલ સત્સંગ સમાજનું પત્ર' એવું હેપ હેડિંગનું ડીગ મારીને બંધા બંડાના તંત્રી અને વિમુખોના પ્રમુખ પ્રચારક બન્યા. એમ થતાં ચારે બાલુથી અત્યંત અણગમો થતાં પ્રખર પ્રદારો થયા. લાગ્યા ૨૮ માં એજ મુન્ય ચાલુ અને ૨૯ માં પણ એજ મુન્ય ચાલુ છે. આ સુધાનાં ૬૭ બાળ અને ૬૮ ઠેકણાં નિતાનું વિવરણ છે. ઉડીયાની પેઠે અઢારેય વાંકાં અંગ્રેજી પોતાનાં છે. જતાં થું મોઢું લઈને સર્વોચ્ચ જ્યોત્સીહરિના સિદ્ધાંતસુલક મુખ પત્રની વક્તા કહેવા કટિબદ્ધ થયા છે. એ અવળગણાં અનેરી અનેરી છે. જ્યોત્સીહરિના મુખપત્રની રીકા કરવાથી અમારે એવું રીખજ સડીક કરવું પડ્યું છે તે દોષને સ્થાન નથી. એવી પોતાની રીકાઓ કરવાજ આવાં અડપલાં અટક્યાળાં થયા તથા જે તે બાબતમાં કર્યો કરે છે. બોલતાને જે તે રીતે અંધ કરી દેવાની આદત પડી છે તે હવે પ્રાણુતે પરાસ્ત થશે એવી સર્વ કાંઈની માન્યતા છે. અસ્તુ. બેસનાં શીંગડાં બેસને ભારે પડશે બીજાને શું?

જુદવયે આવા સાવ વિપરીત ભાવનાં કારણે અનેક અર્થદાસવર્ધિ હશે, પરંતુ નાસિક કે જેમાં તત્ત્વ મહત્ત્વનું તે. મીડુંજ છે એવા સ્વત્વહીન સ્પરહિત સાધનશૂન્ય પણ અલ્પ અધિકાર ઉપલેક નામનો મહામહેનતે મળ્યો એ પણ એક કારણ અનુમાય છે. વર્ષ ૧૬ અંક ૧ "અધિકાર અને સહકાર" આવા શીર્ષકથી સ્વયં લખેલાં લેખમાં "પ્રજુની માયાની બલિહારી છે તેમ માણસોની મૂર્ખાઈની પણ બલિહારી છે. સકામ કે નિષ્કામ

હરકાઈ ભાવથી દ્રાપિણ કાર્યનો જ્યારે માણસને અધિકાર મળે છે ત્યારે તેના રાગ રંગ દંગ બદલી જાય છે. તેને અધિકારનો ઉન્માદ (દે) જરૂર થઈ જાય છે તે પોતાના પંજાનું, ધર્મનું ભાન ભુલાવી દે છે. તે અધિકારને ભલે રાગ હો કે મહારાગ (આચાર્ય) હો, મહાંત હો કે કાદારી હો, કમીરીનો પ્રયત્ન હો કે સેકેટરી અથવા મેન્ચર હો, અને ત્યાગી હો કે ગૃહસ્થ હો, પણ તેના પ્રથમના વિચારો આચારો કે ભાવનાઓ અધિકાર આપ્યા પછી કાળક્રમે જરૂર બદલી જાય છે. એની એ રહેણી કે કહેણી રહેતી નથી જ" આ પ્રકારના આપડાપણુભર્યા શબ્દો છે તે આમેદુબ અંધમેસતા કીક આવે છે. આમાં પ્રજુની માયાની બલિહારીનું ઉદાહરણ લઈને માણસોની મૂર્ખાઈની બલિહારીને જણાવો છો તો તેનો પ્રવેશ આપમાં નથી થયો ને? સકામ હરકાઈ કાર્યના અધિકારમાં દોષ હોય છે પણ નિષ્કામમાં નથી એમ જાણીને સંન્યાસી ટ્રસ્ટ આશ્રમના કાર્યમાં જોડાયાની વાત કરો છો. હવે જ્યારે આપ નિષ્કામ હરકાઈ કાર્યના અધિકારમાં પણ અંધાદિ દોષને કહો છો તો તેવા દોષોનો પ્રવેશ આપમાં નથી થયો ને? સકામ કે નિષ્કામ હરકાઈ કાર્યનો અધિકાર મળતાં પ્રથમના રાગ રંગ-દંગ બદલાઈ જવાનો અને એનો કેદ જરૂર થઈ જવાનો અને પોતાપણુનું, ધર્મનું ભાન ભુલાઈ જવાનો વિગેરે દોષોના ઉદ્ભવને એકસાથે કહેછો તો તેનો ઉદ્ભવ આપમાં નથી થયો ને? નાનામોટા તમામ અધિકારીઓને એકજ પંક્તિમાં ગણીને, તેમાં કાંઈને પણ બાકી નહિ રાખીને તમામ અધિકારીઓને એકજ પંક્તિમાં ગણીને, આચારો, ભાવનાઓ કાળક્રમે અવશ્ય બદલાઈ જાય છે એમ અલુધા-સત્સંગ સમાજ કહેવા મંડ્યો છે અને કાલક્રમે કહેશે. કેટલાંક દાંતીયાં કરશે કે ટાંચીયાં મારશે કે ડોળા કાઢશે. જ્યારે અલ્પ સુલક અધિકાર મળ્યો હોત તો 'કાં સ્વભાવો બદલાઈ ગયા છે, તો જો આપે ગણ્યા પેટી કાઢી એક અધિકાર મળ્યો હોત તો 'કાં સ્વભાવો બદલાઈ ગયા છે, તો જો આપે ગણ્યા પેટી કાઢી એક અધિકાર મળ્યો હોત તો 'કાં માનતા હો પણ એ વાતને ઉકલવામાં કાઈ માલ નથી. મારે એને મનથી નિરોધ છોડી દઈને પ્રથમના રાગ રંગ દંગ આચાર વિચાર ભાવના અને રહેણી કહેણીમાં આવી જાય એવી આપના અને આપના સત્સંગના ભલા મારેની અમારી વજુમાગી સલાહ અને ચેતવણી સાચી અને સારી છે. આપશ્રીએ તો પ્રથમ મોરીયાવી-કંઠરી વગાલ જુનાબદ ગોંડલ રાજકોટ મોટાદ વગેરે બહુ સ્થળે એવા વેપ કાઢ્યો છે અને છોડ્યો છે. તો આ નાસિકીયો નધા વેપ કાઢી નાખવામાં લગ્નનહિ આવરણ નહિ આવે. 'ઉદરનિમિત્ત બહુકૃતવેષાઃ' એમ એક મહાજન આપણા મારે કહે છે. જે ભાડે રાખેલું ઘર છે તે સરકાર ગમે તેવા આકરા કુટિલ કરાણ કાયદાઓ કરીને રક્ષણ આપતી હોય અને ભાડૂત પણ માલિક સામે બધી ભાતની ભુજા કરતો હોય તો પણ છેવટે જ્યારે ત્યારે ઘર બાકી કરી આપણું પડે છે એવી કહેવત તે બોલી પડતી નથી. તેમ નાસિકીય ટ્રસ્ટ આશ્રમની એવીજ સ્થિતિ પૂર્વેથી ચાલુ આવે છે. તો સવેળા એવો તો સાક છે. જે આશ્રમમાં મોઢ પાખીને લોભાઈ અંધાઈ ગયા હો તેનો પ્રથમ વાત્તાલ માદીને સોંપવા મારે પ્રાણજલાષ્ટ્રે શા હરિજી. કાદારી હતા તો

પત્ર લખ્યો
અનુપયોગી
ઉપર તુલ્ય
કયા કામનાં
એવું ટૂંક કે
નીહ પોલ
સત્સંગીઓ
વિસ્તાર ભય
આપના આ
આ નિયમો
અનુપયોગ

૩૦
૬ વર્ણ
આ કાર્ય
સત્સંગમાં
અને અન્ય
સરમો પણ
ગદપુરવાસી
સ્વનિશ્ચિત
આવા અર્થ
અલ્પ પદવત
વચ્ચેના બીજ
આ સુધાના
કરો પ્રસંગ
ચગડોજે ચદ

નાથજીભાઈ
બદ દાનત
અખિલ સત્સ
હોય તો તજ
અર્થો આગાન
આવને જેમ
લાગે છે. એ
લહુ ભુલું ક
હેક હાકરી
ઉદાહરણથી

હવે
હકીકત હય

૧ રાજ રંગ
૩ ને પોતા-
૩ મહારાજ
મથવા મેઘર
ભાવનાઓ
૧૧ કે કહેણી
૧૧ મેસતા કીક
આંખની અવિ-
રંધાઈ કાપના
પૂરત આશ્રમના
ના આશ્રમમાં
થી થયો ને?
મહારાજ જવાનો
જુલાઈ જવાનો
ને? નાનામોટા
હેરાખીને તમા-
અવસ્થા બદલાઈ
આરોપો છે તો
પેકારમાં આવ્યા
હી વિગેરે બહુજ
મે કહેશે. કેટલાંને
૧૨ મળતાં બહુજ
થો હોત તો 'કાં'
નથી એમ સ્વયં
કહોડીદાને પ્રથ-
મેવી આપના અને
સાચી અને સારી
ખેડાં. મોટાદ વગેરે
વેષ કાઢી નાખવામાં
મેમ એક મહાજન
નાકરા કુટિલ કરાજ
ધી જાતની જુઓ
કે એવી કહેવત
તિ પૂર્વેથી ચાલ
મેલાઈ બંધાઈ ગય
૨. કોઠારી હતા ત્ય

પત્ર લખ્યો હતો. તેની સ્થિતિ સંન્યાસીકૃત ટ્રસ્ટની પરત્ર કલેશમય અને સંપ્રદાયને અનુપયોગી ભારરૂપ જાણીને સ્વીકારવાની ના લખેલી. તે પછી તમે વિગેરેનું તાન તેની ઉપર તુટ્યું છે. એવાં બધાં રેલાળ ટ્રસ્ટ તો ફનીયામાં હજારો છે. તે સંપ્રદાયનિષ્ઠ ત્યાગીને કશા કામનાં નથી. સંપ્રદાયનુ શ્રીજીકૃત બંધારણ અને ધારાધારણની દૃષ્ટિએ દેખ્યું છે એવું ટ્રસ્ટ કેટલેક ત્યાગી રાખી શકે નહિ અને તેને માટેનાં ઉધારણાં સંપ્રદાયમાં ફરી શકે નહિ. પોલમપોલ આવે છે. અને તેને તમારા શબ્દમાં વેવલા પ્રેમવા લલાકીયા કહેવાતા સત્સંગીઓ પોણે છે ત્યાં સુધી કીક જણાય છે. કહેવાનું ધણું સારું હોડ આવે છે પણ વિસ્તાર ભયથી વિરામ પામીએ છીએ. આ રીતે અંતિમ પેરેટ્રાદેતો પ્રતિ ઉત્તર સવિસ્તર આપના આનંદ અને જય માટે અપાયો છે. "આનંદની વાત છે !!!" 'આવો જય શ્રીહરિ' આ મયજાના બંને લેખોનો જવાબ ઉપર પ્રમાણે જાણીને હવે ત્રીજા અલ્પ લેખનો અનલ્પ જવાબ આપીએ.

૧૦ વર્ષ ૨૮ અંક ૨૩. પેજ ૧૮૦ ના બીજા કોલમના છેક છેડે "આ કેવું આશ્ચર્ય?" એવું લોકોને આશ્ચર્ય ઉપજાવવાનાં ઉપદેશવાળું મોહક મથાળું મથાળીને "સત્સંગમાં એક સુપ્રસિદ્ધ પરમ ભગવદીય નાથજીભાઈ જેવાનાં અક્ષરવાસ માટે સત્સંગની અને અન્ય પણ જાહેર પેપરોએ ઉલ્લેખ કર્યો. ત્યારે "જય શ્રીહરિ"માં તે માટે એક શબ્દ સરખો પણ ન મળે એ કેવું આશ્ચર્ય? કેાઈના અક્ષરવાસ નથી લેવાતા એમ તો નથીજ. મહાપુરવાસી શેઠ મોહન મોતીનો બહુ વિસ્તારથી લેવાયો હતા. પણ માની શકાય છે કે સ્વનિર્ણિત ઉદ્ધવસંપ્રદાયનાંતર્ગત સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં આ વસ્તુ નહિ આવતી હોય." આવા અતિવિચિત્ર આડાતેડા અર્થશૂન્ય શબ્દસંહર્ષવાળા વામ લેખ લખ્યો છે. આટલા અલ્પ પદવાળો પણ લેખ ૧૮૦ પેજમાં અતિ આરંભ કરીને તેમાં પૂર્ણ નહિ કરતો વચ્ચેના બીજા બે પેજમાં પણ અનુસંધાન નહિ લેતાં ૧૮૩ માં છેક છેડે લઈ ગયા છે. આ સુધાના સીધા તંત્રીની યોજનાનું પ્રથમાશ્ચર્ય કેવું છે? તે સર્વેએ સમજીયું. જેનો કશો પ્રસંગજ નથી અને લેશ પ્રયોજન કે લાલ નથી એવી નજાની ચર્ચા કરવા યોગાનમાં ચગડોળે ચડ્યું એ આશ્ચર્યવર્ચ કેમ ન કહેવાય? પારકી પ્રપચણું પચાતનું પ્રયોજન શું? નાથજીભાઈના શિષ્યોને રાહ કરવા અને ઉજ્જરીને અમારે વિષ અજાગમો ઉપજાવવાની બદ દાનત ભરેલા આ ચોખ્ખો લેખ લખાડ છે. એની સમીક્ષા શ્રી સંપ્રદાયના શેષ અખિત સત્સંગસમાજ સદસ્ય હૃદિથી કરે. નાથજીભાઈના અક્ષરવાસ ન લેવાની ચર્ચા ફરી હોય તો તેમના અનન્ય મેલઓ કરે. નહિ કશામાં તમે વિના પ્રસંગ વિના પ્રયોજનને એવી ચર્ચા યોગાનમાં કરો એ પણ એક આશ્ચર્ય તો ખરુંજ. અક્ષરવાસ ન લેવાનું આશ્ચર્ય આપને જેમ થાય છે તેમ સમાચાર ન લેવાની ચર્ચા જાહેરપત્રમાં કરો એ અમને અત્યાશ્ચર્ય લાગે છે. એવી ખોટી રીકા કરીને તમે શો (કોઈ) કાઢવાના છો. અમારે કોઈને વાંકું ચુકે લઈ લુંકું કચુંજ કહેવાની દૃષ્ટિ ન હોય તથાપિ એવાં આડંબવળાં અટક્યાનાં કે અડપલાં છેક છેકરીમાં કર્યા કરો છો. જેથી કંઈક જવાબરૂપે કહેવાની ફરજ પડે છે. પ્રણુની માયાનાં ઉદાહરણથી માણસની મૂર્ખાઈની બિહારીને આપ કહો છો તે બરાબર બંધમેસતી છે.

હવે ત્યારે આપેજ એ ગુણ પાનું ઉઠેલું છે તો આપનેજ આશ્ચર્ય ઉપજાવવા ખરી હકીકત હોય પણ કહેવી પડશે. નાથજીભાઈના શિષ્યોએ અક્ષરવાસના સમાચાર અમને

તંત્રીને બીજા ભાવે નહિ પણ જય શ્રીહરિના સંચાલક કે તંત્રી ભાવે પણ આપવા જોઈતા હતા પણ બિલકલ આપ્યા નથી. કાળાતરીનાં કાંડ તો બે હજાર છપાયા હતા અને મોહકાથી હતા અમ સાંજળવામાં આવેલું. તેમાંથી એક કાંડ સરખો પાનું અમારી ઉપર લખવાનો વિવેક કયો નથી. અમે તો ગામડે હતા, બહુ દિવસે અવસાન સમાચાર કાઢી જાણતા હતા. જેમ આપની ઉપર નાથજીભાઈના ફોટા સાથે એમની કોરોડીનાં પેપરો લખી મોકલ્યાં તેમ અમારી ઉપર અલ્પ પણ લખી મોકલ્યું નથી. તમારે ત્યાં તો પેજનાં જાલભાવે રોકડા મુકાલ્યા પછીજ લાંબા લેખો લેવાની સુધામાં સીધી જાહેરોતો છે. એવું અમારા માસિકમાં કર્યું નથી. પદ શિષ્યોએ કંઈક લખી મોકલ્યું હોત અને અમારે ન લીધું હોત તો તમારા જેવા પાખંડીતા અપવાદ સહુવો પડત. અમે જાતે કંઈક કહાવણ કરીએ અને તે તેમના શિષ્યોને ન કહવું આવે તો વધારાની ઉપાધિમાં પરીએ એમ અમારો આપ કહાવણ પણ કર્યું નથી. નાથજીભાઈના જન્મસ્થાન ઉમરોના હરિજનના શોકસભા ભરીને લખી મોકલેલો દરવ કંઈપણ ફેરફાર કર્યા વિના આખોજ જય શ્રીહરિનો અંક ૪ માં લીધો છે. એમાં એક શબ્દ નહિ પણ અનેક સારા શબ્દો ઉલ્લેખ છે. એટલે તમે "તેને માટે એક શબ્દ સરખો પણ ન મળે" એ જે અપવાદ આપ્યો છે તે હાલતે આવ ખોટો હોઈને નાથજીભાઈની અનાય મંડળીને ઉજરવાના તદ ઉપદેશવાળો અમ છે. વડતાલ મંદિર કમીટી કે જે આખા ત્યાગી શ્રદ્ધાસ્તંગ સમાજની પ્રતિનિધિ મનાય છે તેમાં એક સંચાલક સભ્ય છે તેમની હાજરીમાં નાથજીભાઈના અક્ષરવાસનો અનુરોધ અને તેમના ખરા ગુણગાનનો દરવ સર્વાનુમતે થયો છે અને તે તેમના ચિરંજીવીઓ ઉપર મોહકી પણ આપ્યો છે. પણ તે છાપવામાં આવ્યો જણાતો નથી. કારણ તો તેઓ કે તમારો વડતાલ બનેલા તમે જાણો. સુધામાં પુરસ્કેપના સાત આઠ પેજો લાગટ છાપ્યા છે તેમાં તેમણે તો એક પણ શબ્દ સરખો પાડ્યો જણાતો નથી. લાપા કહી આપે છે. "તમારો જાણ તો પદ શિષ્યે લખેલો ખરેખર છે. "પરમ ભગવન્નિષ્ઠ અનાદિ મહામુક્ત" આવા શાકંકથી લખાએલા લાંબા લેખના લેખકનું નામ તો તમારા દૃષ્ટરમાં આવ્યું હશે પણ તેમણે જાણ્યું નથી એ કેવું આશ્ચર્ય? એમાં શું ગુપ્ત રાખવા જેવું ગુણ લઈ કરે તનું નામ હામ લીધા વિના કાઢીને લેખ લેવા નહિ એવો તમારો તો મુદ્દાલેખ નવાપને છે. આટલા બધા પેજો સારા એજ કાળજી ઉપર છાપ્યા છે તે શું વિના વિત્તે છાપ્યા છે? છેવટે કાંઈ નહિ તો ગ્રાહકો દારા લવાજમરૂપમાં લીધા હશે. તમે તો મોહકીયા બલજ્વલ છો. તે કોઈના દોકડો પણ છોડો ખરા? શ્રીહરિનાં તો કેટલેક ગ્રાહક હશે. કોઈને ત્યાં તો બે વર્ષ અંકો ગયા પણ માઆ છતાં લવાજમ મળ્યું નથી એ કેવું આશ્ચર્ય? અક્ષરવાસ માટે સત્સંગનાં અને અન્ય પેપરોએ ઉલ્લેખ કર્યો હશે તે પણ તેમના શિષ્યોએ લખી મોકલવા ઉપરથી કર્યો હશે. એવો ઉલ્લેખ એક શબ્દ સરખો પણ અમારા માસિક માટે કર્યો નથી એ કેવું આશ્ચર્ય?

જય શ્રીહરિમાં કોઈએ કોઈના અક્ષરવાસ લખી મોકલ્યો હોય તો લેવાય છે અને તેમાં સુધારો વધારો અને સંક્ષેપ પણ કરાય છે. 'મહાપુરવાસી શેઠ મોહન મોતીનો બહુ વિસ્તારથી લેવાયો હતા' એમ એમને ઉદાહરણ તરીકે મુકાને. 'નાથજીભાઈ જેવાનો અક્ષરવાસ કેમ ન લીધો?' એવો આક્ષેપ પ્રક્ષેપ કરો છો. એ પણ એક અન્યબીઅર્થવાળું આશ્ચર્યજ છે.

બીજા ઘણાંના અક્ષરવાસો લીધા હશે તેમાંથી બીજા કોઈનું પણ નામ હોડે નહિ આવનાં ગદ્યાના મોહન મોતીનું નામ અગ્રાન્થું અને વળી 'બહુ વિસ્તારથી લેવાયો હતો' એમ પણ ઉધડ લખ્યું એ ઉપરથી એમને માટે કે અમારે માટે કંઈક અણગમો જણાવવાની રતિ હોય એમ લાગે છે. આ બાબતની લવરી કરવાની તમારે કરી જરૂર ન હતી. ખરી હકીકત તો એ છે કે—એ ગદ્યાના શૈલનો અક્ષરવાસ શ્રીહરિમાં મૂકવા માટે કોઈએ લખી મોકલ્યો નથી અને જાણ્યો પણ નથી. મૂળ નાસ્તિક કૃતઃ શાખા. જાણ્યો યાદમાં હોય તો વર્ષ ૨૦૬ પેજ જાહેરમાં જણાવશે. "શ્રીહરિમાં વિસ્તારથી લેવાયો છે" એવો તમને ખાલી ખાલી ભ્રમણા સન્નિપાતી કે ભૂતાવે રી થઈ હશે. જો ન કોઈ મિત્ર માસિકમાં વિસ્તારથી લેવાયો હશે તેની ખાતિ શ્રીહરિમાં પેડી હશે. અમનતા સર્વ આશ્ચર્ય કરતાં અનુવિરાતિય લાગે છે. જાહેરની પેઠે જેમ આગ્યું તેમ જાહેરના જવાબ છે.

▲ "પણ માની શકાય છે કે સ્વનિર્ણિત ઉદ્ભવ સંપ્રદાય-અંતર્ગત સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં આ વસ્તુ આવતી ન હોય". આ જે વસ્તુનું વિનિવેશન છે તે અપ્રકૃત અનુપયુક્ત અર્થશૂન્ય હોઈને અત્યાશ્ચર્યાપાદક છે. 'સ્વા. ના. સં. એ ઉ. સં.' ની અંતર્ગત છે એ સંચાલકોનો નિર્ણય છે. સુધાના તંત્રીનો તો સ્વા. ના. સં. એ ઉ. સં.ની અંતર્ગત નથી પૃથક્ છે' એવો નિર્ણય છે. એવા ભેદભાવને સૂચવનારી તમારી એ વચનઅક્તિ છે. 'સ્વનિર્ણિત' એ શબ્દ ઉપરથી એવું તાર્કિક નીકળે છે. 'અંતર્ગત નથી પણ પૃથક્ છે' એ અપમાન્યતા તો બંડીયા ખંડીયાની અશાસ્ત્રીય ઉદાગ છે. પ્રસંગ કરવાથી તેમની વાસના તમારામાં વાસિત થઈ ગઈ હશે જેથી એવું વિભેદથી વિલપન કરો છો. વળી 'સ્વનિર્ણિત' એ ઉપરથી એવો પણ અપાશય નીકળે છે કે—'સ્વા. ના. સં. એ ઉ. સં.ની અંતર્ગત છે' એ અભિપ્રાય તમારો છે પણ શ્રીજીનો નથી' શ્રીજીના શ્રીમુખ શબ્દો જેવાં એ અભિપ્રાય શ્રીજીનો અને તદનન્તર મુક્તોનો ખાસ નિર્ણય છે એ જણાવવા માટે જ આ લેખમાં એવું વિવરણ સવિસ્તર કરવું પડ્યું છે. નાયજીભાઈ અને તેમના ચાતા અપ્રશ્ન શિષ્યો તો બન્નેની અભિનિર્ણયતાને માને છે. તમે તેમને તમારા તંત્રમાં ભેળવવા મથતા હશે પણ તે બંને તેમ નથી. તેમના પ્રવચનમાં 'હવે જુઓ રસ જોવા છે તમે રે. જ્યાં જાણે જાણ્યાં જમે તમે રે. માટે કાઢો સંપ્રદાય નવીરે. માજગકી કહુ છું રસવીરે ॥ 'રસ જોવા રામાનન્દરુપ, બોઠુજી તે આ શ્રીહરિસ્વરુપ' આ ભ. ચિ. ની કડીઓ જે તે પ્રસંગે બહુ વપરાઈ છે. એટલે એમને તો સ્વનિર્ણિત ઉ. સં. ની અંતર્ગત સ્વા. ના. સં. માં સમાયેલી માની શકાય છે. આપે જે પ્રતિજ્ઞા અને વિમુખોને પણ શાખા-પ્રશાખામાં ગણીને સ્વા. ના. સં. માં સમાવેશ કરવાનો નવો ઉકાવ કર્યો છે તેવા ભડોળમાં તો તેઓને ભેળવી શકારો નહિ. વિમુખ સ-મુખની ઉધાડે જાગે સેળભેળ કરવા માગતા ભલાકાયા માસિકમાં તેમનો અક્ષરવાસ લેવાયો છે એ ખરી રીતે વિચારીએ તો સંપ્રદાય નિહિતોને આશ્ચર્યકારક લાગે છે. સુધામાં તો હવે વિમુખોના જ સંપ્રદાયખોદણીયા લેખો અને અક્ષરવાસો લેવાય છે એમાં નાયજીભાઈનો અક્ષરવાસ લીધો છે એ શુભ સૌભાગ્ય નથી. નાયજીભાઈનો સવિસ્તર અક્ષરવાસ લીધાથી તમે તો જાણે એક બોચાશુભીયા મંડળવત એક મંડળ આપણું તંત્રમાં આવી ગયું હોય એમ કુલાતા મલકાતા હશે પણ તમારા ભલાકાયા સ્વરુપને આનંદપ્રિયા તેમના અનુયાયિઓ પુરેપુરું પ્રયમથી જ સમજી ગયેલા છે. (અપૂર્ણ)

અ. ૨૧. બાળકૃષ્ણાનંદજી નાસિકવાળાના આનંદ માટે- (ગતાંકથી ચાલુ)

જેથી ભજે તેવા બોળા નથી. નાયજીભાઈને "સત્સંગમાં એક સુપ્રસિદ્ધ અને પરમ ભગવદ્ભક્ત" લખ્યા છે તેવો સાચો દાનતથી નહિ પણ તેમના એકાંતિક આશ્રિતોને ગોતા તરફ વળવા માટે ઉપલેખક પાખંડ છે. ખુદ નાયજીભાઈ અને તેમના પદ લેખક શિષ્યો માટે સુધામાં અનામ કે સનામ કે અન્ય નામથી ઘણી કોર, કુત્સિત, નુર્વચ દીકાઓ સાંધી કે આડકતરી સુધા કુધા કરી છે અને અનેક બાબતમાં તેમની વિરુદ્ધના લેખોને સુધામાં સંપૂર્ણ સ્થાન આપીને પણ એવાં અનેક કુલંડો કર્યા છે. તેને તેમના સચેત શિષ્યો બૂલી ગયા નાંદ હોય. તમે તો બીજા વિમુખચાળે ચઢી ગયા હોવાથી બૂલી ગયા હશે પણ અમને તો એની ખમી યાદ પડે પાતાપાર રહી છે, પણ તમારા તથા તેમના મોરવ રક્ષણ માટે. અમે ઉદ્દેશ્ય કરના નથી. કોઈને પણ કંઈ પણ આડું અવળું કંઈ વિના કદાપિ સ્થા નથી. અસ્તુ.

હવે જ્યારે આપણે ડ્યાર્જિંગ ખેડો પ્રાપ્ત થઈએ છીએ તો સાચાપણું સંપ્રદાયના હિત માટે સત્ય કહેવું પડે—જય શ્રીહરિમાં અક્ષરવાસ નહિ લખી મોકલવાના કારણથી જ ને કંઈક વેમનસ્ય રહસ્ય હશે તેના એક કારણરૂપ આપણે મૂર્તિમાન નાસિકીયા ચાલુદિત પ્રતક્ષ હો; વચનામૃતનું સર્વોપયોગી પુસ્તક દશમાર રૂપિયે પણ મળતું ન હતું. આવી અવગમ્ય સ્થિતિ જાણીને ડા. શા. હ. એ આચાર્યશ્રીની આજ્ઞા લઈને જાણવાનું ચક્ર કરતાં શીઘ્રતાથી ભૂમિકા વિચેરે અનેક ભ્રમ વિષયોવાળું એ પુસ્તક તૈયાર થયું. તેને વેચવા વહેંચવાની વ્યવસ્થા થઈ ગઈ, પ્રેસમાં નાણું પણ મુકાઈ ગયાં, એમ એ અંગેનું સર્વ કાર્ય નિર્વિઘ્ન પતી ગયા પછી ઘણે માસે ત્રિદિતતરવ જતાં ભાવિએ સુધાવતાં, બાહ્યરૂપે બીજી બીજી નાણું ન મળ્યું હોય એમ ભ્રમ ભૂમિકા કે ને વચનામૃતના વિભાજનથી વિરુદ્ધ સંપ્રદાયિક તત્ત્વજ્ઞાનપણે અપૂર્વ લખાણેલી હતી તેનું મિથ્યા મિત્ર લઈને મુખ્ય ક્રાહારીપદના મોહ લોહના વેગે એટલે દશ્યુચિત વર્ણો ક્રાહારીએ બોળા દેશિક સ્થાનમાં વિરુદ્ધ પ્રચંડ અજળ પ્રચરણ કરી પરિણામે સંપ્રદાયના કોઈપણ અગ્રણી વિદ્વાન ત્યાગી કે હરિકૃષ્ણ કે કારભારીને પણ નહિ પૂછ્યું એક આજ્ઞાપત્ર શા. હરિજી. ઉપર ખુલાસા માટે સહસ્ર તા. ૧૧-૫-૨૨ ના દિને લખાઈ મોકલ્યો. જ્યારે ખુલાસો માગ્યો છે ત્યારે તેની વાદ જોવાની હતી. ત્યાં સુધી તે પત્ર કોઈ આપવો નહોતો નાહ, બહાર પણ પાડવો ન જોઈએ. તથાપિ ઉપર ઉતાવળીયાં ક્રાહારી આચાર્યશ્રીને પણ પૂજ્યા વિના એક નકલ ઉતારીને વેચથી અમદાવાદના આચાર્યશ્રીને જ નહિ ૪૮ પહોંચાડી આપ્યા. બોળા એ આચાર્યશ્રીએ વાંચીને કે એમને એમ કોઈ ખટખટાતે પહોંચાડી આપ્યા. બોળા એ આચાર્યશ્રીએ વાંચ્યા આપતાં તેના ખેરલાલ આપો જ લઈને તેમની જાણ બતાવવાની નકલ ઉતારી લઈને, વડમાં તેની આજળ પાછળ જાણે ઉપોદ્ધાત અને ઉપર એ પત્રની નકલ ઉતારી લઈને, વડમાં તેની આજળ પાછળ જાણે ઉપોદ્ધાત અને ઉપર કરતા હોય એમ પોતાનું મનઃકાવનું, બજાવત પીઠિકારૂપનું, છઠ્ઠી માસી જેવું, વિમુખ લખાણ લખીને તે પત્ર અમદાવાદના મહંત કે કમીટી કે બીજા કોઈ ત્યાગી શ્રી અગ્રેસ જાણે બહાર વસતાલના સમાચાર તરીકે સુધા ઉપર સત્તર મોકલી દીધાં. સુધાના જાણે બહાર વસતાલના સમાચાર તરીકે સુધા ઉપર સત્તર મોકલી દીધાં. સુધાના તંત્રી બનેલા વર્ણોએ આનંદી સચના મુજબ એકદમ વર્ષ ૨૪ અંક ૨૧-૨૨-૨૩ ઉપર જાણી માર્યો. આ સંપ્રદાયની સચળી વસ્તુસ્થિતિના પુરા જાણકાર પણ

આહરિકા બા
ગુપ્ત હોય એ
વાઈ ગયા. જે

આ ઉ

સંપ્રદાય ખળ

વાતાવરણના

૨૨-૧૮-૫૨

આહરિકા ઉપર

એથી ક્રોધા

ખાજીના નિ

ખુલાસા વિ

વાંચીને જ વિ

કવલકે પ્રિય કે

લાંબો કોઈ

વિતથ ચર્ચાસ્

મસલત મુજ

વર્ષ ૨૬ અંક

કથું જોળ

લખેલા આ

તેમાં પણ કો

મત્સરચક્ષુ સ

સ્વલ્પ સૂચના

સાથે મળ્યા.

દેવાની ભલા

ખુતી છે તેની

તરીકે બીજો

પત્ર તો. અ

ઉપર તા. ૨

સાંદ્યામાં જ

ત્યારે કંઈક

સાંજના આ

વામાં આનાકા

આપીશ નહિ

આપારી પાસે

સ્વચ્છાર્ય પાસે

ની વચ્ચે

ને પરમ ભગવદ્દય”
જોતા તરફ વળવા
જિજ્ઞાસા માટે સુધામાં
|| સીધી કે આડકતરી
સંપૂર્ણ સ્થાન આપીને
થા નાહ દેવ. નમે તે
, એની ખરી યાદ પડે
ને ઉલ્લેખ કરના નથી
મરતુ.

સાચામાં સંપ્રદાયના
૩ મોકલવાના કારણપૂર્વક
ન નાસિકાયા ચાલેલી
ન હતું. આની અવગણ
નું શરૂ કરતાં શીઘ્રતાથી
અત્રા નહેવતાની અવસ્થા
નિર્વિઘ્ન પતી ગયા પછી
ખીજ ન બળ્યું ન મળ્યું
સાંપ્રદાયિક તત્વજ્ઞાનપૂર્ણ
મોહ લોભના વેગે એકલા
૧૬ અળગ પ્રવૃત્ત કરી
કારભારીને પણ નહિ પૂછ્યા
૨-૨૨ ના દિને લખાના
L ત્યાં સુધી તે પત્ર કાઢી
ઉત્ર ઉત્પાણીમાં કાઢી
અમદાવાદના આચાર્યશ્રી
કે એમને એમ કાંઈ ખટપટ
લખી તેમની બાજુ બહુ
જે ઉપોદ્દાત અને ઉપસં
જી માર્યા જેવું, વિમુખો
૧ કાઢ ત્યારી શ્રી અગ્રેસ
કાઢી દીધો. સુધાના
૨૫ અંક ૨૧-૨૨
પુરાં બાજુકાર પસં

સાહસિકા બળે શા. હરિજીને પાછા કે હલકા પાડવાનું અપૂર્વ અચ્છેદ ધક્કાએ હાથ આવી
મયું હોય એમ આનંદાવેશમાં આવી જઈને આ સહસાં કાંચમાં સંધાળી સ્વર પતંગવત સડો-
વાઈ ગયા. જેથી ‘સહસા વિદ્યોત ન ક્રિયામકિલેખ-પરમાપદાં વદમ્’ એમ છેવટે બન્યું.

આ ઉપરથી બન્ને પૂજ્ય ગાદીસ્થાનોમાં ઉત્ર ઉદ્ધાપોદ બહેરમાં બગ્યા. આખો
સંપ્રદાય ખળભળે. એમાં કેટલીક એમ તેમ લખાપટી પણ ચાલી. છેવટે બધાજ વ્યગ્ર
વાતાવરણના વિવરણરૂપની એક પત્રિકા કેમી ૧૬ પેજમાં શા. હરિજી. તરફથી તા.
૨૨-૧૦-૫૨ ના દિનની જાણને બહાર પડી. આ પત્રિકા સુધાના વધારા તરફ પણ
ઝાઝકા ઉપર રવાના કરવાની અવસ્થા સુધાધારીએ કરેલી અને વહેવવામાં પણ આવેલી.
એથી ઉદ્ધાપોદનો અવધિ રહ્યો નહિ. પત્રિકામાં આજ્ઞાપત્રના અને તેની સાથેના આગળ
માછળના વિમુખ લખાણના અને બીજાપણે બધીજ વચનમધ્યે વિગેરે બાબતના ખરા
ખુલાસા વિગતવાર સચાત્ત કરવામાં આવ્યા છે. આ પોલકપ્રકાશક અપૂર્વ પત્રિકાને
વાંચીનેજ વિશેષતઃ વ્યગ્ર વ્યથિત હૃદયવાળા, અમદાવાદ સ્થાનમાં બંધાય વિષમભાવના સજ્જ,
કચ્છકપ્રિય કેપટમૂર્તિએ રોષાવેશમાં આવીને પડાખાળીના પ્રવૃત્તિના પાપરૂપમાં રહીને એક
લાયો કોટિલ્યપૂર્ણ લેખ શા. હરિજી. ની અખી હાંડગીની ચકાસણીરૂપના વિચિત્ર
વિતથ ચર્ચારૂપ સહસા સુધા ઉપર સ્વહસ્તાક્ષરથી લંખી મોકલ્યો. તે લેખ ખાનગી
મસલત મુજબ સુધાના તોફાનેકતાન સ્વતંત્ર તંત્રીએ આનંદાવેશમાં આવીને વગર વિચારે
વર્ષ ૨૬ અંક ૨ પેજ ૩૦ થી ૩૩ સુધીમાં છાપ્યો. આમાં લેખકનું નામ, હામાદિકનું
ક્યુંજ બોળખાણ નહિ આપીને અંતમાં “લી. એક સસંગી” એવા વચક શબ્દો
લખેલા. આ પહેલાં જે આગળપાછળના અનપેક્ષિત લખાણ સાથેના આજ્ઞાપત્ર ઊપેલો
તેમાં પણ કોઈનું નામ, હામાદિક હતું નહિ. આવા ભયંકર લેખ લખનારા કઈ જાત ભાતના
મત્સરઅસ્ત સત્સંગી નામના કુસંગી છે તેની શોધખોળમાં પડતાં, દાઢ હિતેન્દુ સંતના
સ્વદય સૂચનથી રાજકોટ ગુરુકુળ પહોંચ્યો. તેના ઉત્પાદક શાસ્ત્રીશ્રી અને તંત્રીશ્રી સહભાગ્યે
સાથે મળ્યા. તેમને પ્રસંગાત પુછ્યાં તેમણે સહિદામાં છાપવા મોકલેલું મેટર અને એક જાપી
દેવાની ભલામણની ચીટી લુદી વાંચવા આપી. હસ્તાક્ષરનો પૂર્ણ પરિચય હોવાથી લેખક કોણ
ખુની છે તેની ખાત્રી થઈ. આ લેખ આગળ પાછળના મનમાન્યા મધ્યે ના ક્ષેપક શબ્દોના વિરોધ
તરફ બીજા આજ્ઞાપત્ર આચાર્ય પાસે કઢાવવાના દુરાચરવાળા મિથ્યાજ લખાણ સાથેના આજ્ઞા-
પત્ર નોંધે. આનો સુધામાં પ્રથમજ જાણ થયેલો હોવાથી એની નકલની જરૂર ન હતી. એની
ઉપર તા. ૨૪-૮-૫૨ હતી તેની ફક્ત નોંધ લીધેલી. આ લેખ છાપવાનો અતિ આઝઠ હતો
સહિદામાં છાપવા નહિ. જ્યો તેઓ જાણે ચડતાં બચી ગયા. હું પુસ્તકના કામે મુંબઈ આવેલો
ત્યારે કંઈક ગુણદાર મળતા સુધામાં આવેલા લેખની ખાત્રી કરવા આપના નાસિક આશ્રમે
સાંજના આવ્યો. આપથી લાવવી મળ્યા, બેઠા, વાતચિત બધી થઈ. લેખકનું નામ આપ-
વામાં આનાકાની કરી. છેવટે ચોખ્ખું કહ્યું કે મેં વચન આપ્યું છે તેથી સાક્ષાત નામ
આપીશ નહિ. પછી આચોઆપ બોળખણ પડી જાય એવાં ઉપલક્ષણો-તમારા મિત્ર છે,
આપારી પાસે આવ જાય છે, રહસ્યની વાતો પણ અમદાવાદી કરી જાય છે, અમદાવાદના
સ્વચાર્ય પાસે પણ રહસ્ય કારભાર કરે છે. નાચણભાઈના પ્રમુખ લેખક શાય છે. ઉમરેલા
ની વળિક્ષ વકીત છે, તમે પણ તેમને બોળખા છો. વિગેરે અતક કહેલાં. એ ઉપરથી

અને ગુરુકુળના અનુસંધાનથી ખાત્રી થઈ હતી. છતાં મને સતોષ ન થયો. પછી આપે
પ્રેસ બેઠ આવવાનું કહ્યું, હું એક વિચારથી સાથે પ્રેસ બેઠા ગયો, ફાઇલ ન બેઠી જાય
એને માટે એક માણસ પાછળ મોકલ્યો હતો. હું તે પ્રેસ બેઠીને કોર્પોરેટર પાસે ગયો,
ત્યાં તે તે દેવચોગે લેખની ફાઇલને એમતેમ સંપ્રયોજન કરવો હતો. આથી તેની ઉપર
દૃષ્ટિ પડતાં હાથમાં ફાઇલ લઈને અંદર બેઠો સુધામાં મુદ્રિત થયેલા લેખનું મેટર મળ્યું.
મોટા મોટા હસ્તાક્ષરના અને પૃથક પૃથક પરિમાણના ચિર પરિચય હોવાથી લેખકની ખરી
બોળખાણ અસંશય થઈ ગઈ. આ રીતે સત્યવાદીના દંભકોણ કરનારા આપે ફક્ત સત્ય
નામ ને આપ્યું પણ આપ્રદક્ષિત ઉપલક્ષણોથી અને લેખકના સાક્ષાત હસ્તાક્ષરથી મને
લેખકના નામ, હામ, જાત ભાત આદિકનું પાકું બોળખાણ નાસિકથી અંતરમાં પડી ગયું.
એમ થતાં મને બીજા ઉપર વહેમ હતો. તે નિરૂપ નિરોપ થયો. અને સંપૂર્ણ સતોષ થયો
(આ પ્રસંગથી નાસિકની દારિદ્ર્યદશા દેખીને અને સાંભળીને અને અનેક ઉપાધિ બેઠી અને
રહસ્ય હકિકત પણ બહુને અપરોપ પણ અવધિક થયો. અને એમ પણ થયું કે આમાં
શું ? સત્ય તત્વ મહત્ત્વ બેઠેને સંપ્રદાયસ્થ વર્ણી શાસ્ત્રી ભરાયા હશે.)

▲ આ લેખ લેખકની ખરી વાત મેં ખદ નાચણભાઈને ઉમરેલા બંદરમાં ખાનગી
કરેલી. તેમણે શિખને દંપક આપવાની પણ વાત કરેલી. તે પછી એક અવસરે વકીલ કૃષ્ણ-
જાલભાઈને ઘેર જઈને વાત કરેલી, તેમણે પણ આશ્ચર્ય પામીને ‘એવું હતું તે ઉપાલભ
આપીશ’ એમ કહેલું. પરંપરાએ અને બીજાપણ રીતે આ આશ્ચર્યપ અનુષંગી રહસ્ય
વાત બહુતાં, વડાજ ગાદીના પરમ આશ્રિત થઈને વચનામૃતની સંખ્યા સંખંધમાં આવી
તેની ખટપટ અઘટિત આચાર્ય સ્થાનમાં કરનારા નામાંકિત ભાઈ ઉપર પણ સ્વકાય,
પ્રકાય અનુચાલિએને અતિ અચ્છભાગે અને સાધ્ય મનઃકુખ થયું હતું. એને
પણ વડતાવગદીને માન્ય વચનામૃતની સંખ્યા સંખંધમાં અને વચનામૃતની
ખાનગી તત્વજ્ઞાનપૂર્ણ ભવ્ય પ્રમિકાના સંખંધમાં કપડી કુટિલોએ ઉપાડેલા
અનિશ્ચિત અઘટિત અનુષંગી ઉત્ર ઉદ્ધાપોદમાં સંપ્રદાયના અગ્રેસર ત્યાગી હરિભક્તોએ
સત્ય સ્વકાર એ સંખંધી લખાણમાં સહીયો કરી આપવા સુધીના આપો અને કમે કમે
તે પણ આ ખટપટને ખોટી રતનાદી માન્યતાથી વિરોધની અનુષંગી અઘટિત
ખાનગી પ્રમિકા સાથેનાં વચનામૃત પુસ્તકો વેચવાની અને જે જે મંદિરથી વર્ણી
ને ગાંઠાં મંજાવેલાં તે તે મંદિરે પુનઃ પાછાં મોકલી દેવાની સ્વર મંજુરી આપી દીધી.
પ્રમાણે અવસ્થા પણ તુરંત થઈ ગઈ અને કોઈએ રકમ ધર્માર્થે આપવાથી એની દીમત
પણ વધારી. એમ થતાં મારે કશી પંચાત કરવાની રહી નહિ. વિદેરેલો મામલો યથાપૂર્વ
નિર્ણય આવી ગયો. વચ્ચેની ખટપટીયા પ્રપંચપુતળાએ ખોટા ભૂંડા પડ્યા અને મિત્ર
નડીકા થઈને પણ કાળજી કેવું કાળજી ભરેલાં કાતીવ કપડી રાખે છે તેની ખરી ખાત્રી
શું પરિણામે એ સંખંધ છેક છુટી ગયો. આ એક ઇતિહાસ અપૂર્વ બહુવા જેવો
છે. તેનો આખો ચિતાર “સંપ્રદાયના સુઝ અનુચાલિઓની બાજુ મારે”
તેના દેવગ્રંથથી પત્રિકારૂપમાં બહેર ક્યો હતો. આ રીતના વિતથ લેખનસ્થમાં પણ એ
અનુષંગ આપ વર્ણીજ પણ શાસ્ત્ર છે; એ બહુવવા માટે આટલો ઉદત ઉપાદ
કરવા કરવો પડ્યો છે. આ કેવું ગદનગતિ આશ્ચર્ય ? અને કેવું ખુની કાવતુ ? છે કંઈ ખા

ને અચોધે છે છતાં
કેમ ન કહેવાય ? આ
નવું ? જો કે એ ત્યા
એ અવસરે પ્રકૃતિ
કાર્યસિદ્ધિ થયા પછી
વર્તાતાં મન તો અચો

ભૂમિકાના સંબંધમાં
નહિ. પત્રિકાનો કોષ્ટક
માસ ચાલ્યા ક્યું. છેવટે
ભક્તિપ્રિયદાસજી વિગેરે
કારભારીને મળેલા છેવટે
નિર્ણય ઉપર આગ્રહ
તો છાપે અને સ્વદેશમાં
આવું સમાધાન પ્રસન્ન
અમદાવાદ આદી તરફથી
જે વડતા ગાદીમાન્ય
અપવાદી શબ્દોને લીધે
શબ્દો 'શ્રીજીમહારાજનાં
જરૂર જણાય છે.
માં કંઈક મતભેદ ચાલે
પ્રતોમાં છે છતાં તેમનું
કે. તેવી રીતે જોતલપુરનાં
વચનામૃતો પસંદ જુની
પાયાં છે. જેની રીતે કેટ-
લી નીકળી જશેલા જણાઈ
મતો જોઈ છે." આ રીતના
મપેલી કોષ્ટકો પ્રતમાં ૧૧
નથી. છતાં કાઠી નાખવાનો
એજ અપરોક્ષની વાત છે
વાને પહોંચાયું છે. એની એ
નું એજ કુટુંબ-ચુકલું રહ્યું
'ચુકલું ચુકલું ચુકલું
છે.

જુની છે કે કદાચ ફરીથી
ખાંભાઈ અવગો લાજ ન

અને જેની પંચાતમાં વડીલાત અને વલિકૃતા ન વાપરે વડતાલના આચાર્યશ્રી, કોશી,
કારભારી વિગેરે સર્વે વસ્તુત્વને સમજી ગયા હોવાથી વિરૂદ્ધ લાજ લેશે નહિ એ ચોક્કસ
છે. મુધાને પણ ૨૬૨ સંખ્યા પરંપરાગત સંમાન્ય છે અને તેથીએ ૨૬૨ જ છાપ્યાં છે અને
વિવેચનમાં એજુંજ પ્રમાણ લે છે છતાં મુધા કુધા વિરૂદ્ધ વેર વેમનસ્ય કરવામાં કોઈ
બાધી રાખ્યું નથી. જેની ખૂબી ખટપટ પડાવીનીતિ મુધાને પાને પાને અટવાતી
અસંખ્યા છે. કુટિલ કપટ ખટપટમાં છે કોઈ બાધી ?

આ પ્રસંગે વિના સમજે ગતાનુગતિમાયે વચનામૃતની ઉક્ત પંચાતમાં ખીલપણ ચળવળીયા
મુધાદારા જાહેરમાં સળગ્યા છે તેમને પણ કંઈક કહીએ તો અસ્થાને નહિ જણાય. મુધા
વર્ષ ૨૬ અંક ૧ પેજ ૧૮ ઉપર અમદાવાદના આચાર્યશ્રીના જન્મમહોત્સવ પ્રસંગે મળેલી
ભરસામાં કમીટીના સભ્ય મણીલાલભાઈ લાગળ, નર્મદાશ કર વિગેરેનાં લાગણોને અતે માલેક-
લાલ રાઈલ્યાઈએ આચાર્યશ્રીનાં યશસ્વી કાર્યોને વર્ણવતાં હરિજન મંદિર પ્રવેશ દાવામાં
મળેલા ધર્મવિજયને અપૂર્વ વર્ણવીને તેથી પણ મોટા વિજય તરિકા "અને તેથી પણ મોટો
વિજય આપણા અમદાવાદ દેશનાં ૨૭૩ વચનામૃત ઉપર આક્ષેપ કરનાર સ. મુ. શાસ્ત્રી
હરજનદાસજીએ નવાં છપાવેલ વચનામૃતની ભૂમિકામાં જે કેટલાક નિરૂપણોની અને
અધારિત શબ્દો લખેલા તેમાં મુધારો કરી ફરી છપાવવાની વડતાલના ધ. ધુ. આચાર્યશ્રી
આનંદરાસજી મહારાજે આજ્ઞા કરી અને તેમની પાસે તે બાબતના ખુલાસો માગ્યો.
અને જ્યાં જ્યાં તેમની મારફત વચનામૃત મોકલાયાં હોય ત્યાંથી પાછો મંગાવી લેવાનું
આજ્ઞાપત્ર બહાર પાડ્યું એ છે" આવા ઉલ્ક ઉચ્ચાર્યા છે. ભૂમિકામાં ક્યા શબ્દો નિરૂ-
પણોની અને અધારિત છે તે તો કોઈ સ્વચ્છ સહી સક્યા નથી. ભૂમિકામાં કરેલો આક્ષેપ
જોરો છે એજ પણ સાબિત કરી શક્યા નથી. માગ્યા મુજબનો ખુલાસો ખરો આપ્યો હતો.
આજ્ઞાપત્રનો શો પરિણામ આપ્યો તેવો દિવા જેવો દિવ્ય અનાજાપત્ર જેવો છે. સંપ્રદાયના
ઉત્સવ દેશના તત્ત્વો ભૂમિકાને કંઈક છે અને પ્રશ્ન છે. એવા પ્રશ્નપત્રો કહ્યા આગ્રહ
છે અને પ્રકાશમાં મુદ્રાને પ્રશ્ન કરવા માંગતા નથી. આ સમાચાર પણ માલેકલાલે નહિ
પણ ઉપરનાજ પ્રપંચપ્રતિમાએ લખી મોકલ્યા જણાય છે.

વર્ષ ૨૬ અંક ૩ પેજ ૪૫ ઉપર વિક્રમ નૂતન વર્ષના મંગળ દિને અમદાવાદમાં
બંને ધર્મચાર્યોના સમેલન પ્રસંગની પ્રવર પરિધમાં પરસ્પર પ્રશંસાપૂર્વકાથી પ્રવચનો વડીલ
મણીલાલ લાગળ વિગેરેનાં પ્રવર્તાં અતે માલેકલાલ રાજજીએ રખેલા મુજબ પુરજોશમાં
લાજજી કરતાં "વડતાલથી આપે આજ્ઞાપત્ર બહાર પાડી વચનામૃતની ૨૭૩ ની સંખ્યા
રિષે તથા તેની તરખાત રિષે જે અધારિત શબ્દો અને તે નિરૂપણોની શબ્દો ચ. મુ.
શાસ્ત્રી હરિજનદાસજીએ વચનામૃતની ભૂમિકામાં છપાવેલા તેમાં મુધારો કરી ફરી
છપાવવાની આજ્ઞા કરી તેમની પાસે જે ખુલાસો માગ્યો છે તેથી આ ત્રીનરનારણજી
દેવના સપ્ત સંત હરિજનોની લગાએલી લાગણી તથા પ્રતિષ્ઠાને આપનાસન
માથું છે અને તેના નિહર પગલાથી આપે અખિલ સંપ્રદાયની અલ્પભાવી સેવા
કરી છે. એટલુંજ નહીં પણ બંને દેવ વચ્ચે ઉપનયન યજ્ઞ વૈમનસ્ય આપે દુર ક્યું
કરી છે. આ દેશના સંત હરિજનો તરફથી આપને કોટિશઃ ધન્યવાદ અને આપીએ
છે." આ મુજબના અનંક અનુપયોગી અધારિત શબ્દો ઉચ્ચાર્યા છે. આ સલામ

વડતાલના ધ. ધુ. આચાર્યશ્રી, મુખ્ય કોશી વર્ષ ૫. પ્રભુતાનંદજી, કોશી ખુરાલ ભક્ત
પુ. ધ. વૈરાગ્યાનંદજી, પુ. દેવદુલ્લાસજી, તથા અન્ય પાપોદ તથા રહસ્ય મંત્રી
જશભાઈ મકનદાસ વિગેરેની હાજરી હતી. એ સર્વે મહેમાનોને ઉપરના શબ્દો ઉપયોગી
ધરિત લાગ્યા હશે ! આવા મંગળ પ્રસંગે મહાસભામાં એવી વિરૂદ્ધ ચર્ચા કરવી. તે ચોક્કસ
છે ? ભૂમિકાના શબ્દો અનુપયોગી અને અધારિત છે એવું કોષ્ટકો સભ્ય સભ્યને સલામાં
કરી બતાવ્યું છે ? માગ્યો ખુલાસો ૧૬ પેજની પત્રિકાથી આપ્યો નથી બંને ? ૧૯૮૩
ની અમદાવાદી આદિતિમાં વડતાલ ગાદીમાન્ય ૨૬૨ વિરૂદ્ધ અનુપયોગી અધારિત શબ્દો
પાન ૩૫ ઉપર "વચનામૃતની સંખ્યા" એવું હેડીંગ કરીને લખ્યા છે તેથી વડતાલવાળા
આચાર્યશ્રી ત્યાગી હરિજનોની લાગણી અને પ્રતિષ્ઠા મું નહિ ઘવાઈ હોય ? એને માટે
અમદાવાદવાળાએ અલ્પ પણ આશ્ચર્ય ઉપલેક પસંદ આપ્યું છે ? નિહર પગલાથી અખિલ સંપ્રદાયની
સેવા અલ્પભાવી થઈ છે ? એથી બંને દેવ વચ્ચે ઉપનયન યજ્ઞ વૈમનસ્ય હવે દુર થઈ ગયું છે ?
અમદાવાદ દેશના સંત હરિજનો તરફથી અપાએલા કોટિશઃ ધન્યવાદને કંઈ સ્થાન કે ફળ
છે ? ભૂમિકામાં છપાવેલા શબ્દોમાં મુધારો કરી ફરી છપાવવાની આજ્ઞાનો કેવો પરિપાક
શુન્ય અતે આપ્યો ? આ લાગણી સર્વેને એકવા એકથી દલાવી લાગી ગયાના પ્રભુતાનંદજીના
પ્રભુતાનંદ માટેના નથી ને ? અસ્તુ. એ તેમ થયું અને અખિલથી થાય માલેકલાલભાઈ
જરૂરમાં મળ્યા છે અને મનસમાધાન રીક થયું છે એટલે બાક મિત્ર એમને હવે વધારે
કહેવું નથી. મુધામાં મોઢવણીયંધ લાજજી લખી મોકલનાર તો પોતે નહિ પણ જીબ કોઈ
પ્રપંચ પારતાર પડાવીની-અસ્મદીય પ્રાચીનચિત્ર દોરા બેઠાએ આમાં અમને અને ખીજાને પણ
અત્યાચર્ય સાથે અપરોક્ષ એ થાય છે કે વડતાલ ગાદીને માન્ય સ્વ વસ્તુ યદી વિરૂદ્ધ
જાતને વડતાલવાળા બધાજ સભ્યો કાન દબને સાંભળીજ રહ્યા પણ એક પણ સભ્ય એક પણ
શબ્દ સ્વત્વે મોલી શક્યા નહિ ? રહસ્ય મંત્રીને તો બંને બાબુનો રહસ્ય જસજ લેવાનો
દાન એટલે એમનાથી તો કશું નજર મોલાય. ભોગીલાલભાઈ પાપાલાલભાઈ મણીલાલભાઈ
વિગેરે ભક્તવરો વડતાલ ગાદીના આશ્રિત સભામાં હાજર હશે પણ તેઓ અમદાવાદના
વેળાક થયા એટલે મનદુખી છતાં બોલાય નહિ ? પાપ દોનો વિષય નથી. સંપ્રદાયમાં આચાર્ય-
ધોના અપ્રવક્તા દરોજા છે. નૂતન વર્ષના અભિનંદનમાં આવા અભિનંદનને સ્થાન ન હોતું
નહીએ. સમજાજ અસ્થાનેમાં સ્થાનેને જાનવાનું હોય નહિ આજ્ઞાકાના જેવી રમત ગમત
કોશી પ્રભુતાનંદી આનંદપ્રસાદી જસસપદી યદ. પ્રેક્ષાના પ્રેક્ષુનો લાલ અભુતપૂર્વ
મળ્યા એ સારમાં સાર છે. અસ્તુ.

વર્ષ ૨૬ અંક ૬ પેજ ૯૬ ઉપર 'નૈરાધી' એવું હેડીંગ લખાવીને લોલેલોલ
અપન્યાયે ખાસ વચનામૃતો માટેજ "મુધાપત્રમાં આ. મ. શ્રી આ. પ્ર. મ.ની આજ્ઞાપત્રિકા
અપવામાં આવી છે તેમાં જણાવ્યું છે કે અમદાવાદ દેશના ત્યાગી હરિજનોની લાગણી
જાળવી છે. તો માટે આશીને પુંજી છે કે વડતાલના ત્યાગી હરિજનોની લાગણી દુઃખાઈ
તો હોવાથી તે તેમને-માટે માન્ય હશે ? અત્રે તે દેશના સાહુજાનું એક મંડળ આ દેશમાં
જાતેજ, તેમજ આ વચનામૃતોના બહોળો ફેલાવો કરી શક્યા તેને આચાર્ય મહારાજ
એ કરશે ? આ વચ-અત્રે બહાર પડ્યા પછી-સસંગમાં અગ્રિ પ્રદીપ થયો છે. સ્થાપિત
નિમાનપત્રમાં આ. આ. પ.ને સ્થાન મળ્યું હોવાથી બહારની દુનિયાનું આ સભ્ય

અને પરબ્રહ્મ એ કેટલી વિમુખ થઈ શકે નહિ, કેમકે તેઓ જે કોઈ ન્યૂનાધિક સીતિએ સર્વવ્યાપક સર્વતોમુખ છે. જે સર્વવ્યાપક સર્વતોમુખ હોય તેને કેના થકી અતિરિક્ત કશય ? તે તો સદા સર્વમાં રહ્યા હોય. એટલે એ આપનું કથન બરોબર છે. પરંતુ બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મ થકી વિમુખ રહેનારા તો કોટિયઃ નાસ્તિકા છે. તેમાં પણ પરબ્રહ્મને પડ્યા મુકીને કે જોશુ મણીને કે અનપેક્ષિત માનીને મનમાન્યા બ્રહ્મને (અક્ષર કે મુક્ત)ને અવિક કથનારા ભજનારા પણ સંહસ્રાઃ વિમુખો બોલ્યાસણવાળા બાપાવાળા જેવા હોય. ‘પગાલુલા યે મોક્ષિન્દે’ ‘શ્રિમુલા ય ત્વચોક્ષજે’ એવાં વચન પણ છે. આ તો પરબ્રહ્મ થકી અને સંપ્રદાય થકી સર્વતોવિમુખ કહેવાય. ભલે સુધા સર્વને સન્મુખ રહે કે વિમુખ રહે એનું કંઈ નહિ પણ વિમુખ સન્મુખનો ભેડાળ કરીને ભલાકિયું તો થયું છે. વારંવાર અવળું બોલીને શી ખાટ કાઢવાના છે ?

કેને સર્વતો વિમુખ કે સર્વતઃ સન્મુખ કહેવાય ? અને કેને સત્સંગી કે કુલની કહેવાય ? અને કેને પ્રતિમુખ કે અનુકૂળ કહેવાય ? અને કેને મુળદક્ષિણી શાખા પ્રથાખા કે વિમુકી પાડેલી શાખા કહેવાય ? અને કેને સ્થાનબદ્ધ હંત કેય નામની ઉપમા અપાય ? અને કેનો સંજ કરવો ન કરવો ? એ બધા વિભાગ તો આપેજ સુધાને પાને પાને ચોખ્ખોચમ વિસ્તારથી વર્ણવ્યો છે. એનું હવે દિગ્ દર્શન સકલ સમાજને કરાવીએ—સુધા વર્ષ ૧૮ અંક ૧ મા અમદાવાદના સોની (બાપાપંથ) દશરથલાલના અયોધિનના જવાબરૂપે તે વખતના તંત્રીએ “અમે તો જેવા શાસ્ત્રી યજુરમદાસ તેવાજ કડીવાળા શાસ્ત્રી મુક્તિજીવનદાસજી વિગેરેને અને જેવા શા. યજ્ઞના સિખો સાધુ અને હરિભક્તો તેવાજ આમના પણ સધુઓ અને તેમને માનનારા હરિભક્તો તથા તેમની સાથે સહકાર ધરાવતી કહેવાતી સત્સંગ મહારાજને માનીએ છીએ એમાં અમારે અંત રાજ દેશ જેવું કંઈ પણ છેજ નહિ પરંતુ અમારો એકજ અચળ સિધ્ધાંત છે કે—શ્રીજીએ બાંધેલી બે માદી અને તેની સાથે સંકળાવેલા ત્યાગીઓ તથા ગૃહસ્થો તથા શાસ્ત્રી તથા મંદિરો તેમનેજ અમે સત્સંગ કહીએ છીએ ને તેમાં રહેલાનેજ સત્સંગી કહીએ છીએ. બાકીના બધા સ્વા. ના. ના સત્સંગથી વિમુખ છે એમ માનીએ છીએ. પછી તે સ્વા. ના. ને ભલેતો હોય કે ન હોય. આ અમારી દુકી દટિ કેટલાકને લાગશે પણ અમે એવોજ અમારો સિદ્ધાંત બાંધેલા છે—તે અજ્ઞ છે મારે સર્વ પ્રત્યેક સરખી વૃત્તિ રાખી વિમુખની પંક્તિમાં “સુધા” ઉતરી શકે તેમ નથી... સત્સંગમાં જુદા જુદા પક્ષો પાડવાનું પાપ કરવું કે કરતાં એક શ્રીજીના પક્ષ રાખવો એમાંજ કલ્યાણ છે. વધારે સમજ્ય આવતા અંકમાં આપીયું” આવા ચોખ્ખા શબ્દો લખીને અચળ સિધ્ધાંત જણાવ્યો છે.

આ પછી બીજા અંકમાં તંત્રીજીના વતી વધારે સમજ્ય “સારી અને સાચી સમજણ” એવા મથાળાથી આપત્રીએ આત્મિક આપી છે—“અજ્ઞતાપાને તેમના કેટલાકે શિખો અને અવતાર માને છે ને કેટલાકે અનાદિ મુક્ત માને છે. તેમાં શ્રીજીના અવતાર હોવા એ અતિ સાહસ છે... હવે તો આચાર્ય બગડી ગયા છે ને સાધુઓ ને સર્વે બગડી ગયા છે ફક્ત અમારા પક્ષના છે તેજ પવિત્ર છે” આવી દાપવાળી, કલેશ કરાવનારી અને જીવન બગાડનારી છે. એજ

પ્રમાણે જુઓ અક્ષર પુરુષોત્તમવાળાઓ તેમને પોતાનો સંપ્રદાય ચલવવો હોય તો હાલના સમયમાં હિન્દુસ્તાન રેડું ક્ષેત્ર છે તે સદુ કોઈ મનમાન્યા પથો ચલાવી શકે છે, પણ સત્સંગમાં બીજાઓને નિરસ્કારવા કે તેમની સાથે કલેશ કરવા એ સાર નહિ... સ્વામિનારાયણ શબ્દનો વિભાગ કરીને તેમાં અક્ષરપુરુષોત્તમ અર્થ બેસારે છે એવો દરેક રીતે વિરુદ્ધ છે ને શ્રીજીનો તથા સ્વામીનો પણ દ્રોહ કરનારજ આચરણ છે. એટલુંજ નહિ પણ એ ‘અક્ષર પુરુષોત્તમ’ શબ્દ ‘સ્વામિનારાયણ’ શબ્દનો તદ્દન વિનાશક છે પણ કોઈ રીતે હેતુ નથી. જેમ હિન્દુસ્તાનનો વિનાશક પાકીસ્તાન શબ્દ છે તેજ પ્રમાણેજ છે એમાં કોઈપણ સંશય નથી... અક્ષરવાળાને પણ શ્રીજીનો કે સ્વામીનો રાજ્યો મેળવવાની જરૂર નથી. પણ પોતાની પૂજ્યતા મત અને રાગ પેલવાની જરૂર દેખાય છે આ બધા દુરાગ્રહ કહેવાય એમાં સત્યતા અને શુદ્ધિ હોતી નથી... અમારાં સિધ્ધાંત પ્રમાણે યુ. સ્વામી કે ગો. સ્વામી જેવા હોય પણ જે સત્સંગની મર્યાદામાંથી બહાર પડે તો અમે તેને સ્વા. નાના સાધુ પણ ન માનીએ... અને શ્રીજીની પ્રતિમાઓ પણ જે સત્સંગની રીતમાં ન હોય ને બહાર હોય તો તેને શ્રીજીની પ્રતિમા તરીકે ન માનીએ તો બીજાની વાત જ ક્યાં રહી ? દાંત, કેશ કે નખ શરીર સાથે વળગ્યા હોય ત્યાં સુધીજ તેઓ શુદ્ધ છે પણ બ્યારે શરીરથી જુદા પડ્યા ત્યારે ગમે તેવા વહાલા હોય તો પણ ત્યાંજ છે ને અપવિત્ર છે શ્રાદ્ધ પણ શિક્ષણનીમાં એમજ કહે છે. (શિ. ૬૨)... હવે ઉપરની બાજત ધ્યાનમાં લેતાં “વિમુખ” શબ્દની વ્યાખ્યા પણ સ્પષ્ટ થઈ આવે છે કે “જે જેનાથી વિરુદ્ધ તે વિમુખ” એવા “જે જેનો દ્રોહી તે વિમુખ” આવો અર્થ મળે છે. એથી જે જેનાથી જુદા પડે પણ જે તે તેનાથી વિરુદ્ધ ન હોય કે દ્રોહ કરતા ન હોય તો તેનાથી વિમુખ ન હોવાય. આપણા સત્સંગમાંથી પ્રથમથીજ નિકળતા આવે છે. જેણે માદી સાથે વિરોધ પો છે તે માદીના દ્રોહી થયા છે ને ‘વિમુખ’ હ્યાં છે. એવા ત્યાગીઓ કે આચાર્ય તો હોય તેની સાથે બીજા ત્યાગીઓ કે આચાર્યો પકિત વ્યવહાર રાખતા નથી. એવો અવહાર ગૃહસ્થોમાં હોતો નથી. કારણ કે તેઓ તો અખિત છે મારે જેના તેઓ અખિત થાય તેના તેઓ સત્સંગી ગણાય ને બીજાની અપેક્ષાએ વિમુખના સત્સંગી ગણાય. એટલે ગૃહસ્થો પોતાના ગુરુઓ સાથેજ ગણતા હોવાથી પૃથક્ વિમુખ કરવાની જરૂર પડતી નથી. એ પ્રમાણે તેમની સાથે સંબંધવાળાં મંદિરો અને પુસ્તકો વિગેરે સમજ લેવાં... અક્ષરપંથીઓ શ્રીજીની ઉપાસના જે અદ્વૈત છે તેને અક્ષર પુરુષોત્તમ કહી યુગલ ઉપાસના પ્રવર્તવે ને તે મારે સત્સંગના ભાગડા પાડે તે કીક નહિ ત્યારે બાપાપંથીઓ બાપાની છબીઓ મંદિરમાં પધરાવવા લાગેના મીલકત કોઈ ને જગ્યાઓના માલિક બને આવા અવગો આશ્રય આપવો ન એકમે. એથી

આશ્રય આ
તાત્પર્ય કે
હાલમાં એ
બાપાપંથ
સત્સંગને
સત્સંગની
કેદારભિગ
ને તેમાં
આસાંત્રાં
ચોખ્ખોચ
વળ
ગૃહસ્થ કે
હોય તે
હોય પણ
આપનાર
એપરેઃ
સ્વતંત્રપ
કલ્યાણ
વેષમય
કરીએ,
દાથી ફ
જ નથી
કરનારો
કામના
પણ સ
(આમ
જુદા
અંગે
પોતાને
કરી તે
શાસ્ત્ર,
હૃદય,
પદ્મ
સુગમ
ને

॥ હાલના

છે, પણ

૧ નહિ...

૨ છે એના

ત્યરણ છે.

મનો તદન

જ્ઞાન શબ્દ

શ્રીજનો કે

૩ પોષવાની

તી નથી...

૪ સ્તંભની

અને શ્રીજની

જની પ્રતિમા

શરીર સાથે

બુદ્ધા પડ્યા

કે શ્રીજ પણ

“વિમુખ”

તે વિમુખ”

એનાથી બુદ્ધ

થી વિમુખ ન

સાથે વિરોધ

૫ કે આત્મા

શબ્દના નથી

૬ એના તેઓ

ના સ્તંભની

મુખ કરવાની

અને પુસ્તકો

છે તેને અક્ષર

૧ પાડે તે ઠીક

૨ મીલકત કોઈ

૩ નજાવે ને

૪ કાષ્ટ ત્યાગીને

૫ લેવા પણ તેને

૬ પવિત્ર માણસ

૭ ને જમ્યા બાધે

૮ એકબે. એથી

આશ્રય આપનાર અને લેનાર સર્વેનું બુંડ થાય છે ને સત્સંગના ભાગલા પડી જાય છે. તાત્પર્ય કે ગમે તેવી મુશ્કેલી સહી લેવી પણ સત્સંગના ભાગલા ન. પાડવા... હાથમાં એક સત્સંગીના ગામમાં ચાર પ્રકારના (૧) દેવના (૨) કુજવિહારીના (૩) આપાપથી ને (૪) અક્ષરપથી સ્વા. નાના સાધુઓ કરવા આવે છે, શું આ સત્સંગનો ફલિતો નથી? એક સ્વા નાનીજ મર્યાદા મુજબ સહુ વર્તતા હોય તો સત્સંગની ફેરી એકના રહે ને શોભે પણ ખડ કદીએ છીએ કે મોટા મોટા હોય પણ દેહાભિમાન મારે જ સત્સંગના ભાગલા પાડે છે તે સત્સંગીઓએ સમજવું જોઈએ ને તેમાં મદદ ન આપવી જોઈએ” પ્રત્યાદિ બહુ બાબતો છે. (આ લેખ મધાન બાહોએ ખાસ વાંચવા વિચારવા જેવો છે. આમાં વિમુખ સંનુખની આખ્યા અને વિભાજ ચોખ્ખોચમ ચર્ચામાં આવ્યો છે.)

વર્ષ ૧૭ અંક ૮ “કેટલાક સત્સંગી મર્યાદામાંથી સ્વતંત્રપણે દુરા રહીને સત્સંગી વૃદ્ધિ કહે છે ને આવી વૃદ્ધિ પામેલ સત્સંગનાં અંગો કહે છે. પરંતુ જે અંગો હોય તે તો મર્યાદામાં હોય, વિકાર વગરનું હોય ને અંગી જે સત્સંગ તેને પોષણ તરીકે હોય પણ તેને વિખી નાખનાર ન હોય. જે મર્યાદામાં નથી તે અંગી જે સત્સંગ તેને પોષણ આપનાર ક્યાંથીજ થઈ શકે? તેનો વિકાર કહેવાય ને એવા વિકૃત અંગનું તો તત્કાળ ઓપરેશન થવું જ ઘટે, જેથી બીજાં અંગો વિકૃત થતાં બચે. સત્સંગી મર્યાદા તરીકે સ્વતંત્રપણે વર્તવું એ સત્સંગની સેવા નથી ને તેમાં શ્રીજનો રાજપો કે આત્માનું કલ્યાણ નથી... શ્રીજમહારાજે કહેા કે મોટાએએ કહેા, આપણને સત્સંગમાં દેશમર્યાદા વેપમર્યાદા અને આચારમર્યાદા બાંધી આપી છે તેમાંથી એક પણ મર્યાદાનો લોપ કરીએ, મદલાવીને સ્વતંત્ર રહીએ તો શ્રીજનો રાજપો મળવાનો નથીજ. જેઓ દેશમર્યાદાથી દૂર પડી સત્સંગને છિન્નભિન્ન કરશે તેઓ તો ક્યારેય પણ પ્રભુના પદને પામવાના ન નથી. તીર્થમાં વારંવાર સ્નાન કરનારે પાપી પવિત્ર થાયે પણ તીર્થ બહાર સ્નાન કરનારો પવિત્ર પણ પવિત્ર નહિ જ રહે... સત્સંગ બહારનો ગમે તેવા શુદ્ધ હોય તેઓ શા કામના? શ્રીજ એ છે “શું તેમને સત્સંગમાં મોટરા કરશું?” ગમે તેવા સારો હોય પણ સત્સંગ બહાર ગએલા કે રહેલાથી સત્સંગનું શ્રેય થવાનું જ નહિ” પ્રત્યાદિ. (આમાં વિમુખાએ સત્સંગનું અંગ નથી એમનું તો તત્કાળ ઓપરેશન કરવું જોઈએ એમ જુદા કહે છે.)

વર્ષ ૧૮ અંક ૫ “સાચો સત્સંગી” એનું હેડીંગ કરીને “સ્વા. ના સં.માં રહેલાં જ અંગોનો સમુદાય તે “સત્સંગ” કહેવાય છે ને તેમાં રહેલા આચાર્યો ત્યાગીઓ અને ગૃહીઓ પોતાને “સત્સંગી” માને છે અને તે બગેબર છે... શ્રીહરિએ આ સંપ્રદાયમાં જ અંગ સ્થાપન કરી તેને “સત્સંગ” કહીને તે સત્સંગનેજ પોતાનું સ્વરૂપ કહેલ છે, જેમાં દેવ, આચાર્ય, શાસ્ત્ર, મંદિર, ત્યાગીઓ અને સત્સંગીઓ એ અનુક્રમે મસ્તક, નાસિકા, નેત્ર તથા મુખ, હૃદય, હાથ અને હાથ તથા પગ એ અંગો કહેલાં છે. આપણે આવા કાષ્ટ એક અંગરૂપ પાળીને ભગવાનરૂપ સત્સંગમાં હોઈએ એવું જો આપણને યથાર્થ જ્ઞાન થાય તો આપણે ભગવાનના સ્વરૂપનો, ભગવાનના ભક્તોનો, ભગવાનની આજ્ઞારૂપ ધર્મનો ને ભગવાનની વાણીરૂપ શાસ્ત્રનો નિત્ય સંબંધ રહે (જેવા અંગેને તથા

અંગીને હોય તેવા) તેથી આપણે તેમાંના કાષ્ટનો અવગણ એકદન વિખુટા થવા કે વિદ્વેષ કરવા વિચાર પણ નજ કરી શકીએ ને તેવા થયો તેજ સાચો સત્સંગી કહેવાય” (આ લેખ આત્મિક બંને સર્વે સત્સંગી જેવો છે) (આમાં સત્સંગ શબ્દનો ખરો અર્થ કહીને તે યોગી ભટ્ટ વગેરેએ સત્સંગ નાખવા એમ કહે છે.) સુધા વર્ષ ૧૭ અંક ૬ “તેમાં બગડ્યું કેમ?” એનું હેડીંગ કરીને “આપણે આ “સત્સંગ” પણ એવોજ છે. જેમાં રહેલા શ્રીજને આતુરતા બતાવી અને કહ્યું કે “જન્મ લેવાનું કાંઈપણ નિમિત્ત કાઢીને આ સત્સંગના મધ્યમાં જન્મ લેવો છે” વળી આ સંપ્રદાય માર્ગ-પ્રવાહ શ્રીજને પોતેજ ચલાવેલો છે. ધર્મકુળ એનું મૂળ છે. ને આચાર્ય ત્યાગી, સત્સંગી, દેવ, શાસ્ત્ર, અને મંદિર એ જ અંગોનો પરસ્પર ગુણમેલો સમુદાય છે. આ સંપ્રદાયમાં રહેનાર આત્મહિન સાધન થઈ કરશે તો પણ તેને શ્રીજ બતાવી લેશે ત્યારે સમૂહમાંથી દુરો પડી અનેક પણ કરશે તો પણ તેનું બચવું-શ્રીજના સમીપને પામવું-શ્રીજની પ્રસન્નતા મેળવવી મુશ્કેલ છે. લોકો અંગિમાં પડ્યું પડ્યું જ અંગિના ચુલ મેળવી શકે છે. સત્સંગ શ્રીજનું સ્વરૂપ છે તેમાં પડ્યા કાંઈપણ વખત શ્રીજના ગુણ મેળવી શકશે... સર્વને એ તેમ સમજાવીને કરવું પણ સુદા પડીને નહિ... પણ સર્વના અવગણ લખીને આત્માને આસુરી બનાવ્યો હશે તેને શ્રીજ પણ નહિ સુધારી શકે એ અત્યંત સમજવાનું છે... સત્સંગમાંથી જેઓ બહાર પડ્યા છે ને પડે છે તેઓમાંથી કેમ સમજાવવાથી આત્માના હિતને માટે બહાર પડ્યા છે? પોતપોતાનાં હૃદય તપાસી બેસો તો અવશ્ય જાણશે કે કાંઈપણ પ્રકારના અભિમાનથીજ બહાર પડ્યા છીએ ને હવે પણ તેનેજ પોષિએ છીએ... માટે આપણે જ બગડ્યા છીએ પણ સત્સંગ નથી બગડ્યો... બહાર નીકળ્યા હોય તો પણ સત્સંગનો તો ગુણ જ લેવો. પણ અવગણ તો લેવો જ નહિ ને સામવાદીયા થવું નહિ... “આમાં તો છે જ નહિ ને જે એવા છે તે તો બહાર જ નીકળી ચલા છે.” એમ માનવું એ તો નરી બાહીશતા જ છે. બહાર નીકળતાથી શ્રીજને પ્રવર્તવેલાં દેહાદિક આઠેય સાધનોનો યોગ પણ રહેતો જ નથી” પ્રત્યાદિ. (આ લેખ બહાર નીકળી ગયેલા મોચાચરણીયા બાપમીયા વિગેરે બંધાએ અત્યંત વાંચવા જેવો છે.)

વર્ષ ૧૭ અંક ૧૧ “પક્ષ અને પક્ષપાત” એનું હેડીંગ લખાવીને “આ પત્રનો જન્મજ એકલા એ ભાષીને જ નહિ પણ સર્વ સત્સંગીઓને ઉપયોગી હોવાથી ખાસ તંત્રી-સ્થાનેથી જ લખવા જરૂર પડી છે. અમદાવાદથી એક ભાષ્ય સુધાના અવસ્થાપક ઉપર વિવેક, પ્રેમ અને ઉપદેશવાળા ઠીકઠીક લાંબો પત્ર લખ્યો છે તેમાં પોતે પોતાનો મત દર્શાવે છે, જે મત વચ્ચામતમાં શ્રીજ મહારાજે વખોડી કાઢ્યો છે તે એ ભાષ્યના ખ્યાલમાં નહિ હોય... પણ વિમુખનો પક્ષ કાષ્ટએ રાખ્યો નથી અને જે વિમુખનો પક્ષ રાખતો હશે તે આ જન્મે અથવા બીજે જન્મે જરૂર વિમુખ થશે...” આ સંસારમાં કેટલાક વચનસરખા છત્ર હોય તે એમ કહે છે જે અંગાણું પાણી ને બીજું પાણી એ એક સરખા જાણાય છે” વિગેરે એમ દુષ્ટ મતવાળા જે છત્ર છે તે કહે છે “માટે મોટા પુરુષ શાસ્ત્રમાં કહેલા વિધિ નિષેધ સત્ય છે જેમ દુડી લખી આપે છે તેમ મોટા પુરુષની આજ્ઞાએ કરીને જે બંને પાણી તેનું જ કલ્યાણ થાય છે ને મોટા પુરુષના વચનનો જેને વિશ્વાસ નથી તેને નાસ્તિક બોલવો ન મહાપાપિ બોલવો ને તેને ચંડાળ બોલવો એને

કોઈ પ્રકારે સંગ રાખવો નહિ વચ મ. મ. ૬...વળી શ્રીજીમહારાજે જ્યાં સાધુઓને સરખા કહે તેને પણ વિમુખ કહેવ છે. એવાં કારણથી આપણે વિમુખતા પક્ષ રાખવા ન જોઈએ. જેથી આપણે વિમુખ ન થઈએ યતન સરખા ન થઈએ દુષ્ટમતવાળા ન થઈએ, નાસ્તિક ન થઈએ, મહાપાપીય ન થઈએ ને ચંડાળ જેવા ન થઈએ...તમે કહે છે "સ્વા ના. નો મહિમા કહેતા હોય ને ધર્મદિક સંજ્ઞાથી લખાણો આપતા હોય" એ સાનુ પણ જે તેઓ સ્વસંગની મર્યાદામાં હોય તોજ તેના મુખની કથા, વાતો, લખાણ વિગેરે વાંચી સાંભળી શકાય. ને જે મર્યાદા બહાર ગયા હોય તો તેનું વાંચવા સાંભળવાથી ઉપરનાં શ્રીજીએ કહેલાં જ્યાં વિશયલો આપણને હામ પડે. જેઓ મર્યાદા બહાર નિકળેલા હોય તેઓ સ્વા ના. નો ગમે તેવો મહિમા કહેતા હોય તોપણ તેના પ્રસંગથી આપણે આ જગતે કે બીજે જગતે તેના જેવા મર્યાદા બહાર થઈએ... મર્યાદામાં રહેવા ત્યાગીઆ તથા તેમને માનવા દરિદ્રકર્તાને જે પક્ષ રાખવો તે મહારાજે "નિયમ નિયમ અને પક્ષ" એ પ્રમાણે મોટાના સાધનમાં ગણ્યો છે. પણ જેઓ સ્વસંગ બહાર નીકળેલા હોય તેવાઓને જે પક્ષ તેઓ પક્ષપાત કહેલો છે...શ્રીમુખે કહે છે કે-"પક્ષપાતે કરીને આ જીવનું જેનું બહુ થાય છે તેનું બીજ કોઈ પાપે કરીને થતું નથી" ઇત્યાદિ. (આ લેખ-સુધાના તંત્રી વર્ણીજીએ ખાસ વાંચવા વિમર્શવા જેવો છે, જેથી વિમુખતા પક્ષ અને પક્ષપાત કરવાનું મોટી વાળવાનું લાન આવે) (આમાં વિમુખતા પક્ષ નહિ રાખવાનો મુદ્દો લાગ્યા છે)

આ ઉપરાંત ઉપરોક્ત જેવા જ વલ્લા લેખો બોચાસણ બંડ વિરુદ્ધ સુધામાં આવ્યા છે. વર્ષ ૧૦ અંક ૮ પેજ ૫ ઉપર "સુધા શ્રીજીની આજ્ઞામાં રહેનાર સ્વસંગીમાત્રને સાથી રહેશે પણ વિમુખ કે કુસંગીને સાથ નહિ આપે" એમ વિમુખને સાથ નહિ આપવાની પ્રવિતા લીધી છે. (હવે કેમ કરે છે) વર્ષ ૧૧ અંક ૧ અમદાવાદમાં મળેલી પરિવહની ચર્ચાને પ્રસંગે વર્ણીએ સારો લેખ બંડ વિરુદ્ધ લખ્યો છે અને સ્વા ના નામમાં જોડ નહિ કરવા વિશે બહુ સારી ચર્ચા કરી છે. વર્ષ ૧૧ અંક ૧૦ "શ્રીજીના સ્વસંગી બંધુઓ સાવચેત !" એવા હેડીંગથી બોચાસણીયા વિમુખો વિશે ચોખ્ખી ચર્ચા કરી છે. વર્ષ ૧૧ અંક ૧૨ "મુદ્રો પત્ર" એવા મથાળાથી બોચાસણીયા વિરુદ્ધ લેખ ખાસ વાંચવા લાયક છે. વર્ષ ૧૨ અંક ૩ "બોચાસણમાં બોચાસણીયાએ મોટી સમાધીનો ટોંગ કરીને ચોટીમાં સંધરેલા સાકરના માંચડા અને હારમાં બાંધી રાખેલી ચંદનની ગોટીઓ કાઢવાના ટોંગની ચર્ચા કરી છે. વર્ષ ૧૩ અંક ૩ "સમાધીનો ટોંગ ઉઘાડો પડ્યો" એ શિર્ષકથી બોચાસણીયા જે સમાધી કે પરવાના ટોંગ કરે છે તેનું ઉદ્ઘાટન સમાજીય ક્યું છે. એવાજ ટોંગનું એક ચિત્ર ગોળમાં સમાધીમાં હલચળી દુકાનની ઊપવળા પેંડા કાઢવાનું વર્ષ ૧૩ અંક ૪ માં જણાવ્યું છે. વર્ષ ૧૩ અંક ૫ પેજ ૨૬ ઉપર "શું એવી આજ્ઞા થશે ?" એવું હેડીંગ કરીને સંપ્રદાયના આગ્રિત ત્યાગી ગૃહીઓએ વિમુખ કરેલાંનો સંસ્પર્શ નહિ રાખવાની અને તેમના સ્થાનોમાં નહિ જવાની બન્ને આચાર્યોની સહ આજ્ઞા નિઃકાઢવાની પ્રજ્ઞા જણાવી છે. વર્ષ ૧૩ અંક ૫ "બોચાસણીયાના ચમત્કારો" વિશે નિઃકાઢવાની ચર્ચા કરી છે. ૧૩-૧૪ માં "બોચાસણબંડ સમાચાર સાર" આવા મથાળાથી

બોચાસણવાળા ઉપર કૌંસો મોરસદ કોટ કેસના સળા વિમુખ સમાચારો પાંચ પેજોમાં લીધા છે. ૧૪-૧૫ માં તથા ૯ માં "અક્ષર પુરોહિત મીમાંસા" એવા મથાળાથી અક્ષર પુરોહિતમની ઉપાસના સાવ મોટી દગલ છે. ૧૪-૯ માં "કોણ કલિપત વાતને જાણે" એ મથાળાથી બોચાસણીયા અક્ષર ઉપાસનાનું ખંડન ક્યું છે. વળી "ચર્ચાપત્રના જવાબ" એ મથાળાથી બોચાસણીયા વિરુદ્ધ ચર્ચા કરી છે. ૧૪-૧૨ "ચર્ચાપત્રને જવાબ" એવું હેડીંગ દીધાને નેરોબીમાં રહેતા કરમસદના પા. રામભાઈના પત્રના જવાબ જે બોચાસણીયા માનવતાનું ખંડન કરતાં સ્વા ના નામના કરના ખાટા અર્થનું ખંડન ક્યું છે. વર્ષ ૧૬ અંક ૧૨ માં "જાહેર ચેતવણી" એવા શિર્ષકથી બોચાસણવાળા વિમુખ તરફ જાહેર કરીને તે યકી ચેતતા રહેવાની ખબર આપી છે. વર્ષ ૧૮ અંક "વદતો વ્યાધાત" આ મથાળાથી વિમુખોના પરસ્પર વિરુદ્ધ વાદોનું વિવરણ ક્યું. વર્ષ ૧૯ અંક ૨ "સાધુઓ તો સાધુવેષમાં શોભે અને સ્થાનજી ન થાય" એ હેડીંગથી બોચાસણ બંડ મંદિરોમાં યુ. સ્વામી ગો. સ્વામી આદિક સાધુની અધ્યેય શ્રી પધરાવીને શ્રીહરિ કે શ્રીગુણાદિકની મૂર્તિઓની પેઢે જરીયાની વચ્ચે મુગટ કટક આદિક રાજવેષ ધરાવે છે તેની વિરુદ્ધ તીવ્ર ટીકા કરી છે. ૧૯-૧૨ "એકતાનો અપર એવા મથાળાથી બોચાસણવાળા બાપાવાળા વિગેરે બાહ્યો મારે કડક કડક ગંભીર કથા ૨૦-૧ "અણગના ઉલ્લાસ" આ મથાળાથી બોચાસણીયા બાલા વિરુદ્ધ લખાયેલો સર્વેએ વાંચવા જેવો છે. વર્ષ ૨૧ અંક ૧૦ "છુટકેવનો દોહ અને વિમુખતા !!!" ૧૧ "શ્રીજીનો દોહ અને ચોખ્ખી વિમુખતા !!!" વર્ષ ૨૨ અંક ૨ "છુટકેવનો દોહ વિમુખતા" આવા મથાળાથી વર્ણીએ બોચાસણ વિમુખપંથ મારે લેખો લખ્યા છે. એમણે અવસ્ય વાચનીય છે. ઇત્યાદિ અનેક લેખો વિમુખ વિરુદ્ધના વર્ણીએ તંત્રીએ અને બીજાઓએ લખ્યા છે. પ્રસંગે પ્રસંગે હું કે ટુકડા અને વક્ર કંક અને છેલ્લી અડપલાં કે અટક્યાનાં અનેક કરવામાં કરે રાખી તરી. એમની આગળ અમારા જેવો કશો હિસામજ નથી. મોરસદ વાલકા કોટમાં કલિપત અક્ષરનિષ્ઠ બોચાસણવાળા ઉપર મ કલિપતે સમાજીયો તેમના વિરુદ્ધ જાહેર સભામાં પાંચ પાંચ સુધાના હિંગુણ ત્રિગુણ સંપાદક છે. સુધાને પ્રસંગે મુદ્દો ૧ હવે પછી સારો સાથ સળી કે સુધાકરે આપી હતી. આ ખાખત નેરોબીના એક લાકડો વર્ષ ૨૮ અંક ૩ માં "મીતિમાં એવો એક દિવસ ભાસ્કર જતા કે ભારે બોચાસણી ઉપાસના વિરુદ્ધ ન લખ્યું હોય" એવા ચોખ્ખા સુધાને લખ્યા છે. એનો અનુવાદ પણ જતો સંપાદકીય છે. એવે વિરુદ્ધતાનો દોષ અમને એકલાને આપી શકાય તેમ નથી. ગુરુકિતમાંથી મોટી મોટી બાખતો લીધી હશે. પણ સુધાકરે તો કીણી કીણી બધી ખનીખની સળ શોધી કાઢીને જાહેરમાં સવિવેચન જણાવી છે. હવે જ પ્રસંગે સુધાને સોધી સુધી રીતે આગળ ચલાવીશું. હવે "સુધા-સ્વસંગના બધા વિભાગને સન્મુખ રહે છે. અને જય શ્રી વિમુખ રહે છે." એ જે આપ વિપ્ર પડિત પ્રશસ્તિએ વિભાગથી વિનિર્ણય તમારે સમાજ સર્વેને જરીકાં સુસંગત રહેશે. "અલવાક્ય ન ચલત" એવી વળી "શ્રીહરિ પણ જુની પ્રજાલકને નહિ શકવા મોટે સ્વસંગની મર્યાદા સાચામાં લખેલા સિદ્ધાંતને હળું ને સમાજને સારો લાભ આપે છે" આ

અનુસારે
જવાબ છે.
આ ત્રણેય
સર્વેને આ
અનામ કે
અવરોધ રહે
લેખો
આપ પણ
ચાહુજ છે.
વિના રહે
છે. સંચાલ
સંચાલકો
ત્રિગુણી
એમ નામો
ચર્ચાના જ
અવધાર કે
આપને તો
તથા ૪ મ
થાવ એમ
નારા લી.

ઉપ
અલચારી
કહેવું પડે
બીજ કોઈ
વિપરીત
જેનું વર્ત
ત્યારે તેને
ખાસ ઉદ્દે
તદવ છે ?
વર્ણન કર
વિષમ કહ
વિચાર કે
ચોટીક સ
પણ એવે

શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ્ ।
 સંપ્રદાય સંપ્રદાયના સમસ્ત સત્ય સમાધિતાઓ સદા જાપનીય નિઝીય
 “સ્વામિનારાયણ” મહા નામ મંત્રો “સમુદય” અને તેનો શાસ્ત્રીયસારી
 ગુરુ “અર્થ” અને તેથી વિરુદ્ધ કરતા અગુરુ બંધાર્યું “અંડન” અને
 તે મંગળ નામનો વિરુદ્ધ અર્થ કરનારા લેલાગુ હરકોઇને ભુલ્યે પણ
 “જય સ્વામિનારાયણ” કહેવામાં કે કીલવામાં પ્રજ્ઞેવ શ્રીહરિના “મહાદોહ”
 આ ઉદ્ધવાવતાર શ્રી રામાનંદસ્વામિપ્રવર્તિત સંપ્રદાયના ઉપાસ્ય પ્રજ્ઞેવ ભગવાન
 શ્રીહરિનું અસામાન્ય મંગળ નામ “સ્વામિનારાયણ” છે. આ મુખ્ય નામથી તેમની
 ભક્તિ-ઉપાસના સંપ્રદાયમાં મુખ્ય પ્રવર્તે છે. દર્શિત અખિલ અનુયાયિકાને અહરિત
 જપવા ભજવા માટે આજ પંડર નામ મંત્રનો દીક્ષાદાતા આચાર્ય ઉપદેશ આપેલો
 એમ પણ સ. પ્ર. ૪ અ. ૪૬ શ્લો. ૩૦ માં “ગુણાશ્વરં તતો મન્ત્રં જપ્તુ સર્વે
 સર્વથા” આવા શબ્દમાં વિધાન છે. (શુભ શબ્દ ૫૬ સંખ્યામાં લીધો છે.) આ મુખ્ય
 સર્વોપરી નામનો પ્રયોગ સર્વ સંસ્થાઓમાં તથા વ્યવહારમાં પણ વિશેષતઃ પ્રવર્તે છે.
 મુખ્ય-ત્રય સત્સંગિજીવન પ્ર. ૧ અ. ૧ શ્લો. ૧૨ ‘સ ય સાક્ષાદ્ભગવાન
 સ્વામિનારાયણરચ્યયા । પ્રસિદ્ધોઽસ્તિ’ (તે આ સાક્ષાત શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન
 સ્વામિનારાયણ નામથી પૃથ્વી ઉપર પ્રસિદ્ધ થયા છે) સ. પ્ર. ૨ અ. ૨૪ શ્લો. ૪૧
 ‘સૈવ નારાયણમુનિઃ સહજાનન્દનામકઃ । સ્વામિનારાયણરચ્યશ્ચ સ્વામ્યારચ્યશ્ચ
 વિરાજતે’ (તે અમારા ગુરુશ્રી નારાયણમુનિ, સહજાનંદ, સ્વામિનારાયણ અને
 સ્વામી નામથી વિરાજે છે) સ. પ્ર. ૫ અ. ૬૬ શ્લો. ૧૭ ‘હરિકૃષ્ણો ઘનદયામો
 નીલકણ્ઠશ્ચ સ સ્મૃતઃ । સ્વામી ચ સહજાનન્દઃ સ્વામિનારાયણસ્તથા’ (ભગવાન
 શ્રીહરિનાં હરિકૃષ્ણ ઘનદયામ નીલકંઠે સ્વામી સહજાનંદ સ્વામિનારાયણ આદિક અનેક
 શુભ નામો છે) આ રીતે આ ત્રયમાં અનેક પ્રયોગો છે. વચ. મહા પ્ર. ૫૬ માં
 ‘એ તેવો પાપી હોય ને અંતરમે બે તેને ‘સ્વામિનારાયણ’ એવા નામનું ઉચ્ચારણ
 થાય તો તે સર્વ પાપથકી છુટીને અલ્પમેહોલંબેવિષે નિવાસ કરે’ એવો મહિમા
 વર્ણવવાપૂર્વક તથા લેખા ૧૮ માં ‘શ્રીભહારાજ સર્વે હરિભક્તને ‘જય સ્વામિનારાયણ’
 કહીને હસતાથકા પોતાને ઉતારે પધારા’ એમ સ્વામિનારાયણ સંજ્ઞાનો પ્રયોગ છે.
 અશ્વેતરશતનામાત્મક જનમંગળ સ્તોત્રમાં શ્લો. ૧૨ નામ ૪૬ ‘સ્વામિનારાયણઃ સ્વામી’
 આ રીતે છે. સહસ્તનામાત્મક સર્વમંગલસ્તોત્રમાં શ્લો. ૭૩ નામ ૩૬૪ ‘સ્વામિનારાયણો’
 આ રીતે છે. શિક્ષાપત્રી. શ્લો. ૧૦૮ ની શતાનંદમુનિજીવ દીક્રામાં અતે ‘યઃ સાક્ષા-
 દ્ભગવાન...શ્રીસ્વામિનારાયણઃ’ (સાક્ષાત ભગવાન કારણદરપર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન સ્વામિ-
 નારાયણ નામથી પ્રકટ થયા) આ રીતે આ દિવ્ય નામ સંપ્રદાયમાં સઘળાં સંસ્કૃત
 પ્રાકૃત શાસ્ત્રોમાં તેના અદ્ભુત મહિમાનુવાદ સાથે વર્તે છે. આ સંપ્રદાયમાં કલ્યાણકારી આ
 નામથી જપ ભજનની પ્રજ્ઞિત રામાનંદસ્વામીના ચોદમાના શુભ દિનથી કરી છે એમ
 સ. પ્ર. ૨ અ. ૬ શ્લો. ૪૬ ઉપરથી તથા હરિલીલામૃતચંચના કળશ ૫ વિશ્રામ ૩ ની
 ‘જે સ્વામિનારાયણ નામ લેશે’ પ્રત્યાદ ૪૫ થી ૫૭ સુધીની ચોપાધ્યો-ઉપરથી
 નિર્જન થાય છે. અંતે સ. ૧૮૫૮ ના માગશર શુદી ૧૩ એ રામાનંદસ્વામી સ્વધામ

માટે "આ
 સમક્ષ જે
 રાષ્ટ્રીને કં
 રસ્ય મુલ્ક
 પત્તદર્યે
 પ્રમાણભૂત
 સ્થળે ક્યો
 મ્લે. ૪૬-
 સમાસ યા
 પશુ એક
 નારાયણઃ"
 ક્યા એક
 આવે છે.
 અનુસારે
 સ. નારાયણ
 સ્વામી :
 યવર્થ શં
 રિયતઃ"
 તથા આ
 સંપાદન
 નારાયણ
 આ વચન
 થયું કે—
 પશુ એક
 શ્રીહારે લિ
 અ
 વિશેષ અ
 ઉપરથી ન
 ફત હોઈ
 શ્રીરઘુવીર
 સર્વમગદ
 સં. ૧૮૮
 વીરાચાચ
 આવે એ
 સ
 અર્થવિસ

મારે ચોક્કસ ક્યાં છે.
[એવું] મળતા લેવાય
હું તદ્દન નવીન નહિ.
ને શબ્દો મૂળ પર બ્રહ્મ
દિક્કને વિષે સંપ્રદાયનાં
સ્થાનુસારી સંગ્રહા છે.
[અ. ૩૪] 'નારાયણો
(૧) 'જ્યો નારાયણ:
તામી' (પ્ર. ૪ અ ૪૬)
જ્ઞાતુશ્રીપુરુષોત્તમાત્
મી છે' (પ્ર. ૨૧) 'નેમ
જેવા-તો એક નારાયણ
છે તેને એમ જાણીએ
દિવ્યમૂર્તિ એવા ને થી.
[તો નારાયણ છે મારે
[અને ભગવાન સર્વના
[દ્વિયાના પ્રવર્તાવનાર
પત્રીમાં 'શ્રીમદ્નારાયણ
વાંસ્તેત્ર સદા સ્વામી
યણુ હરે' ધ્યાદિ. એ
માં છે. અને એનો અર્થ

નીચ જપનીય નામ તરી
જેવા નજ હોય, એ
નિરંતર ભગ્ન-સ્મરણ
છે. અર્થ જાણ્યા વિ
[દ વિશેષ આવે છે
[અધિકતા જણાવી
[રીતિએ નહિ પણ શા
' એવો વ્યાકરણ
રથી નિશ્ચિત કરાય છે.
એ ક્યો છે. મુખ્ય મ
પણ ને શ્રીહરિના સમ
ધન કરવું, વિગેરે સમુ
ધા કરી છે. એવા બહુ
[કરેલી ટીકાની પ્રમા

માટે "આમાં મનઃકલ્પિત અર્થ કોઈ ક્યો નથી પણ પ્રયક્તો શતાનંદ મહામુનિનાં મુખ્યકી
સમક્ષ ને અર્થ સાંભળ્યો હતો તે થયાર્થ રહે અને વિપરીત થઈ જાય નહિ એવી કાળજી
રાખીને ક્યો છે." એમ આ ભાષાંજ 'અમિપ્રાયણુસારેણ શતાનંદમહામુનિ: । કતુ-
સ્સ મુલાયોડર્થ: સમક્ષ સંશ્રુતો મયા ॥ સ યથાવલ્લિસ્તિષ્ઠેજ યાયાદિપરીતતામ્ ।
પતદર્થે શ્રમેડસૌ મે પાણિત્યજ્ઞતયે ન ચ ॥" આ રીતે પોતે જણાવે છે આવી
પ્રમાણજ્ઞ હેતુ નામની સાથેક ટીકામાં સ્વામી અને નારાયણ નામનો અર્થ અનર્થ બહુ
સ્થળે ક્યો છે. સ્વામિનારાયણ નામનો સમાસ સાથે સાથેક અર્થ સ પ્ર. ૨ અ. ૨૪
મ્થો. ૪૬ની ટીકામાં નીચે પ્રમાણે ક્યો છે. મનધાર્યો નહિ પણ અપેક્ષિત અર્થને અનુસારેજ
સમાસ થાય છે. સ્વામિશબ્દાર્થ અને નારાયણશબ્દાર્થ કિત્તલિત્ત વ્યક્તિમાં નહિ,
પણ એકજ ઉપાસ્ય ધર્મદેવ શ્રીહરિને વિષે ઘટાવવાનો હોવાથી 'સ્વામી' કાઠો નારાયણ: સ્વામિ-
નારાયણ: એવો કર્મધારય સમાસ (સ કાઠો કર્મધારય: એવો વ્યાકરણમાં સંકેત ક્યો છે)
બંને એકજ વ્યક્તિમાં બન્ને શબ્દો ઘટાવવાના હોય છે ત્યાં કર્મધારય સમાસ કરવામાં
આવે છે. જેમકે "નીલિત્પલ" (નીલ એવું કમળ તે નીલોત્પલ કહેવાય) સમાસને
અનુસારે 'સ્વામી-સકલજયસંપન્ન: નારાયણ: - નારાણ સમૂહો નાર, તદયજ- નિવાસસ્થાનં વંસ્ય
સ નારાયણ: અન્તર્યામિત્વર્થ: એવો અર્થ ક્યો છે. આ જોતાં સકળ એશ્વર્યે સંપન્ન તે
સ્વામી અને સર્વની અંદર બહાર વ્યાપીને રહેલા અંતર્ધામી તે 'નારાયણ' એવો. અવ-
યવાર્થ થયો. નારાયણ શબ્દનો અવયવાર્થ 'અન્તર્યામી' એવો ક્યો તે 'ચોડન્તર્યામિતયા
રિયત: આ શિક્ષાપત્રીવચનને અનુગુણ છે. એમ કરીને પ્રાચીન શાસ્ત્રોએ
તથા આચાર્યોએ બન્ને શબ્દના ને અર્થો ક્યાં છે તેની સાથે મેળવતે અકાર્થતા
સંપાદન કરી છે. 'સ્વામિ શબ્દ: પતિપર્યાય: નરસ્ય નરાકૃતેર્ધર્મસ્થાપત્ય' પુમાન
નારાયણ: સ ચાસૌ સ ચ' એવો પતિરૂપ બીજો અર્થ 'સ ચ પતિ: સ્વાદકુરોમિય: '
આ વચનને અનુસરેતા ક્યો છે પણ સમાસનો એનો એજ રાખ્યા છે. આ ઉપરથી સુત્રાશ્રિત
ગુણ કે-સ્વામિશબ્દથી બીજી વ્યક્તિ અને નારાયણ શબ્દથી બીજી વ્યક્તિ નહિ
પણ એકજ વ્યક્તિ ધર્મનંદન શ્રીહરિજીણ છે. એમ બન્ને શબ્દોને મુખ્ય રાખીને એક
શ્રીહરિ વિષેજ રમ્ય રીતિએ ઘટાવ્યો છે.

આ ટીકામાં ટીકાકાર શુકાનંદે એવું અનુસંધાન આપ્યું છે કે સ્વામીશબ્દનો
વિશેષ અર્થ શ્રીરઘુવીરાચાર્યકૃત સર્વમંગલ જનમંગલ સ્તોત્રની ટીકા થકી જાણવો. આ
ઉપરથી નક્કી થાય છે કે સર્વમંગલ જનમંગલ સ્તોત્ર કે ને ત્રિશબ્દશી શતાનંદમુનિ-
કૃત હોઈને સત્સંગિજનમાંથી ઉધારેલાં (૧૦૮-૧૦૦૦) નામરૂપ છે તેની ઉપર
શ્રીરઘુવીરાચાર્યે ટીકા કરેલી છે. જનમંગલની ટીકાનું નામ ભાવાર્થપ્રકાશિકા અને
સર્વમંગલની ટીકાનું નામ ભાવપ્રબોધિની છે. આ ટીકાનું પુસ્તક આધુનિક નહિ પણ
સં. ૧૮૬૦ માં શુકાનંદમુનિના હસ્તાક્ષરથી લખાએલું બહુ જુનું છે. શુકાનંદ અને રઘુ-
વીરાચાર્ય બન્ને સમસમયી અને સહસમાગમી હોવાથી બન્નેની ટીકાનો અર્થ એક મળતોજ
આવે એ પણ સહજ છે.

સર્વમંગળમાં 'સ્વામી વ્રદ્ધા પરવ્રદ્ધા' એમ પ્રથમ નંબરે સખીજ મુકેલા સ્વામી નામનો
અર્થવિસ્તર તેની ટીકામાં પ્રથમાચાર્યે આ રીતે ક્યો છે- 'સ્વ- એશ્વર્ય જેમનું છે તે સ્વામી

કહેવાય. 'સ્વા મિશ્વર્યે' આ સ્વથી સ્વામિશબ્દ ત્રિવિધ કરવામાં આવ્યો છે.
અર્થાત્ સર્વ જગતનું સર્વવાપણું, આત્માપણે અંતર્ધામિપણું, સર્વાધારપણું, સર્વજ્ઞ-
દાતાપણું, વિગેરે બહુવિધ એશ્વર્યવાળા ને હોય તે ખરા સ્વામી કહેવાય. આથી જેમનું
એકનુંજ ઉપાસ્યપણું જણાવ્યું. બલે કોઈ મહારાજ આદિક મોટા શબ્દથી કહેવાતો હોય
પણ જો તે એશ્વર્યે રહિત હોય તો કોઈએ ઉપાસન સેવન કરાતો નથી. મારેજ સ્વામિ-
શબ્દ એક સર્વેશ્વર શ્રીહરિ વિષેજ ખરી રીતે પ્રવર્તે છે એમ. 'એક એવ હરિ: સ્વામિશબ્દ-
વાચ્યોડસ્તિ સર્વથા' આ પુરાણવચન કહે છે આજ મુખ્ય અર્થે સર્વ નામોના બીજરૂપ
હોવાથી સદસ્ય નામો મધ્યે સ્વામી નામનો પહેલેજ નંબરે નિવેશ મહાશબ્દોએ ક્યો છે.
આથી એ નક્કી થાય છે કે-શ્રીહરિનાં હજાર નામો મધ્યે સ્વામી નામજ મુખ્ય સાથેક
છે. આ નામના ને અર્થ ક્યો તે સર્વ નામોના બીજરૂપ હોવાથી સર્વ નામોમાં અનુસારે
સમજ લેવાનો છે. (ભગવાન મારા સ્વામી છે અને હું એમનો સ્વ-સેવક છું. એમ બંદ
સમગ્રપણે ઉપાસના પ્રવર્તે છે એમ કહેવાનો મુદ્દો છે)

નારાયણ નામનો અનેક અર્થો શાસ્ત્રમાં ક્યાં છે તેમાં આ અર્થ મુખ્ય મુદ્દાસ્થર છે-
નરો-જગદીશ્વર સમસ્ત વસ્તુઓનો સમૂહ તે નાર કહેવાય, તે નાર અવન-આશ્રય
જેમને છે (નારનો આશ્રય કરી રહેલા) અથવા નારના અવન-આશ્રય તે નારાયણ
કહેવાય અર્થાત્ સમસ્ત ચિદચિત્ તત્ત્વમાં અંદર બહાર અંતરતામાંયે વ્યાપી રહેલા
હોવાથી નારાયણ નામથી સાથેક નિદેશ્ય છે. 'યજ્ઞ કિષિજગત્યસ્મિન્ દસ્યતે જ્યેતેડપિ ચાઃ
અન્તર્બહિષ્ તત્સર્વ વ્યાપ્ય નારાયણ: સ્થિત: આ જુતિમાં નારાયણ નામની નિરુક્તિ કરી છે.
'નારાયણાય વિદ્યહે' 'નારાયણ: પરંવ્રદ્ધા' 'એકો હ વૈ નારાયણ આસીત્' ધ્યાદિ વેદશાખાઓમાં
ઉપાસ્ય પ્રાપ્ય પર વસ્તુનું બીજા ભવ બ્રહ્માદિક દેવો થકી નિવૃત્તિ કરનાર અસાધારણ
નામ નારાયણ નિરૂપ્યું છે. એટલે જમ જગતમાં પ્રત્યેક વસ્તુનું અસાધારણ નામ હોય છે
તેમ જગતકર્તા પરાપર વિષ્ણુ પરમાત્માનું અસાધારણ નામ મુખ્ય નારાયણ છે. તે
અન્યગામી કદાપિ હોઈ શકે નહિ.

ઉપર પ્રમાણે સ્વામિ શબ્દનો અને નારાયણ શબ્દનો જુદો જુદો અર્થ કરવામાં
આવ્યો છે. આને અનુસારે બન્ને સ્તોત્રની ટીકામાં સ્વામિનારાયણ સંયુક્ત નામનો
અર્થ આ રીતે ક્યો છે- 'એક એવ હરિ: સ્વામિશબ્દવાચ્યોડસ્તિ સર્વથા' 'આત્મદાસ્ય' હરે:
સ્વામ્યમ્' 'સ્વત્ત્વમામ્મનિ સજ્ઞાત' સ્વામિત્વં વ્રદ્ધાણિ મિથતમ્' 'સ્વામિત્વં પરમેશ્વરશ્ચ' 'ત્વમેવેક: સ્વામી
સકલજગતામિત્યપિ હરે' 'જયલેક: સ્વામી' ધ્યાદિ શાસ્ત્ર વચનોને અનુસારે સકળ એશ્વર્યે
સંપન્ન હોવાથી સ્વામી અને 'અન્તર્બહિષ્ તત્સર્વ વ્યાપ્ય નારાયણ: સ્થિત: 'અન્તર્યામિનૃત:
'અન્તર્યામી ચ સર્વથા' આ વચનોને અનુસારે સર્વની અંદર બહાર આત્માપણે વ્યાપી રહેલા
હોવાથી નારાયણ અને તે બન્ને મળીને 'અન્ત: પ્રવિષ્ઠ: શાસ્ત્રા જનાનાં સર્વોત્તમા' (સર્વ
જનોમાં આત્માપણે પ્રવેશ કરીને શાસન કરનારા) 'ચોડન્તર્યામિતયા સ્થિત: । જ્યે: સ્વતન્ત્ર
દેશોડસૌ' આ વચનોને અનુસારે સર્વની અંદર આત્માપણે પ્રવિષ્ઠ થઈને સર્વજનોને નિયમન
કરનારા હોવાથી 'સ્વામિનારાયણ' એવા સાથેક નામથી કહેવાય. અર્થાત્ સ્વામિ નામથી
સર્વનિયંતાપણું અને નારાયણ નામથી સર્વોન્નત્ય-પણું, એ બન્ને મળીને 'સ્વામિનારા-
યણ' એવું એક નામ અર્થવત્ થયું. 'જગત્પદાત્મક સમગ્ર વિશ્વમાં આત્માજીને વ્યાપીને

Most
Gulf
→ A

19

most 30 7

આમાં આ રીતે અવળા અધમ અથો અનેક કરીને શ્રીજીની અપરમૂર્તિરૂપ મુખ
મંથ શિક્ષાપત્રીના તત્ત્વપર રહત્ય પ્લોકાંકને સાવ ગદન મારવાની ધૂતવૃક્ષના વાપરી

V વળી સિધ્ધાં
વાત રજા “પ્રકૃતિ
અમે છીએ એમ
ફૂંછી તે અક્ષરને
“આ પ્રગટ થયા
સદિત નિશ્ચય છે
લક્ષ્મીનારાયણ ને
ભગ્ન કરાનું” છે
મુક્તના સ્વામી
અમારાં નામ :

ને તેમાં સ્વામી
 ગુણાતીતાનંદ
 મિત્રો પાપાચય
 રહે સ્વા. ના. ના
 રિ તો ગોણ અને
 સ્વ પ્રાપ્તિ દરાચા
 વાવરી (જે કાઈ
 મને તેમનું ભજન
 અટકતાં મુખ્ય
 પરી છે. આ તો
 સ્વચ્છતાદેવો મા.
 રાઈ કરીને
 માં વિમુક્તાં તો
 કરે. અસ્તુ. આ
 કહેવાનું છે.
 પ્રાપ્તિ પ્રમાણ (સાચ
 પ્ર. ૫ વાત ૪૨૭
 નથી. ત્યારે હરિ-
 પ્રગટપણ શિક્ષા-
 માં લખી છે પણ
 અને અક્ષરનું તો
 ધ્યાનએ યુક્ત હોય
 ત હોય ત્યારે લક્ષ્મી-
 નારાયણ એવા નામે
 એટલે વર્તમાન-
 મને નારાયણ છે
 પર રાધાદિકનાં દર્શન
 કહેવાય છે તેમજ
 ભક્ત જે અનાદિ
 કાઈ એ સમજતા
 હુના-શ્રીહરિનાં સહ
 વાનને વિષે ભેદ ન
 સહિત જે સ્વામિ
 અપરમર્તિરૂપ મુખ
 ધૃતયુક્તા વાવરી

શિક્ષાપત્રી ઉપર અચક્તો ચતાનંદમુનિએ જ અર્થદીપિકા નામની મહાટીકા શાસ્ત્રાનુસારી
 કરી છે. જેને સાંભળીને શ્રીજીએ 'અમારા સધળા અભિપ્રાય આમાં બરાબર આવ્યા છે'
 એમ કહીને દીકાની પ્રથમ સા ચતાનંદમુનિ સાથે કરેલી સ્તુતિગીતનમાં જ સુચકત છે.
 વળી આની ઉપર ભાષ્ય પણ સરીક આવ્યાયુક્ત છે. અર્થ માટે જ ભાષ્ય દીકાઓ કરવાની
 હોય છે. ગુર્જરાનુવાદ પણ થયો છે. દાઢમાં આવે સાવ વિરહ અર્થ કરવામાં આવ્યો
 નહિ હોવાથી મનઃકલ્પિત બનાવવી વિમુખ હરે છે. શિક્ષાપત્રી જેવા મુખ્ય માન્ય પ્રામાણિક
 પ્રત્યયમાંથી નાસ્તિક કટકપટ યુક્ત પ્રયુક્તિથી નિરક્ષર અક્ષરની મનઃકલ્પિત ગોદવણી ગામી
 કરી અને તેને સ્વા. ના. નામમાંના સ્વામિશબ્દાર્થમાં અડાવી દીધાની અંધ ઉન્મત અવગાઈ
 કરી એ કુંવું વિચિત્ર છે? આ અર્થ મુખ્યમુખ્ય મંડળામાં જોએ તેવો છે પણ પાંતિની
 મુદ્દામાં દિયેલ પણ જોએ તેવો નથી. અર્થમાં દિવારાત્રિ જેટલું અંતર મંગેને
 સમજાઈ નહીં તેવું સ્પષ્ટ છે. શબ્દ જ કોણે કલ્પિત છે. અર્થની તો વાત જ આ છે? 'ભક્ત
 અને ભગવાનમાં ભેદ ન સમજવો' આ પણ કેવી શાસ્ત્રવિરુદ્ધ વાત ૧૧૩ શ્લોકથી
 ઉદાહરણથી કાઢી છે. સ્વયં અર્થ તો 'જે પ્રથમ રાધાકૃષ્ણ આદિક સ્વરૂપો કહ્યા
 તેમાં નામભેદથી ભેદ ન સમજવો' એવો શુદ્ધ છે. 'ભક્ત અને ભગવાનનો ભેદ નથી'
 એમ કહેવાનો પ્રસંગ નથી. એ પ્રકરણ તો પરબ્રહ્મના નિરૂપણપર છે. ભક્ત ભગવાનમાં
 ભેદ નહિ સમજનારાને તો લાયા ૧૩ માં શ્રીહરિએ દુષ્ટમતવાળા અને અતિ પાંપિષ્ઠ દર્શનાયોગ્ય
 કહ્યા છે. ઉપાસન તો ભક્ત અને ભગવાનના ભેદથી જ પ્રવર્તે છે 'આવે અર્થ
 શિક્ષાપત્રીમાંથી કાઢી સમજતા નથી, અમે એકલા જ સમજીએ છીએ' એમ બીજા બધા
 મોટા વિષે અસાનરૂપ મહાદોષ અને તુચ્છ પોતાવિષે જ્ઞાનરૂપ મહાશય મનાવાની પણ વિચિત્ર
 વિમુખચતુરાઈ વાપરી છે. આવી કુલ્લપના કરવાનો પાપાચય એટલો જ છે કે એમ દરાવાને
 ઉપાસ્ય શ્રીહરિ સાથે અનુપાસ્ય કલ્પિત અક્ષરની ઉપાસના ધુસારી દેવી અને એની પાછળ
 આપણે પણ અક્ષરના અવતાર કે મુક્ત તરીકે દાખલ થઈને પૂજાઈ ખાવું. આ તે અર્થ
 ક્યો કે મૂર્તિમાન અર્થ? આવા અર્થ કરનારાને સંપ્રદાયના કહેવા કે સં. બહાર વિમુખ? આ
 જ પ્રકરણની કલ્પિત વાત છપાઈ ત્યારે છપાવનારાને વાલી જુદા મુખ્ય કોઠારીએ
 નડીપાદના વજીલ મારફત નોટીસ આપીને અપ્રમાણ દરાવી છે એટલે વિરોધમાં વધુ કહેવાની
 જરૂર રહેતી નથી. મુખ્ય ત્રથો આગળ વાતનું પ્રામાણ્ય હોઈ શકે નહિ
 V વળી સિધ્ધાંતસાગર નામની ચોપડીમાં ઉપરોક્ત સિધ્ધાંતાન્તર ઉપજળવી કાઢ્યો છે.
 વાત ૨૪ "પ્રકૃતિ યદી પર જે નરનારાયણ તથા વામુદેવનારાયણ તથા કૃષ્ણનારાયણ તેજ
 અમે છીએ એમ જ્યારે કહેતા હોઈએ ત્યારે એમ સમજવું જે નર તથા વામુદેવ તથા
 કૃષ્ણ તે અક્ષરને ઠેકાણે છે ને નારાયણ તે પુરુષોત્તમને ઠેકાણે છે" વાત ૨૫
 "આ પ્રગટ મૂળ અક્ષર જે મૂળજી ને અમે પ્રગટ પુરુષોત્તમ એ બેયનો જેને યથાર્થ મહિમા-
 સહિત નિશ્ચય છે તેને જ પુરો સ્તુતિગી કહીએ. કારણ કે-જેમ રાધાકૃષ્ણ તે જેમ
 લક્ષ્મીનારાયણ તે જેમ નરનારાયણ કહેવાય છે તેમ તેઓએ પોતાના ભક્તે સહિત પોતાનું
 ભજન કરાવ્યું છે તેમજ અમે પણ આ પ્રગટ મૂળ અક્ષર મૂર્તિમાન ને અસંખ્ય અક્ષર-
 મુક્તના સ્વામી છે તે એ સ્વામી ને અમે નારાયણ એમ અમારા ભક્તે સહિત
 અમારાં નામ છે ને જે એમ જાણીને ભજન કરે તેને જ અમે પુરો ભક્ત કહીએ

છીએ...અને તમે સર્વેએ અમને પુરુષોત્તમ બરવા છે ને આ મૂળજીને મૂળ અક્ષર બરવા
 છે ને તે બેય નામસહિત આ સ્વામિનારાયણ નામ છે એમ સમજીને તમે ભજન
 કરો છો...તેમ સ્વામિનારાયણ ભજન તો કરે છે પણ સ્વામી જે આ મૂળ
 અક્ષર તે સહિત મહારાજે પોતાનું ભજન કરાવ્યું છે એમ નમ્યમંત્રે તો તેને
 બ્રહ્મવિદ્યાની પ્રાપ્તિ ન થાય ને તે પુરો ભક્ત ન કહેવાય" વિગેરે.
 આ વાત કેટલી બધી વિરોધી વંઠેલ અપસિધ્ધાંતવાળી છે તે ઉપરના સ્વા. ના. સંદર્-
 થના વિમર્શથી સુજોને વિદિત થશે. બીજા અસાધક મોટા ચતાનંદ મુક્તાનંદ જોપાલાનંદાદિ
 સમુદાયો નહિ પણ એક જ ગુણાતીતાનંદ સામાન્ય સાધુને મૂળ અક્ષર દરાવીને તેનું શીજી
 સાથે ભજન કરાવ કૈવી ધૂત અવિદ્યા વાવરી છે તે આ જીવન મુખના ઉપરથી જણાશે
 શીજીને નરનારાયણ વામુદેવનારાયણ કૃષ્ણનારાયણ કહ્યા હોય ત્યારે નર વામુદેવ કૃષ્ણ
 શબ્દથી મૂળ અક્ષર મુ. સ્વામીને સમજતા આવે અપસિદ્ધાંત કાઢ્યો છે. જેમ રાધાકૃષ્ણ
 લક્ષ્મીનારાયણ, નરનારાયણાદિ શબ્દો પરેક્ષ પ્રત્યક્ષ શબ્દોમાં છે તેમ અક્ષરપુરુષોત્તમ
 શબ્દ જ કોઈ શાસ્ત્રમાં નથી. કેવળ ઉદગ છે. જનમંજયસ્તોત્રના આરંભમાં
 'શ્રીકૃષ્ણઃ શ્રીવાસુદેવો નરનારાયણઃ પ્રમુઃ' એમ ત્રણેય શબ્દથી એક શ્રીરસિ ન
 નિરૂપ્યા છે અને એનો અર્થ પણ દીકામાં એવો સંજત કર્યો છે. આવા શ્રીહરિપર
 પ્રસિદ્ધ શબ્દોને પણ શ્રીહરિ આગળ તો અતિ તુચ્છ નિરક્ષર અક્ષરમાં લઈ જવાનો
 દુઃસિદ્ધાંત દુરંત કાઢ્યો છે. વળી વધારામાં સ્વામી શબ્દ કે જે ખાસ ઉપાસ્ય ઉદ્દેશ
 શ્રીજીમાંજ સર્વમંજળમાં આરંભમાં જ સહેતુક વપરાયો છે તેને તેની આગળ અત્યંત
 અનુપાસ્ય અનિદેવ કલ્પિત મૂળ અક્ષર મુ. સ્વામીમાં ઘસડી નઈ, તેનું શીજી સાથે
 ભજન કરવાનું ઉદગ દરાવીને, એવું જુકું સહ ભજન કરનારાને જ પૂણું ભક્ત અને
 નહિ કરનારાને અપૂણું ભક્ત ઉપર સમજવાનો પણ દુઃસિદ્ધાંત દાખલ કર્યો છે. આમાં વધુ
 પડતો દુષ્ટ સિદ્ધાંત એ છે કે-આ બધી વાતો શ્રીજીએ કરેલી' એમ એમને માથે સધળો
 ભાર આરોપી દીધો છે. શ્રીજીની વાતોતો વચનામૃત સ્તુતિગીતન વિગેરેમાં બીજા શુદ્ધ
 રૂપમાં વ્યક્ત શત્ત્રીય છે તેમાં એવું કયું તુત નથી. તો આવી વંઠેલ વાતો લાગ્યા
 ક્યાંથી? નિરક્ષરમાંથી લાગ્યા હોય તો બંધનેસનું આવે. આ ચોપડી તો અક્ષર અક્ષર
 શ્રીજી મૂળ સિદ્ધાંત યદી જુદા કે અવળા-સિદ્ધાંતના સાગરરૂપ છે. આ ચોપડી છપાઈ
 ત્યારે જ આની અપ્રમાણતાનો ઉદાપોહ બહુજ ઉગ્ર સારામ સમાજમાં થયેલો પેપરોમાં
 પણ પ્રસિદ્ધ થયો હતો. એટલે અધિક કહેવાની જરૂર નથી. ન્યાં સધળું જ કલ્પિત હોય
 ત્યાં સાચું કયું જ ન હોય.
 ▲ વળી પ્ર. ૩ ની વાત ૨૭૮ માં 'સ રાઘવ્યા યુતો જ્ઞેયઃ' ઇત્યાદિ. શિક્ષાપત્રીના
 ૧૦૬ થી ૧૧૨ શ્લોકો લખીને ઉપરના અર્થને મળતો બંડીયો ભુડો લાવાઈ મેલવી
 કાઢ્યો છે. 'એ એકાંતિક ધર્મનાં બીજ મુક્યાં છે. તેમાં કહ્યું જે રાધાજીએ યુક્ત શ્રીકૃષ્ણ
 હોય ત્યારે રાધાકૃષ્ણ એવે નામે જાણવા, તેમજ આજ પણ મહારાજે પોતાના ભક્તે
 સહિત પોતાનું ભજન સ્વામિનારાયણ એવે નામે કરાવ્યું છે ઇત્યાદિ બીજ
 મુક્યાં છે તેનાં ઝાડ થશે ત્યારે સોના જાણવામાં આવશે' આ વાતનાં સ્વા.
 ના. નામનો વિપરીત અર્થ કરવાનો મોટાળો ગર્ભ વાળ્યો છે. મુખ્ય સ્વામિશબ્દને અન્ય

મહા અગ્રકર
માનુસંધાન વિના
રાખ્યું છે.

આ તો જૂની જાતના વાતોની અવળાઈ કહી હવે નવી વઢેલ વાતોની પણ અવળાઈ પ્રસંગાત કહીએ. યોગ્યાસણ પંથના પ્રધાન પુસ્ત્ર ચંપુપુરુષદાસ કે જે સંપ્રદાયથી ભરણુ- પોષણ પામીને શાસ્ત્રોના ન્યાંત્યાં અભ્યાસ કરીને શાસ્ત્રી મન્યા છે તેમણે પણ 'સ્વામિ- નારાયણ' આ મંજળ નામનો અમંગળ અતિવિરુદ્ધ અર્થ કરવામાં લેશપણ શરમ કે સંકેપ નારાયણ નથી. ગુણાતીત જ્ઞાનના વાણંત્રુલ્ય સ્વામિનારાયણપ્રકાશ નામના માસિકનો ઉદ્દેશ અને તેનો બંડ અર્થ સમજાવવા પ્રથમ આરંભમાં એક લેખ—“શ્રીજીસ્વામીના લાડીલા (એકલા ઉપાસ્ય શ્રીજી નહિ) અક્ષરપુરોષોત્તમોપાસક રા. ખેંગારજીભાઈ...આપે શ્રીજીમહારાજ અને સ્વામિના અદ્વિજીત મહિમાનો પ્રકાશ કરવા સાર (એકલા શ્રીજી નહિ) 'સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ' નામનું માસિક બહાર પાડી સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ એટલે સ્વામી' મૂળ અક્ષર ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અને 'નારાયણ' એટલે પૂર્ણપુરુષોત્તમ સંહજાનંદ સ્વામી તેમનો પ્રકાશ-જ્ઞાન તેનો દિગ્વિજય આખા બ્રહ્માંડમાં થાય અને દિનપ્રતિદિન ઉપાસનાનો ડંકો વાગે એટલા સારજ આ જાણુ કાઢવા નક્કી કર્યું છે તેથી મણી સમાસ થશે...અને આપ ઉપર શ્રીજીમહારાજ અને સ્વામી ન ભગતજી મહારાજ તથા જગા ભગત (એકલા શ્રીજી નહિ) રાજી થશે” આ રીતે લખ્યો છે. આમાં સ્વા. ના. નામના શાસ્ત્રીય મહત્તમમાન્ય ખરા અર્થનો અનર્થ અવધ કર્યો છે. નિરક્ષરો અક્ષર- જ્ઞાનના અભાવે કે શાસ્ત્રના જ્ઞાનના અભાવે અર્થનો અનર્થ કરે એ હીક છે પણ આવા સાક્ષર થઈને અનર્થ કરે તે બીલકુલ હીક કહેવાય નહિ. નિરક્ષર સાક્ષરમાં બેદતો હોવો જોઈએ. શું આ શાસ્ત્રીએ સંપ્રદાયનાં શાસ્ત્રો શિક્ષાપત્રી સત્સંગિજીવન જનમંગલ સર્વમંગલ વિગેરે સદીક અઘાપિ નહિજ લેખાં હોય કે નહિ વાંચ્યાં, સાંલભ્યાં હોય? ભણેલાને તો શાસ્ત્રો આડાં ફરવાંજ જોઈએ. એક પણ આડું ક્યું જણાવું નથી. સંપ્રદાયના શાસ્ત્રોના શુદ્ધ અર્થો જાણવા છતાં પણ અવળા અર્થો હદ ઉપરાંત કરીને ભોળા લોકોને અવળે માર્ગે ચલાવવાથી લેશ પણ આત્મકલ્યાણ કે લોકકલ્યાણ કદાપિ છે ખરું? આને વિદ્વાતાના અંતરશયો કહેવા? કે અવિદ્વાતાના કહેવા? સંપ્રદાયના કાંઈપણ શાસ્ત્રમાં જે અર્થનો ગંધ પણ નથી એવો ઉઠાંજ વિમુખ અર્થ આવા સાક્ષર શાસ્ત્રી મૂર્ખ માદક કલ્પી કાઢે અને વળી જગતને જણાવવા ઉઘાડા બહાર પડે એ અત્યંત અપશોભની અને શ્રીજીના અનન્ય આશ્રિતોને રોષ ઉપજાવનારી વાત છે. જપનીય ભજનીય સ્વા. ના. નામનો ઉઠાંજ અર્થ કરવાથી આખા ઉપજાવનારી વાત છે. જપનીય ભજનીય સ્વા. ના. નામનો ઉઠાંજ અર્થ કરવાથી આખા બ્રહ્માંડમાં દિગ્વિજય નહિ પણ પિક્વિજય થયો અને દિનપ્રતિદિન વિમુખતાનો ડંકો વાગી ગયો તેની કાંઈ ખબર રહી? 'નાસ્તિ નષ્ટે વિચારઃ' એમ છે. જવાબદાર વ્યક્તિએ આણું અવળું જલ્પાય ખરું? અસ્તુ. બધુંજ ઉઠાંજ ઉભાંજ કલ્પી કાઢ્યું છે તો નામનો પણ ઉઠાંજ અર્થ કરે એ શોભિતું છે.

વળી અમદાવાદના જેઠાલાલ ચીમનલાલ કે જે જગતમાં ગણિતના પ્રિદેસર તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા હતા અને સ્વામિનારાયણ અટક ધારી ખેડા હતા તેમણે પણ પદ્ધતિના કોશ ઉપયોગ સારો નહિ કરતાં બોચાસણુ બાલપથમાં પ્રવેશીને 'ગતાનુગતિકો લોકો ન લોકઃ પારમાર્થિકઃ' એ લોક કહેવતે સ્વા. ના પ્ર. ના વર્ષ ૧ અંક ૧ પાન ૬ ઉપર 'સ્વામિનારાયણ' એવા હેડીંગથી એક લેખ માસિકની મિથ્યા મહતા માટે ગ્રેસાને 'ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અને આદિ નારાયણ પુરુષોત્તમ

શ્રીગુણકારાજ એ બને નામેને એક બીજાની સાથે લખતા "સ્વામિ-
નારાયણ" એવો અમોઘ મંત્ર થયો. સ્વા. ના. સ્વામી અમોઘ મંત્રનો પ્રકાશ
કરતા માટે "સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ" નામના પાસિકનો જન્મ થયો છે. આવા અવળા
ચન્દ્રો લખ્યા છે. આ મોટામાધી સ્વા. ના. અટકતો બોલાવ્યું બંડપંથમાં પ્રવેશ્યા પહેલાં
અને માસિકના જન્મ પહેલાં બહુ પૂર્વેથી હતી ત્યારે શું આવા અર્થ તે સમજાવે હતા ?
તે સમયમાં અમદાવાદ માદી તમે કવિવર શ્રદ્ધાનંદ મહાનુભાવાનંદ આદિક સ્વામિઓનાં
નામ શું નહિ સાંભળ્યાં હોય ? કોઈ યુગ પણ નહિ ક્યાં હોય ? મંદિરે પણ નહિ ગયા
હોય ? સંપ્રદાયનું કોઈ શાસ્ત્ર નહિ વાંચ્યું સાંભળ્યું હોય ? યુ. સ્વામી જેવા કે તેથી પણ
બહુ મોટા નંદ સ્વામીઓ તો શ્રીગુણ સાથેના સહઆચાર્ય હતા તેમાંથી કોઈપણ સ્વામી
સ્વા. ના. નામમાંના સ્વામિ સંબંધી ન કહેવાય અને એકલા યુ. સ્વામીના કહેવાય એવું
એકેથી જાણીયું જ્ઞાન તે વખતે હતું ? કે બંડપંથમાં લખ્યા પછી પેલું ? સ્વા. ના. આ
પદ્ધતી મંત્ર તો અસામાન્ય અખંડત એક દિપાસ્ત્ર ઇજ્ઞેવ શીઠરિતોજ છે એને સમાધાનના
સમસ્ત સ્વભાવોએ નિહાળ્યા છે. તેમાં સ્વામિ સંબંધી બીજા અનુપાસ્ત્ર અગત્ય બ્યક્તિની
નવી ગોઠવણ કરીને બનેના સ્વ. ભગવનો ભડેળ દારાઓ એથી "સ્વા. ના." એ અમોઘ
મંત્ર થયો કે મોઘ (નિષ્ફળ) થયો ? તેનું પણ કંઈ જ્ઞાન રહ્યું ? જો કે સ્વા. ના. આ
પદ્ધતિ મહાઅમોઘ નામમંત્ર છે પરંતુ સ્વામિ સંબંધ કે જે પાસ થયે શ્રીગુણ જ પ્રથમ
નંદરે સર્વમંત્રણમાં સર્વજ્ઞ સંપ્રદાયો છે તેને બીજા અપેક્ષા તુલ્ય બ્યક્તિમાં ઘટાડાથી
મોઘજન બનાવી દીધા તેનું કંઈ જ્ઞાન રહ્યું ? જે સત્યાર્થના અનુસંધાનથી પદ્ધતી નામમંત્ર
સદા જપવા અદ્વિતીય શ્રીગુણ માટે જ તેમના મહાપુરુષોએ સચાસ્ય ગોઠવ્યો છે તેમાં જે
ભાગ પાડી દેતપણું કલ્પવાથી પદ્ધતી નંદ રહેતાં મોઘ જ કરી દીધા કહેવાય. આ રીતે
અમોઘને મોઘ કરનારા ભાષ્યને કેવું ગણત ગણ્યું રજો ? શ્રીગુણે તો સ્વચ્છિન્ન અવ
અમોઘ કરાવ્યો છે તે કુસંજવશાત ન ગણ્યો. તો બન પણ તેની સામે બંડલાવથી બીજો
અક્ષરપુરુષોત્તમચરિત્ર નામના એકડા વિનાનાં માંડાં જેવો મોઘ અંધ યુગવા સુધીના
અવળે માર્ગે ચડી ગયા તેનું કંઈ જ્ઞાન રહ્યું ? અમણેલ અમણેલ અપ્રતિષ્ઠિત તો ગમે તેવું
બોલે કે લખે પણ આવા ભણેલ ગણેલ પ્રતિષ્ઠિતે આવું અસાક્ષીય અપ્રામાણિક મોઘાવ
લખાય ખરું ? આ ભાષ્યને પ્રશ્નપરંપરા કહે તો સૌ જવાબ આપે. મોતાને એ
તરફથી સ્વા. ના. સંપ્રદાયના સાચા સારા અનુયાયી તરીકે કહેવાયે અને બીજા તરફથી
તેના સર્વ અર્થને અનર્થ કરીને બધી સમોવડીયા કે સમાવાડીયા હરીફ જુદી જ બંડ
પ્રશ્નિત કરાય છે માટે જ એમને આ તથ્ય કહેવાનો પ્રસંગ આવે છે. આવા પ્રતિષ્ઠિતોને
આવાં ઇજ્ઞેદત્તોદી બળદીખોળમાં ધૂતધર્તિઓમાં ભળવું નેહ્યો નહિ એ ખરેખરી વાત છે.

૩૪૩ દિપરના લેખમાં સ્વામિનારાયણસંપ્રદાય ચર્ચનો "શ્રીજીનો તથા સ્વામીનો પોતાનો સંપ્રદાય છે" એવો અત્યંત અચોત્ અર્થ કરીને અવળો અર્થો કરવામાં આવેલો પદ તંત્રી મેળવ્યું જણાય છે. એકલા શ્રીજીનો સંપ્રદાય નહિ તેમ શ્રીજીએ સમગ્ર ન કરેલા ગુરુવર ઉદ્ધવાવતાર રામાનંદનો પણ નહિ તેમ સ્થાપના માટે મોટી મહેનત કરનારા, સંપ્રદાયના સ્તંભભૂત મુકતાનંદાદિ સંદ્ગુરુઓનો અને આચાર્યશ્રીનો કે બીજા કોઈનો પણ

તેમની આત્મા
 પણ શ્રીમુખે બહુ
 દમદાર કે જેમને
 માંથી જન્મ ગળ
 જન્મમાં છે તેમને
 ૧૧ સદાય સદાય
 ૧૭ મળતું હતું
 અને સદાનંદની
 તો 'મૂળ અક્ષરો
 અવસ્થા લાગે જ.
 ૧૧ ક્યાં હતા અને
 હજી નહ મહા મુનિએ
 પણ બહુ જાણનાર
 કહેવું પણ નેહી
 ૧૧ પણ અસિદ્ધાંત
 ૧૧ લાગે તેવો છે.
 ક્યા કરાવતા હતા
 મેળવતા હતા અને
 જ રીતે જ્ઞાનનંદ
 પ્રસન્ન કરનારા હતા
 પણ અનુગ્રહ છે.
 ના સદાય હોયને
 શ્રીમુખે પદ્મપ્રભા
 સદાય સદાય
 જ્ઞાનનંદ અહુત્યનંદ
 ૧ મહત્ત્વ હતા તેમ
 હતા. આ પછી
 જને સમારણ હક
 રે એક વિષયમાં
 મીને દર્શાવે તેને
 વે, તો બીજી મંડળી
 નિત્યનંદને તો
 માં સ્વામિ શબ્દો
 કરાવે તો સ્વે ના
 થાય? સંપ્રદાયને બધી
 જનસિદ્ધિ બધા અ
 જ્ઞાનાં પણ બહુ મુ

૧૧
 દયા ગુણ થઈ બધા. ફળેતાનો પાર ન રહે. જેમ જેને કારે તેમ કરવાનો અવિહાર મનસી
 મનાઈ બધો એટલે કારે તેમ ગોઠવણી કરે એમાં કાંઈ ના કહેવાનો હક તો નથી જ. 'એલે
 તેનાં બેર વેચાય' એના જેવી વાત વામ આવી પડી. કોઈ સ્વામી એટલે શું. સ્વામી અને
 નારાયણ એટલે નારાયણજી મહારાજ તે સ્વામિનારાયણ કહેવાય એમ પણ ગોઠવે કોઈ આધુનિક
 કહેવાતા બાપાએને આવે તો પણ ચાલે, કેમકે પાછળ ચક્રવર્તી પાખંડી મંડળી તો હોયજ,
 હલે બીજે સ્થળે સ્વામી શબ્દનો અવગો અર્થ મનમાન્યો કરે, પણ સ્વા. ના આ એક પક્ષર
 નામમંત્રમાંના સ્વામિ શબ્દનો અવગો અર્થ ન કરે તો બહુ સાર. જો કે શ્રીજીએ કે
 તેમના મુકતોએ એવા શીશો કોઈને મારી આપેલા નહિ હોવાથી બધી ગોઠવણી ગ્રામ્ય
 બનાવડી વિમુખ હરે છે તથાપિ એકલા શુ. સ્વામીના જ શિષ્યો બાવુ ઉભાંમડ ધર્તીંગ
 ક્યાંથી ક્યારે કેવી રીતે બહુ વર્ષ હાલમાં એકવી હાથોએ વિચારણીય વિસ્મયનીય વાત
 છે. સ્વા. ના નામની પ્રતિ તો ૧૮૫૮થી થઈ છે એમ બધા જ સ્વીકારે છે. આ વખતે
 ગુણાતીતાનંદજી તો ભાદ્રા ગામમાં મુદસ્ય મૂળજી નામથી ખેતી કરાવતા હતા.
 ૧૮૬૬માં સાધુ થતા ગુણાતીતાનંદ ગામ અપાએલ એટલે આઠ વર્ષ પછી એ નામના
 મુનિ બન્યા તો આ પહેલાં એમનાં દષ્ટિએ સ્વામી શબ્દ નિરર્થક પડી રહેલો? કે કોઈ
 બીજામાં વપરાયેલો? કે શ્રીજીમાં જ વપરાયેલો એ પણ એક વિચાર ઉપર આવીને નકી
 કરવા જેવું છે. પક્ષરમાંથી બે અક્ષરોને બીજી કોનિષ્ઠ બ્યક્તિમાં લઈ જાય તો પક્ષર મંત્ર રહે
 નહિ એ પણ વિચારવા જેવું છે. જે ધામને આપેલા 'ગુણાતીત' વિશેષજ્ઞમાત્રથી 'ગુણાતીતાનંદ'
 એમ ફરતું હોય તો, ધામને તો અન્યુત અક્ષર અહુત્ય અવિનાશી શ્રદ્ધા નિત્ય ગોલોક
 વેકુંદ આદિક અનેક વિશેષજ્ઞો અપાએલાં છે, એ ઉપરથી અન્યુતાનંદ અક્ષરનાંદ, અહુતા-
 નંદ, નિત્યાનંદ, જ્ઞાનનાંદ, અવિનાશનાંદ, ગોલોકનાંદ, વેકુંદનાંદ આદિક મુનિઓ પણ મૂળ-
 અક્ષર કે તેના અવતારો સુખથી હરે. ધરને દરેક ગોઠવવાનો હોય ત્યાં ના કહેનારનું
 કયું ચાલે નહિ શુ. સ્વામી નામે શું ચાલેલી પ્ર. ૧ વાત કેરો 'મુસલમાન
 કોઈથી વરલાય નહિ તેમ વિમુખને કોઈ વાતનો વિચાર નથી.' એમ જે લલિયા
 લાખ્યું છે તે બરાબર મળતું આવે છે. આ વાત આટલેથી અટકતી નથી. એક મુ.
 સ્વામીની અને તેમની મંડળીની મિથ્યા મહત્તા માટે સંપ્રદાયના અધિષ્ઠાતા આચાર્યો,
 મુકતાનંદ, ગોપાળાનંદ, શુકાનંદ, જ્ઞાલાનંદ, મહાનુભાવાનંદ આદિક મુખ્ય સતોને જે કોઈ
 એક મિથ્યા દોષ આપીને ઉતારી પાડવાની પાડખારતા વાતે વાતે વાપરેલી જોવામાં આવે
 છે. કલ્પિત વાતુની મોટાઈ મનાવા માટે સંપ્રદાયના શિક્ષાપત્રી સત્સંગિજનન, વચનામૃત વિગેરે
 મુખ્ય માન્ય પ્રથોને પણ દોષારોપણ કરીને ઉતારી પાડવાની પાડખારતા વાપરી છે.
 ઉપરની બાબતને બહુજ મળતી આ પણ એક વાત પ્રસંગાત જણાવી દીધા જેવી
 સારી છે. આ ચર્ચો કાંઈ ખાનગી રહી નથી. બોરસદ કોર્ટમાં પણ સ્વા. ના નામના અર્થની
 રસપદ ચર્ચા વાદીપ્રતિવાદી તરફથી મંડુનમંડાતમક બહુજ ચર્ચાઈ હતી. શા. હરિજન-
 દાસની જુનાનીમાં સ્વા.ના નામનો અર્થ પૂર્વોક્ત શાસ્ત્રપ્રણાલિકાએ સમાસ સાથે સમ્રમાણ
 થઈ ગયો હતો. આ બહુ તત્વ જાણના છતાં પણ શાસ્ત્રાકત મુખ્ય અર્થને પણ છોડા કે ખેડો
 કરીને ચોત્તાનો બંડીયો અર્થ સામીત કરવાને દુરાચક દુરંત ન્યાય કોર્ટમાં પણ કરવામાં
 આવેલો. પ્ર. નં. ૧ ના ધંજા સાક્ષીઓ એવો અવગો અર્થ કરવા મટેલા પણ શાસ્ત્રાધાર
 અપૂર્ણ—

(મત અંક ૧૦ પાન ૧૬ પછીથી ચાલુ)
 પુછતાં, તે નહિ મળવાથી છેવટે ચાહીને 'પ્ર. નં. ૧' એવો અર્થ શીખવડેલો' એમ
 સ્વ. વાત કરીને નિવૃત્ત થયેલા. છેવટે પ્ર. નં. ૧ ના કા. શ્રીજીસ્વપદાય સાક્ષી તરીકે
 સાક્ષીમાં સોલ્લા આવેલા. તેમણે સરતપાસથી એવો બંડાય સમજાવવા પેરા. ૬ "અક્ષર
 પુરુષોત્તમ એટલે એ સ્વામિનારાયણ કહીએ છીએ. સ્વામી નારાયણ એટલે અક્ષર-
 પુરુષોત્તમ. અક્ષર એટલે મુલાતીતાનંદ અને પુરુષોત્તમ એટલે શ્રીજીમહારાજ." પેરા ૧૪
 "સ્વામિનારાયણ શબ્દનો હું એવો અર્થ કું છું કે—સ્વામી એટલે અક્ષર અને નારાયણ
 એટલે પુરુષોત્તમ.....અક્ષરને સ્વામી કહીએ તો પુરુષોત્તમનો અર્થમા વધે છે. જો
 સ્વામી શબ્દ નારાયણને સમાવીએ તો નારાયણનો અર્થમા અક્ષર જેવો થાય છે.
 સ્વામી એટલે નિયંતા નારાયણ સ્વામી નથી તેમ નિયંત્ર નથી. નારાયણને સ્વામી
 શબ્દ લગાડી શકાય નહિ." આવા મના ઉઠાવના શબ્દો ઉપર અગાધ છે
 સ્વામી શબ્દથી તો એક શ્રીહરનેજ મુખ્યપણે પ્રથમ નંબરે સર્વમંજળમાં સનિ-
 દ્યા છે. નારાયણને નિયંતાવાચક સ્વામિ શબ્દ સમાવીને તેમના અર્થમાં અક્ષર
 સર્વમંજી વધારો જણાવ્યો છે. જો અક્ષરને નિયંતાવાચક સ્વામિ શબ્દ લગાડીએ તો
 નારાયણનો અર્થમા ન વધતાં ઉચરે પડી જાય છે. નારાયણને સ્વામિ નિયંત્રણે વચના-
 મૃતમાં નિર્યા છે એટલે સમુલ નિમૂલ નથી એમ કહેવાય નહિ. 'નારાયણને સ્વામી
 શબ્દ લગાડી શકાય નહિ' એ કેટલું બંધુ વિરુદ્ધ પ્રવચન છે તે જોઈ લ્યો! આનું નામ
 ચોખ્ખો બંડ વિમુખલઈ. આ બધીજ બાબત બહુ રૂપરૂપે બંડ છે. સાંચ
 ઉભાંમડ છે.)
 ઉલટ તપાસમાં સ્વા. ના. શબ્દનો સમાસ પુછતાં પ્રથમ 'સ્વામી ચ નારાયણ
 સ્વામિનારાયણ' એમ ૬-૬ સમાસ ક્યો. ૬-૬ સમાસમાં તો 'રામચ કૃષ્ણચ રામકૃષ્ણો
 એની પેઠે સ્વામિનારાયણ' એમ દ્વિવચનાત પ્રયોગ થવો જોઈએ એવો પ્રયોગ તો કોઈ
 સ્થળે જોવામાં આવતો નથી. સ્વામિનારાયણ' એવો એક વચનાત પ્રયોગ જોવામાં
 આવે છે. આવી શંકા કરતાં તેને પડી મુકીને, સમાહાર ૬-૬ સમાસ કહો. તેમાં તો
 એકવદ્ભાવ થતાં નપુંસક વિગે થવાનો બ્યાકરણનિયમ હોવાથી 'પાણિપાટ' એની પેઠે
 'સ્વામિનારાયણમ્' એમ નપુંસક વિગે થતાં અતે મ્ પ્રત્યય લાગવો બધાએ એવો
 પ્રયોગ તો સંપ્રદાયમાં ઉપવચ્ચ નથી. આવી આશંકા આવતાં વળી તેને પણ પડી મુકીને
 'રાયણ સહિત: કૃષ્ણ: રાવાકૃષ્ણ:' એની પેઠે મધ્યમપદલોપી સમાસ કરવા બાંધો
 આવા સમાસનો સંપ્રદાયિક આધાર માગતાં તે નહિ મળવાથી તેને પણ પડી મુકીને
 છેક ચાહીને ન છુટકે સત્સંગિજનની હેતુવીકામાં તથા સર્વમંજળીકામાં કહેલો 'સ્વામી ચાલો
 નારાયણ: સ્વામિનારાયણ:' એમ કમ્પારિય સમાસ સ્વીકારવો પડ્યો. સમાસ સ્વીકાર્યો
 એટલે અર્થ પણ સ્વીકાર્યો ગયો. એટલે સ્વામિ શબ્દનો 'અક્ષર' એવો અર્થ ઉઘાડ
 ફાંટા કહેલો છોડીજ દેવો પડ્યો. છેવટે 'આવો અર્થ' સંપ્રદાયનાં કોઈપણ સાક્ષીમાં નથી
 આવો અર્થ મારા ગુરુ 'પ્ર. નં. ૧' સાક્ષીએ મને શિખવડેલો' એમ સાચેસાચ કહીને
 છુટી પડ્યા. મોગેરથી પકડાય ત્યારે સાચુ બોલ્યા વિના ચાલે નહિ. બહુ ક્યાં સુધી નહિ
 ઉલટ તપાસમાં ટકી શક્યા નહિ. ખોટા જુદા પાછા પડી ગયા.

વ્યત્તાવવાનો કોઈ સંપ્રદાયનો પ્રાંત નથી. વ્યત્તાવ્યત્ત ઉપરથી તે એ જુદા શબ્દો છે એમ સાબીત થાય તેમ છે. સ્વામી અને નારાયણ એ શબ્દો જુદા છે એવું કોઈ વ્યત્તાવ્યત્તમાં કહ્યું છે કે કેમ? તેમને યાદ આવ્યું નથી. પેરા ૧૦ “સ્વામી એટલે અક્ષર અને નારાયણ એટલે શ્રીગમહારાજ એ સ્વામિનારાયણનો અર્થ છે એવું હું પ્ર. ૧ પાસેથી શીખ્યો.” આ રીતે જુમાનીમાં શબ્દો શાસ્ત્રીય સારા છે.

શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાના આશ્રયે. આ રીતે જુગાનીમાં શાસ્ત્રી શાસ્ત્રીના આશ્રયે. આ ઉપરથી સર્વને સત્ય સમજાવે કે સ્વા. ના. નામની અંદરનો સ્વામિ શબ્દ અવર જનુપાસ્ય મુખ્યતીતાનંદનો વાચક નહિ, પણ ઉપાસ્ય પરમાત્મા શ્રીહરિનો મુખ્ય વાચક છે. પ્ર. નં. ૧ મુકે શાસ્ત્રીએ શિષ્ય શાસ્ત્રીને અર્પણે અર્થ 'તો અતેક દૂર મુકિતથી શાખાપરોલો પાણુ તે ભગિરથા હોવાથી શાસ્ત્રીજી આપત સ્વીકારી મા' 'શાસ્ત્ર વિતા ખોલે ન સરવે ખાલે' તે પામનું ખોલું કાળ પ્રમાણુ' એમ દેવાનંદ વદે છે. પ્ર. ૩ વાત ૧૦૦નાં એકલો પોતાના હુણ્નો કાલ કામ ન આવે, શાસ્ત્ર પણ જોઈએ' પ્ર. ૩ વાત ૨૭૧ 'કાલથી અમને એમ વિચાર થયો જો શાસ્ત્ર વિતા તો સર્વે અકુરિયું છે.....કાંઈથીયો પંથ ને નાસ્તિકનો પંથ જોતું છે' પ્ર. ૩ વાત ૫૭૭ 'જેનું દશ જાણુ પ્રમાણુ કરે તે ખરા કહેવાય પાણુ એકનું કહું પ્રમાણુ નહિ' એમ મુ. સ્વામી પણ શાસ્ત્રની અને શાસ્ત્રના પ્રમાણિકની જરૂર જણાવે છે. ઉપરનાં અક્ષરપર્યાં શાસ્ત્રીનાં વાક્યોને વિચારે તો તેના અનુપાધિઓને હવે અવગણી આપનાવીયો અર્થ કરવાનો રહેતો નથી. અંધાર' ક્યાં સુધી હોયયો ?

હવે અવગણા સામાજીકીયો અર્થ કરવાનાં રહેતા નથી. આવારે નિર્ણય
આ તો સાક્ષીઓની વાત થઈ. પરંતુ વિવાદિ બામનનો ન્યાય કોર્ટે કેવો નિર્ણય
આપ્યો છે એ પણ ખાસ જાણવાની જરૂર છે. કોર્ટે પણ ચાંચાનુસાર એવો જ નિર્ણય
આપ્યો છે. આ તેમના ગુજરાતીમાં શબ્દો—પેરા ૧૦૨ 'સંસ્થા માને છે અને પ્રચાર
છે તેમ 'સ્વામિનારાયણ' એટલે શ્રીજીમહારાજ એકલા જ એવો અર્થ નથી પણ એ
અર્થ 'સ્વામી' અને 'નારાયણ' એટલે કે 'અક્ષર' અને 'પુરુષોત્તમ' અથવા 'ગુણાતીતાનંદ'
અને 'શ્રીજીમહારાજ' એવો છે એમ પ્રતિવાદીઓએ શોધી કાઢ્યું છે. પ્ર. ૧ ના કેટલા
સાક્ષીઓ જણાવે છે કે—તેઓ પ્ર. નં-૧ના પરિચયમાં આપ્યા પછી કોપર
અર્થ જણાવતા થયા છે. પ્ર. નં એકે આવે અર્થ ક્યાંથી એમન કહેવાય કે ભગ
અને ધ્યાન વરવા તેમણે ભગવાનનું દ્વેતપણું સ્થાપ્યું છે. આ સંજ્ઞામાં
૨૮૦ (શ્રીજીસ્વરૂપદાસ) કબૂલ કરે છે કે—આ શબ્દ (સ્વા ના.) સ્વમિજીવન, સ્વમિ
સ્તોત્રમાં શ્રીજીમહારાજ એકલા જ માટે વપરાયેલ છે. (પેરા ૬૪) સમુદા. તે કબૂલ
કે 'સ્વામિનારાયણ' શબ્દનો 'ગુણાતીતાનંદ' અને શ્રીજીમહારાજ એવા અર્થ સાત
જીવનમાં કયાંય કરી શકાય એમ નથી. અને તેમની જુનાતીના પેરા ૬૪
જણાવે છે કે—બે વ્યક્તિઓના સમાવેશની આ રીતને ટેકો આપી શકાય
નથી. કદાચ તેમનાથી વધારે નહિ તો તેમના જેટલાજ વિદ્વાન અને પવિત્ર મા
૭૫ વર્ષથી વધારે સમયમાં જે ઉકેલી ન શકયા તે વસ્તુ પ્રતિવાદીઓ
રીતે જોણી શકયા એ વિચાર છે. સં. ૧૯૬૦ સુધી કોર્ટ અદ્યારપુરોગત
ક્યાં જણાવું ન હોય આ પ્રમાણે નિર્ણય આપ્યો છે. હવે કયું બાકી રહેતું નથી
ગુ. પ્રિનિને જૂન અક્ષર ઠરાવવા માટે ન્યાય કોર્ટમાં મોટા ભારીયરો રોકાને
ખોટી દલીલો અને વિદાંશ ફટાંગ પુરાવા પણ કોપલેક ઉભા કરી અને એને માટે

બુદ્ધા શબ્દા જ
નું કોઇ વચના-
રહે અક્ષર અને
પ્ર. ૬ પાસેથી

વામિ શબ્દ અવર
મુખ્ય વાચક છે.
તેથી શીખાડેલો
પ્ર. બોલે તે સરવે
તે ૧૦૦માં એકલો
તે ૨૦૧ "કાવ્યો
...કાવ્યગીયો પંથ તે
કે તે ખરો કહેવાય
અક્ષર પ્રામાણિકની
તેના અનુયાયિઓની
બી હલેયરો ?

૧. કોઈ કેવો નિર્ણય
કરે એવા જ નિર્ણય
૧ છે અને પ્રચારક
અર્થ નથી પણ એ
અથવા 'ગુણાતીતાનંદ'
પ્ર. ૧ ના કેટલા
વ્યા પછી ઉપર
જ કહેવાય કે ભગ
આ સંબંધમાં
સંમિલન સંપ્રદાય
મધુમાં તે કબૂતર
એવા અર્થ સારો
ગુણાતીતાનંદે
તે આપી શકાય
અને પવિત્ર માણ
સ્વ પ્રતિવાદીઓ
પ્ર. અક્ષરપરથી
પાછા રહેવું નથી
મારીસરો રોકાને
અને એને આ

ખંડો કયો પણ કશું જ પ્રમાણ નહિ હોવાથી તેમાં કશું જ વળ્યું નહિ, ફોન્ટ મહેનત થઈ.
જન્મેન્દમાં (૬૮) 'અથાને લાગે વળગે છે ત્યાં સુધી તેમાં કયાંય મુજાતીતાનંદ
સ્વામી અક્ષર ધામનો અવતાર હતા એમ કહેવામાં આવ્યું નથી. એ એમ
હોય તો પછી બીજા ઘણા સાધુઓ ગુ. સ્વામીના મોલાના હોવાનો દાવો કરે
(અમે બધાજ મૂળ અક્ષરો છીએ એમ) આંક ૨૮૦ (શ્રીજીસ્વરૂપદાસ) પેરા ૫૬ અને
૬૦ વાંચતાં જણાય છે કે-પ્રતિવાદી નં ૧ ના શા. ને એ વસ્તુ છોડી દેવી પડેલી
અથવા તેને એ ટેકો આપી શકેલા નહિ (પ્રમાણ વિના ઉદાંત તે કયાં સુધી નહો)

નિયેની બીજી વસ્તુઓ કશું કરવામાં આવે છે. (આંક ૨૮૦ ના પેરા ૧૨૨-
૧૨૫) (૧) શ્રીજીમહારાજ ધામમાં ગયા તે પહેલાં તેમણે પોતાના સાધુઓ અને
અનુયાયિઓને ગોપાલાનંદ સ્વામીની આજ્ઞા મુજબ વર્તવા આજ્ઞા કરેલી. (સ.
પ્ર. ૫ અ. ૫૫) (૨) તે વખતે શ્રીજીમહારાજે સત્સંગના મુખ્ય સાધુઓને બોલાવેલા
(સ. પ્ર. ૫ અ. ૬૮) અને તેમાં ગુણાતીતાનંદ ન હતા (સર્વોપરી મહતા હોય
તો તેમની આજ્ઞામાં વર્તવાની આજ્ઞા કરી હોય અને અંતર્ધાન સમયે તેમને ખાસ બોલાવ્યા
હોય) (૩) હરિલીલામૃતમાં ચાર સાધુઓ સત્સંગના સ્તંભરૂપે જણાવેલા છે. (કળશ ૭
વિશ્રામ ૭૪) તેમાં ગુ. સ્વામીનું નામ નથી (મૂળ અક્ષરપણાની મહતા મુખ્ય હોય તો
તેમનેજ મોટા ક્યાં હોય) (૪) શ્રીજીમહારાજે અમુક સાધુઓને આદર્શ સાધુઓ
કહ્યા છે અને વધુમાં તેમને અનુસરવા જણાવ્યું છે અને એમાં પણ ગુ. સ્વામીનું
નામ નથી (વચ. અંત્ય ૨૮) એ ગુ. સ્વામીનું શ્રીજીમહારાજથી બીજાજ
નંબરનું અગત્યનું સ્થાન હોત તો હું ધારું છું કે-ઉપર જણાવેલી હકીકતોમાં
તે વિષે જણાવવામાં આવ્યું હોત. આ વસ્તુના આટલેવાળું અંત આવતો નથી, કારણ કે
પોતાની સાથે જન્મેલા સુજાતા એ. ગામ (હું પૂર્વે અમુક હતો એમ) કોઈએ પણ ન
જાણવી એવી આજ્ઞા શ્રીજીમહારાજે કરેલી (સ. પ્ર. ૨ અ. ૩૨) અને જે હકીકત
લોકોએ નહીં જાણવી એમ ભયવાને ઇન્દ્રિયા રાખેલી અને દરાવેલું તે હકીકત પ્રતિવા-
દીઓ કેમ ઉઠેલી શક્યા એ વિચિત્ર છે (એમની અત્યંત અવગણના ખોટી છે) મારે તો
દક્ષા એજ સવાલ સાથે નિસ્પત છે કે-વડતાલ સંસ્થા ઉપરની માન્યતાને અનુસરે
છે કે નહિ? અથવા સ્થાપકે તેવા ઉપદેશ કરેલો કે નહિ? (એમાંનું કશું જ
નથી) પ્રતિવાદીઓના સૂચન પ્રમાણે આજીમહારાજે કદી કહ્યું નથી અથવા
લખ્યું નથી એ ચોક્કસ છે એને ગુ. સ્વામીના ધામમાં ગયા પછી ઘણાં વરસો
સુધી કોઈને એવા કંઈજ વિચાર નહોતો (અહીં પાછળથી તુલ ઉલુ ક્યું છે.)
(૧૦૦) 'નર ભાવિક ભક્ત હતા અને ગુણાતીતાનંદ પણ ભાવિક ભક્ત હતા. એને
આધારે પ્રતિવાદીઓ નરનારાયણમાંના નરને ટેકાણે ગુણાતીતાનંદને મુકે છે એમ મને લાગે
છે. એ વિચાર કદાચ સારો હોય અથવા વધારે ઉમદા હોય તો પણ અથોના પ્રમાણ
સિવાય કંઈજ ફેરફાર કરી શકાય નહિ (પ્રમાણ વિનાનું બધું ખોટું જ છે) પ્રમાણ
આ રીતનો કાર્ટોના ચુકાદો ચોખ્ખોયમ છે. 'મલ' નાસ્તિક કુત: શાખા' એમ છે. શ્રીજી
સાથેના જે મુકતા હતા તેતા બદરીકાશ્રમનાસી મરીઆદિક મહર્ષિઓ હતા. એજ દુર્ગાસાના
ગાપયા અહીં અવતરીને સાધુ થઇને રહ્યા હતા. એટલે મૂળ અક્ષરનો દાવો કરવાને

કોઈને પણ હક નથી વળી 'હું' અમુક અર્થે હતો એ વાત પણ પૂર્વેની જાણવાની
છજીદે મના કરી હતી. (પ્ર. ૨ અ. ૩૨)

સ. પ્ર. ૩ અ. ૭ માં ૪૨૬ સાધુઓનાં નામોનો નિર્દેશ થયો છે તેમાં પણ ગુ. સ્વામીનું
નામ નથી. આ ઉપરથી તેમની તે વખતે કયી જાણના મહતા હશે તે જણાઈ આવે છે.
નહિ ત્રણમાં અને નહિ તેરમાં અને નહિ અપ્પના એમનાં એવાને માટે કશું હક હક
જુદું ધર્તીય પક્ષપાતી પરદોહી ગાંમહી ગોસ્વી કાદય છે. હિંજોર હીમત્યો જેની વાત છે.
'હું' મૂળ અક્ષર છું અને સ્વા. ના. નામમાં સ્વામી નામથી અને જાણવો' એમ ગુ. સ્વામીએ
કદાપિ કહ્યું નથી અને જ્યાં મોટા મોટાઓની સનિધિ હતી ત્યાં તેવા મોટા ધર્તીયને
સ્થાન ન હતું. આતો તેમનું ખોટું નામ લઈને પાયાત્ય પોતાને મોટા થઈ પડવાના
અધમ ધમપજાડા છે. જે વસ્તુના સ્વ છે તેને સ્વામી દરાવા જાય છે એ કેટલી બધી
અવગણના છે. સ્વા. ના. નામના જ કદાચ મુખ્ય બહુ વર્ષે અવતરી આવ્યા છે. સ્વામી
શબ્દ કે જે સ્વા. ના. ના મુખ્યાર્થે હોઈને બીજા બધાં નામોના બીજરૂપ છે તેને બીજા
કનિષ્ઠ પામરમાં લઈ મેલા ત્યારે વર વિનાની જાન, કે એકા વિનાનાં મીડાં, કે પ્રાણ વિનાનાં
પિડા જેવી અવસ્થા થાય. પાંચે પણ નહિ કરે વિચાર, તે સમયે નહિ સમજો સાર. એના
જેવું છે. બીજા બધાં બાબતમાં જુદો તક વાડો કે અખારો પાડ્યો હતો એવું સ્વા. ના.
નામમાં પણ જુદો વાડો કે તક પાડ્યું. 'માલ' ખાવો માંડોનો અને ગીત ચાવો વીરનો
એવી વ્યભિચારી વાત કહેવાય. આવી એકદેશી અનુભવા પક્ષપાતી વહેલ વાતને સંપ્રદાય-
નિષ્ઠ સહન કરી શકે ખરા કે કાર્ટોના ચુકાદો ચોખ્ખો થઈ ગયો છે અને સંપ્રદાયનું કશું
પ્રમાણ ચોખ્ખું નથી છતાં પણ 'મીમાં પડ્યા તોય ટાંચ હચી' એના જેવી અવગણના અજાણ
કરે છે. વેરાંની નાડાની પેઠે પડ્યા તોય પૂલ પડેલું નાડું છોડતા નથી. હવે તો 'નાચો
પાદશાહથી આલો' એના જેવી નામદ કરવા માંડી છે. અધા જ વિમુખો. પડિતો અને
લેખકો થઈ પડ્યા છે. એટલે પંથના હાથમાં પણ વાત રહી નથી. જેમ જેને શાવે તોય
ભરડ્યા ભયર્યા કરે છે. પોતાને બંધન થશે કે પરસ્પર વિરોધ આવશે એની પણ પરવહ
કે સારમ રહી નથી. 'ધન્ય છે આરા' ધણીને જેમ હવે એમ અલુ જાય' એવી અવસ્થા
છે. 'નાસ્તિક નપ્તે વિચાર' એમ છે સ્વા. ના. સંપ્રદાયના કહેવાવવા મથે છે તેથી કહ્યું
પડે છે. લોકોને ઉતારવા પુરતા રાખેલા સ્વા. ના. નામને જ મુકી દે તો ક્યું કોઈ કહેશે નહિ.

ઉપરના ઉદાંત અર્થમાં ચિકાપરી સત્સંગિજીવન વચનામૃતનો પ્રમાણ નથી એ
નિર્વિવાદ વાત છે. જે એક ગુ. સ્વામીના મોટા નામે પાછળનાએ પોતાની જ મિથ્યા
મોટાઈ મૂખ મંડળીમાં મનાવા માટે જેમ તેમ જુદી જુદી વાત ગોઠવી કાઢી છે. તેવું
પ્રમાણ્ય પ્રથમથી સંપ્રદાયે કે કાર્ટે પણ સ્વીકાર્યું નથી. એમાં શ્રીજીસ્વરૂપદાસની જુગાનીના
શબ્દોની નોંધ લઈને જણાવ્યું છે કે-(૧) પ્રતિવાદી નં-૧ ગુ. સ્વામીની વાતોને વચના
મૃત જેવીજ ગણે છે અને બોચાસજીના સાધુઓ પારાયણ કરે છે તેમાં આ વાંચવામાં
આવે છે. (આ. ૨૬૮) તેમાં કેટલીક વાતો કે જે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું હતું તેની
વિરુદ્ધની હતી તેમાંની કેટલીક વાંચે છે અને બાકીની નકારે છે. (રામચંદ્રાદિ
અવતારોને જીવાદિ તુચ્છ પદે ઉતારી પાડનારી વાતો કાર્ટમાં વળોલોએ વચાવેલી ત્યારે એ
સાક્ષીએ એવી વિરુદ્ધ વાતોને અમે વાંચતા નથી એમ કહેલું) એટલે હવે ઉપરની ઉદાંત

નેમાં
(આ
...

દેવિજ
વિભાગ
ચરણની
પ્રતાપકી
કુચી
શા મા.
અગ્રવાન
તે હુર-
તેમને
વિમુખ
તોનાં નથી
પ્રભાવીયા
પાપાગદિને
જુ કરે છે
ને પ્રાણને
કે કીક છે.
વધુ એમ)
તે શ્રીજનો
એ અમર
કોઈ રીતે
કે એમાં કંઈ
ગની ઉપસના
માટે સસંગના
રીતે ચરના

તે આ શ્રુતિ
નુસધાન લેતાં
એત્તમ જેહ,
ii પુરુષોત્તમને
શ્રીજનો એવું
એત્તમ એવું
અમર થીએ

પર શબ્દને કાઢી નાંખવાનું કુલંક કરીને (અક્ષર પુરુષોત્તમ) ઉટાંગ નામને પ્રામાણિક કરાવવા
જા. વિ. ની એક આદતિમાં પર) શબ્દ કાઢી નાંખવાનું પણ કાવતું ખાનગી કયું છે)
ખન્નેની અદ્વિતતા જણાવીને ખન્નેનું સદ ભજન ખાસ કરાવવા આ 'અક્ષર પુરુષોત્તમ' શબ્દ
ઉટાંગ બીજી જગ્યા કાઢ્યો છે. આ બાબત કેટલું પ્રજા પ્ર. નં એક એવો અર્થ ક્યાંથી
એમન કહેવાય કે ભજવા અને ધ્યાન ધરવા તેમજ ભગવાનનું દ્વિતપણું સ્થાપ્યું
છે' આવા શબ્દ શબ્દોમાં જણાવી છે. જે અ. પુ નામમાં કંઈપણ તાત્પર્ય હોય તો
શ્રીજનાં ૧૦૮ અને ૧૦૦૦ નામો છે તેમાં એવું નામ કેમ ન હોય ? નથી એ ઉપરથીજ
એ નામ ઉટાંગ કહી કાઢેલું તુચ્છ અનુપયુક્ત છે એમ સાબીત થાય છે. આ અ. પુ
શબ્દ રાખીને મનમાનો વહેવ વહીવટ જુદો ચલવ્યો હોત તો કાંઈ નહિ, પરંતુ એવો અંકાર્ય
'સ્વામિનારાયણ' શબ્દ કે જેનો વિભાગ થઈ શકે નહિ, એક શ્રીજનો વાચક અસાધારણ
અખંડ છે તેમાં 'સ્વામી' એટલે અક્ષર ગુ. સ્વામી અને નારાયણ એટલે પુરુષોત્તમ
એવો અંકાર્ય બળાકારથી ઘુસાડવા મળ્યા છે તે તો દરેક રીતે વિરૂધ્ધ છે એમ વર્ણવેલું
વધુ છે તે થયાં છે. સ્વા. ના નામનો એવો અવજો અર્થ કરવાનો ન હોતો
એમ કહેવાનું તાત્પર્ય છે. બીજો સ્થળે ગમે તેમ કરે પણ સ્વા. ના. શબ્દ કે જે ઉપાસ્ય
કુદ્દેવ એક શ્રીહરિનો અખંડ વાચક છે તેનો સામાવાડીએ બીજો 'અ. પુ.' શબ્દ
ઉટાંગ ઉભો કર્યો છે તે તો સ્વા. ના. શબ્દના તદ્દન વિનાશ માટે છે એમ વર્ણવેલું કહે
છે તે પણ યથાસ્થિત છે. એ તો હરીફ સામાવાડીયા શબ્દ થયો. વહીવટ વિ. માં 'સ્વા. ના.
યાને અક્ષર પુરુષોત્તમ' એમ સ્વા. ના. શબ્દની પાછળ અ. પુ. શબ્દને અડાવિને તેમાંજ
પરમ તાત્પર્યને ચોખ્ખું જણાવીને સ્વા. ના. નામને ગોણ ગણે છે. જે સ્વા. ના.
નામમાં પરમ તાત્પર્ય સાચા મનથી માન્યું હોય તો તેની સામે 'અ. પુ.' અવર નામ
અડાવવાની કશી જરૂર નહિ. એટલે તાનતો અ. પુ. નામમાં છે પણ સ્વા. ના. નામમાં
નથી એ પાછળના વિમુખ પ્રચારથી પરિપૂર્ણ પ્રતીત થાય છે. એટલેથી અરક્યા નથી,
સ્વા. ના. નામના વિનાશક વિમુખોએ અ. પુ. દાસ, અ. પુ. ઉપાસક, મૂળ અક્ષર
અક્ષરમંડળ, ગુણાતીતજ્ઞાનમંડળ, અક્ષરમંદિર, ગુણાતીતઆમ, ગુણાતીતઅક્ષરજ્ઞાન, સ્વામી
શ્રીજ, ઈમાદિ અનેક ઉટાંગ શબ્દો સામાવાડીયા કે સમોવડીયા હારખંધ ખડા કરી દીધા
છે. અને એમ કરીને પોતાના પંથની કે ૧૩ વાડાની સાવ જુદાઈ જણાવી દીધી છે. કેટલું
પણ પોતાના પંથને સંસ્થા તરીકે ઓળખાવે છે. સત્સંગને બદલે ગુણાતીતજ્ઞાનમંડળ
મુકદ્દમાં આવે છે. ફક્ત ગુણાતીતજ્ઞાનમંડળમાં માન્યતા વાળાએનેજ મોક્ષ મળે. આ માન્યતા
તદ્દન જુદી છે' આ રીતે ચોખ્ખા શબ્દમાં સામાવાડીયાપણું જણાવ્યું છે.

'શ્રીમાં અને મહાદેવને બને નહિ' (એવા વિરોધો હિંદુસ્થાનમાં પૂર્વે પણ અનેક બને
છે) 'શ્રીમાં નમે આયમતા સ્થપને અને હિંદુ નમે જગતા સ્થપને' એવી જુની કહેવત છે
હાલમાં નવી કહેવત 'હિંદુસ્તાન પાકિસ્તાન' નીપજ છે. તાત્પર્યથી તો એટલે જ છે
એમને કાંઈ બાબતમાં બને નહિ. સાહજક વિરોધ આલ્પતિક હરીફ સાહસિક હોય છે
જેમ પાકિસ્તાન એ કારસ્તાની વિળતીય હોઈને જુદા પડીને હિંદુસ્તાન સાથે કદો વિરો
વિવેક વિચાર વિનાનો કાયમી કર્યો કરે છે તેમ અ. પુ. બાળા પણ કારસ્તાની વિમુખ હોઈ
સ્વા. ના. નામ આદિક સર્વોથ સાથે કદો વિરોધ વિવેક વિચાર વિનાનો કર્યો કરે છે એ

કહેવાનો મુદો છે. જેમ પાકિસ્તાનની પાકી હરીફાઈ હિંદુસ્તાન સાથે જરૂર જણાય છે તેમ
અક્ષરથીના પણ સ્વા. ના. સના સર્વોથ સાથે છે. એટલે સ્વા. ના. નામ કે તેનો સંપ્રદાય
કે તેની વ્યવસ્થા, મર્મોદા કે પારોપરિણામ જે અક્ષરો સાથે કરી જ સંબંધ રહ્યો નથી.
ન્યાય કાટે પણ 'પ્રતિ. નં. એક લડાયક વસ્તુ લીધેલું અને મહુ કરીને સંસ્થાની તે
ચખતની માન્યતાની વિરુદ્ધી વસ્તુઓનો ઉપરોક્ત કરતો હોતો ખન્ને પક્ષોમાં કઈ વસ્તુનું
સામ્ય છે તે હું સમજ સકતો નથી. એથી જણાય છે કે—એ હરીફ પંથ છે કે
જેમાં બધું જ જુદું છે. પ્ર. નં. ૧ નો જુદી મુર્તિઓ, જુદા સિદ્ધાંતો અને જુદી
ક્રિયાઓ સાથે જુદો પંથ છે. પ્ર. નં. ૧ નો જુદો મંદિરો અને બરી સંકલ્પના કરી
મંદિરો સ્થાપ્યા છે, સિદ્ધાંતો બદલાયા છે, ક્રિયાઓ બદલી છે, પ્રતિ. નં. એક મંદિરો
રાજની નકલ કરવા પ્રયત્ન કર્યો છે. જે માર્ગસો સત્સંગિજનન, સિદ્ધાંતો અને વસ્તુઓ
મુતનો ફક્ત શોખ ધરાવતા હોય તેમને માટે સંસ્થામાં કંઈ સ્થાન છે કે કેમ ? હું બીક
જુ કે ન હોય' એવો સ્પષ્ટ શબ્દોમાં મુકદ્દમાં આવ્યો છે. પુસ્તકો ગંધારોનો અભિમાન નથી

જેમ હિંદુસ્તાનીઓ સાથે પાકિસ્તાનીઓને એક બાબતમાં મળતાપણું નથી. દેવ, જેવ
લાખા માન્યતા, સિદ્ધાંત, ક્રિયા આદિક સર્વગળા બાબતમાં દિવા રાત્રિ એટલું અંતર છે તેમ
સ્વા. ના. સંપ્રદાય સાથે અક્ષરથીઓને એક બાબતમાં મળતાપણું નથી. બીજો
બાબતમાં અત્યંત અંતર છે. તે પણ દુપરોપમરી હરીફાઈપણું અન્યતઃમર્મિત છે એમ
કહેવાનો રહસ્યાર્થ છે. 'તદ્દન વિનાશક' છે પણ કોઈ રીતે હેતુ નથી' એમ ઉચરતું
નિષકક નિવેદન કરીને સ્વા. ના. શબ્દને અ. પુ. શબ્દ કરીજ પુષ્ટિ કે ઉપકાર કરનારો નથી

પણ સ્વા. ના. શબ્દને તદ્દન સર્વોથે વિનાશ કરનારો છે એમ ચોખ્ખું, ખુલ્લું અને ખુલ્લું
છે 'તે શ્રીજનો તથા સ્વામીનો પણ દોહ કરનાર જ આચરણ છે' આ વાક્યો પણ
વિવરણ કરવા યોગ્ય સાહે છે. સ્વા. ના. નામનો તદ્દન ખોટો અર્થ કરવાનું વિભાગ
આચરણ છે. તે કુદ્દેવ શ્રીજનો અને ગુરુ ગુ. સ્વામીનો પણ મહાદોહલુ છે. એવી
દુરાચરણથી શ્રીજ કે સ્વામી રાજ થાય નહિ પણ અત્યંત કુરાજ થાય. જેમ કોઈ રાજા
ન હોય તેને રાજા કરાવે તે રાજાનો દોહી કહેવાય તેમ અનુપાસ્ય ગુ. મુનિને સ્વા. ના.
અખંડ નામમાંના સ્વામી શબ્દથી કરાવા બધ તો તે સ્વા. ના. ના. પાકો દોહીજ કરે
ગુ. મુનિ તો શ્રીહરિના પરમેષ્વર સાક સ્વ હોવાથી એમને એવા સ્વામી થવાની વાત પ્રસન્ન
નજ હોય. એટલે એ પણ એવાને દોહીજ માને. જેઓ આ રીતે શ્રીજના અને ગુ.
સ્વામીના મહાદોહી હોઈને મહાપરોધી દરતા હોય એવા વિમુખોને સંસર્ગ નેવ પ્રકારનો
કાષ્ટ રીતે ન રાખવો એ સિદ્ધાંત મુદ્દાનો સંપ્રદાયનો જુનો છે. મુસલમાન જેમ હિંદુમત
અસ્પૃશ્ય અભાષ્ય અદ્વિત્ય મનાય છે તેમ આ દોહી વિમુખો સન્મુખે અસ્પૃશ્ય અભાષ્ય
અદ્વિત્ય છે. એવો અવજો અર્થ કરનારને 'ન્ય સ્વામિનારાયણ' કહેવા કે જીવતા
તે પણ મહાપરાધ અપરિહાર્ય છે. આ બધો ભાવાર્થ વર્ણવેલો કહેવાનો છે. તે બહુવાર
પૂર્વે વ્યક્ત અવ્યક્ત કહ્યો છે. જેઓ શબ્દોના ખોટા અર્થો કરતા હોય તેવા પામડીઓનો
સંગ કરવો એવું પણ શાસ્ત્ર છે. 'એમાં કોઈપણ સંશય નથી' એમ લખીને
ઉપરની વિરોધી બાબત નિહાળી હોવાથી સંશય કરવા જેવાજ નથી એમ દલતા માટે

જેમ્યાં હિંદુસ્તાન પાકિસ્તાનના વિદ્ય ક્ષેત્રમાંથી સ્વા. ના. સંપ્રદાય અને અક્ષરપય વચ્ચે આપતિઃ અધિક સાદાઈ વિરોધ દિવાનિ જેટલો બદરમા બેરબેર બનાવવા હતા તેવો કમીલ સામીયાતના પેશા પેશા પેશા હિંદુસ્તાની અવાજો દેવા પેશા અવાજ પાકિસ્તાની બની ગયા હોય એમ અક્ષરપયોએ સંપ્રદાયની સાખા પ્રણામ તરફ નયની બડાણ કરવા તૈયાર થયા છે એ કેવું આશ્ચર્ય ? પાકિસ્તાન હિંદુસ્તાનની બેઠા માનવા જેવું કે પાકિસ્તાનીને હિંદુસ્તાની માનવા જેવું વિરુદ્ધ આચરણ કેમ ન કહેવાય ? ને વિરોધો દર્શાવા છે તે તેમણે બોલ્યા નથી, ઉદાહરણો છે, તે પછી તેમને હિંદુસ્તાની કહેવાળું નાંદ વધુને કહેવાળું પૂર્વે કહેનાર્થ ગયું છે. હવે વધારે કહેવું નથી. આલું સાદિત્ત અમને સંપ્રદાય કરી આપ્યું છે. જેથી એમના અમે અપત નથી છીએ કે જેમ પ્રવાસ અક્ષરપયોએ કરેલા સ્વા. ના. નોમનાં અવળી અવળ દિવસને કાલે હવે આપાપયોએ કરેલા એ નોમના અવળા અથનું દિવસને કાલે ને વધારીસવળ ગુરનારામજી અનારામજી વિષ્ણુનારામજી કહેવાનાં વારં

કલ્પિત એમાં અલગ પડુ અર્થ નથી. અવતારોની ગણના
 વચનામતે ઉપર સ્વસ્થપ્રતિષ્ઠા નામની સહસ્રાચંસંગના અવતારોની અનુમતિથી
 શત્રુ દીકા અપાપને બહાર પડતાં બને આચાર્યોએ સંપ્રદાયના અંતરંગરોની અનુમતિથી
 બહારમાં બહારમાં સુધારણ કર્યો છે. પ્ર. ૮ વચ. ની દીકામાં 'અને સ્વામી એટલે નિવંતા
 વાચક છે, જે સ્વતંત્ર એકાધિવાન હોય તેને સ્વામી કહેવાય, તે મૂળ અક્ષરોમાં સર્વે
 અવતારો (રામકૃષ્ણાદિ બધા અવતારોને મૂળ અક્ષરોમાં સર્વેમાં એવાવાનો પાપાચય છે) તથા
 મુક્તો તેમના સ્વામી છે. આટલે સ્વામિનારાયણ એવું શ્રીજીનું મુખ્ય નામ છે' આ રીતે
 ઉપાધિ દીકામાં છે. મધ્ય ૩૧ ની ૨-૬ દીકામાં તથા બાપાપંથી વાતોના પ્રથમ ભાગની વાત
 ૧૬-૧૭-૨૦ વિચારમાં આવે નીચે નીચે શ્રીજી, જેમને શ્રીજીએ સંપ્રદાય સિદ્ધિ
 ઉપાસના કહેવે સર્વે પરી અવતારી અક્ષરોમાં પરાતપર પરબ્રહ્મ ભવવાન પુરુષોત્તમ માન
 છે) તેથી પર મહાકાળ, (જે અવર જડ તત્વ છે. જડ અવસ્થા જરાપણ બાળ નહિ હોવા
 એવું જણે છે) તેથી પર નરનારાયણ, (જેમને પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ અવતારી અક્ષરોમાં
 કહેવું જોઈ શીલ અવતારના પશુ મૂળ તરીકે કહ્યા છે) તેથી પર મૂળ અક્ષરોમાં મુક્ત
 મૂળ પરબ્રહ્મ અવતારી સર્વોપરી વરદિ સ્વીકાર્યો છે) તેથી પર મૂળ અક્ષરોમાં મુક્ત
 મૂળ અક્ષરોની કાટીએ કહીને તેના મુક્તને બુદ્ધિ કહેવાનો બંધાચય છે) તેથી પર
 અક્ષર (જેને અક્ષરપંથીએ કહ્યું પડ્યા છે તે) તેથી પર એકાંતિક, તેથી પર પરમ એકાંતિક
 તેથી પર અમાદિ મુક્ત (મુક્ત અવસ્થામાં અને તેમને ઉપાસનારી મંડળી) અને તેથી
 શ્રીજી મહારાજ' આ રીતે સર્વેમાં અવતારોની કલ્પના કરવામાં આવી છે. આ
 બીજા ભાગની વાતો ૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૩૨-૩૩-૩૪-૩૫-૩૬-૩૭-૩૮-૩૯-૪૦-૪૧-૪૨-૪૩-૪૪-૪૫-૪૬-૪૭-૪૮-૪૯-૫૦-૫૧-૫૨-૫૩-૫૪-૫૫-૫૬-૫૭-૫૮-૫૯-૬૦-૬૧-૬૨-૬૩-૬૪-૬૫-૬૬-૬૭-૬૮-૬૯-૭૦-૭૧-૭૨-૭૩-૭૪-૭૫-૭૬-૭૭-૭૮-૭૯-૮૦-૮૧-૮૨-૮૩-૮૪-૮૫-૮૬-૮૭-૮૮-૮૯-૯૦-૯૧-૯૨-૯૩-૯૪-૯૫-૯૬-૯૭-૯૮-૯૯-૧૦૦-૧૦૧-૧૦૨-૧૦૩-૧૦૪-૧૦૫-૧૦૬-૧૦૭-૧૦૮-૧૦૯-૧૧૦-૧૧૧-૧૧૨-૧૧૩-૧૧૪-૧૧૫-૧૧૬-૧૧૭-૧૧૮-૧૧૯-૧૨૦-૧૨૧-૧૨૨-૧૨૩-૧૨૪-૧૨૫-૧૨૬-૧૨૭-૧૨૮-૧૨૯-૧૩૦-૧૩૧-૧૩૨-૧૩૩-૧૩૪-૧૩૫-૧૩૬-૧૩૭-૧૩૮-૧૩૯-૧૪૦-૧૪૧-૧૪૨-૧૪૩-૧૪૪-૧૪૫-૧૪૬-૧૪૭-૧૪૮-૧૪૯-૧૫૦-૧૫૧-૧૫૨-૧૫૩-૧૫૪-૧૫૫-૧૫૬-૧૫૭-૧૫૮-૧૫૯-૧૬૦-૧૬૧-૧૬૨-૧૬૩-૧૬૪-૧૬૫-૧૬૬-૧૬૭-૧૬૮-૧૬૯-૧૭૦-૧૭૧-૧૭૨-૧૭૩-૧૭૪-૧૭૫-૧૭૬-૧૭૭-૧૭૮-૧૭૯-૧૮૦-૧૮૧-૧૮૨-૧૮૩-૧૮૪-૧૮૫-૧૮૬-૧૮૭-૧૮૮-૧૮૯-૧૯૦-૧૯૧-૧૯૨-૧૯૩-૧૯૪-૧૯૫-૧૯૬-૧૯૭-૧૯૮-૧૯૯-૨૦૦-૨૦૧-૨૦૨-૨૦૩-૨૦૪-૨૦૫-૨૦૬-૨૦૭-૨૦૮-૨૦૯-૨૧૦-૨૧૧-૨૧૨-૨૧૩-૨૧૪-૨૧૫-૨૧૬-૨૧૭-૨૧૮-૨૧૯-૨૨૦-૨૨૧-૨૨૨-૨૨૩-૨૨૪-૨૨૫-૨૨૬-૨૨૭-૨૨૮-૨૨૯-૨૩૦-૨૩૧-૨૩૨-૨૩૩-૨૩૪-૨૩૫-૨૩૬-૨૩૭-૨૩૮-૨૩૯-૨૪૦-૨૪૧-૨૪૨-૨૪૩-૨૪૪-૨૪૫-૨૪૬-૨૪૭-૨૪૮-૨૪૯-૨૫૦-૨૫૧-૨૫૨-૨૫૩-૨૫૪-૨૫૫-૨૫૬-૨૫૭-૨૫૮-૨૫૯-૨૬૦-૨૬૧-૨૬૨-૨૬૩-૨૬૪-૨૬૫-૨૬૬-૨૬૭-૨૬૮-૨૬૯-૨૭૦-૨૭૧-૨૭૨-૨૭૩-૨૭૪-૨૭૫-૨૭૬-૨૭૭-૨૭૮-૨૭૯-૨૮૦-૨૮૧-૨૮૨-૨૮૩-૨૮૪-૨૮૫-૨૮૬-૨૮૭-૨૮૮-૨૮૯-૨૯૦-૨૯૧-૨૯૨-૨૯૩-૨૯૪-૨૯૫-૨૯૬-૨૯૭-૨૯૮-૨૯૯-૩૦૦-૩૦૧-૩૦૨-૩૦૩-૩૦૪-૩૦૫-૩૦૬-૩૦૭-૩૦૮-૩૦૯-૩૧૦-૩૧૧-૩૧૨-૩૧૩-૩૧૪-૩૧૫-૩૧૬-૩૧૭-૩૧૮-૩૧૯-૩૨૦-૩૨૧-૩૨૨-૩૨૩-૩૨૪-૩૨૫-૩૨૬-૩૨૭-૩૨૮-૩૨૯-૩૩૦-૩૩૧-૩૩૨-૩૩૩-૩૩૪-૩૩૫-૩૩૬-૩૩૭-૩૩૮-૩૩૯-૩૪૦-૩૪૧-૩૪૨-૩૪૩-૩૪૪-૩૪૫-૩૪૬-૩૪૭-૩૪૮-૩૪૯-૩૫૦-૩૫૧-૩૫૨-૩૫૩-૩૫૪-૩૫૫-૩૫૬-૩૫૭-૩૫૮-૩૫૯-૩૬૦-૩૬૧-૩૬૨-૩૬૩-૩૬૪-૩૬૫-૩૬૬-૩૬૭-૩૬૮-૩૬૯-૩૭૦-૩૭૧-૩૭૨-૩૭૩-૩૭૪-૩૭૫-૩૭૬-૩૭૭-૩૭૮-૩૭૯-૩૮૦-૩૮૧-૩૮૨-૩૮૩-૩૮૪-૩૮૫-૩૮૬-૩૮૭-૩૮૮-૩૮૯-૩૯૦-૩૯૧-૩૯૨-૩૯૩-૩૯૪-૩૯૫-૩૯૬-૩૯૭-૩૯૮-૩૯૯-૪૦૦-૪૦૧-૪૦૨-૪૦૩-૪૦૪-૪૦૫-૪૦૬-૪૦૭-૪૦૮-૪૦૯-૪૧૦-૪૧૧-૪૧૨-૪૧૩-૪૧૪-૪૧૫-૪૧૬-૪૧૭-૪૧૮-૪૧૯-૪૨૦-૪૨૧-૪૨૨-૪૨૩-૪૨૪-૪૨૫-૪૨૬-૪૨૭-૪૨૮-૪૨૯-૪૩૦-૪૩૧-૪૩૨-૪૩૩-૪૩૪-૪૩૫-૪૩૬-૪૩૭-૪૩૮-૪૩૯-૪૪૦-૪૪૧-૪૪૨-૪૪૩-૪૪૪-૪૪૫-૪૪૬-૪૪૭-૪૪૮-૪૪૯-૪૫૦-૪૫૧-૪૫૨-૪૫૩-૪૫૪-૪૫૫-૪૫૬-૪૫૭-૪૫૮-૪૫૯-૪૬૦-૪૬૧-૪૬૨-૪૬૩-૪૬૪-૪૬૫-૪૬૬-૪૬૭-૪૬૮-૪૬૯-૪૭૦-૪૭૧-૪૭૨-૪૭૩-૪૭૪-૪૭૫-૪૭૬-૪૭૭-૪૭૮-૪૭૯-૪૮૦-૪૮

અવતાર-પરના
૧૬૩ 'રામકૃષ્ણ
કોઈ પણ પરના
અનેક શાસ્ત્રશ
કૃષ્ણાદિ અવતા
અક્ષરાર્થિક મુક
આ અપદ્ધિથી
કૃષ્ણનારાયણ વ
સસ ગિજવનની
ચાલે કરેલા સમ
વિરુદ્ધ છે. આ
પરમેશ્વર કરાવીને
એકલાતુંબે પદ
સમસ્ત આસ્તિક
જવાદિ તુચ્છ પદે
અધમાધમ છે. અ
નારાયણ
મંત્ર કે જે દીક્ષા
આસીત્ 'અથ
'અન્તર્વેદિશ્ચ તા
અનુસંધાન લક્ષને,
'જ્યો નારાયણઃ'
(સસ ગિજવન) 'રા
નારાયણ છે' તથા
સર્વ અવતાર નાર
નારાયણના દર્શન
ત્યારે અક્ષરધામ દે
(શિક્ષાપત્રી) 'શ્રીજી
(૬ વા. સુધાસિંહ)
અનુસંધાન લક્ષને
પર લેવા માટે
વિષેન બટાલ્યો છે
ધારણ વાચક હોષ
ખીજ જવાદિ તુચ્છ
પરના અપરિહ
નારાયણ શબ્દ

જીવ છે. જ્યારે
સમાસ કરેલો
તેમને સ્વામી
નારાયણ
તાવના, ૨. ૬.
ઉપાસ કરીને
ચલુ શબ્દને જ
તેવે છે. માન્ય
એ તો અવશ્ય
પાડ્યા છે એમ

નારાયણ નામ-
રતી. અનુસૂતિથી
ની એટલે નિર્વા-
ન અક્ષરો સર્વે
પાપાશ્રય છે. તથા
નામ છે આ રીતે
પ્રથમ લાગતી વાત
સંપ્રદાય સિદ્ધાંત
નુસારોત્તમ માન્યા
કુલાન નહિ હોવાથી
સ્વતંત્રી અક્ષરધારી
દેવ બ્રહ્મ, (જેમને
અક્ષરોત્તમ મુક્તો
છે) તેથી પર મુક્ત
પર પરમ એકાંતિક
(જી) અને તેથી પર
પરમ એકાંતિક
ના મુક્ત પણ મોક્ષ
જીતે સર્વોપરી અવ-
સ્થાનાદિકનો અહિં
અવત, નારાયણાદિક
પણ અમલપાપા અ-
વત ને અવત
રામકૃષ્ણાદિક કાષ

અવતાર પરના નથી પણ અવતારના અર્થમાં આમ કહેવાનો આમુર અલિપ્રાય છે વાતો
૧૬૩ 'રામકૃષ્ણાદિ અવતાર કલા હોય તે મુક્તને કલા છે એમ નાંખવું.' (રામકૃષ્ણાદિ
કાષ પણ પરના નહિ પણ કાષ મુક્તોના અવતાર કહેવાનો પાપાશ્રય છે) ધર્માદિ
અનેક શાસ્ત્રયુગ્મ અવતારોદી વડેલ વાયક વાતોનો મયકુર મરોડ મેળવતા રામ-
કૃષ્ણાદિ અવતારોનો જીવ હથેર કે બહુતો ઉપરના ત્રણ મુક્ત વર્ગમાં નહિ પણ પચાસ
અક્ષરોદિક મુક્તોમાં સમાવેશ કરવાનો આમુર આગળ દેખીને તરી આવે છે.
આ અવદૃષ્ટિથી બાપાપંથીઓનો અસદાશય વિશદ થયો કે—લક્ષ્મીનારાયણ નરનારાયણ
કૃષ્ણનારાયણ વાસુદેવનારાયણ આદિક સર્વ નારાયણોના સ્વામી તે સ્વામિનારાયણ છે
સત્સંગિજીવનની દીકામાં શુકાનંદ મુનિએ તથા જનમંગળ સર્વમંગળની દીકામાં રઘુવીરા-
ચાર્ય કરેલા સમ્રાજ્ય સંચત અર્થથી આ અત્યંત અવળો અર્થ મહાસાહસી સર્વ શાસ્ત્રો
વિરુદ્ધ છે. આ બંને મંડળોના દુષિતાશય દુરંત છે કે—શ્રીહરિને સર્વથી પર જુદા તદ્દન
પરમેશ્વર દરાવીને, તેમના એકાંતિક, પરમ એકાંતિક અને અનાદિ મુક્ત તરીકે પોતાનું
એકલાનું પદ રાખીને, અક્ષરપંથીમાન્ય ત્રણ અક્ષરોદિક મુક્તો અને સર્વશાસ્ત્રપ્રતિપાદ
સમસ્ત આસ્તિકમાન્ય રામકૃષ્ણાદિ સમગ્ર અવતારોને અક્ષરોદિક મુક્તો યજ્ઞપથ સાવ નીચે
જીવાદિ તુચ્છ પદે ઉતારી પાડીને પોતાને સર્વોપરી અવતારી મનાવીને પૂજાર્થ બાવના
અધમાધમ છે. આ પ્રસંગે કહેવાનું મનતા બહુ થાય છે પણ અપ્રકૃત થતું હોવાથી કહેતા નથી.

નારાયણ શબ્દ કે જે સંપ્રદાયના જ્ઞાનજ્ઞોએ 'નારાયણાય વિષ્ણુ' (વિષ્ણુમાયત્રી
મંત્ર કે જે દીક્ષામાં આપવાનો નક્કી કર્યો છે) 'નારાયણઃ પરંબ્રહ્મ' 'પરો હૈ વૈ નારાયણ
આસીત્' 'અથ દિવ્યો દેવ एको नारायण' ઇત્યાદિ પ્રત્યેક શાખાઓની શ્રુતિઓ અને
'અન્તર્વેદિય તત્સર્વં વ્યાપ્ય નારાયણઃ સ્થિતઃ' આ નારાયણ નામની શ્રોત નિરૂપિત
અનુસંધાન લઈને, તેમજ 'શ્રીકૃષ્ણોયઃ પરંબ્રહ્મ...નારાયણઃ મગવાન્' 'નારાયણ વાસુદેવઃ
'કેયો નારાયણઃ' 'સાક્ષાત્ નારાયણપ્રમુઃ' 'इत्यं नारायणं देव साक्षात् श्रीपुरुषोत्तमात्'
(સત્સંગિજીવન) 'તેમ નારાયણ પાતાને એશ્વર્ય કરીને સર્વોપરી વર્તે છે. નારાયણ જેવા તો એક
નારાયણ છે' તથા ભગવાનના ઘણાક જે અવતાર થયા છે તેને એમ નાંખીએ છીએ જે એ
સર્વ અવતાર નારાયણના છે...તેની ઉપર દિવ્યશ્રુતિ એવા જે શ્રી નારાયણ પુરુષોત્તમ...તે
નારાયણના દર્શન કરે છે' 'તમા તો નારાયણ છો માટે અમને તમારે અક્ષર ધામ દેખાડો
ત્યારે અક્ષરધામ દેખાડ્યું' 'નારાયણપરા વેદાઃ' (વંચનાશ્રુત) 'શ્રીમદ્નારાયણસ્મૃત્યા'
(શિક્ષાપત્રી) 'શ્રીકૃષ્ણો મગવાન્સ્ત્ર સદા સ્વામી વિરાજતે...નારાયણો વાસુદેવઃ'
(૬. વા. સુધાસિંહ) 'નારાયણ હરે શ્રીમદ્નારાયણ હરે' (ધન્ય) ઇત્યાદિ સાંપ્રદાયિક શાસ્ત્રોનું
અનુસંધાન લઈને 'સ્વામિનારાયણઃ' આ નામનો સંગત અર્થ કરતાં ધર્મપુત્ર ભગવાન શ્રીહરિ-
પર લેવા માટે 'સ્વામી વાલ્મેય નારાયણઃ' એવો ધર્મધારય સમાસ કરીને એક શ્રીહરિ
વિશેષ ઘટાવ્યો છે. આ જપનીય ભજનીય નામ કે જે પરતપર પરમાત્માનું મુખ્ય અસા-
ધારણ વાયક હોઈને ભવ બ્રહ્માદિ સર્વથકા નિવૃત્તિ કરનાર સર્વમાન્ય સર્વોપરી છે તેને
બીજી જીવાદિ તુચ્છ વ્યક્તિમાં લઈ જવાનો દુરાશય દર્શાવ્યો છે તે તદ્દન આમુર હોઈને
પરના અપરિહાય અપરાધવૃત્ત છે એક સ્વામી શબ્દ અવરમાં લીધો તો બીજાએ
નારાયણ શબ્દ અવરમાં લીધો, એમ કરીને આખો સ્વામિનારાયણ શબ્દાર્થ જુદ-

માન્ય હોતો તેને ઉડાવી દઈને હપેયવામી ધર્મપુત્રને તો નનામા નકામો કરી દીધો.
બહુ શુરી દયા લાગ્યા છે. 'किं तेन न कृतं पापं सोरेणात्मापहारिणा' એવો ક્ષો
પ્રમાણ તાત્વિક અર્થના પ્રસક્ત એવો શુ પાપ ન કયું કહેવાય? કારણે પણ એવો
જીવ રાખે છે કે મને આ નેરો અર્થના અનર્થ કરીને છેતરશે. જપનીય સ્વામી નામનો તો
શુ? પણ શાસ્ત્રોના પ્રત્યેક પદ વાક્યોના અવળા અર્થે કરવામાં આ બે અગ્રેસરો બહેરમાં
પંડાએલા છે અને તેની પાછળ બીજા પણ પ્રચંડનો પુષ્પ છે. એમનો એક ધર્મ
થઈ પડ્યો છે.

બાપાપંથી તો બહુધા અલણ અમણ અનલક હોવાથી એવો ઉગ્રાંગ અર્થ કરી એ બહુ
દયકારી પાત્ર ન કહેવાય. પરંતુ આ બાળકજ્ઞાનદંડ કે જે પોતે નાસ્તી પ્રકારક છે તેમણે
પણ બાપાપંથીએ કર્યો એવો અવળો અર્થ કર્યો છે. કોતો તેમના વડો બાપાપંથી
શિષ્યા હોમ કે બાપાપંથી થકી તે શાસ્ત્રી શિષ્યા હોય, સ્વયં તો તેઓ રહસ્યમય ભલે
એક તરફથી સ્વામિ શબ્દનો સવળો અર્થ કરનારા અક્ષરપંથીને પારાવાર નિંદા કરે અને
બીજી તરફથી પોતે નારાયણ શબ્દનો અર્થ કરવામાં બાપાપંથીને અનુસરે છે. આ રીતે
આશ્ચર્ય? બધી બાબતમાં બાપાપંથીને પારાવાર પરિવેદ છે, પણ મુખ્ય નારાયણ નામનો
અવળો અર્થ કરવામાં ક્યાંથી સહોદર સહભાગી થયા? એ કાંઈને સમજાતું નથી.

હવે એમનું જાનું પ્રસંગાત ઉકેલીએ—સુધા ૧-૫-૩૬ના અંકમાં 'તત્ત્વ વિચાર'
એવા શીષ્યકથી લખેલા તત્ત્વવિનાશક લેખના અંતમાં "તથા પોતાનું નારાયણસ્વામી નામ
ન આપનાં 'સ્વામિનારાયણ' નામ સ્વી લકતોને ભજન કરવા આપ્યું ને પોતે પણ
સલામાંથી ઉઠતી વખતે 'ન્ય સ્વામિનારાયણ' કહી શિખવ્યું' આમ કરવાનો હેતુ અમને
એમ દેખાય છે કે—'નારાયણસ્વામી' નામ રાખવાથી એક સાધુ સંન્યાસીને રૂપાન
થાય અને કેવળ નારાયણ નામ રાખવાથી ત્યાં નારાયણ ઘણા કહેવાય છે તેમના
અંતર્ભાવ થઈ બ્ધય. માટે પોતાની અધિકતા બતાવવા સાદે સર્વે નારાયણના
સ્વામી તરીકે 'સ્વામિનારાયણ' એવું નામ રાખ્યું અને એ નામનું સજન
કરાવીને પ્રવર્તવ્યું. માટે શ્રીજીને સર્વોપરી અને અવતારી માનવા નોખ્યો' આવા વિષયક
વિચાર વિરહિત વાક્યો લખ્યાં છે. સુધાના તેમના તંત્રીએ પણ દેખાડેખી આવી
વર્ષ ૧૮ અને ૧૯ માં ની (ગુણાતીતાનંદ સાધુ) અને નારાયણ (સદગુણ) નામ
અક્ષરપંથીમાન્ય ઉગ્રાંગ અથવા ખંડન પ્રસંગથી 'એનો અર્થ તો પોતેજ સમેજ્યો' છે કે
બીજા બધા અવતારો નારાયણ છે અને આ અવતાર તો સર્વના સ્વામી છે માટે આમ
નામ 'સ્વામિનારાયણ' એમ સદ્ગુરુઓએ પણ સમજવ્યું છે ને એમ સમજવામાં
શ્રીજીનું સર્વોપરીપણું રહી ચકે છે. પણ બે કરવાથી સર્વોપરીપણું રહેતું નથી' એવા
અપવાદયો વર્ણીજના વાક્યોને અનુસરતાં લખ્યાં છે.

'આ ઓક્ષવ સંપ્રદાયના ઉપાસ્ય હૃષ્ટિદેવ શ્રીહરિનું અસાધારણ નામ જપનીય સ્વા-
ના છે અને તે પોતેજ સ્વી લકતોને ભજન કરવા આપ્યું અને 'ન્ય સ્વામિનારાયણ'
કહીને શિખવ્યું અને તેનો અપાર મહિમા કહ્યો' એ બધી બાબતમાં કાષ અધિકારી
વિવાદ કે વિશય નરાય નથી. પરંતુ જ્ઞાનજ્ઞોએ એ નામનો જે અર્થ સમ્રાજ્ય સુસંગત
લાંબમાં કરેલો ઉપર જણાવ્યો છે તે જોતાં વર્ણીએ શાસ્ત્રના જ્ઞાતા પ્રકારક પ્રચારક શોધક

હોય તો તેમ
જનનીય નામ
હેમા આવે છે.
કર્મ વરાહ...
પણ નામથી જ
તે વ્યક્તિ અને
નથી પણ અને
નમાની અવિકતા
શાસ્ત્રીય અર્થભ-
એવો અશાસ્ત્રીય
'નારાયણાવતાર'
(અ. ૩૫) એના
પાવા મથે છે તે
અનન્ય અવતાર
અનન્ય અવતાર
હતા હોવાથી શ્રીજી
ને જોશે. અવતાર
પણ તે માનવું
તોજ મુખ્ય વાચક
નન્યત્વ હોવાથી
કર્મ છે. અવતાર
કર સપ્રમાણ કહી
કેવો કહેવાય છે
તામથી નિર્દય કરી
કે જેનાનો ઘરમાં
આદિને કહેવાનો
અવતાર નારાયણ
આ વાક્યથી કરી
નારાયણ એવો અર્થ
મ છે. એનો એવો
ધારી દીધું છે.
પણ, નારાયણ
નરનારાયણ પ્રમુ-
ખ કાવ્યે (પ્ર. ૧
અ. ૪૪)

‘નરનારાયણરૂપ’ (પ્ર. ૨ અ. ૪૪) ‘નારાયણકપિરિતિ નૌ નિશ્ચયોઽસ્યેવ ચિતે’
‘જાનીત વદરીપતિ’ (પ્ર. ૪ અ. ૪૦) ‘નારાયણ નરનારા દિગ્દુષ્ક તનુધારી’ (આરતી)
‘લક્ષ્મીનારાયણાત્મકઃ’ (સર્વમંગલ) ‘લક્ષ્મીનારાયણ મજેત’ (પ્ર. ૫ અ. ૫૧) ‘દેવશો
વ્રહ્મતેજઃસ્થ લક્ષ્મીનારાયણ હરિ’ (પ્ર. ૧ અ. ૧૪) ‘યસ્તુ શ્રી દ્વારિકાધીરો લક્ષ્મી
નારાયણઃ સ હિ । મેઢોઽય નૈવ વિજેયઃ સત્યે હિ વચનં મમ’ (પ્ર. ૪ અ. ૨૭) ‘યદં મ્વયં
સ મગવાન... નાતો જ્ઞેય તયોર્મિદા’ (પ્ર. ૪ અ. ૩૨) ‘શ્રીમદ્નારાયણસ્મૃત્વા’ (શિક્ષાપત્રી)
‘સર્વપેરો યો હ્યવતારી... શ્રીલક્ષ્મીનારાયણમીડે તમહં સ્વામ્’ (અચિત્પાનંદ વર્ણી)
‘કુંઠ્યો નારાયણો હરિઃ’ (જનમંગલ) ‘નારાયણોઽક્ષરે ધામ્મિ વાલુદેવો દ્યારાજત’
(પ્ર. ૫ અ. ૫૩) દયાદિઃ ‘જગદે પૌરુષે રૂપે’ ‘વત્તાનાવતારાણાં નિધાનં વીજમુલમમ’
(માગ ૨૨. ૧ અ. ૩) આમાં કહ્યા મુજબ શ્રીહરિને પણ ‘સ્વામિસ્ત્વે’ ‘રત્નેશ્વર’
‘પુત્રવાદો પુરુષાકૃતિ’ (પ્ર. ૩ અ. ૪૩) એમ વેરાટ નારાયણપણ અસંકાયથી નિરૂપ્યા
છે. આ અર્થ ‘નાભિ ઉડીરે રૂપાણી, ધ્રુવઃ પેસે ત્યાં જાસત વળી’ આ પદ્યથી પણ પ્રદર્શાવ્યો
છે. મહામંદિરામાં સ્થાપેલી નરનારાયણ લક્ષ્મીનારાયણ વાલુદેવનારાયણ કૃષ્ણનારાયણ
આદિકૃતિઓને પણ અક્ષરધામાધિપતિપણ કહેવા પૂર્વક તેમની સાથે શ્રીહરિનો તત્વથી
અભેદ બહુશઃ વર્ણવ્યો છે. ‘નરનારાયણ એજ સ્વામિનારાયણ છે’ એવો તે આખો
સાંપ્રદાયિક ઉપોદ્ધાત છે. કે બહુના નરનારાયણ લક્ષ્મીનારાયણ નામથી સંપ્રદાયોના સમગ્રો
વહીવટ છે. ‘નરનારાયણ તો આમારા હૃદયમાં પ્રગટ બિરાજે છે’ (મયતીમૃત) એમ પણ
શ્રામુખે કહ્યું છે. કૃષ્ણનારાયણને તો ઉપાસ્ય ઇષ્ટદેવ અવતારી કહેવાપૂર્વક તેમના અવતાર
તરીકે શ્રીહરિને નિરૂપવાનો એખો અભિપ્રાય પદપદે છે. આ સમગ્રો સંવિચાર વિવેક
કરતાં શ્રીહરિનો પણ આ નારાયણોમાં અંતર્ભાવ આપે આપે અર્થ જાય છે. શ્રીહરિને
વિષ્ણુનારાયણના અનન્ય અવતાર તરીકે નિરૂપેલા હોવાથી નારાયણમાં કે તેમના તદનન્ય
અવતારોમાં અંતર્ભાવ થાય એવો વધારે સાર સંગત સપ્રમાણ છે. અંતર્ભાવ થઈ જવાથી
અનર્થનો ભય કોઈ શાસ્ત્ર સદ્ગુરુઓએ રાખ્યો નથી તો એકલા વર્ણીએ રાખવાની જરૂર
શી ? વેદાંત તો સર્વ શબ્દોથી સર્વશરીરી એક પરમાત્માને જ ઉત્તમ વાચ્ય કહે છે એવો
અભિપ્રાયથી જ શ્રીહરિને સદસ નામથી નિરૂપ્યા છે. આ દૃષ્ટિએ પણ ‘નારાયણોના સ્વામી તે
સ્વામિનારાયણ’ એવો અર્થ કોઈ રીતે ધટિત નથી. એના સ્વામી તરીકે વર્ણી
કહેવા જાય છે તે નારાયણોને પણ સર્વસ્વામી તરીકે શ્રીહરિએ જ નિરૂપ્યા છે.
ભલે નરનારાયણાદિકને શ્રીહરિના અવતાર તરીકે માનો તો પણ તત્ત્વથી અભિન્ન હોવાથી
એવો અત્યંત અવગો અર્થ કોઈ રીતે સંગત સંમત નથી.

▲ હિ બહુના શ્રીજી બધી બાજોને અને પ્રમાણેને પણ બાજુ પર કરીને વર્ણીએ
બહુ માત આપેલા શિક્ષાપત્રીના હૃદયસ્થાનરૂપ મધ્ય ભાગનું પ્રમાણ લખ્યે તો અત્રે યશઃ
સ રાંધ્યો યુતે જ્ઞેયો રાધાકૃષ્ણ ઇતિ પ્રમુઃ । સક્ષિમ્પ્યા રમયોવેદો લક્ષ્મીનારાયણઃ
સહિત જ્ઞેયોઽંજુનન યુક્તોઽસૌ નરનારાયણઃ પ્રમુઃ । આ રીતે અંતર્ધામી સર્વેશ સર્વકર્મકૃણ
પ્રેદ પરબ્રહ્મ ભગવાન પુરુષોત્તમ શ્રીગણ ઉપાસ્ય ઇષ્ટદેવ સર્વાવતારકારણ છે એજ રાધાએ
યુક્ત હોય ત્યારે રાધાકૃષ્ણ કહેવાય, જ લક્ષ્મીએ યુક્ત હોય ત્યારે લક્ષ્મીનારાયણ કહેવાય
અને નરે યુક્ત હોય ત્યારે નરનારાયણ કહેવાય એમ કહીને છેવટે ‘અતઃશાસ્વ સ્વરૂપે

(વર્ષ ૧ અંક ૨૨ પાન ૩૨ પછીથી ચાલુ)

મેઢો જ્ઞેયો ન સર્વશ્રી’ એમ શ્રીકૃષ્ણનાં શ્રીકૃષ્ણનારાયણ નરનારાયણ લક્ષ્મીનારાયણ
આદિક સ્વરૂપોમાં તત્ત્વથી બીજકુલ ભેદ નહિ જાણવાનું શુદ્ધ શબ્દોમાં કહે છે. આટલું જ
સ્પષ્ટતાયે વાક્ય લખ્યે તો ‘બીજ નારાયણોના સ્વામી તે સ્વામિનારાયણ’ એવો ઉત્તરૂપલ
ખળ અર્થ કરીને જે અવતાર અવતારી વચ્ચે આત્મતિક વાસ્તવિક સ્વામિસેવક ભેદની કુકરપના
કરી છે તેને કિંચિત પણ સ્થાન રહેતું નથી. શિક્ષાપત્રીમાં કહેલી આ અભેદની વાત સ.
પ્ર. ૨ અ. ૨૭ ના ૬૬ થી ૬૮ સુધીના શ્લોકોમાં પણ કરી છે બીજ પ્રમુખોમાં પણ એમજ છે.

જેમ સર્વશાસ્ત્રવિરુદ્ધ અર્થ કયો તેમ સમાસ પણ વ્યાકરણ વિરુદ્ધ કયો છે ‘અમુક
શબ્દનો અમુક અર્થ થાય’ એમાં વ્યાકરણજ પ્રથમ પ્રમાણ છે. ‘નારાયણાનાં સ્વામી’ એવો
પછી તત્પરૂપ સમાસ કરતાં ‘નારાયણસ્વામી’ એમજ થાય પણ ‘સ્વામિનારાયણ’ એમ ન
થાય, કારણ કે એવા સમાસમાં સ્વામિ શબ્દનો પૂર્વ નિપાત થાય એવું સ્પષ્ટ વ્યાકરણ સૂત્ર
નથી આપેલું. વિજ્ઞાનવૃદ્ધો વ્યાકરણના નિયમને જાણતા હોવાથી એવો સમાસ ઉઠાંગ
નહિ કરતાં કર્મધારય કયો છે તે વ્યાકરણના નિયમથી અવિરુદ્ધ છે અને અર્થથી તો
અત્યંત અવિરુદ્ધ છે. ‘મહાજનો યેન ગતઃ સ પચ્યા’ એ પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ.

બીજ ખાસ બાળત સમજતા જેવી એ છે કે- ‘નારાયણ’ એ યોગરુદ્ધ સંજ્ઞા છે
તે એક મૂળ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ વિષ્ણુનીજ અસાધારણ છે તે સંજ્ઞા જે અરર ભવ બ્રહ્માદિકમાં
લેવાય તો ‘નારાયણ’ એમ નકાળું રહે પણ ભૂકાર થાય નહિ. પુરુષોત્તમમાં લખ્યે તોજ
‘નારાયણ’ એમ ભૂકાર થાય ‘પૂર્વપદાત્સંજ્ઞાયામગઃ’ એવો વ્યાકરણનો નિયમ છે. આ
કારણથી અનન્યગામી એ શબ્દનો પ્રયોગ બ્યારે ભવ બ્રહ્માદિક ઇશ્વરોમાં થઈ શકે નહિ તો
પછી બીજ અવર છત્ર મુકાદિકમાં ન થાય એમાં કહેવું જોઈ ? આ ખાસ કારણથી પણ
એ શબ્દનો પ્રયોગ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ અને તેમના અનન્યતત્ત્વ રામકૃષ્ણાદિ અવતારો સીવાય
બીજમાં થઈ શકે નહિ બ્યારે નારાયણ શબ્દનો અવરપર અર્થ લીધો ત્યારે તેનો વેદાદિ
શાસ્ત્રોએ અને મહાસદ્ગુરુઓએ કરેલો મુદ્દાનો સર્વાનંતર્માં સિપણારૂપ અર્થ અને તદર્થવાળું
નારાયણ નામ પણ તેમાં ખરી રીતે સંભવે નહિ એ પણ વિચારવા જેવું છે. જો પરબ્રહ્મત્વ
કે તેમનું સાક્ષાત્ અવતારત્વ ન લખ્યે તો અવરને ખરી રીતે નારાયણ નામથી કહેવાય
નહિ એ સપ્રમાણ છે. એમ અવરમાં નારાયણ શબ્દને લેવાનાં અંતક નિર્દોષ વિરોધો
આવે છે. આ વ્યાકરણના નિયમને વર્ણી જાણતા દશે કે નહિ ? એ નાક મોટો સવાલ
વિદ્વન્મતે આવે છે. અક્ષરપદ્યોએ સ્વા ના નામમાં પ્રથમ ૬૦૬ સમાસ અને પછી
સમાહાર ૬૦૬ સમાસ કરવા જતાં, તેમ યવામાં વ્યાકરણનો નિયમ પુછતાં કોર્ટમાં પાછા
પડ્યા હતા. તેમ વર્ણી શાસ્ત્રીને પણ પાછું પડવાનો આ પ્રખર પ્રસંગ છે. સમાસતો
અપેક્ષિત અર્થને અનુસારે થાય એ શાસ્ત્રીજીથી અબલધું ન હોતું જોઈએ. આપાપ થના
પ્રવર્તકો તો અભણ હોવાથી સ્વચ્છંદી સમાસ કે અર્થ કરે એ નવાઈની વાત નહિ,
પરંતુ વ્યાકરણના વિજ્ઞાતા અધ્યાપક અર્થજ શાસ્ત્રી થઈને એવો સમાસ કે અર્થ કરે તે
અત્યર્થ નવાઈની વાત કહેવાય. આતો ‘યેષાં પ્રકાશસ્તિમિરં હિ તેષાં’ (જેની આગળ
પ્રકાશ જોઈએ તેની આગળ જ અધિકાર) એના જેવું અવગું થયું. આ વાક્ય સ્વલેખમાં
સામાને અડાવ્યું છે તે પોતે સમજ્યા હોત તો ઘણું સારું.

આ સ્થળે આલેખી વિશેષ ખાસ જણાવે છે-ભગવાનનાં નામે અર્પન છે, તેમાં વ્યાપક અવ્યાપક એવા નિર્દેશ પ્રકાર છે, ભગવાનના ગુણ કર્મને કહેનારાં જે નામે તે અવ્યાપક અને સ્વરૂપતઃ વ્યાપ્તિ પ્રતિપાદનારાં જે નામે તે વ્યાપક કહેવાય છે. અવ્યાપક નામોની અપેક્ષાએ વ્યાપક નામોનું શ્રેષ્ઠપણું 'નારાયણાય વિદ્યહે, વાસુદેવાય ધીમહિ, તન્નો વિષ્ણુઃ પ્રચોદયાત્' આ ગાયત્રીમંત્રમાં નારાયણ વાસુદેવ અને વિષ્ણુ આ ત્રણ વ્યાપક નામોના નિર્દેશથી સિદ્ધ થાય છે. ત્રણેય નામનો અર્થ 'વ્યાપક' એવો થાય છે. આ ત્રણ નામોમાં જે વિષ્ણુ નામ છે તે ફક્ત વ્યાપ્તિને કહે છે, એમાં વ્યાપ્તિનો પ્રકાર કહ્યો નથી, વ્યાપ્તિનો પ્રકાર તો સર્વાધારપણે અંતઃસામિરૂપ માન્યો છે. 'ક્રમાં વ્યાપે છે' એ પદાર્થ પણ વિષ્ણુ શબ્દ ગમ્ય નથી. પરંતુ 'અમુકમાં વ્યાપે છે' એમ અધ્યાહારથી લેવો પડે છે ફક્ત સ્વરૂપમાત્ર પ્રતિપન્ન થાય છે પણ ગુણગુણપણું પ્રાપ્ત થતું નથી. એમ હોવાથી વિષ્ણુમંત્રમાં અર્થની પુષ્કળતા નથી વાસુદેવ મંત્ર પણ 'ક્રમાં વ્યાપે છે' એ વ્યાપ્ય પદાર્થ તો અધ્યાહારથી ગમ્ય છે પણ વાસુદેવ શબ્દથી ગમ્ય નથી. 'એ આવા ગુણવાળા છે' એના લાલ માટે તો 'મગવતે વાસુદેવાય' એમ સાથે ભગવદ્બોધનો પ્રયોગ કરવો પડે છે. એમ હોવાથી વાસુદેવ મંત્રમાં અર્થની પુષ્કળતા બોધ્યે તેવી નથી નારાયણમંત્રમાં તો નાર શબ્દથીજ 'ક્રમાં વ્યાપે છે' એ વ્યાપ્ય પદાર્થ (ચિદચિત્સમુદાય) ઉચ્ચા કહ્યો છે. ફરી રીતે વ્યાપે છે એનો પ્રકાર પણ 'નારા અયનં વસ્ય' એમ બહુવ્રીહિ વ્યુત્પત્તિથી અંતઃપ્રવેશ કરીને ધારકપણે વ્યાપ્તિરૂપ કહ્યો છે. એમ વ્યાપ્ય વ્યાપક બન્ને પદાર્થો નારાયણ સંત્રમાં આવી જાય છે એને વિષ્ણુ વાસુદેવ શબ્દની પેઠે વ્યાપ્ય પદાર્થની અધ્યાહારથી અપેક્ષા પડતી નથી. આ રીતે વિષ્ણુ વાસુદેવ શબ્દ કરતાં પણ નારાયણ નામમાં અર્થની પુષ્કળતા છે. વળી વિષ્ણુગાયત્રી મંત્રમાં નારાયણ નામ પહેલું મુક્યું છે. સ પ્ર. ૪ અ. ૨૩ માં 'નારાયણ વાસુદેવ વિષ્ણુ' એમ આચમન વિધિમાં ત્રણ નામોનું સ્મરણ કરવાનું કહ્યું છે. એમાં પણ નારાયણ નામ પ્રથમ છે. આ કારણથી નારાયણ નામની નિરતિશય શ્રેષ્ઠતા સાબીત થાય છે.

આવા ખાસ કારણથીજ શ્રુતિ-સ્મૃતિમાં જગત્કર્તા પરમાત્માનો નારાયણ નામથી મુખ્ય નિર્દેશ અને સર્વોપરી મહિમા ઉદ્ઘોષીને મુકતકંઠે અત્યાદરથી આપ્યો છે. 'નારાયણપરા વેદાઃ' (માગ. ૨) સર્વ વેદો નારાયણપર છે એમ સર્વ વેદિકો માને છે. વેદમાં જે નારાયણનુવાક આપ્યો છે તે સર્વ અરવિષા વડે વેદ કાણ છે? તો નારાયણનું જે એમ સ્પષ્ટ કહે છે. 'एको ह वै नारायण आसीत् न ब्रह्मा नेशानः' (મહોપનિષદ) આ શ્રુતિ નારાયણનું સર્વકારણ છે એમ મુકતકંઠે કહે છે. 'एष सर्वभूतान्तरात्माऽपहतपाप्मा दिव्यो देव एको नारायणः' (સુ-શા. ૩.) આ શ્રુતિ નારાયણનું સર્વાંતરાત્માપણું, દિવ્યપણું અને અદિતીય દેવતાપણું સ્પષ્ટ કહે છે. આ ઉપરથી ભવ બ્રહ્માદિ દેવતાન્તર થકી જુદું પાડનાર પરમાત્માનું અસાધારણ નામધેય નારાયણ છે એમ નિશ્ચિત થાય છે. આ નામ વેદની સર્વ શાખાઓમાં પરબ્રહ્મનું મહાપ્રસિદ્ધ છે. ચિદાદિક શબ્દો આવે છે તે તો યોગિક હોઈને સામાન્ય શબ્દો છે. તેનો પ્રયોગ યોગાર્થની પુષ્કળતાને લીધે નારાયણ વિષેનું મુખ્ય વૃત્તિથી તેને શ્રુતિ સ્મૃતિમાં કર્યો છે. વળી આ નામની નિરૂકત 'अन्तर्बहिष् तत्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः' આ શ્રુતિએ જ કરી છે. 'સર્વ વસ્તુઓમાં વ્યાપક'

એવો અર્થ છે. નારાયણ એટલે 'નારાયણ નામવાળા છે' એવો અર્થ જાણવો. 'तत्त्वमेको महायोगी हरिर्नारायणः परः' (ભાર. શાં. મો.) એમ નારાયણનેજ મુખ્ય ઉપાસ્ય પ્રાપ્ય પરમ તત્ત્વતરીકે નિરૂપે છે 'आलोक्य सर्वशास्त्राणि विचार्य च पुनःपुनः । हृदयेकं सुनिष्पन्नं ध्येयो नारायणः सदा' (ગ. પુ.) એમ સર્વ શાસ્ત્રોના સામર્થ્યતરીકે એક નારાયણનું જ ધ્યાન કરવાનું કહે છે. 'નારાયણાત્પરો દેવો ન ભૂતો ન મરિચ્યતિ'। एतद्ब्रह्मस्य वेदानां पुराणानां च सत्तमम् (વારાહે) એમ નાનાંજુના પારમ્યને વેદ પુરાણાદિ સર્વ શાસ્ત્રોના સ્વસ્થતરીકે કહે છે. 'आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरस्तनवः । ता यदस्यायनं पूर्वं तेन नारायणः स्मृतं' (મનુઃ) એમ સકારણ નારાયણ નામનો નિર્દેશ કર્યો છે 'નારાયણઃ પરોઽવ્યક્તઃ પદમવ્યક્ત મમ્મયમ્ । अण्डाद्ब्रह्मा समवर्त्तेन स्रष्टुमिदं जगत्' (મદસ્વનિ) એમ નારાયણનું પારમ્ય કહે છે. 'ध्यायेन्नारायणं देवं स्तनादिषु च कर्मसु' (દક્ષઃ) એમ સ્નાનાદિ સર્વ કાર્યમાં નારાયણનું જ ધ્યાન કરવાનું સંદેશુક કહે છે 'येऽन्यं देवं परत्वेन यदन्त्यजानमोहिताः । नारायणाज्जगन्नाथास्ते वै पागण्डिनः स्मृताः' (કૃ. પુ.) એમ નારાયણજીવી બીજા દેવને પરપણે કહેનારને પાપાંડીતરીકે કહે છે. 'नमो नारायणायेति नमः सर्वार्थसाधकः । किं तस्य दानैः किं तीर्थैः किं तपोभिः किमर्चनैः । यो नित्यं ध्यायते देवं नारायणमनन्यधीः । ये नृशंसा दुरात्मानः पापाचाररतास्तथा । तेऽपि यान्ति परं स्थानं नारायणपरायणाः' 'आचारहीनाऽपि... किं तस्य नारायणश्चन्द्रमात्रतो विमुक्तपापो विशतेऽच्युतां गतिम्' (ભાર. આનુ.) એમ નારાયણ નામ મંત્રની ધર્માદિ સર્વોર્થ સાધકતા કહી છે. 'નારાયણસમો દેવો ન ભૂતો ન મરિચ્યતિ' (ભાર. શાં.) એમ નારાયણનું પરતરપણું કહે છે. ભાગ-સ્કં ૬ માં આવેલા અર્જુનલોપાખ્યાનમાં નારાયણનું પારમ્ય અને તેમના નામનો મહિમા નિરતિશય નિરૂપ્યો છે. શિક્ષાપત્રી-સ્વચ્છિજીવન નામનાં સર્વમંજળ વિષેમાં જગત્કર્તા પરમાત્માનો નિર્દેશ નારાયણ નામથી કરવાપૂર્વક તેમનો અનવધિ મહિમા કહ્યો છે તે ઉપરના લેખમાં જણાવ્યું છે આવા મહામહિમાવાળા નારાયણ શબ્દનેજ બીજા અવર જીવ હૃદય મુકાદિકમાં લઈ જવાય ખરો? એ સુઝા શાસ્ત્રવેતાઓએ વિચારી જોવું. 'વાંચે પણ તકિ રે વિચાર તે સમજે નહિ સુઝે સાર' એમ છે.

હવે સારી અને સાચી સમજણનો ધર્મરો લઈ જોડેલા શાસ્ત્રી વર્ણી ઉપરનો સાંખ દાયિક શાસ્ત્રાર્થ પૂર્વાપરના અનુસંધાનથી વાંચી વિચારી જોશે તો નારાયણના સ્વાસ્તી તે સ્વામિનારાયણ એવો સમાસ અને અર્થ કર્યો છે તે તદન અશાસ્ત્રીય ઉઠાંગ સ્વપ્ન સમજી શકશે સર્વાધિક મહિમા લાવવા એવો અર્થ કરતા હોય તો શું તેઓ અધિક મહિમા સમજતા ન હતા? અને તેમણે કરેલા શાસ્ત્રીય અર્થથી અધિક મહિમા આવતો ન હતો નેથી એમને એમણે કરેલા અર્થમાં ઉધક આપ કહાપણની જરૂર પડી. વળી એક લેખકે 'द्वैताद्वै भयं भवति' એમ લખીને અક્ષરપંથીઓની કડક ટીકા કરી છે તો સ્વા. ના નામમાં આવેલા બન્ને શબ્દોને એક શ્રીહરિમાં ઘટાવારુપ અદેતને ઊડીને દેત કરવા છે તે શું બ્યાનબી છે? અક્ષરપંથીને એ વિભાજ કરવાની ઉદ્ઘોષીને ના કહે છે. એ પોતે એ વિભાજ કરે છે એ શું તદ્વેત્યાવાત ન કહેવાય? આ બધું સમજ્યાં જેવું સ્વપ્ન પોતે એ વિભાજ કરે છે એ શું તદ્વેત્યાવાત ન કહેવાય? આ બધું સમજ્યાં જેવું સ્વપ્ન

વધાં
પદક્ષરો
કહ્યો છે
જવાથી
વર્ણી
ગાયત્રી
વળી લે
ધરાવ્યું
મુનિ' એ
નારાયણ
ગાય છે.
નારાયણ
તેમ એ
અર્થે રાત
'નારાયણ
નામે છે
પણ વિચ
હોડતા ન
હોત તો
કહેવું પડે
વળ
અક્ષરપંથી
અશાસ્ત્રીય
જણાવ્યું છે
વળી સુધા
લેખમાં અ
મુક્યું છે)
શાસ્ત્રો અ
સ્વા. ના
કુસંગી વિઃ
પંથીઓ, પ
રોકે છે. કે
અન્ય સ્થળે
અનેનો સગ
સ્વામી' ના:

થર્ જાણવો.
નારાયણનેજ
મે વિચાર્યું જ
સર્વ શાસ્ત્રોના
દેવો ન મૂનો
રાહે) એમ
પો નારાદિતિ
મુનિ (મનુઃ)
જન્મકાલે
એમ નારાયણનું
દક્ષઃ) એમ
'યેડન્યં દેવ'
કેવલઃ સ્મૃતાઃ
પિતૃકે કહે છે.
વૈક્રિં તયોમિઃ
ત્વા દુરાત્માનઃ
ચારુતીનોઽપિ...
ગતિમ્' ભાર.
'નારાયણસમો
હુતું પરાતરપણું
નારાયણનું
ત્રી સ્વચ્છિગ્ધવન
નામથી કરવાપૂર્વક
મહામહિમાવાળા
જય ખરો? એ સુઘ
વળો સાર' એમ છે.

હુંજી ઉપરનો સાંપ-
રાયણોના સ્વામી તે
ઉઠાંગ સ્વયં સમજ
પો અધિક મહિમા
આવતો ન હોતો ?
વળી એક લેખમાં
દી છે તો સ્વા. ના.
પીને દેવ કરવા મથા
તો ના કહે છે અને
મહાવાં જેવું સ્વયં છે

બીજું-હિંદીલાયત્ કલશ પ વિશ્રામ ૩ માં 'જે સ્વામિનારાયણ નામ લેશે, તેનાં
વધાં પાતક વાલી દેશે...પદ્મશરી મંત્ર મહાસમર્થ, જેથી થશે સિદ્ધ નમસ્ત અર્થ...
પદ્મશરી છે પદ શાસ્ત્ર સાર તેલો કતારે મવસિન્ધુ પાર' હિંદી અધિક મહિમા
કહો છે તે પદ્મશરી રહેવાથી આવે ? કે તેમાંથી 'નારાયણ' આ ચાર અક્ષરો અવરમાં લઇ
જવાથી આવે ? ચાર અક્ષરો અવરમાં ઘટાવે તો પદ્મશરી રહે કે ન રહે ? એનો પણ
વર્ણીએ એકાંતે સદ્બુદ્ધિથી વિચાર કરશે. વળી વર્ણીદીક્ષામાં 'નારાયણાય વિદ્મહે' આ
ગાયત્રીમંત્ર આપવાનો કહીને તેનો જપ કરવાનો કહો છે તેનો હવે કેવો અવગણો અર્થ કરશે ?
વળી વૈષ્ણવી દીક્ષાના અગમૂત 'નારાયણમુનિ' એવું નામ ગુરુ રામાનંદજીએ વર્ણીને
ધરાવ્યું છે અને એ નામથી બહુધા વ્યવહાર ગ્રંથોમાં પ્રત્યેક છે તેનો પણ 'નારાયણનાં
મુનિ' એવો અવગણો અર્થ કરવો પડશે. 'શ્રીનારાયણ સર્વકારણ સદા' એમ 'ત્રેમાનંદમુનિ'
નારાયણને સર્વકારણ કહે છે. 'શ્રીનારાયણ દિવ્યમૂર્તિ' એમ મુક્તાનંદ મુનિવર 'પોદે પ્રભુ' પદમાં
ગાય છે. વળી વચનામૃતમાં આપણે તો 'શ્રીકૃષ્ણનારાયણના દાસ છીએ' (પ્ર. ૭૪) 'એવી રીતે
નારાયણના સાધન પશુને પામ્યા એવા જે મુક્ત અને નારાયણ તેને વિષે કેમ બેઠે સંજરો...
તેમ એ નારાયણ પોતાને ઐશ્વર્ય કરીને સર્વોપરી વર્તે છે...નારાયણને પ્રસન્ન કરવાને
અર્થે રાત દિવસ ઉત્તમ કરીએ છીએ...નારાયણ જેવા તો એક નારાયણ જ છે (લે. ૧૩)
'નારાયણપરા વેદાઃ' (વર૦ ૨) 'નારાયણાનંદ વર્ણી નારાયણદાસ આદિક વર્ણી સાધુનાં
નામો છે' એ સર્વેનો અવગણો અર્થ નહિ કરવો પડે ? શાસ્ત્રી થયેલા વર્ણીએ કિંચિત્
પણ વિચાર કર્યો છે ? 'વૃષ્ણેઃ કલમનાગ્રહ' એમ સર્વને સમન્વય છે પણ પોને આગ્રહ
હોડતા નથી. વળી બીજે સ્થળે ગમે તેવું મનસ્વી કુટાલું ચુંચાણુ અવગણા અર્થનું ક્યું
હોત તો કોઈ નહિ એક સ્વા. ના. નામમાં કરવાનું ન હતુ તે ક્યું છે તેથીજ વિષમ
કહેવું પડે છે.

વળી 'તત્ત્વવિચાર' લેખમાં 'યન્ત્રારમૂતં તદુપાસનીય' એક વાક્ય લખીને
અક્ષરપંથી અને આપાપંથી થઈ પણ સારનું પ્રદણ કરવાનું જણાવ્યું છે તે આવું જ
અશાસ્ત્રીય ઉઠાંગન દર્શને ? વળી એક લેખમાં 'શાસ્ત્ર નહીને એક પગનું પણ આગળ નહિ જવાનું
જણાવ્યું છે' આતો એક નહિ પણ હજારો પગના શાસ્ત્રો નહીને આગળ ચાલ્યા ગયા છે તેનું શું ?
વળી મુધાના ૧-૨-૪ પના અંકમાં 'સારી અને શાસ્ત્રી સમજણ' આ મથળાથી લખેલા
લેખમાં અક્ષરપંથીઓની સદીક દીકા કરી છે. (એનું મૂળ અને વિવેચન ઉપર આવી
મથું છે) એમાં પાછીસ્તાનના ફિખ દરજાતથી કરેલી દીકા બે કે સ્વા. ના. સંપ્રદાયનાં
શાસ્ત્રો અને શાસ્ત્રજ્ઞોની દૃષ્ટિએ સાવ સાચી અને સારી છે, પરંતુ વર્ણીએ પણ
સ્વા. ના નામના બે વિભાગ કરવારુપ અત્યંત અવગણો અર્થ કરેલો હોવાથી જેની દીકા
કુસંગી વિમુખ વિદ્રોહી પાકિસ્તાની આદિક દુનિસ શબ્દોથી બહુધા કરી છે, તે અક્ષર-
પંથીઓ, પણ વર્ણીની ઉલટી દીકા એનાએજ પ્રતિપન્દી અપશબ્દોથી સારી રીતે કરી
શકે છે. કેવીમૂર્તિ ? તો 'સ્વામિનારાયણ' એ અખંડ શબ્દમાં બીજકુલ નહિ પણ
અન્ય સ્થળે આવતા નારાયણ શબ્દને અવરમાં લઇને શીહરિને તેના સ્વામી કહે, પછી
બન્નેનો સમન્વય કરીને (અમે જેમ અક્ષરપુરુષોત્તમ દીપીએ છીએ તેમ) એક 'નારાયણ
સ્વામી' નામ કહે તે કંઈક અંશે દીક છે, પણ સ્વા. ના. શબ્દનો વિભાગ (નારાયણ

એટલે અમુક ભુદા અને એના સ્વામી અમુક ભુદા) કરીને 'સ્વામિનારાયણ' અર્થ એસાડે
છે એ તો દરેક રીતે વિરુદ્ધ છે અને શીજનો તથા તત્ત્વરૂપ નારાયણોના પણ દ્રોહ કરનાર
આચરણ છે. એટલું જ નહિ પણ એવો શબ્દાથે સ્વા. ના. નાં ખરા શબ્દાથેનો તદ્દન
વિનાશક છે પણ કોઈ રીતે હેતુ નથીજ. જેમ હિંદુસ્તાનનો વિનાશક પાકિસ્તાન શબ્દ
છે તે પ્રમાણેજ છે એમાં કોઇપણ સંશય નથી તે કેટલેક દિવસે સોને જણાઈ આવશે
આ રીતે કરી શકે છે વર્ણીએ કર્યો એવો અર્થ આપાપંથીઓએ પણ કર્યો છે અને
વળી સ્વામી શબ્દથી અક્ષર ગુણાતીતાનંદને દરાવનારા અક્ષરપંથીઓની પણ પુષ્કળ
ખાદણી કરી છે તો આપાપંથીની પણ અક્ષરપંથીઓ કડક દીકા સુએથી કરી શકે તેમ છે.
દીકા કરવાનો લાગ તો સારો આવ્યો છે. પરંતુ બન્ને 'ધોળી એ ધોળા' કે 'ખેરી ત્રી ચૂપ
અને તેરી બી ચૂપ' કે 'આવ્ય બાઈ તું પણ મારા જેવી થા' એવો અપન્ન્યાવ ન કરીકારે નોસાર.
અમને તો એવી દીક એક બીજા એકમલ કરે તે અત્યંત અબીજ છે ઉપરનો તત્ત્વવિચાર
પૂર્વપરના અનુસંધાનથી કરીએ તો બન્ને શુદ્ધતાન પંથીઓ અને એકને નિંદતા અને એકને અનુ-
સરતા વર્ણીજ અને તેને ઉધાડા કે છાના અનુસરનારા બીજા બધાજ ખજ પાખંડીઓ સ્વા. ના.
નામના તદ્દન વિનાશક પાકા પરિદ્રોહી પાછીસ્તાની કારસ્તાની નાસ્તિક નિવડ્યા છે, એમાં હવે
સંશયને લેશ સ્થાન નથી અને સ્વા. ના. સંસ્થાપિત ઉદ્ધવસંપ્રદાયમાંતો બીજકુલ સ્થાન નથી.

એક વાત પ્રસંગાત્ જણવા જેવી જણાવવા જેવી તાજ છે. સ્વા. ના. નામના
અક્ષરપંથીજ અવગણો અર્થના વિગેધમાં તો હજુપણ વર્ણીજ અગ રહ્યા છે. સુધા વર્ષ
૨૮ અંક ૧૮ માં 'એક નવું પત્ર' એવું હેડીંગ દીપીને "સત્સંગમાં એક નવા
વર્તમાન પત્રનો જન્મ થયો છે જેનું નામ "શ્રીસ્વામિનારાયણ વિજય" છે, તે નાશાજાલ
નારાયણદાસ ધલભટ્ટ (યોગિના) વાડી, ભાટવાડા-વડોદરા છે. આ પત્રના પહેલાજ વર્ષનો
બીજો અંક અમને મળ્યો છે. એમાં બે પાનાં છે ને વાર્ષિક રૂ. એ લવાજમ છે.
સંપ્રદાયમાં વ્યક્ત થોડી પણ વાંડા ઝાઝા એટલે પત્ર પણ ઝાઝા બેઠ્યોને ? એના બધુ
દીક પણ સ્વામિનારાયણ નામમાં 'મિ' હસ્ત કરતાં શિખરું જોઈએ તંત્રી મુધા" આ રીતે
દીપ્યું છે. આ કડુ કટાક્ષ અક્ષરપંથી સામે છે. આ પત્ર જોગી નામના જોગી સાધુના
વિલાસના વાળંતરુપ હતું. અને બોચાસણ પક્ષની સત્યતા માટે શિખર ઉપરથી પડવા
મુધીલી પ્રતિજ્ઞા કરેલી અને સંચાલકો સામે કાયદેસર પગલાં ભરવા માટે નંદાસાહેબ અને
ચોકમી હરિપ્રસાદભાઈ એટલેકેટલી સલાહ લેવાની લેખો ધમકી આપી હતી. એવો પ્રયત્ન
પક્ષ માથા સાટે રાખનારા હતા અને વડોદરામાં તે પક્ષના પ્રચારમાટે જ્યાં ત્યાં પાટીયાં
લખનારા હતા તો પણ તેને અક્ષરપંથી પ્રમુખે તેમના માસિકમાં ઉઘાડી નોટીસ આપેલી કે
"આ પત્રને બોચાસણસંસ્થા સાથે કોશ સંબંધ નથી" એ ઉપરથી એ બિચારા અત્તલત્તને
કરી મદદ નહિ મળવાથી ઉઠેલો સ્વપચેજ (વિરોધ કરવાથી અધવચ નવમે મહિને બંધ
કરવું) પડ્યું માન ખાતર "સ્વા. ના. પ્રકાશ સાથે જોડી દીધું છે" એમ લખીને તેના
ગ્રાહકોને પાછીના તણ અકો આપવાની કબજાત કરી છે. આ બધી ચર્ચા તેના અક્ષરપ્રકાશ
માસિકમાં 'યોગિના' નામની યોગી સાધુને મળતી અટક ધરનારા પણ
આ બિચારા સ્વા. ના નામમાં "મિ" હસ્ત જોઈએ એવી ખબર નહિ હોવાથી દીધાં
'મી' લખ્યા છે. એ બિચારાએ અક્ષરપંથીજ અર્થના અનુસંધાનથી 'મી' દીધાં કરેલા

વળી મારી ઉપરના તા. ૨૦-૫-૪૧ ના રોજના રાજકોટથી લખેલા હસ્તાક્ષરી પત્રમાં
 “હવે આપે જેમ જેક “અક્ષરપંથ”ની ઉત્પત્તિ કહી તે હાલ સુધીની તથા તેમના સાહિત્યનું
 પણ વર્ણન કરું” હવે તેમણે “અક્ષર પુરુષોત્તમની” મૂર્તિઓ ચિત્રની તથા ધાતુ
 વિગ્રહેની પધરાવવા પ્રવૃત્તિ કરીને પધરાવી તેહું પણ વર્ણન યથાર્થ કરવાની
 જરૂર છે. પછી તેઓ “સ્વામિનારાયણ” એ નામમાં એ વ્યક્તિનો સમાવેશ
 કરે છે તેનું પણ ખંડનામક સવિસ્તર લખાણ કરવાની જરૂર છે. યુ. સ્વામી સાથે
 શ્રીજીની મૂર્તિઓ જેતપુરમાં, પધરાવવી એવી સદ્ગાલમયું દંદાસજી સ્વામીની ઈચ્છા ખરી
 અને તેથીજ આખા સંપ્રદાયમાં કોઈ સ્થળે નહિ તેવી “સ્વામિનારાયણ” એવું તેમણે
 મધ્ય મંદિરમાં રહેલી શ્રીજીની મૂર્તિનું નામ રાખ્યું છે. તેઓ તેમને “સ્વામી વિશિષ્ટ
 નારાયણ” માને છે. “સ્વામી” સ્વરૂપ છે અને ‘નારાયણ’ સ્વરૂપી છે તે વિષે કરમશદના
 કોહટર નાચાલાલભાઈ ગાળરલાલએ છપાવેલ બાગવતધર્મ” રહસ્યનો ખીન્ને ભાગ મેળવીને
 વર્ણવેા. જુનાગઢમાં યુ. સ્વામીની મોટી છબી સિંહાસનને પરમે લક્ષ્મીપ્રસાદજીના વખતમાં
 પધરાવી તેમાં ‘જૂનાક્ષર’ લખેલું હતું. ને તે સમયે જુનાગઢના કોહટરી સુંદરીયાલાલજી

આપાસાવ જગતસાવ હતા તેણે કહારી નાખ્યું હતું. તે પાછું દાખવે ચ્યું છે, તે
જોખમાં સ્વામી નારાયણદાસજીએ ધર્મશાળાના સિંદાસનામાં જીમી યુ. સ્વામી શ્રીજી સાથે
પધરાતી છે તે 'મળ અક્ષર' એમ લખાવેલ છે. જુનાગઢ જલસારીની જગ્યામાં શ્રીજીની
જીમીને ડેરાણે સ્વામીની જીમી બેસારી હતી તે તમારા પત્રથી (કા ચતુર ભજનના સમયમાં)
કાદી ત્યારથી જુનાગઢી અક્ષરીઓએ આગ્રહ કરી ઝામેઝામ સિંદાસનેમાં સ્વા. યુ. ની
મૂર્તિ બેસારવા માંડી આ કામમાં કે. પુ હરિનારાયણદાસજી પણ ખાનગી અનુમોદન
આપનારા છે અને એ કામ કરવામાં શાસ્ત્રી ધર્મજીવનદાસજી પણ છે અને બીજા
મૂર્ખાઓ તો ઘણા છે. મને તેમ હો અને કરતા હો પણ આ કાથે હવે પછી પણ ન
ચાલે તેવો આચાર્યશ્રી તરફથી હુકમ નીકળેલો જોઈએ. હમણાં જ ગોંડળ પાસે એક વેંકરી
નામે જામમાં શાસ્ત્રી ધર્મપ્રસાદદાસજીએ ચિત્ર પ્રતિમા પધરાતી તેમાં એકજ સાથે ઉપર
સત્તમ જામે શ્રીજી અને યુ. સ્વામી છે તે નીચે સ્વા. ત્યાજ. તથા સ્વા. નારા. પણ
બેસે તો છે. આ સાંભળવા પ્રમાણે પ્રપટસ્વરૂપ સ્વા. નિરુપ્પદાસજી અને સ્વા.
ત્યાજપદવદાસજી અને સ્વા. નીલકંઠદાસજીની મૂર્તિઓ કે ફોટાઓ પણ પધરાતાય છે.
યુ. સ્વામી સાથે પૂજાવામાં ઘણા આધુનિક જોષ્ટ થયા છે. સ્વામિનારાયણ એ નામથી
હજુ સુધી કોઈ મંદિરમાં ધાતુપ્રતિમા પધરાવેલી જોઈ કે સાંભળી નથી તે જેતપુરમાં
પધરાતી. પધરાનારા કે સાથેના પણ એ પ્રસંગે કશી સમજણ મેળવ્યા વિના કે ચર્ચા
ક્યાં વિના પધરાતી દીધી. (આ કટાક્ષ આચાર્યોદિક પ્રત્યે કરેલો છે) આપણા મંદિરમાં
ધાતુ પાણજીની મૂર્તિઓને માથે કેશપાશ જેમ મસ્તકની ઉપર તથા પાછળ પણ હોય છે
તે જેતપુરમાં નથી. આપણા મસ્તક જવાળ છે. અસ્તુ ગમે તે કારણથી હો પરંતુ સંપ્ર-
દાયમાં અત્યાર સુધી કોઈ સ્થળે ન હોય તેવું તો છેજ. આ બધી ચર્ચા પણ લેશો"
આ રીતના અંતરના બળાપાના શબ્દો લખ્યા છે. આ જોતાં જુનાગઢની પુષ્ટિ જુની
જાણીતી જગજગદેર છે (જેનો વર્ણ્યો નામથી નિર્દેશ કર્યો છે એવા ગુરુકુળ પ્રણેતા શાસ્ત્રી
ધર્મજીવનદાસજીએ યુ. સ્વામીની વાતો જાપાવાની જાહેરાત કરતાં, તે જાણતાં આચાર્યશ્રી
તરફથી ના લખી હતી. છતાં તેને નાહ ગણીને જાપાવીને જાહેરમાં મુકી છે. એટલે વર્ણ્યો
કહે છે તે બેરોખર છે વિવાદીઓને પણ એજ અક્ષરવિવાદ લખાવેરો) વળી નારાયણજી
ભાઈને શ્રીજીસ્વરૂપ મહારાજ તરીકે માનનારી ભજનારી મંડળીનો ગીયામજવાળામાં સમાવેશ
છે. આમાં સંશયવાળાએ તેમના મિથ્યા નામે ગોઠવેલું જામી ગુજરાતી ભાગવત અને
તેથી ગીતા અને તેની પ્રસ્તાવના વાંચી લેવી. એથીજ એ ભાગવતનો બનેલો આચાર્યોએ
લેખીત અનાદર જાહેરમાં જણાવ્યો હતો. ભાદરજવાળા પુરુષોત્તમની મંડળીનો પણ એમાંજ
સમાવેશ છે. આ પણ એક પુષ્ટિમાં વધારો છે. વિદરાજવાળાએ તો પ્રથમ 'અક્ષર-
પુરુષોત્તમને મંદિરમાં પધરાવ્યા હતા પણ પાછળથી બહુ ઉદાપોહ વિમુખપણાનો મોહ
અનાદર જણાવી દીધો હતો. છતાં પ્રચલ્નપણે પુષ્ટિ આપનારા તો ત્યાગી ગૃહસ્થો હશેજ.
કે બહુના-અમદાવાદના ચાલુ ધ. ધુ. આચાર્યશ્રીએ તો પરિપુષ્ટિની હદજ વાળી દીધી
છે. જાપયામાં લાંબજ મહારાજ અને કારભારી રાવજીભાઈ તથા કેહારીને મોકલીને બોચા-
સણીયા સ્પેશીયલ ગઈ તે વખતે મંદિરમાં ઉતારીને સારી સંભાવના કરાવી હતી. વળી

આદિકા મોંઝાસામાં નવા મંદિરમાં અક્ષરપુરુષોત્તમની. મૂર્તિ પધરાવાના પ્રસંગે પુષ્ટિમાટે આદિકાવાસી સમસ્ત સત્સંગીઓ પ્રત્યે ભારે ભલામણનો પત્ર પોતાની સદી શિક્ષાવાળો દાહલાઈ હરમાનલાઈને લખી આપેલો (જે છપાઈને બહાર પડ્યો છે) બોચાસણવાળાએ પણ પાંચ હજારની સેવા લાલજી મહારાજની અને જોષા મંદિરને પાંચદહરની સેવા કરીને તેમનો બહોળા વાળ્યાની વાત તેમના માસિકમાં જાહેર કરી છે. એ રીતે આચાર્યની પુષ્ટિ તો બહુ કીમતી કહેવાય તે બોચાસણવાળાને મળે છે. કાશીએ બોચાસણીયા સ્પેશીયલ મંઈ ત્યારે તેના મહંત ગવૈયા લકાજીવનદાસ અને શાસ્ત્રી સ્વેતવેદકુંદાસે જોષા જોષા ગોરાળા વાળ્યા હતા. વધુમાં તે અને મહંતે યત્ન શાસ્ત્રી, જોગી વિગેરે વિમુખોનો હદમતી પ્રશંસાના પત્રો લખેલા. આ બધો ઇતિહાસ બંડ માસિકમાં છપાઈને બહાર આવ્યો છે છતાં આચાર્યે કયું કયું નહિ અને કયું નહિ. આ બધી પ્રવૃત્તિ પરિપુષ્ટિ સમજાવી. હાઈકોર્ટના સરકારી એડવોકેટ રા. રા. હરિપ્રસાદભાઈ મંહુલાઈતો તેમની પાછળ ફર્માજ કરેલો. આવી પુષ્ટિ મળતી હોવાથી તેમને શરમાવાનું કે સકાચવાનું કારણ નથી. હોંઠ્યા રાખો. અંદર પેસવાની શી જરૂર છે?

હવે બાપાપંથીનું પ્રકરણ ઉકલીએ—તેમણે પણ શરમાવાનું કે બહીવાનું કયું કારણ નથી. ભલે લોકો એ તે કહે. જો કે જાહેરમાં બાપાપંથી જ ગવાય છે પણ બીજા જટારાંકરભાઈ, સ્વામી હરિચરણદાસજી, પા. દેશાઈભાઈ વિગેરે ઘણા બાપાઓ એમાં જોડાઈ છે. તેમાં ત્રણ જણની ત્રિકુટી મનાય છે. ત્રણેયના ફોટા બેંગા કે જુદા મંદિર કે ઘરે સાથે રાખીને ભજવામાં આવે છે (કારવણગામના સ્વા. ના. મંદિરમાં ત્રણેયના ફોટા પધરાવ્યા છે, તેને પ્રણામ, સ્તુતિ, પ્રાર્થના પહેલી કરવામાં આવે છે અને એમની જય બોલવામાં આવે છે. કેવું મંદિર? અને કેવું ઉપાસન પ્રવર્તે છે? સ્વામિનારાયણ તો ગૌજી જ. આ ભક્ત ત્રિકુટીના ઉપદેશ માટે ગામડાંમાં પણ ફરે છે. કેવું અવળું ચલવે છે? તેને કોઈ ત્રિકુટીના ઉપદેશ માટે ગામડાંમાં પણ ફરે છે. કેવું અવળું ચલવે છે? તેને કોઈ પુજાર જ નથી. આ બધું એમાં નિદર્શન છે.) ગુરુભેદ હશે પણ માન્યતા તો એકજ મળતી છે. “અચારે એ ત્રણજ શ્રીજીનાં બાળ યોવન શુદ્ધ સ્વરૂપ લોકોના આત્મિક કલ્યાણ કરવા સંપ્રદાયમાં બિરાજે છે, શ્રીજી તો પરવારીને ધામમાં પાછાં પરવરી ગયા છે તે કોઈનું કલ્યાણ કરી શક્યા નથી અને તેમણે કંઈકે કયું છે તે કયા કામમાં આવ્યું નથી. આ ત્રિકુટીના આગમન પછીજ ખરે કલ્યાણ શરૂ થયું છે” વિગેરે તેમનો ખાનગી ઉપદેશ છે. પંથમાં જે કોઈ પેસે તેને આનાદિ મુકાં કહેવામાં બધાજ એકમતીયા છે. જટારાંકરને નામે ગોઠવેલી તેમનો મહિમા પરચા વિગેરેની ગેલણીવાળી વાતો કારવણના મંદિરમાં રહેતા સોમા ભક્તે એ ભાગમાં છપાવી છે અને સ્વામી હરિચરણદાસજીની વાતોતો સંપ્રદ લણાવાડાના રમણલાલ ભરે છપાવ્યો છે તેવાંચાં ઉપરનો દરાશ્ય સંગ્રહને સમજાય છે. આ પંથને રુચિમંડળ કહેવામાં આવે છે. એમાં સ્ત્રીપુરુષોની સેળમેળ સર્વાંગે હોવાથી વામપંથીનુંજ એક મંડળ કહીએ તો ચાલે, ઉપરનાં સંપ્રદાય બહાર કરેલા એવું પણ લખાણ તેમની વાતોમાં વિવેચનથી છે. આ જોતાં હુડાની પેટ એકલા માણનગરવાળા બાપાપંથી ગવાય છે. પણ પ્રસિદ્ધ પ્રવૃત્તિ સાથે તો બહુ છે. પેટલાદી ખંભાતી વિગેરેની ગળગુથી પણ ઉપરનાં મળતીદેખાય છે. માનેલા ગુરુનેજ ભજવાથી કમ્યાણ થાય એ એમનો સર્વેનો મુદ્દાવેખ છે. આ દૃષ્ટિએ જોઈએ તો બાપાપંથીને પણ પુષ્ટિ સારી મળે છે. જેથી સંકેતવાણી કે બહીવાની જરૂર નથી. કોઈ અંદરનાં બાપાપંથના અભારના પ્રમુખ મુક્તિજીવનદાસજીનું મુક્તિજીવન કે મુક્તિજીવન બોધાણું છપાવીને ભલે

બહાર પાડે તેથી પણ શકવાની જરૂર નથી. સ્વા. ના. નામનો અવળો અર્થ કરનારા તો ઉપરના બધાજ હોય. તેમને ચાદીમ લેવા પડ્યા છે કે. બહુના-અમદાવાદ દેશ આખો કહીએ તો ચાલે તેમના વચનામુજોની મધી પ્રસ્તાવનામાં શ્રીદર્શના અવતારના હેતુએ કહેતાં ‘સ્વકીયાવતારાસ્તદીયાદ્ય મત્તાઃ’ આ ચતુર્થ હેતુમાં (અર્થ-પોતાના અવતારો અને તેમના ભક્તોને પોતાની ઉપાસના અને જાનતો બોધ આપીને તેમને સ્વચામ પ્રત્યે તેડી જવાના વિચારથી અન્ધા છે) આ રીતે ચોખ્ખો જણાવ્યો છે. નામ કૃષ્ણાદિ સાદા અવતારો અને તેમના હિંદુત્વાદિ ભક્તો અહીં વાંધી કલ્યાણ ચિનાના જે કોઈ અત્યંત અવાચ્ય સ્થળે અઘાપિ રજળતા હતા તેમનું કલ્યાણ કરવાના ખાસ કારણે સ્વામિનારાયણ આવ્યા છે) આ જોતાં ‘નારાયણના સ્વામી’ એજ અર્થ સ્વતઃ આવ્યો. ત્યારે આજોજ અર્થ આવ્યો ત્યારે અમદાવાદના મુખ્ય નરનારાયણ દેવની સર્વોપરી મહત્તાનું અને મહેનતનું શું થશે? બાપાની વાતમાં નીચે સાતમે નંબરે તેમને જોડ્યા છે. અને આચાર્યોને તો ધર્મ આચાર કે કોઈ જાનની કે વ્યવસ્થા મર્યાદા કે બધારણની કશી અપેક્ષા નથી. ‘નાનાવાદાનુરોધાય’ જાનની કે વ્યવસ્થા મર્યાદા કે બધારણની કશી અપેક્ષા નથી. ‘નાનાવાદાનુરોધાય’ એના જેવું આચાર્યને અર્થ મેળવવામાં કૃતકત્વતા માની હોય એમ ભાસે છે. એટલે ઉપરના બધાજ એકજ પકિતના કહીએ તો બહુ ખોટું નથી. ઉપરના અંદાજ ઉપર જોઈએ તો બહુ સંપ્રદાય અવળા અર્થમાંજ મર્યાદા, રચ્યા, પચ્યા થઈ રહ્યા છે ઉપરોક્ત બધાજ એકજ સમજતા હોય એવા ભણેલા પણ ઉપરના વિમુખ વાનારણની વચિત થઈને ઉપરના બાલપંથીઓ જેવુંજ. જલ્પવા લખવા મંડી જાય છે ખરે કહીએ તો ‘વચિત વેતિ તત્ત્વતઃ’ ‘સ મહાત્મા સુદુર્લભઃ’ એમાં કહ્યા પ્રમાણે ઉપરોક્ત સ્વા. ના. નામનો અન્યથે અપાધ અર્થ સમજનારાઓ કોઈ એક વરજાજ મળી આવે. ‘નાસ્તિ નષ્ટે વિચારઃ’ એમ છે.

દુકામો કયીએ તો અત્યાર અવતારી વચ્ચે તત્ત્વતઃ બેદને ભણનારી બધીજ બાલ અપાલ મંડળીઓ અંતે એવાજ દુરભિપ્રાયમાં દાખલ થતારી છે. મુધાના તંત્રી અને વર્ણોજના શબ્દોમાં કહીએ તો તેમને ત્રીજા ચોથા નંબરના અંદરના નવા વધારાના કુસંગીજ કહેવા પડે તેમજ શ્રીજીનો તથા તત્ત્વરૂપ નારાયણનો અસલ મહાદ્રોહ કરનારા તેમજ ઉપાસ્ય હિંદુત્વના વાચક સ્વા. ના. નામનો વિનાશ કરનારા ચોખ્ખા આસુર કહેવા પડે. શ્રીદર્શનો શિક્ષાપત્રીમાં ‘કૃષ્ણ અને કૃષ્ણના અવતારોનું યુકતથી (શુ. સ્વામી અને અમળજાપા વિગેરેની વાતોમાં ઉઠાંચ બતાવેલી) ખંડન કરનારાં શાસ્ત્રોને નહિ માનવાનું શ્રીમુખે કહ્યું છે તે આજ ભણવું. વળી શ્રીદર્શિએ સં. પ્ર. ૨ એ. ૧૭ માં ‘મૂળચમો’ (શુ. સ્વામી) ના પુજવાથી ‘કૃષ્ણ તથા તેમના અવતારો તથા તેમના ભક્તોના દ્રોહ કરવો તે અસુરોનું મુખ્ય લક્ષણ છે.’ એમ કહ્યું છે તે આજ ભણવું. રામકૃષ્ણાદિ અવતારોની અનવધિ અવગણના કરાજ સ્વા. ના. નામનો ખોટો અર્થ કરવામાં આસુરભાવ વાપર્યો છે. જો આ બધી બાબતની આસ્તિક વૈષ્ણવી જનતા કે જે કોઈચણ અવતારને પરિપૂર્ણ માનીને ભજનારી ભાવિક છે તેમને ખચર પડશે તો ઉપર ગણેલી તોફાની બંડ ટોળીને કોઈ સંપ્રદાયમાં તો નહિજ પણ હિંદુ જાતિમાં પણ શલ સ્થાન નહિ રહે એવા ભયંકર અનર્થ હલક સંપ્રદાયને ધવાનો જણીનેજ અને ચેતવણી લાગણીથી આપી છે. અને કેટલાક લોકોમાં સારખ રાખવાના સ્વભાવવાળા કહે છે કે માત્ર વિષમ ન. કહેવું જોઈએ. પરંતુ તે શ્રીજીનો મત નથી. વિમુખને વિષમ કહેવું જ જોઈએ. વાંચો

વચનામૃતોને - 'સત્સંગનો દોહી હોય ને પરમેશ્વરને મોટા સંતનું ધસાતું બોલતો હોય ત્યારે તેને તીખા બાણ જેવું વચન મારવું પણ વિમુખની આગળ નિર્મોતી થવું નહિ તેજ કહું છે' (પંચા-૫) અને જેને સત્સંગથી કંઈક પાછો પચ પડી ગયો હોય તેને આગળ માન રાખવું પણ તેથી દબાઈ જવું નહિ ને પ્રસ્ન ઉત્તરમાં તેના વેણ ઉપર વેચ લાવવું' (લો. ૬) 'તેમ આ સંસારને વિષે જે એવો પુરુષ હોય જે આપણે તો બધાય સાથે સરખા છે કોને સારો નસો કહીએ? તો તે સત્સંગી કહેવ તો હોય તો પણ તેને વિમુખ બાણે (સત્સંગમતે સંપ્રદાયની દીક્ષાવળાનેજ સાધુ કહેવાય) અને જે પુરુષ એમ બાણે જે 'આપણે કાંઈક અવળું સવળું બોલીએ તો આપણે માણસ અવગણ્ય લેશે' એવી રીતે ધોતાની સારખ રાખ્યા સાર જનવાનનું કે ભક્તનું કાંઈક ધસાતું બોલે ને તેને સાંભળી રહે તે સત્સંગી કહેવાતો હોય તો પણ તેને વિમુખ બાણે' (મખ ૬૦) (સંપ્રદાયમાં એવી સારખ રાખનારી ઘણી વ્યક્તિઓ છે.) 'અતિશય શરીર ચક્રને જવાન દેવો પણ પાછપસારની છાયામાં ભજવાનના ભક્તને દયાવું નહિ..... અને લોકમાં એમ કહે છે જે સાધુને તો સમદષ્ટિ જોઈએ' પણ એ શાસ્ત્રનો મત નથી. કેમ જે નારદ સનકાદિક ને કૃત્ય પ્રહલાદાદિક તેમણે ભજવાનનો ને ભક્તનોજ પક્ષ રાખ્યો છે. પણ વિમુખનો પક્ષ કોઈએ રાખ્યો નથી. અને જે વિમુખનો પક્ષ રાખતો હશે તે આ જન્મે અથવા બીજે જન્મે જનો જરૂર વિમુખ થશે' (મખ. ૫) ઇત્યાદિ. સ્વા. ના. નામનોજ ઉદાંત અર્થ કરનારા તો સર્વોપરી વિમુખ કહેવાય એમ જે અક્ષરપંથી માટે ખંડનાત્મક લખાણ કયું તે સ્વતઃ નથી. પણ વર્ણીતની બહુ ભુની આજ્ઞાને અનુસરીને કયું છે. જે પ્રસંગથી એમણે અને બાપપંથીએ સ્વા. ના. નામનો અત્યંત અવળો અર્થ કર્યો છે તેનું પણ ખંડનાત્મક લખાણ કયું છે તેપણ સ્વતઃ ન કહેવાય. એકનું કહેતાં એના જેવા બીજાનું પણ કથન થાય એ સહજ છે. સંપ્રદાયના શાસ્ત્રાર્થના સમર્થનમાં તદ્વિરુદ્ધ અર્થનું પ્રથમ ખંડન કરવાની પદ્ધતિ પ્રાચીનોત્તરી છે. શ્રીજીએ એજ પ્રમાણે વચનામૃતાદિકમાં કું છે, એટલે અમને દોષ નથી.

છેતરે તત્ત્વ કહેવાનું એ છે કે-ઉપરના સર્વ ઉપાધિયાએ પોતે જેને ઉપાસ્ય અધિષ્ઠાતા માન્યા હોય તેના પ્રથમ નામથીજ પંથ ચલવવો અને તે નામથીજ ધૂન્ય ભજન કરવું. એમાં સ્વા. ના. નામનું વગેરે ન કરવું. જ્યારે પાટલો બદલ્યો છે ત્યારે ચથેચ કરવાની છુટ છે. મનમાન્યા ગુણુદીન દોષપૂર્ણ અશુદ્ધ દાંભિક દરિદ્રોની સહ ઉપાસના ભજન કરાવા માટેજ સ્વા. ના. નામમાંજ અર્થાતરના જાડ મરબડ ગોટાળા જેઝારા ગમકાન્યા છે. એવા અવળા અભિપ્રાયવાળા મહાદોહીએને વાતચિતમાં પણ સાચા અનુયાયીઓએ જપ સ્તામિનારાયણ કહેવા કે તેણે કહેલા કીડવા જોઈએ નહિ. એનો સંગ સરથા ત્યાગ કરવો જોઈએ, આવી ઉપાસ્ય ઈશ્વરના અસાધારણ નામનોજ મહા દોહ થાય છે તે સામાન્ય નથી પણ સર્વાધિક છે.

એમ જે ઉપરોક્ત સ્વયં શાસ્ત્રાર્થને કહેવાતા પ્રસંગથી જેને તેને લાગણીવશ થઈ કહ્યું છે તે ગુણુદીનિઓ સર્વે ક્ષમા કરશે અને બધી અવળાઈ મુદ્રાને 'સ્તામિનારાયણ' અખંડ મંગલ નામને સાચા લાવથી સાચા અર્થના અનુસંધાનથી સર્વકાઈ જપશે અને મોક્ષ મેળવશે એમ જીવંતિ આ મહામહેનત લીધી છે તે સર્વે સફળ કરશે એવી આશા છે. આ રીતે અંત્યે સુધાના તંત્રી બનેલા બ્ર.શા. બાળકૃષ્ણાનંદજી નાશિકવાળાની અંત્ય અવસ્થાએ ઉદ્ભવેલી સાવ વિપરીત મતિનું આ દિગ્દર્શન કરાવ્યું છે. બીજું તો પ્રસંગપ્રાપ્ત છે.

લી. શા. હરિભુવનદાસ